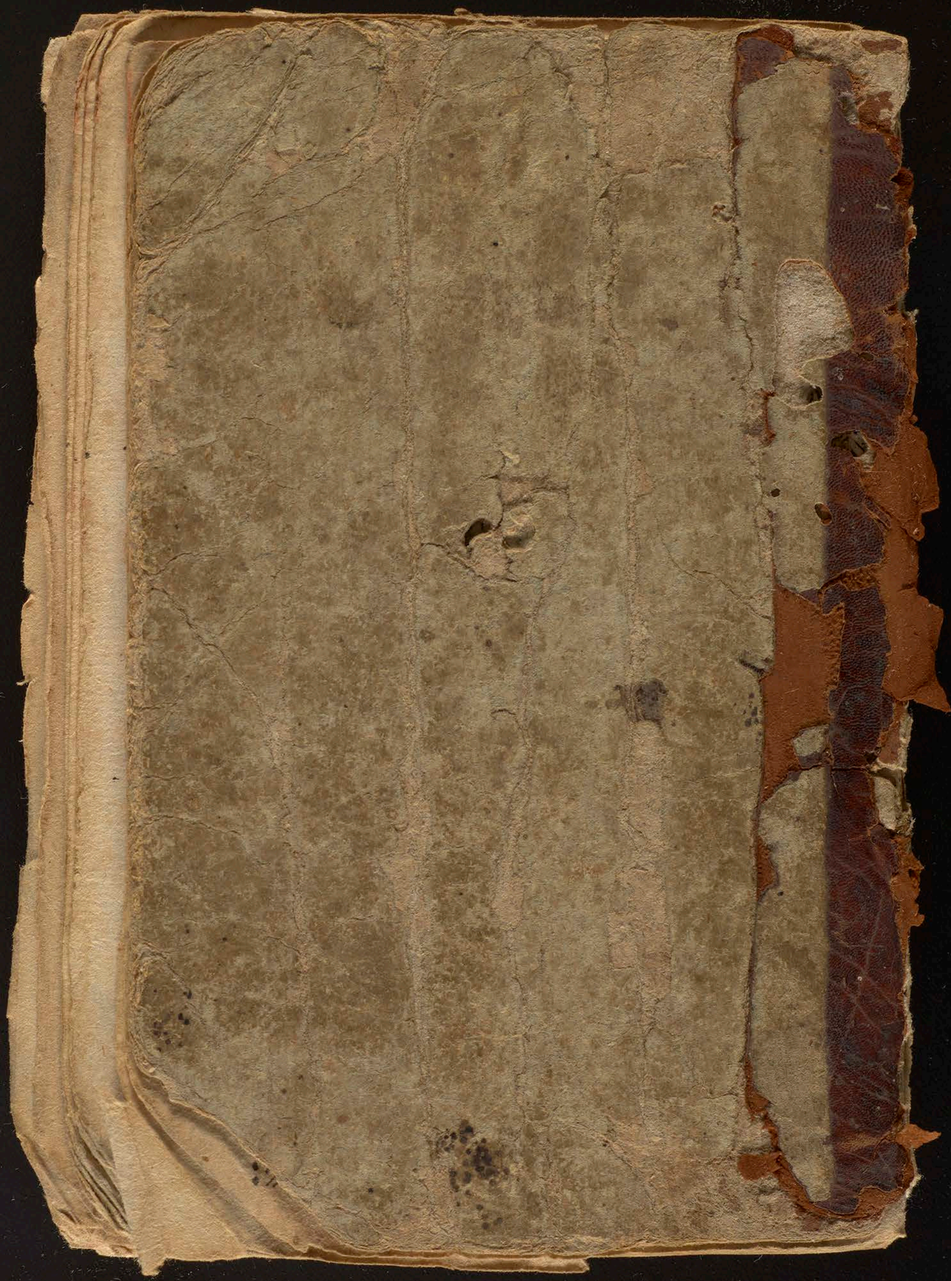

527

חלק ראשון

מספר החיים

טעמיה חיים זכו

אשר נדפס מחדש באותיות ובריו ובנייר יפה
למאן דבעי סמי דחיים ׳ ובו מפורש כל דיני
שמחות בכפלים * בכל עסקי המתים
בתכריכהון ובקבורתם ובטהרתם במים *
ומה שיתפללו החולה והגוסס במסירת
נשמתו לשמים * ומה שיתפללו וילמדו
בעבורו ובבית מרזח להצילו ממות לחיים *

והוספנו על הראשונים מה שכתוב **במענה**
לשון תחינות ובקשות רחמים בבית החיים
על קברי אבות אשר נשמתם צרורה
בצרור החיים :

ע״כ עושו גושו חושו ועל נפשיכם אחושו וקנו לכם
ספר החיים ונזכה כלנו במהרה לנחמות
ציון ובנין ירושלים
אמן :

בבית ובדפוס של כהר״ר איצק יל״ו : בן המנוח
הר״ר ליב ב״ב זצ״ל : חתן של כהר״ר זלמן מדפיס

בזולצבאך:

בשנת **החותך** חיים לכל חי לפ״ק :

מה שנרשום על המצבות

הצגתי ציונים׳ להצוב על מצבות קברי ישנים : וכלם בנגל׳ נחרזות כי יודע רמיזות לא עלי צריך לחזות * ומהם תלמד להיות שונים ומשנים * להוסיף ולגרוע בפי הענינים * לפי מאורעות העתי׳ וזמנים ולשמות האדם קוראים ועונים׳ תקח מסנו לך אריח ולבנים * לבנות לך בית חדש בבנינים׳ על נפשות קברי אבות ובנים * בתנועות ויתדות בדלת וסוגר בסימנים :

על מצבות איש צדיק ונדיב פה נטמן איש נדיב הלך בתמים׳ מעשיו היו בתמונה שלמים אכל מיגיע כפו * עמד בצדקתו עד אסופו בהיותו על אדמתו * בה׳ היה מבטחתו * צדקתו היו טובים * כטל וכרביבים׳ משביע לרעבים . לרחוקים ולקרובים * ותרן היה במתנו * בתמונה משאו ומתנו * [illegible]ה מן המקשיבים׳ לקול תורה ותפלה משכימים ומעריבים * שמו היה נודע באהבים פלוני בר פלוני נפטר ונקבר והלך לעולמו ביום פלוני כך ימים בחודש פלוני שנת פלוני לפ״ק : תנוח ותעמיד לגורלך לקץ הימין ונשמתו תהא צרורה בצרור החיי׳ : ואם הוא כהן יוסיפו בו פב״פ כהן צדק מגזע קדושים * ואם היה עוסק בגמילות חסד ואמת יוסיפו בו פב״פ החסיד אשר עם החיים ומתים גמל בחסד ואמת׳ ואם היה מוהל יוסיפו בו פב״פ אשר הכניס בברית ומל את ידידים נפטר ונקבר וכו׳ .

עוד אחר לאיש ישר פה נטמן איש הישר בנדיבים * אשר הלך בדרך טובים צדיק וישר * כל מעשיו עשה בכושר * בה׳ דבק נפשו ביושר׳ מתגבר כארי ורץ כצבי וקל היה כנשר * מכל מלות ה׳ לא סר׳ הפוללים בדברות עשר׳ גופו יישן ארצה * ונשמתו לגן עדן נרצה * כל מעשיו היו לשם שמים׳ ודבק עצמו באלהי׳ חיים ה״ה פב״פ וכו׳ :

על מצבת פרנס ומנהיג פה שוכן ומתענג * איש נאמן פרנס ומנהיג׳ נפשו שם בכפו׳ גזירת שטנים לבטל ולדחפו * מגן היה לדורו * בדמו ובנפש[illegible]חו היתה פתוחה לרווחה׳ ושלחנו לכל נערכה׳ מלחמו נתן לרעבים [illegible] רויה לתאבים * ערום ראה וכסהו׳ מכיסו לא סר ידיהו * ביתו היה כמלון׳ לכל אורח טוב נתן ללון שינת ערבה יישן גופך * בגן עדן תשמח נשמתך * תחת אשר עשית משפט וצדקה בעולמך׳ ה״ה פב״ב וכו׳ :

על מצבת תלמיד חכם פה צפון חכם ונבון * דברי חכם כדרבון * לא ימוש תור׳ מפיהו * יום ולילה ידרשוהו * למעלה ולמטה תואר לו ונחמדהו׳ לישיבה של מעלה העלהו כל חברים אחים ורעים * לשמועותיו היו שומעים׳ תורתך תשמור עליך׳ והקילות פית תפיחך * במנוחה נכונה תנוח בקברך * בגן עדן העליון נשמתך * ה״ה פב״פ וכו׳ :

על מצבות קבר אב ב״ד * הדור אתם ראו ותמהו על ההוא שופרא דארעא בלעהו׳ בחבל כלה לא נמצא כמוהו * בישיבה עליונה נחמדהו * כאולם פתוח היה לבו ולבב * מעון השב שובב * למעלה ולמטה היה נחמד ואהוב׳ בקברתו תורתו

אורתו שפתיו דובב * דבריו היו מאירים כתמים ואורים לבני העליה העלהו *
קול אין הרחב פיך ואמלאהו * אשביעהו ואכבדהו ה"ה מורינו ורבינו מחמדנו
זכותו יעמוד לנו פב"פ וכו' :

על מצבת אשה חשובה כה נטמנת אשת חיל לדקה עשתה כאביגיל ·
טעמה כי טוב סחרה · כנועה היתה בדבורה · מעשיה הי' נעימה * כל כבודה
בת מלך פנימה * היא האשה החכמה * עלתה נשמתה למרומה · כל ימיה הלכה
בדרך ישרה · מצות ה' שמרה · פלונית בת פלונית אשת פלוני הלכה לעולמה
ונפטרת ונקברת ביום וכו' תנצב"ה :

על מצבת בחור בך בחר אלהיך * להשתעשע בנשמתך * כי יום ולילה הגית
בתורתך * והלכת בדרך ישרה כל ימי חייך · בחור כארזים מבין ברמזי' וברזי
דרזים · שמעת לקול מורך * ולמדת תור' אלהיך · מרובי' אין מעשיך מחכמתך
לא נפסג אחור לבך * בפיתקה של חוה היה מיתתך בחיי' המתי' להחיותך וכו'

עוד אחר על מצבת בחור שמח בחור בילדותך * בחדוה ורינה תנוח
בקבריך * בגן עדן יעשו לך חפתך * כי בך בחר אלהיך * תחת עץ החיי' תשמח
נשמתך · אשריך ואשרי יולדתך * מהיר הוי' במלאכתך בזמן קלר פעל' פעולתך
כי שכר הרבה מוכן לפניך · אשריך ואשרי נשמותיך · ה"ה הבחור כב"פ וכו' :

על מצבת ילד ילד שעשועים גוף נחמד ונעים בן תשחורת היית * כתואר'
בן מלך דמית * כשושן פרח · ונשמה זרח * חכים ויניק זך וזוהר * כעצם השמים
לטוהר * אלהים לקח אותו והילד איננו * מזיו שכינתו לזונו ה"ה הילד רך ויקי'
פב"פ וכו'

על מצבת ילדות בנות ישראל יקוננו עליך * פנה זיוה פנה הדרה מעליך
בת אל בשמים כבוד' נערה · ידידה ידידה · בתולה יפיפי' * הנעלה עדיה *
בנותינו כזויות * בקבר מחוטבות בנוי בתלפיות * כתבנית היכל היה תוארך ·
כ[illegible] אלהים ללמך * בגן עדן נשמתך * בתחיית המתים להחיותך · פב"פ
נפטרת ונקברת היום וכו' :

גם מאד במאוד ישגיח כל אדם בדבר זה יזהיר את אשתו שלא תשכב ילד אצלה
במטה ולא תישן בעת שמניקה אותו שלא תחנוק אותו בדדיה וכבר נתנו לאשה
תשובה על זאת שתשכב לילה אחד על קברו וראתה נשמות הראוים לצאת ממנו
פורחת על קברו * וכן בקין כתיב דמי אחיך דמו ודם זרעו · וראה בנים לבניך
שלום על ישראל :

סימני רפין למצוא כל אחר מבוקשו

דף יוד מה שילמדו החכמים אצל החולה וגם מה שילמדו אצל האבל חמשה
ימים מימי השבעה פרק אחד בכל יום כמו שהוא עד דף ד"ה ואצל
החולה יתפללו כמו שהוא בדף יא ע"ב ואח"כ ילמדו כאן כל החמשה פרקי' פרק
ראשון עדבר ממעלת התורה שמגין על אדם ומאריך ימים ומעלות מצות
גמילות חסד ואמת וגודל שכרה :

סימני על דפין

דף י"ג ע"ב מה שילמדו בבית האבל ביום השני מדבר ממעלות התפלו' ושיקדים
אדם תפלה לצרה מכל שכן שיתפלל מיד בעת שצריך להתפלל בעת
צרה או כשנופל למטה וישתדל שגם אחרים יתפללו בעדו וילמדו בעבורו :
דף ט"ז ע"ב מה שילמדו בבית האבל ביום השלישי מדבר ממעלות התשובה
שמקרעין גזר דינו :
דף י"ח ע"א מה שילמדו בבית האבל ביו' הרביעי מדבר שלא יבעט אדם ביסורין
דף כ"ג ע"א מה שילמדו בבית האבל ביום החמישי מדבר ממצות ביקור
חולים וניחום אבלים :
דף כ"ה ע"א תפלה מיוחדת וסגולה שיתפלל האד' בכל יום בביתו או בבית
החיים * וינצל מכל רע ומחלאים ופגעים רעים וימצא חן
ושכל טוב בעיני אלהים ואדם והוא מהרב הגדול מוהר"ר יהודה זלוק"ל :
דף דה ע"ב מה שיאמרו המבקרים הבאים לבקר את החולה :
דף כו ע"א תפלה שיתפלל האדם על מקרה רעה שאירע לו בין בגופו או
בממונו מיד ישגיח בתפלתו להסיר ממנו דינו בטרם שיתגבר עליו
קטרוג למעלה מכל שכן כשהוא או אשתו או בניו נופלי' למט' ואיך
שיתודה וידוי בריא ולא וידוי שכיב מרע :
דף כט נוסח וידוי בריא שיתודה וירצה את חבירו :
דף ל' ע"ב התפלה שצריך החולה להתפלל אם רואה שחליתו מתגבר עליו
ויתודה וידוי שכיב מרע ויודיע לערו לרבים שיבקשו עליו רחמים
דף ל"ב נוסח וידוי שכיב מרע וכל התפלות שיתפלל ושישתדל שיתפללו
וילמדו החכמים בעבורו ואיך שיתנהג בעסקיו וכל ענייניו :
דף ל"ד נוסח התפלה שיתפללו החכמי' בעבור החולה קודם שילמדו סדר
הלימוד שיקבל הקב"ה תפלתם ותורתם להגן על החול' ולהחיות
דף ל"ה התפלה שיוסיפו אם החולה הוא תלמיד חכם :
דף ל"ה ע"ב התפלה שיוסיפו אם החולה הוא עוסק במצות גמיל' חסד ואמ' :
והתפלה שיוסיפו אם החולה הוא מוהל :
דף ל"ו ע"א התפלה שיוסיפו אם היו משנין שמו בבית הכנסת :
דף ל' ע"ב התפלה שיתפללו החכמים בעד אשה שהגיע עת לידתה או שיושב'
על המשבר :
דף ל"ח ע' אשת חיל שיאמרו אחר תפלתם ופרשת הנה שמואל א' עד וירם
[illegible] משיחו :
דף ל"ט התח[illegible] תפלה שיתפללו על בית החיים וגם תפלות המסבבים את
בית החיים [illegible]תפלו כ"ב תפלות נגד כ"ב אותיות התור' ואיך שיתנהגו
[illegible] יתפללו על קברי מרנן ורבנן :
דף מ"ה ע"ב תפלה קצר[illegible]תפלל על כל קבר וקבר שירצה להתפלל בין על
קרוב או רחוק [illegible] ואשה יהי' מי שיהי' :

דף מו

דף מ"ו תפלה להתפלל על העבריינין בין שהוא לו קרוב או רחוק ומלוה להתפלל עליהם :
דף מ"ז תפלה מיוחדת לקברנים להתפלל על בית החיים ולבקש מחילה עם המתים שגמלו עמהם חסד ואמת אם שגגו באחד מהם בעסק קבורתו במה שהוא נגד כבודו :
דף מ"ז תפלה על בית החיים על קברי קרוביו כגון אביו ואמו זקנו וזקנתו חמיו וחמותו ועל קבר בניו ובנותיו ועל קבר אחיו ואחותו ועל קבר אשתו ועל קברי שאר קרוביו
דף מ"ח ע"א מה שיתפללו על המחיה ועל הפרנסה
דף מ"ח ע"ב מה שיבקש מחילה מן המתים
דף מ"ט ע"א מה שיבקש כשהולך מן בית עלמין לביתו
דף מ"ט ע"א מה שיתפלל על קבר אביו
דף נ"א ע"ב מה שיתפלל על קבר אמו
דף נ"ב ע"א מה שיתפלל על קבר אביו או אמו ביאר לייט
דף נ"ד מה שיתפלל על קבר אביו זקנו
דף נ"ד ע"ב מה שיתפלל על קבר אבי אמו
דף נ"ה ע"ב מה שיתפלל על קבר אמו זקנתי
דף נ"ו מה שיתפלל על קבר אחיו
דף נ"ז מה שיתפלל על קבר אחותו
דף נ"ח מה שיתפללו על קברי בניו הגדולים
דף נ"ט ע"ב שיתפללו על קברי בניו הקטנים
דף נ"ט מה שיתפלל על קבר אשתו
דף ס' מה שתתפלל אשה על קבר בעלה
דף ס"א מה שיתפלל על קבר דודו
דף [illegible]"א מה שיתפלל על קבר דודתו
דף ס"א ע"ב מה שיתפלל קודם שילך לדרך
דף ס"ג ע"ב מי שהולך למרחקים ובא על קברי אבות
דף סד ע"ב מה שיתפלל על עצמו כשיש חולי בגופו
דף סו מה שאחרים מתפללים בעד החולה
דף ס"ז מה שיתפללו על הבנים
דף ס"ח ע"ב מה שתתפלל אשה מעוברת שלא יקשה לילד
דף סח ע"ב מה שיתפללו אחרים בעד אשה מעוברת
דף סט מה שיתפללו אחרים על קברי אבות בעד אשה המקשה לילד
דף ע מה שיתפללו בעד אשה יולדת
דף ע מה שיתפללו בעד בניו החולים
דף ע"א מה שיתפלל על גידל בנים

סימנים על הדפין

דף עא מה שיתפלל בערב ראש השנה ובערב יום כפור :

דף עא ע"ב רוב גוססין למיתה ואיך שיתנהג בגוסס וכל דיניו :

דף עב ע"ב מה שיאמר החולה בגזרתו להפיר ממנו בני זוגים נגעי בני אדם רוסין ושדין :

דף ע"ג תפלה שיתפלל הגוסס לפתוח לו שערי שמים להכניס נשמתו לגן עדן העליון דרך ה"י עולמות :

דף עד התפלה שיתפללו הגומלי חסדים אצל הגוסס ואיך שיתנהגו עמו עד יציאת נשמתו ודינו טהרו ותכריכיו :

דף פג מה שיתפללו הקברנים קודם שיתחילו להתעסק במתים :

דף פ"ג ע"ב דיני קבורה ומאימתי מתחיל האבילות ודיני שבעה ושלשים ודין שמועה קרובה ורחוקה (ויאר לייט) וקדיש יתום ודיני ימים טובים המבטלין שבעה ושלשים :

דף פד הברכה שיאמרו כשבאים לבית החיים ונוסח לדוק הדין וכל דינין בבית הקברות ואיך שיעשו הקבר בין לפון לדרום וסהימ' הקב' עד ויכול' בתר'

דף פ"ה התפלה שאומרים על הנקבר בלאתם מן בית החיים ובלע המות ותליסת העשבים ואיך שיתנהגו עם האבל בלאתם מן בית החיים וניחם האבלים ודיניו :

הקדמה

אמר דוד המלך עליו השלום חסד ואמת יקדמו פניך • החסד שעושין עם המתים הוא חסד של אמת שאינו מלפה לגמול • משל קדמונים מית בריה דרחמך טעין מית רחמך פרוק * וזה שאמר יעקב ועשית עמדי חסד ואמת * אבל ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו על כן חסד ואמת יקדמו פניך :

חסד ואמת יקדמו פניך • חסד זו גמילות חסדים • ואמת זו התורה ושניהם יחד הוא תורת חסד ואמת • ולז חסד ואמת יקדמו פניך • ורלה לומר מי שרוצה לעסוק בגמילות חסדים לריך שילמד מקודם תורת חסד ואמת כמו שכתוב בספר הפליאה שאעת הוא החסד שגם החסד נקרא אמת אחר שנקרא תורה שנאמר ותורת חסד על לשונה * ואימתי היא תורת חסד כשלמוד אותה באמת עד שתהא על לשונך בתורת חסד ואמת על דרך אמור לחכמה אחותי את • דכתיב פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה וכיש תורה של חסד ותורה שאינה של חסד אא תורה לשמה היא תורה של חסד ואז היא לו סמס חיים שאמר עץ חיים היא למחזיקים בה ואומר כי מלאי מפא חיים כדאיתא פרק קמא דתענית ויזכה נשמתו לכתוב בספר החיים כדאיתא צבחיי פרשת כי תשא שהנשמה נקראת ספר החיים שהיא חי לעולם • והספירות נרמזים לחיים • ויל"ה לומר התורה שנקראת עץ החיים שהכל כולל

פולג בה שעל ידה יזכה ליכתבו בספר החיים שהיא התורה נקרא׳ ספר החיים וכדאיתא במדרש פרי צדיק עץ חיים ולוקח נפשות חכם אם אדם הוא צדיק וחסיד ואינו עוסק בתורה אינו כלום אלא פרי צדיק עץ חיים ירצה לומר שצריך ללמד מקודם עשיית מצותיו דינם ותורתם ואז היא לו פרי עץ חיים · שנאמר עץ חיים היא למחזיקים בה · רצה לומר שעושה מצותיו על ידה בחסד ואמת כמו שלמד בה · שמתוך שלמד בה והוא בן תורה יודע האיך לוקח נפשות שנאמר ולוקח נפשות חכם · אתה מוצא ביפתח שמתוך שלא היה בן תורה אבד את בתו ומה היה עונשו שנתפזרו אבריו במותו שנאמר ויקבר בערי גלעד · ונמצא אף על פי שכוונתו הי׳ לשמים נענש על שלא למד תורה דאם היה למד תורה היה יודע שאין צריך לאבדה וזה ולוקח נפשות חכם : על כן חסד ואמת יקדמו פניך :

חסד ואמת יקדמו פניך · מעתה ישמע חכם ויוסיף לקח לקיים לוקח נפשות חכם נפשות החיים והמתים לגנז אוצרות נפשות בחסד ואמת · ואם לאו הוא מאבד נפשות ח״ו שגורם להם אבדון מעולם העליון · כהדעיין למימר לקמן : וכן אמר דוד המלך עליו השלום טרם אענה אני שוגג אמרתך שמרתי ופי׳ רש״י ז״ל טרם שהגיתי בתורה אני שוגג במצותיך וחטאתי בהם ומשעניתי בתורה שמרתי אמרתך שהתורה מזכי לסור מן העבירה * וכן מצינו ברבי עקיבא באבות דר״נ שאמר זו היתה תחילת זכותי לפני חכמים הסכמתי ומצאתי הרוג אחד והייתי מטפל בו בג׳ תחומי שבת עד שהבאתיו למקום קבורה וקברתיו וכשבאתי והרצאתי דברי לפני חכמים אמרו לי על כל פסיעה ופסיעה שהיית פוסע עמו מעלין עליך כאלו שפכת דם · דנתי ק״ו בעצמי ומה אם עכשיו שנתכוונתי לזכות חטאתי אילו נתכוונתי לחובה על אחת כמה וכמה · ונמצא על שלא ידע דין ההורג שקונה מקומו נכשל בעבירה כי שגגת תלמוד עולה זדון * ועל כן הזהיר התורה והודעת להם את הדרך ילכו בה ואמר הגמרא בהגוזל קמא והודעת להם זה בית חייהם ופירש רש״י ז״ל זה תלמוד תורה את הדרך זו גמילות חסדים ילכו זה ביקור חולים בה זו קבורה · ונמצא שהקדים תלמוד תורה קודם גמילות חסדים לומר שילמוד מקודם תורת חסד ואמת ואחר כך יעסוק בגמילות חסדים · וכן כתיב ולמדתם אותם ואחר כך ושמרתם לעשותם ואז נקרא חסיד ומתדבק בהקדוש ברוך הוא דכתיב ואתם הדבקים בה׳ אלהיכם וגומר · וכי אפשר לדבק בשכינה אלא מה הוא גומל חסד ביקור חולים קובר מתים ומנחם אבלים אף אתה כן ומה הוא בחסד ואמת דכתיב כל ארחות ה׳ חסד ואמת אף אתה כן דכתיב אחרי ה׳ אלהיכם תלכו ואז נאמר עליו כי הפלה ה׳ חסיד לו ויזכה לחסד אל כל היום דכתיב עם חסיד תתחסד וגו׳ :

אבל אם לא למד תורת חסד ואמת אי אפשר לו לעשות המצוה כתיקונ׳ להיות נקרא חסיד כמו שאמרו חכמים לא עם הארץ חסיד · והלומד תורת חסד ואמת לדעת לעשות ולגמול חסד כתיקונה אין מבשרין אותו בשורות רעות שנאמר שומר מצוה לא ידע דבר רע · ואפילו הקדוש ברוך הוא גוזר גזירה הוא מבטלו כמו שמצינו באביי ורב׳ דמבית עלי קאתו רבא דעסק בתורה חי ארבעי׳ שנין אביי דעסיק בתורה ובגמילות חסדים חי שיתין שני ובטל הגזירה אף שהיתה עמו שבועה שנאמר לכן נשבעתי לבית עלי וגו׳ וזה חסד ואמת יקדמו פניך :

על שמעוני אחי ורעי · ושימו הדברים האלה על לבבכם * ולמדו תורת חסד ואמת בחייכם · כי לא דבר רק הוא מכם : כי הוא חייכם ואורך ימיכם · וגמלו חסד לדין אכסנאי בגופכם * זכרו אחריתכם בדבר שיגיע לכלכם · ואשר תקחו עמכם מכל עמלכם * גופכם בשוב הלין בקבריכם · ותתענג בדשן נפשיכם · ועל כן כתבתי אף בלשון העברי בלשון קלילא · כל בקשה ותחנה והתפלה · שידינו מה שידברו ולפיות

הקדמה

ולהיות בפומי מרגולא ועל כלם טעמים וגימוקים בספרי קבלה · אשר מהם לקטתי כל אלה · כי לא מפומי אתם חיים בספר החיים כי אין בפי מלה · רק מה שתקנו גאוני ארץ וסנהדרי גדולה · ועל כן אבקש מה' ומישראל מחילה · לדונני לזכות סלה : פי לא לכבודי עשיתי כי אין זה הכמה שאל ומלאכה כלה · וידון אותי הקדוש ברוך הוא לזכות למעלה * כדאיתא בזוהר טוב הם ראית אדם שמדבר טוב על חבירו לדונו לזכות · אף מלאכי השרת מזכירין עליו זכות טוב לפני הקדוש ברוך הוא דכתיב · ורחמתי את אשר ארחם :

ועתה לכו בנים * "שמעו לי יראת ה' אלמדכם מקור החיים · "מי האיש החפץ חיים · "עשה חסד ואמת עם המתים והחיים · "ותתן לנפשך נלחות החיים · "נשמתך תהיה צרורה בצרור החיים · "בגן עדן תחת עץ החיים · "ראה ראה באור פני מלך חיים * "יקדם פניך חסד ואמת בארץ החיים · "שם תזכו לכבוד ולחיים · "ראה נתתי לפניך את דרך החיים · "אם תשמע ותבחר בחיים · "לשמור את כל הכתוב בספר החיים · "וברכך אלהים חיים · "השם נפשינו בחיים * "ויוסיפו לך אורך ימים ושנות חיים · "די יגלו שפתיך מברכות בחיים · "היום אם בקולו השמעון בכלכם חיים * זכר צדיק לברכה בשלום ולחיים :

ועשרה דברים נקראים חיים כמו שאיתא בפרקי דר"א הקדוש ברוך הוא והתורה וישראל וצדיקים וגן עדן וכולי וגם גמילות חסדים דכתיב כי טוב חסדך מחיים שפתי ישבחונך · וגם המתים נקראים חיים · דכתיב ובניהו בן יהוידע בן איש חי · ועל כן קוראין לבית הקברות בית החיים * ולכן קראתי בספר תורת חסד ואמת ספר החיים · שעל ידו יזכה לכתבו בספר החיים · ולהיות ירא שמים · כמו שאמר רבי חנינא בר פפא כל אדם שיש עליו חמד בידוע שהוא ירא שמים * שנאמר וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו · ואמרו חכמים יכול כל מי שיקפוץ יבא ויקפוץ ת"ל וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו · ונרמז לנו הכתוב מי שרוצה לגמול חסד ואמת להתעסק במתים · צריך להיות ירא שמים · דכתיב יראת ה' ראשית דעת ויראת בגימטריא גמילות חסדים על כן מי שמסתפקין לו מן השמים לעסוק במצוה זו בידוע שהוא מזרע אברהם אבינו וירא שמים ובן עולם הבא * ויזכה לחסד של כל היום שנאמר עליו טוב חסדך מחיים :

ואתם אחי ורעי אנשי תלמידיכם : בקשו זכותי כאשר אנכי אבקש זכותם · כי מעודי עד היום הזה עסקתי במתים · ונתתי לבי לתור ולדרוש על כל המעשים · מנוהגי להשים וגם אגלי סתום והתום כי לא נחתי ולא שקטתי * לבקש אחר כל דבר ודבר טרם שכתבתי · ומכל ספר וספר לא מנעתי · כמו שאמרו חכמים איזהו חכם הלומד מכל אדם · שנאמר מכל מלמדי השכלתי * על כן אל יהיה דברי בעיניך קל ונקל · ראה מה שאמרו חכמים השומע מפי קטן שבישראל כשומע מפי גדול וכולי עד כאילו שומע מפיא · וקרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו * והכל הוא לטובתו :

והתפלה הראשונה שכתבתי מגיה עליך מכל חולי ומכל מדוה שצריך האדם להקדים תפלה לצרה ולהתפלל שלא יחלה ותמצא חן בעיני כל רואיך כמו שכתבתי : וגם התפלה להתפלל מיד על כל צרה שלא תבא לבשר ממנו הדין הקשה שלא יתגבר עליו שטנו למעל' נבקשת ערפו · מכל שכן כשנופל למטה ויחלה כי כמו שהאדם מתפלל למטה כך מלאך מזלו של אדם מתפלל עליו למעלה · וכמו שאדם עושה מלוה למטה כך מלאך מזלו מראה אותו ענין למעלה כמו שהוא כיוונו למטה :· וזהו שנאמר וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל וגם לרבות מלאך מזלו כדאיתא בספר חסידים סי' תתמ"ג · וגם ישתדל שהחכמים ילמדו ויתפללו בעדו כי גדול כח התפלה אפילו לשנות הטבע ולהצילו מן הסכנה ולבטל הגזר עליו לשנות הטבע מיצחק שנאמר ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו ולהציל מסכנה מיורדי הים באניות וגומר לבטל הגזר מחזקיה דכתיב צו לביתך כי מת אתה

ולא

הקדמה

ולא חויה וכתיב שמעתי את תפלתך והוספתי על ימיך חמש עשרה שנה · והתפלה למעלה ממקום השגות הנבואה · כמו שאמר חזקיה לישעיה כלה נבואתך ולא כך מקובלני מבית אבי אבא אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע את עצמו מן הרחמים * שנאמר הן יקטלני לו איחל : וגם יכולת ביד התורה כשלומדים בעבורו להוסיף ימיו דכתיב כי בי ירבו ימיך ושנות חיים ושלום יוסיפו לך · וכן איתא בספר סודי רזא כי גדול התועלת כשחכמים מתפללים ולומדים בעבורו וכל מי שנותן לפם בחייו להחזיק ידי לומדי תורה וגומל עמהם חסד אף ה' הוא עם הארץ כשמת זוכה שלומדים אותו תורה למעלה כי כך כתיב עץ חיים היא למחזיקים בה · וכשרואה האדם שהיסורין באים עליו יקבלם באהבה ואז יהיו לו לכפרה דכתיב ואז ירצו את עונם * מכאן דרשו רבותינו ז"ל כשם שקרבנות מכפרין כך יסורים מכפרין כתיב הכא ואז ירצו את עונם · וכתיב בקרבנות ונרצה לו לכפר עליו : ולא עוד אלא שהקרבנות בממון והיסורין בגוף על כן ישוב אל ה' ויתפלל ויתודה על חטאיו כמו שכתבתי וכן איתא בפסיקתא רבתי פרשה רני ושמחה כשאדם מתודה אמר הקדוש ברוך הוא למלאכי השרת בואו ואודיע אתכם צדקתן של בני שאני טעמתי אותו כמה יסורין וצרות ואינו בועט בי שלא קורא עצמו רשע וקוראין אותי צדיק ואומרין אבל אנחנו חטאנו וכו' ואתה צדיק על כל הבא עלינו וכולי על כן יבא הוודוי קנה בעיניך אפילו היה כופר בעיקר כשהוא מתודה לפני מותו יש לו כפרה דכתיב ומודה ועוזב ירוחם :

וגם התפלות בבית החיים הוא תועלת גדול להמתפללים שם כי גם למתי' יש להם נחת רוח כשהחיים באים להתפלל על קבריהם וגם הם מתפללים בעדם ובזכותם הקדוש ברוך הוא שומע תפלתו ועונה אותו * וכן מצינו במשה רבינו שעמד ארבעים יום בהר להתפלל וכמה תפלות עשה ולא נענה אלא בזכות האבות כשאמר זכור לאברהם וגומר : וכן בשלמה שאמר כ"ד רננות ולא נענה עד שאמר זכרה לחסדי דוד עבדך · וכל התפלות שכתבתי כאשר מצאתים בספרים קדמונים ואחרונים הדפים גם ישנים וכוונות והשמו' היינו מהם נרמזים בלדם * ואני לא כתבתי אלא הפשוטו' · כי לא כל הרוצה ליטול את השם יבא ויטול * כמו שכתבו המקובלים בשם האר"י שאסור להם להשתמש בשמות הקדושי' להבין ולהשכיל כמו הקדמונים שהיו להם אפר פרה לטהר אותם כמו רבי טרפון אבל אנן טמאי מתים ואסור : על כן הלואי והלואי שיתפלל הפשוטות בכוונה בקדושה ובטהר' ובגוף נקי · ואין לנו עסק בנסתרו' והמוציא מפיו השמות הקדושים נקה לא ינק' * כי מי יודע לכוון כל אחד בנקודתו שיסמוך עליו בשלימותו · וכי יפגום בו פוגם נשמתו :

וגם המאה הפסוקים שאמרו אבל הגוכם הרבה כוונת בהם · וגם הם נגד המאה ברכות שחייב אדם לברך בכל יום * להשלים בזה ביום מותו תועלת גדול לנשמתו דכתיב מה ה' אלהיך שואל מעמך ואמרו חכמים אל תקרא מה אלא מאה · כי מ"ם הי"א ה' ינו מאה וק' אותיות בפסוק מה ה' אלהיך וגומ' וכן כתיב כי כן יבורך גבר כ"י כ"ן בגימטריא מאה כי עד מאה נקרא גבר ואחר כך כאילו מת ועבר ובטל מן העולם ועל ידם מכפר לו הקדו' ברוך הוא חטאיו כמו שאמר במדרש מה ה' אלהיך שואל ממך כשכפר ביחודו של עולם שנרמז בא' ונסתלק מן מאה * יתקן במה במאה ברכות כי מה בגימטריא אדם ועד מאה שנים נקרא אדם ויתדבק בהקדוש ברוך הוא במאה ברכות מה מה ה' אלהיך

הקדמה

שואל מה״ד מאה ברכות ואז והסיר ה׳ ממך (בזכות מאה ברכות) כל חולי וכל מדוה וגומר * וכן אמר דוד ונאם הגבר הוקם על בגימטרי׳ מאה כי בכל יום היו מתים מאה נפשות מישראל ולא היו יודעין על מה הם מתים עד שחקר והבין ברוח הקודש ותקן להם לישראל מאה ברכות · והם סגולה ליציאת נשמתו בנחת על ידי הקב״ה כמו שאמר רבי עקיבא הקי״ף הוא כמו של קדו׳ ברוך הוא והשם היוצא ממנו הוא פו״ק קפ״ו קו״ף ופ״ק וק״ף פק״ו · וכן השם הזה הוא סגולה להוציא הולד כשכתוב זה בתוך טבעת של כסף ותשים אותו על לשון האשה יוצא הולד מיד בע״ה כמו שהוא בספר שמעוני פרשת בא ובאיו ובכל פסוק נרמז הברכה ממאה ברכות דרוש וקבל שכר והאומרים אותם אצל הגוס׳ מקרבין בזה נשמתו למעלה דכתיב אדם כי יקריב מכם מכ״ס בגימטריא מאה ואז גם נשמתו תהלל יה במאה הברכות יה יו״ד פעמים ה׳ וה׳ פעמים יוד הוא מאה יהי שם ה׳ מבורך ועד עולם :

וגם להיות נזהר במיתת תלמיד חכם כמו שכתבתי ובמיתת אב״ד ביותר כמו שהעתקתי מספר מעבור יבק ומשאר ספרי קודש ושכרך שמור לך לעולם הבא וכן הוא בדרך ארץ זוטא אם ראי׳ חכם שמת אל תזוז מעליו עד שתוליכהו לקבר שבאחוריך יספדו בשלומך כשלום פנחס בן אלעז׳ והספ׳ שעושין לתלמידי חכמים ולצדיקים והתורה שאומרים עליו גורם להעלות נשמות עשוקות של שאר מתי ישראל ולהכניסם לגן עדן ובזה תקבל שכר טוב כדאיתא ביונת אלם פרק כ״ו וגם הקפה למת לא ולמד כמה יגיעות יגע רבי עקיבא כדי לזכות את הרשע מכל שכן מי שעושה נחת רוח לנשמת הצדיק * ואיתא בסודי רזא כפר לעמך ישראל אילו החיים אשר פדית אילו המתי׳ מלמד שגם המתים צריכן כפרה והם מתפללין על אותן שנותן צדקה בעבורם ועושה להם תועלת מה * וכתוב בספרי כהן שיעשו הקפה למתים להבריח רוחות רעות מעליו וסוד הקפה בגימטריא קן בקיעו של אדם צריך הקפה : ובענין אחרי מות אמר רבי שמעון בן יוחאי ווי לבני נשא דכולהו אטימין סתימין עיינין לא ידעין ולא שמעין ולא משגיחן היאך קיימו בעלמא והא עיטא ואסמכתא קמייהו ולא מסתכלי דהא לא יוכל בר נש לאשתזבא אלא בעינא דאורייתא דכתיב כי לא יהיה טהור מקרה לילה חסר לא יהיה טהור דייק מקרא לילה והא אוקמינא וכולי · ודברים אילו גלוים וידועים ליודעיהן : וכן הוא בספר הפליאה ענין נפלא מזה * ואמר המדרש בעולם הזה אתם מטמאים למת מלוה אבל לעתיד אין אתם מטמאים למת כל עיקר שנאמר בלע המו׳ לנצ׳ וגומר

מצאתי כתוב בשו״ת ר״י לבית הלוי סימן ל״ד כלל ה׳ שאסור לכהן לסתום הנקב בשבת אפילו לומר לנכרי אם יש מת בש כונה אבל קודם שמת מותר לסתום הנקבים אפילו על ידי ישראל · ובספר ג׳ משו״ת ר״י בן לב סימן ע״ב מי ששמע שמת לו מת ולא נוד׳ אם הוא שמוע קרובה או רחוקה צריך להתאבל עליו כשמוע׳ קרובה * ובשו״ת בית יעקב סימן ק״ל דאסור לרופא שהוא כהן לכנוס לגוסס לעשות לו רפואה משום

ורוב גוססין למיתה ואין לכהן לטמא לו מן הספק · ובשו"ת רבי מאיר סימן ז' אשה שילדה תאומים ולא כלו להם חדשים ומת אחר בתוך ש' ש' והשני הוא חולה ומת אחר שלשים אין להתאבל עליו · ושם בסימן י' מת ביום טוב קורעין אחר יום טוב ולא בחול המועד אפילו על אביו ואמו · ובסימן ה' שמותר לאבל לילך ולקדש הלבנה בתוך ימי השבעה · ובירושלמי פרק מקום שנהגו מותר לכהן לכנוס בפתח החצר שהמת בתוכו דלא אסרו אלא פתח האוהל שמוציאין בו המת אף על פי שאין לחצ' לא פתח זו דסוף המת לצאת מזו · ובשו"ת ר' מאיר סי' ע"ג מת בפסח יאמר אחר ההגדה לפניו משום שהוא דברי תורה שהאבל אסור בהם אבל עושה קידוש ומברך ואוכל בשר ושותה יין כמו בשאר ימים טובים · ובשו"ת עבודת הגרשוני אסור לעבור מעבר לנהר ע"י גשר פורחות וכן משו"ת מהר"י בן לב בחלק ג' מתשובותיו סימן ע"ג · ובשו"ת דוד בן אבי זמרא שאלה ע"ז ופ"ז ובשו"ת ר"י לבית הלוי בלל ח' סימן ל"ב דאסור להפליג בספינה ביום טוב כמו בשבת וכן הוא ברוקח ובעולת שבת כמו שכתבתי :

וכהן ששוכב ערים ממש אפילו בלא כתונת ומת עמו בבית אם הוא בלילה בחושך ואפלה צריך לקפוץ ערום ממש ולרוץ חוצה אבל אם הוא באופן שנראה לבריות בודאי יש לו ללבוש בבגד אחר רק לכסות עצמו כמו שכתבתי · ומה שכתבתי שמדלגין בבית האבל בן הוא מעבור יבק מאמר ד' פרק ב' ובספר תניא בהלכות אבלות * אך בטור אורח חיים בסימן תקנ"ט כתב באבל יש לאמרו ואני זאת בדיתי דאם האבל בטל המנחמין אינן בטלין · וכן יש דעות חלוקות בענין ההלל די"א דאין לומר הלל בבית האבל לא בראש חדש ולא בחנוכה ויש אומרים בחנוכה יאמר אחר כן הלל בביתו אבל לא בראש חדש ויש אומר בחנוכה יאמרו אותו בבית האבל * וכן י"א שבת בתוך ימי השבעה לא יאמר האבל פרשה של סדר היום ויש אומרים דאם הוא רגיל כל שבת לומר שנים מקרא ואחר תרגום יאמר אותו גם בזה השבת ויש אומרים אם יש שביעי שלו ביום ג' דאפשר לומר אותו ביום ג' אל יאמר אותו בשבת אבל אם יום ז' שלו ביום ד' דשייך לשבת הבאה יאמר אותו בשבת על כן לך וחזא מה עמא דבר אבל בתחנון והוא רחום ביום ב' וה' וכן למנצח וכן בל וידוי ותחנונים והלל בר"ח הסכימו כל האחרונים שאין לומר בבית האבל · וכן שלא לעלות בתורה דאין יברך על דבר שהוא אסור בו ודינו כמו שכתבתי :

ובמוצאי שבת אומרים בבית האבל ויהי נועם ויתן לך ובין ראש השנה ויום כפור אומרים אבינו מלכנו :

ומה שכתבתי אם המת בטרקלין שמותר לכהן להיות בבית למעל' אם יש טפח פתוח בטרקלין לצאת הטומאה * וי"א שמותר לכהן להיות בבית אע"פ שהדלת הטרקלין סגור ואין שם פותח טפח כשלא פרץ פצימיו מכל מקום אם אפשר לפתחילה להיות פיתח טפח יותר טוב כי יש

דעות להתיר ולאסור ואין להקל לכתחילה בספק טומאה מה שהוא מדאורייתא · וכל אדם צריך לשמור עצמו בקדושה ובטהרה וביותר כהני ה׳ ועיקור שמירת הטהרה הוא לנשמתו לחזיר׳ בטהרה כמו שנתנה לו בטהרה ויקיים בנו וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם וגומר :

איתא בשו״ת נחלת שבעה מי שהיה חולה ואינו נוהג אבלות כלל אפילו שעה א׳ כשיברא והוא בתוך שלשים צריך לנהוג כל שבעת אבל שלשים מונה מיום המיתה · או מיום השמועה · וכן באונס או במזיד * והקריעה אם לא קרע בשבעת הימים כתב הב״י דאינו קור׳ לא תוך שבעה חוץ מאביו ואמו שקורע אפילו לאחר שבעה · בד״א כשלא נהג אבלות כלל כל שבעה אבל אם זלזל במקצת הימים ולא נהג בהם אבלות וכגון מי שאמרו לו שמת לו מת ביום א׳ והיה בעיר אחרת ולא נהג אבלות וביום השני בא לעירו ונהג אבלות אין צריך להשלים ומונה שבעה מיום הראשון · ובב״ח דהיכא שהיה אנוס כגון חולה ומסוכן שאי אפשר לו לקרוע אז קורע אבל בשוגג או מזיד כיון דעבר שעת חימום אינו קורע · אשה נדה אף על פי שהי׳ גוסס אסור לבעלה ליגע בה עד שתמות :

ראיתי לכתוב כאן שטר צוואת ש״מ כי יש שסובר אם הוא כתוב וחתום שטר צוואת בה״י ומניח אותו בקופסא שתיקן הכל ודי לו בזה ובאמת הוא רק כחרס הנשבר על כן יראה כל אחד לדעת איך שיתקן שטר צוואתו שיה׳ שריר וקיום : כי כל אחד יכול לכתוב ולחתום שטר צוואה או מתנה בין בעוד שהו׳ ברי׳ ובין שהו׳ שכיב מרע רק באופן ובתנאי זה כמו שאכתוב :

שטר מתנה צריך לכתוב : שטר מתנה זו כתבוהו בשוקא וחתמוהו בברא דמתנה טמירתא לא קניא אבל שטר צוואתו יכול לומ׳ לעדות שלא יגלו עד אחר מותו וכשעושה שטר מתנה או צוואה כשהוא בריא צריך להקנות בקניין ואפילו קניין לא מהני אם רוצה להקנו׳ להם דבר שאינו ברשותו אלא צריך לכתוב דרך הודאה שמודה שחייב לכל אחד סך מה ואם נותן מטלטלין יכתוב הקנייתי לו ארבע אמות קרקע בחלקי במתנות בריא ואגב ק״ס הנ״ל נתתי לו במתנה גמורה כל מטלטלין שלי בכל מקום שהם : וכל שטר שלא נעשה בעדים וקנין סודר אינו כלום : אבל צוואת שכיב מרע אין צריך ק״ס דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי ככתובין בקרקעו׳ וכמסורין במטלטלין רק צריך לעשות צוואתו בפני שני עדים כשרים : ואפילו בשבת יכול לומר צוואתו בפני עדים ואם הוא רוצה שיקבלו קנין על דבריו יכולים לקבלו ממנו כדי שלא יטרף דעתו : ומתנת שכיב מרע בכוליה אפילו בקנין אם עומד חוזר אבל במקצת והוא בקנין אינו חוזר אם לא שפירוש שנותן מחמת מיתה אז

הקדמה

הוא חוזר: והרשות בידו כל זמן שהוא חי לקרוע שטר זה שעש' ולשנותו כרצונו ואם עשה לוואה בחליו לפני העדים ומת לריכין העדים לפתו' שמת מתוך אותו חולי: ואם לא מת מתוך אותו חולי ועמד על רגליו יום או יומים ואחר כך חלה חולי אחר ומת אין לוואתו כלום על כן טוב שיאמר לפני העדים שהוא מרולה בלוואה הראשונה כשנופל למטה: ואם נותן נכסיו לאחר לריך להניח ליורשיו קלת מהם שלא יוכל לעקר תורת ירושה מהם: וכן אם אמר (פלוני) יורשי והוא אינו יורשו אין בדבריו כלום כלל העולה שלריך לעשות שטרו או לוואתו בפני שני עדים כשרים ובקניין כמו שכתבתי: וזהו נוסח שטר שכיב מרע שאפילו הוא עלמו יכול לכתבו ויתנו לעדים שיחתמו עליו

אנחנו ח"מ מודים ומעידים איך שאנחנו ח"מ נכנסנו אלל (פב"פ) ומלאנהו שוכב על ערש דוי ל"ע ולשונו ומילולו עדיין בפיו ודעתו ללולה ומיושבת עליו כשאר בני אדם ההולכים בשוק ויודע להשיב על הן הן ועל לאו לאו וכך אמר לנו הנני מלוה את ביתי לפניכם שתהיו אתם עדים בדבר שיהיה לוואתי כך וכך וכו': כמו שיכתוב לכל אחד חלקו ויתן אותו להעדים: ואם ימות יכתבו העדים ומתוך אותו חולי הלך לעולמו וחיים שבק לן ולכ"י היום יום וכו' ונחתמין אותו

וכשיכתוב שטר לוואה כשהוא בריא ולחלק נכסיו לכל אחד לריך לכתוב בשטר כך יתנהגו בנכסיו אחר מיתה כי לריך לזכור בו אותו שיהיה כמלוה מחמת מיתה · והעדים יקבלו קנין ממנו ויחתמו עליו · ויכתוב מודה אני ח"מ בפני עדים החתומים מטה כו' שיכול לכתוב כאילו העדים כתבו אותו: ויכול לכתוב כן מודה אני ח"מ בדלוני הטוב ונדע' שלמה ומיושבת שאם ח"ו יגיע זמני לפטור מן העול' הזה אזי יהיה לפלוני זה מעזבוני כך וכך ולפלוני כך וכך וכו' ושטר לוואה זה יהיה כתוקף כל שטרי לוואות שעשוין כתיקון חכמים ז"ל דלא כי אסמכתא ודלא כטופסי דשטר' ולא יפסול שטר זה אלא בקרע ב"ד ויד בעל השטר על העליונה ויד המערער על התחתונ' כל זה קבלתי עלי ועל יורשי אחרי בק"ס במנא דכשר למקניא ביה ומה שנעשה היום יום פלוני וכו' והכל שריר וקיים: (ונחתמין ב' עדים)

תפלה זו יתפלל כל אומן וכל רופא בכל בוקר בטרם שיצא מכתח ביתו:

יְהִי רָצוֹן לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי שֶׁתִּשְׁלַח לִי הַמַּלְאָךְ רְפָאֵל לִהְיוֹת בְּעֶזְרִי לְרַפְּאוֹת כָּל חוֹלֵי עַמְּךָ · וְתִזְדַּמֵּן בְּיָדִי הַסַּמָּנִים הַטּוֹבִים הַצְּרִיכִים לְכָל חוֹלִי וּלְכָל מַכָּה וְנֶגַע · וְתַצְלִיחַ מַעֲשֵׂי יָדַי · וְתִהְיֶה בְּאִמְרֵי פִּי שֶׁלֹּא אֶכְשׁוֹל

באחת

לצדיקים דכתיב מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וכתיב
שומר כל עצמותיו אחת מהנה לא נשברה וישכון בטח
בדד ושאנן מפחד רעה ׃ ולא יראה פני גיהנם * ונשמתו
תהא צרורה בצרור החיים ולהחיות בתחיית המתים
עם כל מתי עמך ישראל אמן ׃ קדיש דרבנן

תורת ה׳ תמימה משיבת נפש נפש החוי׳ והמתים שילמדו חכמים אלל החולה
כל הסדר הזה אחר תפלתו כמו שהוא מסודר בספר החיים הזה ׃ וגם ללמוד
אלל החולה פרק אחד בכל יום מחמשה פרקים שהם בתוך ימי השבעה והחולה
יטה אזניו לשמוע לתפלתם ותורתם ׃

א **אמר** רבי שמעון בן יוחאי מה יעשה האדם ההולך לבקר
את החולה להדבעי לאשתדל על אסותא דגופא בדם
יעשה עוקר מאסות׳ דנשמתא ׃ ואשרי משכיל אל דל ואין דל
אלא חולה שיש ממונים בהיכל הקדוש לשלם שכר טוב
למזכירים לחולה שיפשפש במעשיו ויתודה ׃ ושיתפלל החולה
להקב״ה ויעסוק בתורה בין מעט או רב רק שיכוין לבו לשמים
כמו שאיתא בברכות פ״א כל העוסק בתורה יסורין בדלין ממנו ׃
וכל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק הקב״ה מביא עליו
יסורין ועוכרין אותו ואמרו חכמים דכאיב ליה כאיב אזיל לבי
אסיא * ואין אסותא כאסותא דצלותא ואורייתא ׃ ודרש רבי
פנחס בן חמא כל מי שיש לו צער או חולה בתוך ביתו ילך אצל
חכם ויבקש עליו רחמים שנאמר חמת מלך מלאכי מות ואיש
חכם יכפרנה ׃ כי אף מלאך המות הוא אוהבו של תלמידי
חכמים דכתיב עלמות אהבוך קרי ביה על מות אהבוך *
וכשהחכמים לומדים בעבורו שכרו כאילו הוא למד בעצמו
שנאמר עץ חיים היא למחזיקים בה ללומדיה לא נאמר אלא
למחזיקים בה ללמד כל מי שהוא גורם לאחרים ללמוד בעבורו
כאילו הוא עצמו למד בתורה ושכרו גדול מאוד * וביותר טוב
אם יכול להשתדל שעשרה חכמים ילמדו ויתפללו בעדו
שהשכינה קדמא ואתיא וגם טוב שיתענו בעדו שאז תפלתם
ותורתם אינו חוזרת ריקם ׃ כך אמר שלמה המלך בני תורתי לא
תשכח ומצותו וצור לבך ׃ אז תלך לבטח דרכך ורגלך לא תגוף
אם תשכב לא תפחד ושכבת וערבה שנתך כי אורך ימים ושנות
חיים ושלום יוסיפו לך ׃ רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותך

שמע בני וקח אמרי וירבו לך שנות חיים כי חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא אורח חיים למעלה למען סור משאול מטה וכן כתיב כי היא חייך ואורך ימיך ואמר רבי יונתן לעולם אל ימנע אדם את עצמו מן התורה אפילו בשעת מיתה שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל אפילו בשעת מיתה תהא עוסק בתורה: והוא רצון הקב"ה דכתיב ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר ותלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנא' וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך אל תקרא בניך אלא בוניך וכתיב שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול וכתיב ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום:

אמר רבי יהוש' בן לוי אדם חש בראשו יעסוק בתורה שנאמ' כי לוית חן הם לראשך: חש בגרונו יעסוק בתורה שנאמר וענקים לגרגרותיך: חש בבני מעים יעסוק בתורה שנא' רפאות תהי לשרך חש בעצמותיו יעסוק בתורה שנאמר ושקוי לעצמותיך: חש בכל גופו יעסוק בתורה שנא' ולכל בשרו מרפ' אמר רבי יהודה בריה דר' חייא בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת ב"ו מדת ב"ו אדם נותן לחבירו סם יפה לזה וקשה לזה אבל הקב"ה נתן התורה לישראל שהוא סם חיים לכל גופם שנא' ולכל בשרו מרפא: אמר ר' יצחק מאי דכתיב זאת תורת החטאת זאת תורת האשם כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטא' וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם:

דרש רבי מנחם ברבי יוסי כי נר מצוה ותורה אור תלה הכתוב את המצוה בנר ואת התורה באור לומר לך מה נר אינו מאיר אלא לפי שעה אף מצות אינו מגינה אלא לפי שע' ומה אור מאיר לעול' אף תורה מגינה לעולם ואומר בהתהלכך תנחה אותך בעולם הזה בשכבך תשמור עלי' זו מיתה והקיצות היא תשיחך לעולם הבא: תניא ר' נהוראי אומר מניח אני כל אומניות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה שכל אומניות שבעולם אין עומדת לו אלא בימי ילדותו אבל בימי זקנותו הרי הוא מוטל ברעב אבל תורה אינו כן עומדת לו לאר' בעת ילדותו ונותנת לו אחרית ותקו' בעת זקנותו בעת ילדותו מה הוא אומר וקווי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים בזקנותו מה הוא אומר עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו:

(אמרתי עולם חסד יבנה: שהחסד הוא מהדברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא)

ואמרו חכמים תלמוד תורה כנגד כולם משום שאי אפשר לאדם לעשות המצוה כתיקונה אם לא למד הלכותיה

אבל אחר שלמד ויודע אותה אז המעש' הוא עיקר ואם לא יקיים המציה מה לנו ולתורתו ואין לנו מצוה שכולל בו הרבה מצות כמצות גמילות חסד ואמת כי גמילות חסד הוא אחד מיסודי העולם שהעולם עומד עליהם ונעשה שותף להקב"ה שהקב"ה ברא העולם בחסד והיא מעמידו בחסד וכל הגומל חסד כידוע שהוא מזרע אברהם אבינו חסד לאברהם ועיקר הדבר הוא חסד של אמת שעושין עם המתים שנכלל בזרע ישראל כולם זרע אמת שנאמר תתן אמת ליעקב חסד לאברהם שחסד ואמת עולה ליעקב שגם חסד אברהם הוא ניתן ליעקב לבד ועל כן כתוב חסד ולא כתיב וחסד :

וכל המצות שאדם אוכל מפירותיהן בעול' הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא כמו שאמרו חכמים הם כלולים כלם בגמילות חסדים ואף עיון תפלה בכלל גמילות חסדים דכתיב גומל נפשו איש חסד : ומאריך ימיו ושנותיו של אדם כי הא דרבה דעסיק בתורה חיי מ' שנין ואביי דעסיק בתורה ובגמילות חסדים חיי שיתן שנין פ"א דר"ה ואמר רב הונא כל העוסק בתור' ולא בגמילות חסדים דומה כמי שאין לו אלוה פ"ק דע"א וכל מי שעוסק בתורה ובגמילות חסדים זוכה לנחלות שני שבטים וזוכה לכילה ואויבים נפלו לפניו כמו ביוסף וזוכה לבינה כיששכר פ"א ב"ק וכשנתפס רבי חנינא ורבי אלעזר רבי חנינא עסוק בתורה וניזון רבי אלעזר עסוק בתורה ובגמילות חסדים ניצול : ואמרינן בגמרא צדקה וגמילות חסדים שקולין כנגד כל המצות שבתורה ואמר רבי יוחנן אין אנו יודעין איזה חביב צדקה או גמילות חסדים אלא ממה דכתיב וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו וצדקתו לבני בנים הוי אומר גמילות חסדי' גדול מכולם אמר ר' אלעזר גדולה גמילות חסדים מן הצדקה שנא' זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד אדם זורע ספק אוכל ספק אינו אוכל קוצר ודאי אוכל : תנו רבנן בג' דברים גמילות חסדים יותר מן הצדקה שהצדקה בממונו וגמילות חסדים בין בגופו בין בממונו וצדקה לעניים גמילות חסדים בין לעניים ובין לעשירי' צדקה לחיים וגמילות חסדים בין לחיים בין למתים פרק לולב וערבה ועל ידי גמילות חסד ואמת מכפר לו הקדוש ברוך הוא עונותיו שנאמר בחסד ואמת יכופר עון וינצל ממיתה משונה וחבוט הקבר שנקרא מכת נפש דכתיב חסד ואמת מן ינצרוהו מ"ן ר"ת מכת נפש ולא יראה פני גיהנם דכתיב לא תתן חסידך לראות שחת אמר רבי יוחנן גדול כחן של גומלי חסדים שאין חסין לא בצל כנפי הארץ ולא בצל כנפי השחר ולא בצל כנפי

השמש ולא בצל כנפי הכרובי׳ ולא בצל כנפי החיות אלא בצילו של הקב״ה הדא הוא דכתיב מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בצל כנפיך יחסיון :

והתורה תחילת׳ וסופה גמילו׳ חסדי׳ כדדרישר׳ שמלאי תחילתה גמילות חסדים דכתיב ויעש ה׳ אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם וסופה גמילו׳ חסדים דכתי׳ ויקבר אותו בגיא : רבי גמליאל בנו של ר׳ יהודה הנשיא אומר לא למשה לבדו גמל הקב״ה חסד אלא אף לאהרן שהכינו לו מעלה ומטה מוצעת לשכב בה ושלחן ומנור׳ עומד לפניו והיו ישראל מרננין אחריו ואמרו הניח משה ואלעזר את אהרן בהר ההר וירדו להסולא גוע אהרן : מה עשה הקב״ה נטל ארונו של אהרן והעבירו מעל מחנ׳ ישראל וראו את ארונו פורח וטס באוי׳ והאמינו שמת אהרן וגמלו חסד שלשים יום : וכן קרא הקב״ה למלאכי השרת לגמול חסד עם אדם וחוה כדי שילמדו ממנו דורות הבאים לגמול חסד זה עם זה : ומעלות גמילות חסדים אנו למידן מאיזבל שהיתה ביתה סמוך לשוק וכל כלה ומת שהיתה עובר דרך שם היתה יוצאת מביתה ומכה בכפות ידיה ומקוננת בפיה ומהלכות עשר צעדות ומתנבא עליה אליהו ז״ל הכלבים יאכלו את איזבל בחיל יזרעאל והאברים שהיתה גומלת בהם חסד לא שלטו הכלבים בהם שנאמר וילכו לקברה ולא מצאו בה כי אם הגלגלת והרגלים וכפות הידים :

ועוד אנו למדין מעלות גמילות חסד מאנשי יבש גלעד כיון שנהרגו שאול ובניו אמרו אנשי יבש גלעד אותו האיש שהצילנו מחרפות בני עמון חייבין אנו לגמול חסד עמו ולקחו גויית שאול וגויית בניו וקברו אותו ואמר הק״בה אף אני אתן להם שכרן לעתיד לבא שעתיד הקב״ה לקבץ את ישראל מארבע פינו׳ העול׳ ראשון אני מקבץ שבט מנשה שנא׳ לי גלעד ולי מנש׳ וגו׳ : והתקינו החכמים לגמול חסד לכלם שנאמר ויתנם לחק על ישראל וראה שלמה שכח גדול גמילות חסדים לפני הקב״ה וכשבנה בית המקדש בנה שני שערים א׳ לחתני׳ ואחת לאבלי׳ ומי שהגיע לשם היה מנחם לאבלים כדאית׳ בפ׳ דר״א כדי שיהיו כל ישראל יוצאין ידי חובתן בגמילו חסדים ועליהן היו אומרים ברוך אתה ה׳ הנותן שכר טוב לגומלי חסדים :

וגמילו׳ חסדים שמאריך ימיו של אדם אנו למדין מאברהם דכתיב רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד צדקה זה אברהם ושמרו דרך ה׳ לעשות צדקה חסד זה אברהם שגמל חסד לשרה ימצא חיים ושני חיי אברהם מאה שנה וע׳ שנה

וחמש שנים צדקה וכבוד אמר ר׳ שמואל בר יצחק אמר לו הקב״ה
אני אימנותי גומל חסדים תפסת אמונתי בא ולבוש לבושי
ואברהם זקן בא בימים * ואם כך שילם לו הקב״ה לאברהם על
שגמל חסד לאשתו עאכ״ו מי שגמל חסד עם שאר הבריות שישל׳
לו הקב״ה שכרו וימצא חיים צדקה וכבוד : ואין הקב״ה מקפח
שכר גמילות חסדים אפי׳ לע״א דכתי׳ שמה קבר אברהם ושרה
אשתו א״ר תנחומא והלא מקבורתה של שרה לקבורת של
אברהם ל״ה שנים ואת אמרת שמה קבר אברהם ושרה אלא בא
ללמדך שכל מי שגמל חסד לשרה זכה לגמול חסד לאברהם
שהיה מאריך ימיו וכן מצינו ברצפה בת איה שגמלה חסד עם
בני שאול ושמרה ביום ובלילה מחיות הארץ ומעוף השמים
וכיון שהגידו לדוד מעשים של רצפה בת איה נשא דוד ק״ו בעצמו
מה זו שהיא אשה כך עשת לגמילות חסדים אני שאני מלך
עאכ״ו מה עשה דוד כנס כל ישראל ועברו את הירדן ולקח
עצמו׳ שאול ויהונתן וקברו אותם בצלע בקבר קיש אביו ויעשו
בכל אשר צוה המלך ומה צוה המלך להיות מוליכים ארונו
של שאול בכל שבט ושבט והיה השבט שנכנס שם ארונו של
שאול יוצאי׳ הם ונשיהם ובניהם ובנותיהם וגמלו חסד עם
שאול כדי שיצאו כל ישראל ידי חובתן בגמילות חסדים וכיון
שראה הקב״ה שגמלו חסד מיד נתמלא רחמים ונתן מטר על
הארץ דכתיב ויעתר אלהים לארץ אחרי כן הא למדנו שכמה
גדולה גמילות חסדים לפני הקב״ה :

ובמגילות רות כתיב יעשה ה׳ עמכם חסד כאשר עשיתם
עם המתים שנטפלתם בתכריכהון ובקבורתם
אמר רבי זעירא המגילה הזאת אין בה לא טומאה ולא טהרה
לא היתר ולא איסור ולמה נכתבה ללמדך שכר גומלי חסדים
ואמר רבי יהודה כל הכופר בגמילות חסדים כאילו כופר בכל
התורה כולה וזה והחייתן אלבו זה חי עולמי׳ שהוא משל׳ שכר
טוב על כל פסיעה ופסיעה שעושה בגמילות חסדים וכבר הלכו
רבי יוחנן ורבי יהושע וראו את בית המקדש חרב אמר רבי יוחנן
אוי לנו על הבית שנחרב מקום שמתכפרין בו עונותינו ואמר לו
רבי יהושע בני אל ירע לך שיש לנו כפרה אחרת שהיא כמות׳
ואיזה זה גמילות חסדים שנ׳ חסד חפצתי ולא זבח * וכתיב כי
ההרים ימושו והגבעות תמוטנה אם ראית זכות אבות נשמטה
וזכות אמהות שנתמוטטה לך הטפל בגמילות חסדים כי החס׳
הוא לעולם שנאמר וחסד ה׳ מעול׳ ועד עולם וגו׳ ואיתא בילקוט
למה נענש נבל הכרמלי לפי שכל ישראל היו עסוקין בהספד

של שמואל ורשע זה עושה מרזיחין ללמדך שכל הכופר בגמילות חסדים כאילו כופר בעיקר :

וכל העוסק בגמילות חסד ואמת עליו נאמר מה רב טובך אשר צפנת ליראיך : כי מעלת השכר גמילות חסד ואמת עין לא ראתה אלהים זולתך : ואיתא בפרק שפתי רננות בספר מעבר יבק כל המתעסק במצות גמילות חס' ואמת יזכה לאורך ימים ומתלו' עמו אלף אלפי אלפים רבבות קודש ובעת פטירתו כמראה הבזק יתנוצץ וישיבו לנצח ויגביהו כי צדקתו אז תעמוד לו לעד ומשפעת לו מנחל עליון מעדן : וערך לפניו שלחן ולחם הפנים לפני ה' תמיד * יאכל וישביע ויותר כמו שהוא היה משביע נפש שוקקה ונפש רעבה מלא טוב ואין טוב אלא תורת חסד ואמת : כן יתן ה' את רוחו עליו כי הקב"ה אינו מקפח שכר כל בריה ומדה כנגד מדה לא בטלה : וגם הוא ינוס יגון ואנחה ולא יפחד ביום צרה ותוכח' כי יעתר לה' ויצילו ויאכל פרי מצותיו והקרן שמור לו לעולם הבא ויזכה לבא להיכל השלישי שהוא לצד דרום הממונים עליו מצד הקדושה לגמול חסד עם אותם שגמלו חסד עם המתים : וחקוק דמיוננו למעלה לזכותו לעולם הבא : כי כל מה שעושין עם המתי' הוא לפני הקב"ה כהקרבת קרבן וכקטורת הסמים לריח ניחות לפניו תמיד : וכן הבטיח השכר הגדול על זה ר' שמעון בן יוחאי בפרשת פקודי וכמה מקומות : וכי ישכבו יצאו לקראתם כל הנשמות שגמלו עמהם חסד ואמת בחדוה ובשמחה עם כמה נשמות בקדושה ובטהרה להוליכו נשמתו לגן עדן עם כמה מלאכי מעלה וכן א"ר אלעזר בשעה שהצדיק נפטר מן העולם ג' כיתות מלאכים יוצאים לקראתו א' אומרת לו יבא שלום א' אומרת לו הולך נכחו א אומרת לו עם הצדיקי יבא שלום ינוחו על משכבו : וכן איתא בזוהר פרש' ויחי שכל אילו הצדיקי' עם כל קרוביו ומיודעיו יוצאים לקראתו : ואמר רבי יוחנן במסכת תענית כי שכיבנא רבי אושעיה נפק לותאי דמתריצנא מתניתא כותיה : וכן אמר רבא בב"מ דף ס"ב וכן אמר הרמב"ן מובטח לי שהרי"ף יצא לקראתי במותי : וכן נאמ' למהר"י קארו שהרמב"ם יצא לקראתו עם שאר צדיקים וגאוני עולם שעשה להם נחת רוח בעולם : וכן אמר ריב"ז בשעת מיתתו הכינו כסא לחזקיהו מלך יהודה שבא : והקב"ה מכריז ברקיע כשיבא נשמ' הצדיק שיצאו לקראתו והשכינה הולכת אליו עם כמה מלאכים קדושים ונשמת הצדיקים ומה ראו אלה יצאו ולא יצאו כי רוצה הקב"ה שיגמלו עמו חסד כמו שגמל הוא חסד :

וכן

וכן מצינו ממעשה דרבי פרחיה במדרש רות הנעלם דרבי פרחיא הי"ה משתדל תדיר למנדע בההו' עלמא דנשמתין יומא חד הוה אזיל בוחקלא ואשכח חד גופא תחות חד אילן מית אשגח בי"ה ואשכח דאיהו יהודאי ואשכח בי"ה כריכן דמצות וספרי דאגדתא אמר ודאי תלמיד חכם איהו אזול למתא ואתקין ליה תכריכן וקברו וזמין בני נשא ובכה עלי"ה ואפיק כל מה דהוה בידי"ה כיון דאגבה ואתקבר ההוא גופא * נפשא דילי"ה עלארת לגו מתיבתא דרקיע : אמרו לה זיל ואשלים טיבו למאן דאשלים עמך : יומא חד ר' פרחיא הוה יתב אבבא דפתחא בלוד והוה עציב דדחיקא ליה שעתא : אתא חד בר נש לגבי"ה אמר ליה רבי תבעי למהך לדוך פלן בהדאי ואתן לך מאני כסף בגין דנשתדל באוריתא כחדא באורחא : אמר ליה ניזל כי הוה אזלינן פתח כי החיים יודעים שימותו וגו' ואמר לו שהמתים בין הצדיקים בין הרשעים יודעים בצערא דידהו ויודעים בצערא דאחריני וידעו כמה דעבד בהאי עלמא וידעו ביקר' דצדיקא ובדינהון דרשיעיא : והמתים אינם יודעים מאומה אילו הרשעי' שבחייהון קראו מתים דלא ידעין ולא משגיחן ביקרא דמאריהון בחייהון והכניסו במערה, ואחזי ליה גינתא דעדן ושס"ה היכלין מנין יומא שתא שמזומן לווכיתות צדיקים בכבודיהן הראה לו ונתן לו כסף וזהב ונמצא שהקב"ה רוצה שיגמלו חסד עם מי שגמל עמו חסד וזהם הפירות והקרן קיימת לו לעה"ב : וזכותו ותורתו לא גרם לו לעושר כי אם בגמילות חסדים :

(חסד ~~ל~~ כל היום)

חסדי ה' אזכיר תהלות ה' כעל כל אשר גמלנו ה' ורב טוב לבית ישרא' אשר גמלם ברחמיו וברוב חסדיו : המקרא הזה מלמדנו שיזכור האדם חסדי ה' מה שעש' עמו מיו' יצירתו בתו' מעי אמו מלבד החסד שאינו מרגיש בו כמו שאמרו החכמי' אין שוט' נפגע ע"כ יגמול גם הוא חסד כל ימיו :

תנו רבנן שלשה שותפין באדם הקב"ה ואביו ואמו הם נותנין הזרע שממנה נוצר הגוף שהוא בשר ודם והקדוש ברוך הוא נתן בו קלסתר פניו וראיות עין ושמיעת אוזן ודבור פה והילוך רגלים ודעת ובינה ושכל וכיון שהגיע זמנו להיפטר מן העולם הקב"ה נוטל חלקו וחלק אביו ואמו מונח לפניה' : אמר רב פפא היינו דאמרי אינשא פוץ מלחא ושדי בשרא לכלבא כדאיתא בקדושין פ"א : וכן אמר דוד אבי ואמי יעזבני וה' יאספני שהם עושין בשביל הנאתן ואחר כך זה פונה לכאן וזה פונ' לכאן והקב"ה צייר הטפה ונוצר ממנה האדם וכן אמ' איוב הלא כחלב

חתיכוני וכגבינה הקפיאני עור ובשר תלבישני וגו' חיים וחסד עשית עמדי · ועל כן כתיב מי חכם וישמר אלה ויתבוננו חסדי ה' * על כן מי האיש החפץ חיים חיי עולם הבא יבין בחסד ה' ויגמול גם הוא חסד ואמת :

יום ב (תפלה לעני כי יעטף ולפני ה' ישפוך שיחו)

אמרו חכמים אוקיר לאסיא עד דלא תצטרך ליה ואין אסיא כאסותא דקודשא בריך הוא דכתיב כי אני ה' רופאך :

שצריך האדם להקדים תפלתו בכל עת על כל צרה שלא תבא עליו וכן אמר רבי אלעזר לעולם יקדים אדם תפלה לצר' שאלמלא לא הקדים אברהם תפלה לצרה בין בית אל ובין העי לא נשתייר משונאיהן של ישראל שריד ופליט סנהדרין פ"ג · מכל שכן שצריך האדם להתפלל להקב"ה מיד כשיבא אליו הצרה * וביותר כשמרגיש איזה מיחוש בגופו ואמר רב יצחק בריה דרביה דה לעולם יבקש אדם שלא יחלה שאם יחלה אומרי' לו הבא זכות והפטר יש לו זכו' ניצל ואם לאו אינו ניצול שנאמ' אם יש עליו מלאך וגו' * שבת פ"ג * ואמר רב יוחנן לעולם יבקש אדם רחמים שיהא הכל מאמצין את כחו ומסייען לו ולא יהא לו צרים מלמעל' וכן אמרו חביריו לאיוב היערוך שועך לא בצר ופי' רש"י כלו' הקדמת שועך עד לא בא הצרה אם היית עושה כן היו הכל מאמצין את כחך ומסייען לך כי כל המאמץ עצמו בתפל' למט' אין לו צרים מלמעלה והמלאכים היו מסייען לך בתפלה ·

ואמר הגמרא בברכות פ"א כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הצבור מעלה אני עליו כאלו פדאני לי ולבני מבין אומות העולם * ונמצא מה מאוד רוצה הקב"ה וגדול לפניו שלשה דברים אילו תורה ותפלה וגמילות חסדים * על כן יתפלל האדם בטרם שיבא עליו הצרה וידאג על העתיד לבא ועל ידי זה יסיר ממנו כל המאורעות המתרגשות ובאות לעולם : ולא לבד על ימי חייו שצריך להתפלל אלא אף על מותו והוא עיקר צורכו * וכן הוא בילמדנו פרשת קדושים כל מצות שאדם עושה בחייו ותפלתו די לו לשעת שנפשו יוצאת ממנו · הנה לעת מצוא צריך תפלה שיזכה למיתה שנאמר עליה טוב מאוד זה יום המיתה וכן אמר ר"ג על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא זו מיתה, שנאמר למות תוצאות תת"קג מיני מיתות נבראו בעולם תוצאות בגימטרי' הניחוה קשה שבכלם אסכרה ניח' שבכול' נשיקה אסכרה דמיא כחיזרא אגבבי דעמרא דלאחורי' נשרא איכ' דאמרי כפיטורי בפי ושט נשיקה דמיא כמשחל בנית' מחלבא * רבי יוחנן אמ' לעת מצא זו קבורה, אמר רבי חנינ' מאי קרא דכתיב השמחים אלי גיל ישישו כי ימצאו קבר · אמר רבא בר רב שילא היינו דאמרו אינשי ליבעי איניש רחמי עד זיבולא בתרא אי שלמא :

וזה נלמד ממה שאמר דוד על זאת יתפלל כל חסיד ולא אמר סתם כל
אדם כי כשיש שלשה דברים אילו ביתר תורה ותפילה וגמילו׳ חסד
שזאת מרמז על התורה אז הוא מובטח שאין תפלתו חוזרת ריקם ואין חסד
כחסד שעושים עם המתים שצריכים חסד ואמרו מגל שכן שבוח גמול חסד
לעצמו דקבר יקברני׳ ודוד קרא עצמו חסיד כמו שאמר רבש"ע לא חסיד
אני שידי מלוכלכות בדם לטהר אשה לבעלה ואין לך לכלוך ופרחון גדול
כמי שעוסק במתים ומטהרין אותו לבעלו העליון * ועל כן אמר דוד שמרה נפשי
כי חסיד אני ולא אמר צדיק וישר כי סמך על חסידותו ביותר להתפלל
גם על נשמתו שגולל בנפשו שיזכה למיתה קלה ביציאת נפשו בכבוד וכן
כתיב שומר נפשות חסידיו שימותו בכבוד ובנשיקה דכתיב יקר בעיני
המותה לחסידיו וכתיב מה יקר אלהים חסדך ובני אדם בצל כנפיך יחסיון
האיש אשר המלך חפץ ביקרו ודאי מובטח הוא שימלא ה׳ כל משאלותיו *
ויזכה למיתת נשיקה דכתיב חסד ואמת נפגשו צדק ושלום נשקו :
נשק"ו בג"י המות"ה וזה יקר בעיני ה׳ המות"ה לחסידיו לרמז בו שיזכה
למיתת נשיקה, ויזכה לשכר הגדול ש"י עולמו׳ כמנין יק"ר עין לא ראתה
אלהים זולתך דכתיב וכל יק"ר ראתה עינו של הקדוש ברוך הוא והם כנגד
ימי החול של החמה : מלבד מה שיזכה משבחות שנרמזים לעולם שכולה
שבת : ואשרי למי שיזכה למיתה נשיקה ועל זה אמר שלמה ישקני מנשיק׳
פיהו כי טובים דודיך מיין * שיזכה לחיבת דודים של הקדוש ברוך הוא
בחיבת חתן וכלה נשיקות פה אל פה שיצאה נשמתו בנשיקה, טובים מיין
ממיתה, מלאך המות שהיין גרם לו להבראות כמאן דאמר עץ שאכל ממנו
אדם הראשון גפן הוה : וזה שאמר הנביא גורו לכם מפני חרב היונ׳ ותיינו
חרב היין דהוא חרב מלאך המות : וכן הוא פ"א ב"ב נרמז בבנימן ידיד ה׳
שמת בנשיקה ולא שלט בו רימה ותולעת וכן בספרי פרשת פנחס כבוד ה׳
יאספך מלמד שהקדוש ברוך הוא כונס נשמתן של צדיקים בנחת רוח ובכבוד
כי מיתת הצדיקים מפי הקב"ה : על כן יזכור אדם ליום מותו דכתיב וחוסה
במותו צדיק : ויתפלל להקב"ה על זה וינצל משטף מים רבים אליו ולא
יגיעו וינצל כצבי מיד מלאך המות וכצפור מפח יקוש : מלאך המו"ת
בתיבותיו מנין מפ"ח יקו"ש לרמז שלא יהיה מיתתו במלא"ך המות ואז ינצל
מפ"ח יקוש חילוף של ישוק כי הוא היצ׳ הרע הוא השטן הוא המלאך המות

(אכן סר מר המות)

כי גדול בעתותו דמלאך המות כדאית׳ בע"ז פ"א אמרו עליו על מלאך
המות שכלו מלא עינים ובשעת פטירתו של אדם עומד למעלה
מראשותיו וחרבו שלופה בידו וטפה של מרה תלויה, בו כיון שרואה, אותו
החולי׳ מיד מזדעזע ופותח את פיו וזורק הטפה של מרה בתוך פיו ממנו מת
ממנו מסריח ממנו פניו מוריקות : רב מעירס אחוה דרבא הוה יתיב קמיה

דרבנא חזייה, דהוה קא מנמנם אמר לימא ליה מר דלא לצערין אמר ליה, ומר לאו שושבינו הוא אמר ליה, כיון דאיתרע מזלא לא אשגח בי א"ל ליתחזי לי מר אתחזי ליה אמר ליה חזיה ליה, למר צערא א"ל נריבדא דכוסילתא: וכן רבנא הוה יתיב קמיה דרב נחמן והוה דקא מנמנם א"ל לימא ליה מר דלא לצערין אמר ליה יסה לאו אדם חשוב אמר ליה, מאן חשוב ומאן ספין ומאן רקיע אמר ליה ליתחזי לי מר אירתחזי ליה אמר לי הוה ליה, למר צערא אמר כמשחל בניתא מחלבא ואי אמר לי הקב"ה זיל בהאי עלמא כדהוית ואתירת אמינא ליה לא בעינא: ויש לומר שהיה, מחירא שמא לא יזכה למות בנשיקה ונפישא בעתירתא דמלאך המות אף במיתה קלה כמו שמרת בו:

ואיתא במדרש תהלים אדם חולה, יום אחד אז מה, עושה, צריך תפלה וכן ביום שני וכן ביום שלישי * ביוםרביעי מה הוא עושה, אומר דוה הוא אמר הקב"ה עכשיו אני מסעדו שנ' ה' יסעדנו על ערש דוי כל משכבו הפכ' בחליו כל מה שחטא כל הימים שהיה עומד על רגליו הקב"ה הופך עליו בחליו על כן מאן דשיים ארתוי סגי בישע אהים: וכן אמר ר' מאיר שני' שעלו למטה וחליין שוה וכן שני' שעלו לגרדון לדון ודינ' שוה מפני מה זה ירד וזה לא ירד זה ניצול וזה לא ניצול זה התפלל תפלה שלימה וניצול וזה לא התפלל תפלה שלימה לא ניצול כדאיתא בר"ה פ"א:

ונמצא שהתפלה מבטל מן האדם רוע הגזירות וביותר כששלשתן תורה ותפלה וגמילות חסדים הם ביחד שמקרעין הגזירות אפילו שיש עמו שבועה * כדכתיב לכן נשבעתי לבית עלי אם יכופר עון בית עלי בזבח ובמנחה וגו' ואמר אביי בזבח ובמנחה הוא דאינו מכפר אבל מתכפר בתורה ובגמילות חסדים: ואמרו חכמים ארבע דברים מקרעין גזר דינו של אדם צדקה צעקה שינוי השם ושינוי מעשה:

ואל ימנע אדם את עצמו מן הרחמים כמו שאמרו ר' אלעזר ור' יוחנן אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע את עצמו מן הרחמים שנאמר הן יקטלני לו איחל וכן מצינו ביהושפט שהי' חרב מונח על צוארו ולא היה חסר אלא חיתוך ויזעק יהושפט ועל שצעק והתפלל לה' ניצול: ואמר רב חמא בר חנינא אם רואה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל שנא' קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה':

ואמר רב נחמן אפי' בעל החלומות אומר לאדם מחר מת אל ימנע את עצמו מן הרחמים ואפילו נביא אומר לאדם שימות אל ימנע עצמו מן הרחמים: כמו שמצינו בחזקיהו שאמר לו ישעיה הנביא צו לביתך כי מות תמות ולא תחיה וכתיב ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל לה' לאמר וכתיב הנני הוספתי על ימיך חמש עשרה שנה, * ונמצא כמה מועיל התפלה על כן ישתדל האדם שיתפללו בעדו אחרים: וגם הוא יתפלל ויבכה לפניו כמו שעשה חזקיהו המלך דכתיב שמעתי את תפלתך ראיתי את דמעתך הנני רפא לך וכו' * כי ביותר מועיל תפלות החולה מכל שכן כשיור'

דמעות כי שערי דמעות לא נשלבות דכתיב כי שמע ה' קול בכיי וכתיב ואל דמעתי אל תחרוש וכן כתיב וישמע אלהים את קול הנער מכאן שיפה תפלת החולי מתפלת אחרים עליו והיא קודמת להתקבל :

והקב"ה מתאוה לתפלתה צדיקים על כן באו עליהם לעתים איזה צרה כדי שיתפללו אליו ויראו וישמחו בישועתו כמו שאמר הכתוב השמיעני את קולך בתפל' כי קולך ערב ומראך נאוה כשאת' מתפלל אליו * וכן אמר הגמרא פ' אילו טרפות שהדשאי' היו עומדים על פתח הקרקע עד שבא אדם וביקש רחמי' עליהם וירדו גשמים וצמחו ללמדך שקב"ה מתאוה לתפלתו של צדיקים ועל כן היו אמהות עקרו' כדי שיתפללו אליו וישמע קולם ויעתר להם וביומא אמר רבי אליעזר למה נמשלו תפלת צדיקים לאילה, מה אילה זו כל זמן שמגדלת קרניה מפוצלת אף תפלת צדיקי' כל זמן שמרבים בתפלתן תפלתן נשמעת : ואין הקדוש ברוך הוא חפץ מאדם אלא שישוב אליו ויתפלל לו שנאמר קחו עמכם דברים ושובו אלה' ויתחרט על חטאיו ויתודה עליהם ואז מרחמים עליו מן השמי' דכתיב ומודה ועוזב ירוחם : ואין הקב"ה חפץ מאדם שינענה עצמו בענויים קשים להחליש גופו וכחו רק שישוב מחטאיו ויכניע עצמו לפניו ויעשה טוב ויתפלל אליו שימחול לו על מה שחטא : שנ' קחו עמכם דברים ושובו אל ה' וגו וקח טוב : והיא מצות עשה בתורה שנאמר ושבת עד ה' אלהיך ואמרו החכמי' אין דבר עומד בפני התשוב' עד שמקו' שבעלי התשובה שומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד :

יום ג (כי טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך)

כתיב הן אל ישגיב בכחו ומי כמהו יורה, שיכולת בידו ליסר האדם ביסורין קשים על חטאיו ואע"פ כן ומי כמוהו יורה, שמיסר לאדם בתחילתה רק בדבר מועט כדי שירגיש בחטאיו וישיב אליו וכן כתיב שדי לא מצאנוה, ושגיא כח ומשפט ורוב צדקה, לא יענה. כי לא בא לעורר על בריותיו ברוב כחו כי אם בחסד וברחמים כי רב חסד הוא : על כן שם נפרת הבריות בדבר קל ומועט רק לפי כלתו קומץ מנחה, מחצית השקל תורים ובני יונה, ומשפט ורוב צדקה, לא יעונה לא מענה את האדם בענויים קשים ומשפט של יסורין קשים פראוי לו בחטאיו כי אם בנחת לפי כחו שיכול לסבול כדי שירגיש שחטא וישוב ורוב צדקה, כי אם איש כמתנת ידו * ובכל זה עשה, הקב"ה, בחסד ואמת לטובת האדם שיקבל עונשו בעולם הזה ויזכה לעה"ב וישוב וירפא לו :

ואיתא במדרש שוחר טוב מזמור ס"ב יש לך אדם שיש לו עשר מצות ועשר עבירות ואמר לא שכרן של מצוה, ולא ענשן של עונות אלא יצאו אילו כנגד אילו והוא סבור שזה, טוב לו אבל הקב"ה אינו עושה, כן אלא מתחילה גובה ממנו עונותיו מעט מעט ואחר כך נותן לו שכרו

של מצות והוא חסר אל כדי שזכיותיו יהא שמור לו לעולם הבא . וזה ולך ה' החסד אתה תשלם לאיש כמעשהו ועל זה אמרו חכמי' כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא :

רבי אלעזר רמי כתיב ולך ה' חסד וכתיב כי אתה תשל' לאיש כמעשהו בתחילה כי אתה תשלם לאיש כמעשהו ולבסוף ולך ה' חסד וכן כתיב ורב חסד וכתיב ואמת בתחילה אמת ולבסוף ורב חסד * וכן הוא בבחיי פ' עקב אשר לא ישא פנים לצדיק הגמור שלא יענישנו אפילו על עבירה, קלה ולא יקח שוחד עבירה, בשביל מצוה שאינו אומר הרי שעשה אלף מצות ועשה, עבירה אחת אחסור לו מצוה אחד מפני עבירה, שעש' וילך המצות כנגד עבירה אלא הוא מענשו על אותו עבירה יחידית ונותן לו שכרו על רבוי המצוה, כולם * על כן שובה ישראל עד ה' אלהיך :

כי כך הוא מדת הקדוש ברוך הוא לעורר האדם לתשובה, מיד כשחטא מבהיל אותו על ידי חלומות רעים וכן האדם שישכב על מטתו ואינו חש לעמוד לעבודת בוראו בזמן התפילה אז ניתן ביד מלאכי חבלות ושדים שמבהילן אותו בחלומות רעים ולפעמים נדמה לו שנופל מאיגר' רמה, לבירת עמיקת' או שהולך במקום סכנה, כי באמת כשחט' דוחפין נשמתו למטה כדאית' בזוהר הנשמה, כשרואה בזיונה בעבור חטאין ואיך כותבין סרחונו ועונשו לא רצה, לירד והמקטריני' אומרים שאינו כדאי לחזור לו נשמ' הקדו' ברוך הוא אומר אין אני משקר בפקדוני אלא אחזיר לו נשמתו והיא אינו רוצה לירד ודוחפין אותו בעל כרחה ונדמ' לו בחלום כאילו נופל מלמעלה למטה וע"כ אומרים המחזיר נשמות לפגרים מתים :

וכן כתיב בחלום חזיון לילה, בנפול תרדימה על אנשים בתנומת עלי משכב אז יגלה אוזן אנשים שישיבו אלו * ואם אין משגיח בזה לשו' אז ובמוסר יחתם מיסר אותם הקב"ה, ביסורין וכל זה, כדי לחסר אדם מעשה וגוה מגבר יכסה יחשוך נפשו מני שחת וחיתה מעבור בשלח והיינו מחרב מלאך המות :

ואשרי לאדם שמעורר עצמו לתשובה בכל יום ולא ימתין להתעורר' השמים וכך הוא מדת הצדיקים כמו שאמרו החכמים אם ראית צדיק שעבר עבירה ביום אל תהרהר אחריו בלילה שמא עשה תשובה שמא סלקא דעתך אלא ודאי עשה תשובה * וכן אמר רבי אליעזר לתלמידיו שוב יום אחד לפני מיתתך אמרו לו תלמידו וכי אדם יודע איזה יום ימות אמר להם כל שכן שישוב היום שמא ימות למחר ונמצא כל ימיו בתשובה ואף שלמה אמר בחכמתו בכל עת יהיו בגדך לבני' ושמן על ראשך אל יחסר שנרמז על התשובה ונמצא שהקב"ה מעורר האדם על ידי חלומות לתשובה וכן איתא בברכו' לאר' טוב מראין לו חלומות רעים כדי שיפשפש במעשיו וישיב :

ואם

ואם גם בזה לא שב אז הקב"ה מיסרו בממונו ובנכסיו שבא לו היזק כדי לשים על לבו להשיב ואם שב אז הוא לו לכפרה וכן אמר רבי יהושע בן לוי הודו לה' כי טוב הודו למי שגובה חובתו של אדם בטובו עשי' בשורו עני בשיו יתום בביצתו אלמנה בתרנגולתה ע"כ אמר הנביא אודך כי אנפת בי ישוב אפך ותנחמני ודרש רב יוסף במה הכתו' מדבר בשני בני אדם שיצאו לסחורה ישב לו קוץ ברגלו של אחד מהם התחיל מחרף ומגדף לימים שמע שטבע ספינתו של חבירו בים התחיל מודה ומשבח לכך נאמר ישוב אפך ותנחמני והיינו דאמר רבי אליעז' מאי דכתיב עושה נפלאות גדולות לבדו וברוך שם כבודו לעולם אפי' בעל הנס אינו מכיר בניסו נדה פרק ג' : ונמצא דכל מה דעביד רחמנא לטב הוא דעביד ליה * דל פעמים אדם מצער עצמו על היזקו או על מתו יותר מדאי ואלמלא ידע סופו של דבר לא היה מצער עצמו כמו שאמר משה רבינו להקב"ה רבש"ע על מה שקעו מצרים מעמך ישרא' בחומה אמר הקב"ה רשעים היו ואם היו חיים היו מוסיפין פשע ונידונין במיתה קשה מזו ואם לא תאמין קח אחד מהם והחיהו ולקח משה רבינו מיכה ונקרא שמו מיכה על שהיה מעוך בבנין והוא גרם שיצא העגל שזרק השם עלי שור באש שהיה משה רבינו עולה בו את יוסף מנילוס :

וכדאית' בקמא פרק ד' רב שמוא' בר יהודא שכיבא ליה ברתיה אמרי ליה רבנן לעולא קום ניזל נינחמוה אמר להו מאי איתי ליה גביה נחמתא דבבלאה דגדופ' הוא דאמרי מאי אפש' לי למיעבר הא אפשר לי' למיעב' עבד אזיל הוא לחודיה לגביה א"ל ויאמר ה' אל תצר את מואב וכו' והלא דברים קל וחומר ומה בשביל שתי פרידות טובות רות המואביה ונעמה העמוני' חס הקב"ה על שני אומות גדולות ולא החריבן בתו' של רבי אם כשרה היא וראוי' הוא לצאת ממנ' דבר טוב על אחת כמה וכמה דהוה חיה ואף על גב דמתים גם בלא חטא אבותם לפעמים הא והא גרמא ליה * ועוד שאר סודות כדברים אילו על כן אין להתרעם אחר מעשה ה' בכל מה שיגיע אליו אך יצדיק דינו כדכתיב באהרן וידום אהרן כי אין הקב"ה נפרע מאדם במעשיו כי אם בחסד ולטובת האדם כדי שישוב מחטאו כמו שאמר עזרא הסופר כי אתה אלהינו חשכת למטה מעונינו :

וכן איתא בילקוט הושע אמר רבי יצחק בנוהג שבעולם אדם נכשל

נכשל בעבירה ומתחייב עליה מית' בידי שמים מתה שורו אבד תרנגולתו נשברו צלוחיתו נכשל באצבעו מקצת הנפש ככל הנפש ובפרק קמא דברכות דרב הונא תקיף ליה ת' דני דחמרא ואמרו ליה לעיין מר במיליה וכיון דשב חדר חלא והוה חמרא ונמצא דכל מה שמגיע לאדם הוא כדי שישוב מחטאו וירש עולם הבא :

אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו

ואם לא שב בזה נלקח ממנו בניו ובנותיו דכתיב לשוא הכיתי את בניכם מוסר לא לקחו על שלא השגיח במוסר קל הראשונה גורם שימותו בחטאיו ועתיד ליתן עליהם הדין על שלא שב ולא שם על לבו להשיב מחטאיו הבני' ימקו בעונות אבותיהם נפישי גמלי סבא דטעיני משכי דהוגני :

ואם לא שם אל לבו לפשפש במעשיו ולשוב אז נלקח ממנו אשת חיקו דכתיב אל תתן את פיך לחטיא את בשרך למה יקח משכבך מתחתך ונאמר עליו ועוכר שארו אכזרי אין שארו אלא אשתו וגורם לו הקללה דכתי' בתוכחה בניך ובנותיך נתונים לעם אחר ועיניך רואות וכלות אליהם כל היום ואין לאל ידיך ואמרו חכמים זו אשת חרגו ואיתא בשבת פרק שני תניא רבי נתן אומר בעון נדרים מתה אשתו של אדם שנאמר אם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתיך : רבי אומר בעון נדרים בנים מתים כשהם קטנים שנאמר אל תתן את פיך לחטיא את בשרך וגו' למה יקצוף אלהים על קולך וחבל את מעשה ידיך איזה הן מעשה ידיו של אדם הוי אומר בניו ובנותיו של אדם וחד אמר בעון מזוזה ובעון ביטול תורה ועון ציצית ותנא רבי נחמיה בעון שנאת חנם מריבה רבה בתוך ביתו של אדם ואשתו מפלת נפלים ובניו ובנותיו מתים כשהם קטנים * ואף נתפסים בעון הדור כדאיתא שבת בזמן שצדיקי' בדור צדיקים נתפסים על הדור אין צדיקים בדור תינוקות של בית רבן נתפסים על הדור ונמצא שבעבור חטאיו מתה אשתו ובניו וכן איתא בכתוב' פרק א' רבי חייא בר אבא שכב ליה ינוקא פתח רבי יהודא ואמר וירא ה' וינאץ מכעס בניו ובנותיו דור שאבותיו מנאצין להקב"ה כועס על בניהם ועל בנותיהם ומתים כשהם קטנים ואיכא דאמרי בחור הוה והכי קאמר ליה על כן בחוריו לא ישמח ה' ואת יתומיו ואת אלמנותיו לא ירחם כי כלו חנף ומרע וכל פה דובר נבלה בכל זאת לא שב אפו ועוד ידו נטויה מאי ועוד ידו נטויה אמר רב חנן בר רב הכל יודעין כלה למה נכנסה לחופה אלא כל המנבל פיו ומוציא

דבר נבלה מפיו אפילו נחתם לו גזר דינו של ע׳ שנה לטובה נהפכו עליו לרעתו ע״כ צריך ליעיין במילוה מיד ולשוב עליה׳ ולא יגרם מיתה לבניו ולאשתו כי אם היא אשתו ראשונה כאילו חרב בית המקדש בימיו כי גדול אבלותו וצערו מאוד שגרם לעצמו והיה יכולת בידו לסלקו ממנו בתשוב׳ :

ואם מכל אלה לא שב אז הקב״ה מיסרו בגופו באחד מאבריו כמו שאמר ר׳ אלעזר אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא א״כ מכריזין עליו מלמעלה שנ׳ מה׳ מצעדי גבר כוננו ואדם מה יבין דרכו א״ר אלעזר דם ניקוף מרצה כדם עולה אמ׳ רבא בגודל ימין ובניקוף שני והוא דאזיל לדבר מצו׳ ונמצא דהקב״ה מיסרו לטובתו ולכפרתו בהשגחתו עליו והכל בחסד וכדי שישוב מחטאיו על ידי זה :

ואם אף בזה לא שב אז נופל למטה ויחלש כדכתיב והוכח במכאוב על משכבו וגו׳ ואם עוד מקשה ערפו לשוב ולא שם אל לבו לפשפש במעשיו ולשוב עליהם אז יחלה עד שמגיע נפשו למות דכתיב ותקרב לשחת נפשו וחיתו לממתים ואם בכל אלה לא שב רשע הוא וימות בעונו ודמו בראשו ומתחייב בנפשו ויורש גיהנם כי הרשעים אפילו בפתחי של גיהנם אינן חוזרין בתשובה כי חושבין הכל למקר׳ ולא בהשגחת הקב״ה עליהם וע״כ הזהיר׳ התורה ואם בזאת לא תשמעו לי והלכת׳ עמי בקרי והלכתי עמכם בחמ׳ קרי ויסרתי אף אני שבע על חטאתיכ׳ והם חלומ׳ רע״ם המבהילים אותו והיזק שמגיע לו בנכסיו ובניו ואשתו ונכשל בא׳ מאבריו ונופל למטה מגיע עד שערי מות אבל אם שב אפי׳ באחרונה ינצל שנ׳ אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו ויחננו ויאמר פדעהו מרדת שחת מצאתי כפר וינצל ממיתה ומעונש הגיהנם ויזכה לעולם הבא כל זה גורם לו התשובה דכתיב אם ישמעו ויעבדו יכלו ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים וכתיב ואף הסיתך מפי צר רחב לא מוצק תחתיה ונחת שלחנך מלא דשן והיינו שעל ידי התשובה ינצל מגיהנם ויזכה לרב טוב לעולם הבא וזה שאמר הכתוב חי אני נאם ה׳ אם אחפוץ במות הרשע כי אם בשובו מדרכיו וחיה ׳ ולא לבד שעל ידי התשובה נמחל לו חטאיו אלא שנקרא צדיק שנאמר צדיק הוא חיה יחיה וזה שבע יפול צדיק וקם רצה לומר אם הוא שב אפי׳ בשבע צדיק הוא וקם ורש׳ אפילו באחת מהשבע אינו שב כדאמרינן אפי׳ בפתחו של גיהנ׳ אינו שב ורשע הוא וימו׳ בעונו על כן ישוב מיד ויתפל׳ להקב״ה שיאמר למלאך הרף ידיך :

אמר

יום ד

(כי את אשר יאהב ה' יוכיח)

אמר שלמה המלך הכל הולך אל מקום אחד הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר כמות זה כן מות זה מותא כי מותא ומרעין תיבולא אשרי אנוש יוכיחני אלוה ומוסר שדי אל תמאס ׃ כי הוא יכאיב ויחבש ימחץ וידיו תרפנה ׳ כי היסורין הם לטובת האדם ובחסד לפי כח האדם הוא מוסר אותו ולא באכזריות כדכתיב וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלהיך מיסרך והיינו ברחמנות ׳ על כן אל יבעט בהם רק יצדק דינו כי צדיק וישר הוא ורב חסד ואמת שמיסר אותו בתחילה באמת ומרפא אותו בחסד על כן צריך לקבל עליו דין שמים באהבה כי עיקר טובו' האדם הוא לעולם הבא * ואמר רבא מי שיקבל עליו היסורין באהבה יראה זרע ויאריך ימי' ותלמודו מתקיי' בידו שנ' וחפץ ה' בידו יצליח ואמ' רבא אמר רב הונא אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו שנ' נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה אל ה' פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה ׳ או ביסורין של אהבה שנאמר את אשר יאהב ה' יוכיח שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השער' ליסר אותם עליהם כדי שיבא זך ונקי לעולם הבא ׳ ואמר רבא אמר רב הונא כל שהקב"ה חפץ בו מדכאו ביסורין שנאמר וה' חפץ דכאו החלי יכול אפי' לא קבלן מאהבה תלמ' לומר אם תשים אשם נפשו מה אשם לדעת אף יסורין לדעת כי היסורין שבא לאדם בעבו' חטאיו באי' לו בעל כרחו אבל היסורין של אהב' אם אינו מרוצ' בהם יכול להסתלק' ממנו כי הא דרבי יוחנן חלש על לגביה ר' חנינא א"ל חביבן עליך יסורין אמר לא הן ולא שכרן אמר ליה הב לי ידך יהב לי' ידיה ואוקמיה וכן רב חייא אמר לא הן ולא שכרן ואוקמיה * דרבי אליעזר חלש על לגביה רבי יוחנן חזי דהו' קא גני בבית אפל גלייה לדרעיה ונפל נהורא הזייה דהוה קא בכי אמר אמאי קא בכית או משום תורה דלא אשת שנינו אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון לבו לשמים ואי משום מזונ' לאו כל אדם זוכה לשתי שלחנות אי משום בני דין גרמ' דעשירי ביר אמר להאי שופרא דבלע בעפרא קא בכינא אמר ליה על דא ודאי קא בכית ובכו תרויהו ארהכי והכי ׳ אמר ליה חביבן עליך יסורין אמר ליה לא הן ולא שכרן אמר ליה הב לי ידך יהב ליה ידיה ואוקמיה ׳ וכן רבי אלעזר קבל עליו יסורין על ספק חטא באורתא אמר בואו אחי ורעי ובצפרא אמר זילו מפני בטול תורה וכן רבי קבל עליו יסורין כדאיתא בירושלמי מסכת כלאים בפרק הפועלים ׃

וכן נחום איש גם זו על שלא נתן לעני פרת לחם מיד כשבקש ממנו ואמר המתן עד שאפרוק מן החמור מרת העני קבל עליו יסורין אף על גב דלא עלה על דעתי שימ' מיד כוה אמר עיני שלא חסו עליך יסומו ונסתמו עיניו ידי ורגלי שלא חסו עליך יקטמו וכך עלתה לו ולא נתקררה דעתו עד שאמר כל גופי יהיה מלא שחין וכך היה לו אמרו לו תלמידיו אוי לנו שראינוך בכך אמר להם אוי לי אם לא ראיתני בכך ומצא כמה היה בוחרין ביסורין בעולם הזה כדי שיבואו נקיים לעה"ב ועוד יזכור האדם פן ואולי הם לנסיון כמו שמצינו באברהם דכתיב וה' נסה את אברהם וכן באיוב שהיו היסורין נסיון אליו על כן אמר שלמה מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה ע"כ ישיב אליו בכל לבו ויתודה על חטאיו ויקיים בו והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאוד :

כתיב ואשמה הנפש ההיא והתודה זה בנין אב לכל המתים שטעונין וידוי : וכתיב ומודה ועוזב ירוחם ומחויב האדם להתודות על חטאיו בכל יום בשכבו ובקומו וביותר כשהוא נופל למטה : תנו רבנן מי שחלה ונטה למות אומרין לו התודה אדם יוצא לשוק יהי דומה בעיניו כמי שנמסר לסרדיוט חש בראשו יהי דומה בעיניו כמי שנתנוהו בקולר עלה למטה ונפל למשכב יהי דומה בעיניו כמי שהעלוהו לגרדום לידון שכל העולה לגרדום לידון אם יש לו פרקליטין גדולים ניצול ואם לאו אינו ניצול ואילו הן פרקליטין של אדם תשובה ומעשים טובים ואפילו תשע מאות ותשעים ותשעה מלמדים עליו חובה ואחד מלמד עליו זכות ניצל שנ' אם יש עליו מלאך מליץ אחד וגו' : וכל המתודי' יש להם חלק לעה"ב וכן מצינו בעכן אף על פי שחטא כיון שהודה זכה לחלק עולם הבא שנ' יעכרך ה' היו' הזה היום הזה אתה עכור ואי אתה עכור לעולם הבא : וכן כתי' בדוד ויאמר דוד אל נתן הנביא חטאתי לה' ויאמר נתן אל דוד גם ה' העביר חטאתך לא תמות : וכן ביהודה וראובן על שהתודו זכו לחלק עולם הבא וידאג אדם על זה שלא ימות בלא וידוי ויגיע לו על ידי זה היזק גדול אחר מותו ועל זה התפלל דוד ואמר אל תאסף עם חטאים נפשי הם אותו שמתים בלא וידוי : ע"כ יתודה האדם ויתחרט על חטאיו וימחול לו הקב"ה וכן אמר רבי חנינ' בר פפא כל העוש' עביר' ומתחרט בה מוחלין לו על כל עונותיו שנאמר כי לא יראני האדם יראני מוחלין לו :

ואיתא בגמרא פרק א' דערובין תנו רבנן שתי שנים ומחצ'

נחלקו

וזה שער השמים

וזה בגימטריא ח"י שיהא נטילתה כנתינתה * דרך ח"י עולמות יורדת הנשמה כשהיא באה לעולם הזה כך דרך ח"י עולמות דאפרסמון סלקא לעילא ומזמרת מזמור שיר ליום השבת דכתיב ביה. צדיק כתמר יפרח ותאמר ח"י עולמות עד כסא הכבוד לקבל ש"י עולמות מלא כל טוב סגא' להנחיל אהבי י"ש ואוצרותיהם אמלא * ועל כן ימסור אדם גרמיתה לאיתה ויאמר ח"י פסוקים אילו נגד ח"י עולמות לקיים חי חי יודוך נגד ח"י עולמות הירידה וח"י עולמות העליה צדיק ישמחו באלהים חיים ולזכות לתחיית המתים לקיים ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום כי הצדיקים אף במיתתן נקראו חיים וזה ובניהו בן יהוידע איש חי שכל מי שעולה נשמתו דרך שער השמים דרך ח"י עולמות זה נקרא חי :

פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק אָבֹא בָם אוֹדֶה יָהּ : זֶה הַשַּׁעַר לַיְיָ צַדִּיקִים יָבֹאוּ בוֹ : פִּתְחוּ שְׁעָרִים וְיָבֹא גוֹי צַדִּיק שֹׁמֵר אֱמֻנִים : בֹּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה חֲצֵרֹתָיו בִּתְהִלָּה הוֹדוּ לוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ : אֲנִי יְשֵׁנָה וְלִבִּי עֵר קוֹל דּוֹדִי דוֹפֵק פִּתְחִי לִי אֲחֹתִי רַעְיָתִי יוֹנָתִי תַמָּתִי שֶׁרֹּאשִׁי נִמְלָא טָל קְוֻצּוֹתַי רְסִיסֵי לָיְלָה : וַיּוֹלִכֵנִי אֶל הַשַּׁעַר שַׁעַר אֲשֶׁר פֹּנֶה דֶּרֶךְ הַקָּדִים : וְהִנֵּה כְּבוֹד יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בָּא מִדֶּרֶךְ הַקָּדִים וְקוֹלוֹ כְּקוֹל מַיִם רַבִּים וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבוֹדוֹ : לִשְׁמוֹעַ אֶנְקַת אָסִיר לְפַתֵּחַ בְּנֵי תְמוּתָה פֵּתַח דְּבָרֶיךָ יָאִיר מֵבִין פְּתָיִים : פִּיהָ פָּתְחָה בְחָכְמָה וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ אָנָּא יְהוָה כִּי אֲנִי עַבְדֶּךָ אֲנִי עַבְדְּךָ בֶּן אֲמָתֶךָ לְמוֹסֵרָי : בְּיָדְךָ אַפְקִיד רוּחִי פָּדִיתָה אוֹתִי יְהוָה אֵל אֱמֶת : שָׁמְרֵנִי כְּאִישׁוֹן בַּת עָיִן בְּצֵל כְּנָפֶיךָ תַּסְתִּירֵנִי : כִּי כָל עוֹד נִשְׁמָתִי בִי וְרוּחַ אֱלוֹהַּ בְּאַפִּי : בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ יְיָ אֱלֹהַי גָּדַלְתָּ מְאוֹד הוֹד וְהָדָר לָבָשְׁתָּ : כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל אֲפִיקֵי מָיִם כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים : צָמְאָה נַפְשִׁי לֵאלֹהִים לְאֵל חָי מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים : תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע

שְׂמָחוֹת אֶת פָּנֶיךָ נְעִימוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח׃
מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת׃ טוֹב לְהוֹדוֹת לַיְיָ וּלְזַמֵּר
לְשִׁמְךָ עֶלְיוֹן׃ לְהַגִּיד בַּבֹּקֶר חַסְדֶּךָ וֶאֱמוּנָתְךָ
בַּלֵּילוֹת׃ עֲלֵי עָשׂוֹר וַעֲלֵי נָבֶל עֲלֵי הִגָּיוֹן בְּכִנּוֹר׃ כִּי שִׂמַּחְתַּנִי
יְיָ בְּפָעֳלֶךָ בְּמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ אֲרַנֵּן׃ מַה גָּדְלוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ מְאוֹד
עָמְקוּ מַחְשְׁבוֹתֶיךָ׃ אִישׁ בַּעַר לֹא יֵדָע וּכְסִיל לֹא יָבִין אֶת
זֹאת׃ בִּפְרֹחַ רְשָׁעִים כְּמוֹ עֵשֶׂב וַיָּצִיצוּ כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן
לְהִשָּׁמְדָם עֲדֵי עַד׃ וְאַתָּה מָרוֹם לְעוֹלָם יְיָ׃ כִּי הִנֵּה
אֹיְבֶיךָ יְיָ כִּי הִנֵּה אֹיְבֶיךָ יֹאבֵדוּ יִתְפָּרְדוּ כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן׃
וַתָּרֶם כִּרְאֵים קַרְנִי בַּלֹּתִי בְּשֶׁמֶן רַעֲנָן׃ וַתַּבֵּט עֵינִי בְּשׁוּרָי
בַּקָּמִים עָלַי מְרֵעִים תִּשְׁמַעְנָה אָזְנָי׃ צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח
כְּאֶרֶז בַּלְּבָנוֹן יִשְׂגֶּה׃ שְׁתוּלִים בְּבֵית יְיָ בְּחַצְרוֹת אֱלֹהֵינוּ
יַפְרִיחוּ׃ עוֹד יְנוּבוּן בְּשֵׂיבָה דְּשֵׁנִים וְרַעֲנַנִּים יִהְיוּ׃ לְהַגִּיד כִּי
יָשָׁר יְהוָֹה צוּרִי וְלֹא עַוְלָתָה בּוֹ׃

יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן׃ אָגוּרָה
בְאָהָלְךָ עוֹלָמִים אֶחֱסֶה בְסֵתֶר כְּנָפֶיךָ סֶּלָה׃ עַל
זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל חָסִיד אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים
אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ׃ הַצִּילָה מֵחֶרֶב נַפְשִׁי מִיַּד כֶּלֶב יְחִידָתִי׃ כִּי
יָדַעְתִּי מָוֶת תְּשִׁיבֵנִי וּבֵית מוֹעֵד לְכָל חָי׃ אַל תֶּאֱסֹף עִם
חַטָּאִים נַפְשִׁי וְעִם אַנְשֵׁי דָמִים חַיָּי׃ גַּם כִּי אֵלֵךְ בְּגֵיא
צַלְמָוֶת לֹא אִירָא רָע כִּי אַתָּה עִמָּדִי שִׁבְטְךָ וּמִשְׁעַנְתֶּךָ
הֵמָּה יְנַחֲמֻנִי׃ אֲנִי שָׁכַבְתִּי וָאִישָׁנָה הֱקִיצוֹתִי כִּי יְהוָֹה
יִסְמְכֵנִי׃ כִּי עַתָּה שָׁכַבְתִּי וְאֶשְׁקוֹט יָשַׁנְתִּי אָז יָנוּחַ לִי׃
בְּשָׁלוֹם יַחְדָּו אֶשְׁכְּבָה וְאִישָׁן כִּי אַתָּה יְהוָֹה לְבָדָד לָבֶטַח
תּוֹשִׁיבֵנִי׃ אֲנִי בְּצֶדֶק אֶחֱזֶה פָנֶיךָ אֶשְׂבְּעָה בְהָקִיץ תְּמוּנָתֶךָ׃

כי זה אלהים אלהינו עולם ועד הוא ינהגנו עלמות ׃
לישועתך קויתי יי ׃
(וימסור נפשו להקב"ה ויאמר)

אנא יי אלהים אלהי ישראל חי וקיים נורא ומרום וקדוש
אתה אשר בידך נפש כל חי ורוח כל בשר איש
מודה אני לפניך שבראתני ונתת בי נשמתי והגדלתני
והצלתני מכל צרותי ונתת לי כל צרכי מזונותי ופרנסתי
כל ימי חיי והיית עמדי ולא עזבתני ׃ הנה הגיע העת
והעונה שאחזור לך נשמתי אשר נתת בי ׃ קח אותה
ממני על ידי נשיקות פיך ולא על ידי מלאך המות ואל
יבהלוני לצערני ׃ תסתירני בצל כנפיך ׃ וכאשר גמלת
עמי חסדך ואמתך מעדי עד היום הזה ׃ כך גמול נא עלי
חסד ואמת עם גופי ונשמתי ושלח לי מלאכיך הטובים
לקבל נשמתי עם נשמת הצדיקים והחסידים ׃ להוליכה
לגן עדן ׃ וגופי ינוח בקברו ותבריח ממני כל רחות טמאות
ובהלות וחבלות ותשמרני מחבוט הקבר ורמה ותולעה
ותהא תשובתי וצערי ומיתתי כפרה על כל חטאתי
שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך בהיותי על אדמתי ׃
כי הסכלתי כי עשיתי והשאור שבעיסתי השיאני ׃ ואל
תראני פני גיהנם ותן חלקי בגן עדן עם צדיקי עולם ואזכה
לתחיית המתים ולעולם הבא שכולו שבת ׃ להתענג
מדשן נפשי מרב טוב הצפון לצדיקים ׃ לש"י עולמות
שתתן לכל צדיק וצדיק מעמך ישראל דכתיב להנחיל
אהבי יש ואוצרותיהם אמלא ותהא נפשי צרורה בצרור
החיים עם שאר צדיקים וצדקניות בגן עדן אמן סלה ׃

ויפשוט ידיו ורגליו ויאסוף אותם אל המטה שלא יהא אבר ממנו חוץ למטה בעת יציאת נשמתו וכן כתיב ויאסף רגליו אל המטה וימות : ולא יניח ידיו או רגליו זה על גבי זה : לא ישלב אצבעותיו זה בתוך זה ויהפך פניו לצד העם ויעצי' עיניו ויסגור פיו ויהיה במחשבתו אהבת ה' עד כלות כוחיו ביציאת נשמתו באחד :

הבאים אצל אדם כשר והגון · כשהוא גוסס יתפלל תפלה זו בלחש וכיון שנוטה אדם למות אין רשאי להפרד ממנו כדי שלא תצא נפשו והוא יחידי ומצוה לעמוד על האדם בשעת יציאת נשמתו שנא' ויחי עוד לנצח לא יראה השחת כי יראה חכמים ימותו · ומצוה להתפלל עליו שימות כשרואין שמצטער במיתתו :

יי יי אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת · רחם נא על
פלוני החולה הזה עם כל שוכבי מרע מעמך ישראל
השוכבים על מטתם ונפשם מתעטף בהם לצאת · כי
בידך כח להחיות המתים · אף כי לרפאותם ולהחיותם
מחליתם : קרע נא רוע גזר דינם כרחמיך הרבים · כי כן
מדרכך לרחם על עמך · ואם נגזר ונחתם עליו מביאת
דינך הצדק ואין הגזרה להשיב · כי אם לאסוף אליך עתה
רוחו ונשמתו · אנא יהוה מלטה נפשו · ויתוסף עליו
רוח טהרה וקדשה וטוהר לב · ויזכה לראות פני שוכן
מעונה · ויתדבק נפשו רוחו ונשמתו באור השכינה
וארבעה מלאכה הקדושים הממונים בהיכל הששה
מששה היכלות הנכללים בהיכל הרצון · ויעמדו עליו
ותצא נשמתו בנשיקה ודבקותא דרוחא ברוחא ·
ותשמור נא צאתו בכל דרכיו · ותוציאהו בשלום
ותוליכהו לשלום · ותצעידהו לשלום ותסמכהו לשלום
ותעוטה נשמתו אור כשלמה · ויושם עבים רכובו · ויגדל
נא כח אדני בקרבן נשמתו רוחו ונפשו · וישבעו עצי יהוה
ארזי לבנון אשר נטע · ויעלו הרים וירדו בקעות וצפרים

יקננו · להצהיל פנים משמן מהחסידה אשר כברושים
ביתה · ויהי כבוד יהוה לעולם ישמח יהוה במעשיו
ויפתחו לו שערי צדק שערי אורה שערי רחמים שערי
רצון שערי חמלה ותחינה: ויאיר אור לובנו העליון לארבע
מאה עלמין · דכסופא ורצון · ומצחא עילאה יתמצי
ויופיע לעדן נשמתו ורוחו ונפשו : ומתלת עשר תקוני
דיקנא יקירא עילאה יתתקנון ליה תלת עשר נהרי
דאפרסמונא דכיא · ויופקח עינא פקיחא עליה · וצל עליון
תהלתו יחתם לו · ויזכה לראות בתקון מעשיו לעולם
הבא בחסד אלהים · ואם יצטרך לאוצר גדול של מתנות
חנם חסד אל יחונן אותו ממנו · וירחם עליו עם כל ישראל
הצריכים לרחמים · אל אלהים יהוה · יאר נא פניך אליו
להביט באספקלריא המאירה · ותעטרהו בכתר תורה
העליונה · וקרנו תרום בכבוד ותקדמך תחנתיו ותחנתינו
עליו · ויזמרך בכורו כגן עדן העליון : ובעולם האצילות
בבניה העליה · ולא ידום עם נפשות חסידך היושבים
לפניך · ועטרות אור תורתם על ראשם · ואורך ימים
ושנות חיים ושלום יוסיפו לנו ברוב עוז ותעצמות עם כל
ישראל חברים אמן ✦

ואחר כך יזמרו בקול רם בניגון עלוז ניגון והוא מחמשה תיבות נגד נפש
רוח נשמה חיה יחידה ונגד חמשה חומשי תורה וכ"ב שורות פנים
ואחור נגד כ"ב אותיות התורה ותורה שבכתב ובעל פה :

(ויאמרו בכל פעם שני חרוזות ביחד)

אלהים יסעדך על ערש משכבך · בוראך ויוצרך אשר
כונן אבריך · גולמך ראה ונשמה נפח באפך ·
בריה נמלך ויראך ושדי אמוניך · הוא אביך הוא עשך

ויכוננך

ויכוננך · ותיק וחסיד וצדיק להיות מעשיך · זכותך תקבל
מאלהיך החפץ לצדקה · חיים וחסד גמל עמך בחייך ·
טוב וישר יהוה לנוצרי בריתך · יתן עם צדיקי עולם
חלקך · כי לא יעזבך יהוה אלהיך לא תאנה רעה ונגע
באהלך · מלאכיו יצוה לך לשמרך בדרכך נשיקות פיהו
ישקך ויקבל נשמתך · שמאלו תחת ראשך וימינו
תחבקך · עתה בהגעתיך עת וזמן גויתך · פתח פיך ומסור
לו נשמתך · צדיק אתה יהוה וצדיק דינך · קורא בקולך
יהוה מי כמוך · רב טוב הצפון ייטיב עמך · ישכר גדול
וטוב מוכן לך · תבא בכלח אלי קבר אבותיך · תורתך היא
תהיה אז מליצתך · שכבת ותישן והיא תשמור עליך ·
ראשיתך היה מצער ותשגה באחריתך · קדוש יאמר
לך וטוב לך · צוף דבש וחלב תחת לשונך · פתחי גן עדן
יפתחו לפניך · על יי׳ אלהיך השלך יהבך · סביב מלאכיו
יסבבוך ובכנפיהם יסככוך · נר יי׳ נשמתך שכינתו מאודך
משכבך בשלום תשכב ותעצם עיניך לא תירא ולא
תפחד מגויתך · כי עתה תבא אל אבותיך · יי׳ אלהים יוצרך
ולבד בראתיך · טוב יום מותך מיום הולדך ׃ חיי עולם
עתה תחיה בעולמך · זאת חלקך הטוב מכל עמלך ושתה
תחיה בנשמתך ותהיה נצחך · הנה זאת חייך ואורך ימיך
דבקה נשמתך בעדן בי יי׳ אלהיך · גופך יישן באהלך וערבה
שנתך · ברוך אתה תהיה בצאתך ובבואך אל אלהים תשוב
נשמתך בנתנך · חזק עצמך ותאסוף אל עמך · ואמץ
ביהוה אחר תצא נשמתך · אמן סלה · יברכך יהוה וישמרך
יאר יהוה פניו אליך ויחנך · ישא יהוה פניו אליך לשלומך ·

בצרור

בִּצְרוֹר הַחַיִּים תְּהֵא צְרוּרָה נִשְׁמָתֵךְ :

ויאמרו יהי כבוד בקול הקול׳ ובכל פעם בחרוזת שני פסוקים והם מאה פסוקים כנגד מאה ברכות שמחויב האדם לברך בכל יום להגן עליו ביום מיתתו ועד מאה שני חיי האדם ואח״כ כאילו מת ונעבר ובטל מן העולם :

יְהִי כְבוֹד יְיָ לְעוֹלָם יִשְׂמַח יְהוָה בְּמַעֲשָׂיו ׳ צַדִּיק יְיָ בְּכָל
דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו ׳ כִּי גָדוֹל מֵעַל שָׁמַיִם
חַסְדֶּךָ וְעַד שְׁחָקִים אֲמִתֶּךָ ׳ כִּי אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסַלָּח וְרַב
חֶסֶד לְכָל קוֹרְאֶיךָ ׳ כִּי גָדוֹל אַתָּה וְעוֹשֵׂה נִפְלָאוֹת אַתָּה
אֱלֹהִים לְבַדֶּךָ ׳ צַדִּיק אַתָּה יְהוָה וְיָשָׁר מִשְׁפָּטֶיךָ ׳ כִּי יְהוָה
שׁוֹפְטֵנוּ יְהוָה מְחוֹקְקֵנוּ יְהוָה מַלְכֵּנוּ הוּא יוֹשִׁיעֵנוּ ׳ לְכוּ
וְנָשׁוּבָה אֶל יְהוָה כִּי הוּא טָרָף וְיִרְפָּאֵנוּ יַךְ וְיַחְבְּשֵׁנוּ ׳ כִּי
אַתָּה תְּבָרֵךְ צַדִּיק יְהוָה כַּצִּנָּה רָצוֹן תַּעְטְרֶנּוּ ׳ כִּי מִי אֱלוֹהַּ
מִבַּלְעֲדֵי יְהוָה וּמִי צוּר זוּלָתִי אֱלֹהֵינוּ ׳ וְאַתָּה יְהוָה אָבִינוּ
אַתָּה אֲנַחְנוּ הַחוֹמֶר וְאַתָּה יוֹצְרֵנוּ וּמַעֲשֵׂה יָדְךָ כֻּלָּנוּ ׳ כִּי
הוּא יָדַע יִצְרֵנוּ זָכוּר כִּי עָפָר אֲנָחְנוּ ׳ וְאַתָּה יְהוָה לְעוֹלָם
תֵּשֵׁב וְזִכְרְךָ לְדוֹר וָדוֹר ׳ מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל עוֹלָמִים
וּמֶמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר ׳ אַתָּה נוֹרָא אַתָּה וּמִי יַעֲמֹד
לְפָנֶיךָ מֵאָז אַפֶּךָ ׳ מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ יְהוָה כֻּלָּם בְּחָכְמָה
עָשִׂיתָ מָלְאוּ הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ ׳ כִּי טוֹב חַסְדְּךָ מֵחַיִּים שְׂפָתַי
יְשַׁבְּחוּנְךָ ׳ צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאֶךָ חֶסֶד וֶאֱמֶת יְקַדְּמוּ
פָנֶיךָ ׳ מַה גָּדְלוּ מַעֲשֶׂיךָ יְהוָה מְאֹד עָמְקוּ מַחְשְׁבוֹתֶיךָ ׳
רוּמָה עַל הַשָּׁמַיִם אֱלֹהִים עַל הָאָרֶץ כְּבוֹדֶךָ ׳ עָזְרֵנוּ אֱלֹהֵי
יִשְׁעֵנוּ עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמֶךָ ׳ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל חַטֹּאתֵינוּ
לְמַעַן שְׁמֶךָ ׳ שׁוּבָה יְיָ עַד מָתַי וְהִנָּחֵם עַל עֲבָדֶיךָ ׳ קוּמָה
עֶזְרָתָה לָנוּ וּפְדֵנוּ לְמַעַן חַסְדֶּךָ ׳ שַׂמֵּחַ נֶפֶשׁ עַבְדֶּךָ כִּי אֵלֶיךָ
אֲדֹנָי נַפְשִׁי אֶשָּׂא ׳ גּוֹל עַל יְיָ דַּרְכֶּךָ וּבְטַח עָלָיו וְהוּא יַעֲשֶׂה

וְהִתְעַנַּג עַל יְהוָה וְיִתֶּן לְךָ מִשְׁאֲלוֹת לִבֶּךָ · לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ
רָעָה וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ ׃ כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָּךְ לִשְׁמָרְךָ
בְּכָל דְּרָכֶיךָ ׃ עַל כַּפַּיִם יִשָּׂאוּנְךָ פֶּן תִּגּוֹף רַגְלֶיךָ · אַל יִתֵּן לַמּוֹט
רַגְלֶךָ אַל יָנוּם שׁוֹמְרֶךָ · יְהוָה שׁוֹמְרֶךָ יְהוָה צִלְּךָ עַל יַד
יְמִינֶךָ · יִשְׁלַח עֶזְרְךָ מִקּוֹדֶשׁ וּמִצִּיּוֹן יִסְעָדֶךָּ · אֵין כָּמוֹךָ
בָאֱלֹהִים יְהוָה וְאֵין כְּמַעֲשֶׂיךָ ׃ לְכוּ וּרְאוּ מִפְעֲלוֹת אֱלֹהִים
נוֹרָא עֲלִילָה עַל בְּנֵי אָדָם · יְהוָה בְּהֵיכַל קָדְשׁוֹ יְהוָה בַּשָּׁמַיִם
כִּסְאוֹ עֵינָיו יֶחֱזוּ עַפְעַפָּיו יִבְחֲנוּ בְּנֵי אָדָם ׃ זְכָר אֲנִי מֶה חָלֶד
עַל מַה שָּׁוְא בָּרָאתָ כָּל בְּנֵי אָדָם · מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר
צָפַנְתָּ לִּירֵאֶיךָ פָּעַלְתָּ לַחוֹסִים בָּךְ נֶגֶד בְּנֵי אָדָם · קַח נָא מִפִּיו
תּוֹרָה וְשִׂים אֲמָרָיו בִּלְבָבֶךָ · כִּי אָז עַל שַׁדַּי תִּתְעַנַּג וְתִשָּׂא
אֶל אֱלוֹהַּ פָּנֶיךָ ׃ יְהוָה מָה אָדָם וַתֵּדָעֵהוּ בֶּן אֱנוֹשׁ וַתְּחַשְּׁבֵהוּ ׃
יֵשֵׁב עוֹלָם לִפְנֵי אֱלֹהִים חֶסֶד וֶאֱמֶת מַן יִנְצְרֻהוּ ׃ שׁוֹמֵר כָּל
עַצְמוֹתָיו אַחַת מֵהֵנָּה לֹא נִשְׁבָּרָה · חֶסֶד וּמִשְׁפָּט אָשִׁירָה
לְךָ יְיָ אֲזַמֵּרָה · כִּי צַדִּיק יְהוָה צְדָקוֹת אָהֵב יָשָׁר יֶחֱזוּ פָנֵימוֹ ׃
וְאַתָּה הוּא וּשְׁנוֹתֶיךָ לֹא יִתָּמּוּ ׃ מַה תִּשְׁתּוֹחֲחִי נַפְשִׁי
וַתֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים כִּי עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו ·
יְחַיֵּנוּ מִיּוֹמָיִם בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יְקִימֵנוּ וְנִחְיֶה לְפָנָיו ׃
צִדְקָתְךָ צֶדֶק לְעוֹלָם וְתוֹרָתְךָ אֱמֶת · כִּי זֶה אֱלֹהִים
אֱלֹהֵינוּ עוֹלָם וָעֶד הוּא יְנַהֲגֵנוּ עַלְמוּת ׃ הָאֵל תָּמִים דַּרְכּוֹ
אִמְרַת יְהוָה צְרוּפָה מָגֵן הוּא לְכָל הַחוֹסִים בּוֹ · לְהַגִּיד כִּי
יָשָׁר יְהוָה צוּרִי וְלֹא עַוְלָתָה בּוֹ ׃ בַּקְּשׁוּ אֶת יְהוָה כָּל עַנְוֵי
הָאָרֶץ אֲשֶׁר מִשְׁפָּטוֹ פָּעָלוּ בַּקְּשׁוּ צֶדֶק בַּקְּשׁוּ עֲנָוָה אוּלַי
תִּסָּתְרוּ בְּיוֹם אַף יְהוָה · אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל בְּיוֹם רָעָה
יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה ׃ אֱלֹהִים לָנוּ מַחֲסֶה וָעוֹז עֶזְרָה בְצָרוֹת

נמצא מאוד· אם עונות תשמר יה יהוה מי יעמוד: אתה
צוית פקודיך לשמור מאוד · והיה ראשיתך מצער
ואחריתך ישגה מאד אח לא פדה יפדה איש לא יתן
לאלהים כפרו · אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף
להגיד לאדם ישרו : ויקר פדיון נפשם וחדל לעולם ·
יהוה ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם: ויזכור להם
בריתו וינחם כרוב חסדיו · יקר בעיני יהוה המותה
לחסידיו · יהוה בשמים הכין כסאו ומלכותו בכל משלה ·
מי גבר יחיה ולא יראה מות ימלט נפשו מיד שאול סלה:
ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים
שנה ורהבם עמל ואון כי גז חיש ונעפה : וקוי יהוה
יחליפו כח יעלו אבר כנשרים ירצו ולא ייגעו ילכו ולא
ייעפו : למנות ימינו כן הודע ונביא לבב חכמה * זכור
רחמיך יהוה וחסדיך כי מעולם המה: ממתים ידך יהוה
ממתים מחלד חלקם בחיים וצפונך תמלא בטנם ישבעו
בנים והניחו יתרם לעולליהם · למען ידעו דור אחרון
בנים יולדו יקמו ויספרו לבניהם: תחת אבותיך יהיו בניך
תשיתמו לשרים בכל הארץ · נפשו בטוב תלין וזרעו
ירש ארץ: על כן לא נירא בהמיר ארץ ובמוט הרים בלב
ימים : הגואל משחת חייכי המעטרכי חסד ורחמים ·
מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו · קטן וגדול שם הוא
ועבד חפשי מאדוניו · ויזכור כי בשר המה רוח הולך
ולא ישוב · יגוע כל בשר יחד ואדם על עפר ישוב ·
השמחים אלי גיל ישישו כי ימצאו קבר · האנוש מאלוה
יצדק מעושהו יטהר גבר · באלהים אהלל דבר ביהוה

אהלל

אהלל דבר · אדם להבל דמה ימיו כצל עובר · הטיבה
יהוה לטובים ולישרים בלבותם · יעלזו חסידים בכבוד
ירננו על משכבותם · אז יבקע כשחר אורך וארכתך
מהרה תצמח והלך לפניך צדקך וכבוד יהוה יאספך ·
יהוה ישמרך מכל רע ישמור את נפשך * הנה לא ינום
ולא ישן שומר ישראל · יהוה ממית ומחיה מוריד
שאול ויעל · הלא אתה תשוב תחיינו ועמך ישמחו בך ·
יהוה צבאות אשרי אדם בוטח בך · יחל ישראל אל יהוה
כי עם יהוה החסד והרבה עמו פדות · דור הולך ודור
בא והארץ לעולם עומדת כי ישר דבר יהוה וכל מעשהו
באמונה · וישב העפר על הארץ כשהיה והרוח תשוב
אל האלהים אשר נתנה · גבור בארץ יהיה זרעו דור
ישרים יבורך · יהוה נתן ויהוה לקח יהי שם יהוה מבורך
יברכך יהוה מציון עושה שמים וארץ · ברוכים אתם
ליהוה עושה שמים וארץ :

וכשרואים שהשעה קרובה. לכך אם אפשר להרחיק המטה מן הכותל כדי
שיסבבוהו עדה קדושה הרי טוב ואם לאו על כל פנים יקיפוהו מכל צד
שאפשר ובתנאי שלא יגע במטה כדי שיניחו מקום פנוי קצת גם ירחצו לטהר
ידי הגוסס ולהכניס כל איבריו לתוך המטה · ויקראוהו פסוקי יחוד שהם

שמע ישראל יהוה אלהינו יהוה אחד : ברוך שם כבוד
מלכותו לעולם ועד · ואהבת את יהוה אלהיך בכל
לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך : יהוה הוא האלהים :
ז׳ פעמים יהוה מלך יהוה מלך יהוה ימלוך לעולם ועד : ויי אלהים
אמת ותורתו אמת · רבונו של עולם יהי רצון מלפניך
שתהא שלום מנוחתי ברוך שמו וקים לעולם ועד :
אח״כ ידליקו נרות ויאמרו בשם יהוה אלהי ישראל מימינו מיכאל

משמאלו נבריאל מלפניו אוריאל מאחוריו רפאל ועל
ראשו שכינת אל: יי צבאות אשרי אדם בוטח בך ·
יי הושיעה המלך יעננו ביום קראנו · אתה סתר לי
מצר תצרני רני פלט תסובבני סלה · בטחו ביי עדי עד
כי ביה יי צור עולמים · יי עוז לעמו יתן יי יברך את
עמו בשלום :

(ונוהגין לפתוח חלונות בשעת גסיסה)

אח"כ אומרים פסוקים שמספרם קי"ב נגד ג' שמות הוי"ה * אהיה
אהיה כמו שסדרן החסיד בעל מעבר יב"ק :

פתיחה לפסוקים

בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ: האזינו
השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי :
יערף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי כשעירים עלי
דשא וכרביבים עלי עשב: ולכל היד החזקה ולכל המורא
הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל חזק: לישועתך
קויתי יי : ישר הפוך ישר לפורקנך סברית יהוה יסק כפוך יסר
ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים · ויאמר
יעקב כאשר ראם מחנה אלהים זה ויקרא שם
המקום ההוא מחנים · ואתה תבוא אל אבותיך בשלום
תקבר בשיבה טובה : ויסע מלאך האלהים ההלך לפני
מחנה ישראל וילך מאחריהם ויסע עמוד הענן מפניהם
ויעמד מאחריהם : ויבא בין מחנה מצרים ובין מחנה
ישראל ויהי הענן והחשך ויאר את הלילה ולא קרב זה
אל זה כל הלילה · ויט משה את ידו על הים ויולך יהוה
את הים ברוח קדים עזה כל הלילה וישם את הים לחרבה
ויבקעו המים :

כי יי שופטנו יי מחוקקנו יי מלכנו הוא יושיענו : פתחו
שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים ׳ וישב עמי בנוה
שלום ובמשכנות מבטחים ובמנוחות שאננות ׳ וקווי יי
יחליפו כח יעלו אבר כנשרים ירוצו ולא ייגעו ילכו ולא
ייעפו ׳ כי תעבור במים אתך אני ובנהרות לא ישטפוך
כי תלך במו אש לא תכוה ולהבה לא תבער בך ׳ אנכי
אנכי הוא מוחה פשעיך למעני וחטאתיך לא אזכור ׳
מחיתי כעב פשעיך וכענן חטאתיך שובה אלי כי גאלתיך :
ענה דודי ואמר לי קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך ׳ אתי
מלבנון כלה ׳ אתי מלבנון תבואי תשורי מראש
אמנה מראש שניר וחרמון ממעונות אריות מהררי
נמרים * שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני ׳ עורי
צפון ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמיו יבא דודי לגנו ויאכל
פרי מגדיו ואני ברוב חסדך אבוא ביתך אשתחוה אל
היכל קדשך ביראתך : יצילני מאויבי עז ומשנאי כי
אמצו ממני ׳ אני שכבתי ואישנה הקיצותי כי יי יסמכני :

(ע"כ כ"ח פסוקים כמספר סם חהי"ה) :

בשנת מות המלך עזיהו ואראה את אדני יושב על
כסא רם ונשא ושוליו מלאים את ההיכל שרפים
עומדים ממעל לו שש כנפים שש כנפים לאחד בשתים
יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו ובשתים יעופף וקרא זה
אל זה ואמר : קדוש קדוש קדוש יהוה צבאות מלא כל
הארץ כבודו : ותשאני רוח ואשמע אחרי קול רעש
גדול : ברוך כבוד יהוה ממקומו :

ויהי

וִיהִי נֹעַם יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ
וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ : יוֹשֵׁב בְּסֵתֶר עֶלְיוֹן בְּצֵל שַׁדַּי
יִתְלוֹנָן : אֹמַר לַיהֹוָה מַחְסִי וּמְצוּדָתִי אֱלֹהַי אֶבְטַח בּוֹ : כִּי
הוּא יַצִּילְךָ מִפַּח יָקוּשׁ מִדֶּבֶר הַוּוֹת · בְּאֶבְרָתוֹ יָסֶךְ לָךְ
וְתַחַת כְּנָפָיו תֶּחְסֶה צִנָּה וְסֹחֵרָה אֲמִתּוֹ : לֹא תִירָא מִפַּחַד
לָיְלָה מֵחֵץ יָעוּף יוֹמָם : מִדֶּבֶר בָּאֹפֶל יַהֲלֹךְ מִקֶּטֶב יָשׁוּד
צָהֳרָיִם · יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף וּרְבָבָה מִימִינֶךָ אֵלֶיךָ לֹא יִגָּשׁ·
רַק בְּעֵינֶיךָ תַבִּיט וְשִׁלֻּמַת רְשָׁעִים תִּרְאֶה · כִּי אַתָּה יְהֹוָה
מַחְסִי עֶלְיוֹן שַׂמְתָּ מְעוֹנֶךָ : לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה וְנֶגַע לֹא
יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ : כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָּךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ
עַל כַּפַּיִם יִשָּׂאוּנְךָ פֶּן תִּגֹּף בָּאֶבֶן רַגְלֶךָ : עַל שַׁחַל וָפֶתֶן
תִּדְרֹךְ תִּרְמֹס כְּפִיר וְתַנִּין : כִּי בִי חָשַׁק וַאֲפַלְּטֵהוּ
אֲשַׂגְּבֵהוּ כִּי יָדַע שְׁמִי : יִקְרָאֵנִי וְאֶעֱנֵהוּ עִמּוֹ אָנֹכִי בְצָרָה
אֲחַלְּצֵהוּ וַאֲכַבְּדֵהוּ : אֹרֶךְ יָמִים אַשְׂבִּיעֵהוּ וְאַרְאֵהוּ
בִּישׁוּעָתִי :

אָנָּא בְּכֹחַ גְּדוּלַּת יְמִינְךָ תַּתִּיר צְרוּרָה : קַבֵּל רִנַּת עַמְּךָ
שַׂגְּבֵנוּ טַהֲרֵנוּ נוֹרָא : נָא גִבּוֹר דּוֹרְשֵׁי יִחוּדֶךָ כְּבָבַת
שָׁמְרֵם : בָּרְכֵם טַהֲרֵם רַחֲמֵי צִדְקָתְךָ תָּמִיד גָּמְלֵם : חֲסִין
קָדוֹשׁ בְּרוֹב טוּבְךָ נַהֵל עֲדָתֶךָ : יָחִיד גֵּאֶה לְעַמְּךָ פְּנֵה זוֹכְרֵי
קְדֻשָּׁתֶךָ : שַׁוְעָתֵנוּ קַבֵּל וּשְׁמַע צַעֲקָתֵנוּ יוֹדֵעַ תַּעֲלוּמוֹת :
בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד :

חסד (אֲבְגִיתָץ) אנא בכח גדולת ימינך תתיר צרורה : קבל רנת עמי

גבורה
שמים טהרני נורא : קרע שטן
נא גזר דינו יוטב כבבת שמרהו :

(תפארת) (נגר יכש)

נצח
בטר צתג ברכהו טהרהו רחמהו צדקה תמיד גמלם :

הוד
חקב טנע חסין קדוש ברוב טובך נהל עדתך :
יחיד גאה לעמך פנה זוכרי קדושתך :

(יסוד) (יגל פזק)

(שמע קולינו ועשה צדקה יודע קדושתך)

(מלכות) (שקוצית)

ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד :

סמוך ליציאת נשמתו יעוררוהו לומר שמע ישראל וגו' ומה שאמר משה רע"ה סמוך לפטירתו : ברוך שמו חי וקים לעולם ועד : ואם אפשר להקריאו גם הפסוקים דבסמך מוטב ואם לאו יאמרו העומדים עליו בלשון נסתר כגון נפשו יחידתו וכיוצא בזה :

המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם יצחק וידגו לרוב בקרב הארץ : מי כמכה באלים יי מי כמכה נאדר בקדש נורא תהלת עשה פלא : אתה גבור לעולם אדני מחיה מתים אתה רב להושיע מכלכל חיים בחסד מחיה מתים ברחמים רבים : הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי : תפול עליהם אימתה ופחד בגדול זרועך ידמו כאבן : עד יעבור עמך יי עד יעבור עם זו קנית : נפלה נא ביד יי כי רבים רחמיו וביד אדם אל אפלה : לישועתך קויתי יי : לפורקנך סברית יי בידך אפקיד רוחי פדית אותי יי אל אמת : בטוב תלין תקיץ ברחמים טובים אמן :

(אם החולה אמר יאמר אלין אקיץ

ישלח

ישלח ממרום יקחני ממים רבים : יצילני מאויבי
עזו ומשנאי כי אמצו ממני : אתהלך לפני יי
בארצות החיים : ואני ברוב חסדך אבא ביתך אשתחוה
אל היכל קדשך ביראתך : אני בצדק אחזה פניך
אשבעה בהקיץ תמונתיך : כל הנשמה תהלל יה
הללויה : עזרני אלהי ישענו על דבר כבוד שמך
והצילנו וכפר על חטאתינו למען שמך : והוא רחום
יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל
חמתו : שמע ישראל יי אלהינו יי אחד : ברוך שם
כבוד מלכותו לעולם ועד : יי מלך יי מלך יי ימלוך
לעולם ועד : (ז׳ פעמים) יי הוא האלהים מיוחד אהיה
אשר אהיה הוא היה והוא הוה והוא יהיה הוא ממית
ומחיה לפניו לא נוצר אל ואחריו לא יהיה : עשה למען
שמך עשה למען ימינך עשה למען תורתיך עשה למען
קדושתך : כי עתה שכבתי ואשקוט ישנתי אז ינוח לי :

(ואם לא יאמר החולה הפסוקים והקדוש שם המיוחד הנ״ל כי אם העומדים עליו אמרוהו אזי יאמרו) :

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שקריאות
פסוקי בקשה שקרינו לפניך בעת ובעונה זאת
וקידוש ויחוד שמך שיצא מפינו יהא חשוב ומקובל
לפניך כלו אמרון החולה הלזה פב״פ לעצמו בקדושה
ובטהרה ובאמונת הלב אמן :

(ואם סמוך לשבת הוא או יום שבת או יום טוב יאמרו כ"נ מזמור נ"ב) ׃

מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת ׃ טוֹב לְהֹדוֹת לַייָ וּלְזַמֵּר
לְשִׁמְךָ עֶלְיוֹן ׃ לְהַגִּיד בַּבֹּקֶר חַסְדֶּךָ וֶאֱמוּנָתְךָ
בַּלֵּילוֹת ׃ עֲלֵי עָשׂוֹר וַעֲלֵי נָבֶל עֲלֵי הִגָּיוֹן בְּכִנּוֹר ׃ כִּי שִׂמַּחְתַּנִי
יְיָ בְּפָעֳלֶךָ בְּמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ אֲרַנֵּן ׃ מַה גָּדְלוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ מְאֹד
עָמְקוּ מַחְשְׁבֹתֶיךָ ׃ אִישׁ בַּעַר לֹא יֵדָע וּכְסִיל לֹא יָבִין אֶת
זֹאת ׃ בִּפְרֹחַ רְשָׁעִים כְּמוֹ עֵשֶׂב וַיָּצִיצוּ כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן
לְהִשָּׁמְדָם עֲדֵי עַד ׃ וְאַתָּה מָרוֹם לְעֹלָם יְיָ ׃ כִּי הִנֵּה
אֹיְבֶיךָ יְיָ כִּי הִנֵּה אֹיְבֶיךָ יֹאבֵדוּ יִתְפָּרְדוּ כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן ׃
וַתָּרֶם כִּרְאֵים קַרְנִי בַּלֹּתִי בְּשֶׁמֶן רַעֲנָן ׃ וַתַּבֵּט עֵינִי בְּשׁוּרָי
בַּקָּמִים עָלַי מְרֵעִים תִּשְׁמַעְנָה אָזְנָי ׃ צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח
כְּאֶרֶז בַּלְּבָנוֹן יִשְׂגֶּה ׃ שְׁתוּלִים בְּבֵית יְיָ בְּחַצְרוֹת אֱלֹהֵינוּ
יַפְרִיחוּ ׃ עוֹד יְנוּבוּן בְּשֵׂיבָה דְּשֵׁנִים וְרַעֲנַנִּים יִהְיוּ ׃ לְהַגִּיד כִּי
יָשָׁר יְהוָה צוּרִי וְלֹא עַוְלָתָה בּוֹ ׃

ואם שוהא החולה להפריד יאמרו מזמורים אלו כסדרן בתהלים
פז צ קג קד קז קטז קיז קיח קכא קכח קל קלד קמב קמג קמה
קמח קמט קנ

(כשרואים שינוי גדול יפסקו ויאמרו)

לְךָ כִּי שְׁלָחֲךָ יְיָ * לֵךְ וַייָ יִהְיֶה עִמָּךְ * יְיָ אֱלֹהָיו עִמּוֹ וְיָעַל *
ג"פ יְבָרֶכְךָ יְיָ וְיִשְׁמְרֶךָ * יָאֵר יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ * יִשָּׂא
יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם * מִימִינְךָ מִיכָאֵל * מִשְּׂמֹאלְךָ
גַּבְרִיאֵל * מִלְּפָנֶיךָ רְפָאֵל * וּמֵאַחֲרֶיךָ אוּרִיאֵל * וְעַל רֹאשְׁךָ
שְׁכִינַת אֵל * חֲזַק וֶאֱמָץ אַל תַּעֲרוֹץ וְאַל תֵּחָת כִּי עִמְּךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ
בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ ׃ וַיֹּאמֶר פְּנֵי יַלְטוּ וַהֲנִיחוֹתִי לָךְ ׃ * הוֹצִיאָה

ממסגר נפשי להודות את שמך בי יכתירו צדיקים כי תגמול עלי *
מה תשתוחחי נפשי ומה תהמי עלי הוחילי לאלהים כי
עוד אודנו ישועות פני ואלהי * ושחט אותו על ירך המזבח
צפונה לפני יהוה * וזרקו בני אהרן הכהנים את דמו על מזבח
סביב * כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם
לפני יהוה תטהרו * וקרבו וכרעיו ירחץ במים והקטיר הכהן
את הכל המזבחה עולה הוא אשה ריח ניחח ליהוה * חנון
ורחום יהוה ארך אפים ורב חסד * ויהי יי משגב לדך משגב
לעתות בצרה * ימין יי רוממה ימין יי עושה חיל * זכור רחמיך
יי וחסדיך כי מעולם המה * ויעבור יהוה על פניו ויקרא * יי יי
אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת * כי יפול לא יוטל
כי יהוה סומך ידו * חונה מלאך יי סביב ליראיו ויחלצם * יתן
יי את אויביך הקמים עליך נגפים לפניך בדרך אחד יצאו אליך
ובשבעה דרכים ינוסו לפניך * תזרם ורוח תשאם וסערה תפיץ
אותם ואתה תגיל ביי בקדוש ישראל תתהלל * והתענג על יי
ויתן לך משאלות לבך * ברוך אתה בבואך * וברוך אתה
בצאתך * כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף יפרש כנפיו יקחהו
ישאהו על אברתו * ירכבהו על במתי ארץ ויאכל תנובות שדי
וינקהו דבש מסלע ושמן מחלמיש צור * מגדל עוז שם יי בו
ירוץ צדיק ונשגב * עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמיו
יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו * פתחו שערים ויבא גוי צדיק
שומר אמונים * וקוי יי יחליפו כח יעלו אבר כנשרים ירוצו ולא
ייגעו ילכו ולא ייעפו * אז יבקע כשחר אורך וארוכתך מהרה
תצמח והלך לפניך צדקך כבוד יי יאספך * ונחך יי תמיד
והשביע בצחצחות נפשך והיית כגן רוה וכמוצא מים אשר
לא יכזבו מימיו * מי אל כמוך נושא עון ועובר על פשע
לשארית נחלתו לא החזיק לעד אפו כי חפץ חסד הוא *
יי צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה * יי צבאות

אשרי אדם בוטח בך * יי הושיעה המלך יעננו ביום קראנו * אתה
סתר לי מצר תצרני רני פלט תסובבני סלה * פדה נפשו מעבור
בשחת וחיתו באור תראה * יי ישמרך מכל רע ישמור את נפשך
יי ישמור צאתך ובואך מעתה ועד עולם :

(אם עומדים אצל אדם חשוב * יוסיפו ויאמרו פסוקים אלו)

ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים · הנה
אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך בדרך
ולהביאך אל המקום אשר הכינותי · ושחט את בן הבקר
לפני יי והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם וזרקו את הדם
על המזבח סביב אשר פתח אהל מועד : וקרבו וכרעיו
ירחץ במים והקטיר הכהן את הכל המזבחה עולה אשה
ריח ניחח ליהוה : ונפש כי תקריב קרבן מנחה ליהוה
סולת יהיה קרבנו ויצק עליה שמן ונתן עליה לבונה ·
ושחט אותו על ירך המזבח צפונה לפני יהוה וזרקו בני
אהרן הכהנים את דמו על המזבח סביב · זאת משחת
אהרן ומשחת בניו מאשי יהוה ביום הקריב אתם לכהן
ליהוה · ויקרב משה את אהרן ואת בניו וירחץ אותם
במים * ויתן עליו את הכתנת ויחגר אותו באבנט וילבש
אותו את המעיל ויתן עליו את האפד ויחגר אותו בחשב
האפוד ויאפד לו בו · וישם עליו את החשן ויתן אל החשן
את האורים ואת התומים · וישם את המצנפת על ראשו
וישם על המצנפת אל מול פניו את ציץ הזהב נזר הקדש
כאשר צוה יהוה את משה · ויצק משמן המשחה על ראש
אהרן וימשח אותו לקדשו · ובנסע המשכן יורידו אותו
הלוים ובחנות המשכן יקימו אותו הלוים והזר הקרב

יומת

יומת ׃ ולא יבואו לראות כבלע את הקדש ומתו * ויהי
בנסע הארן ויאמר משה קומה יהוה ויפוצו איביך וינסו
משנאיך מפניך * ובנחה יאמר שובה יהוה רבבות אלפי
ישראל * ראה נתן יהוה אלהיך לפניך את הארץ עלה רש
כאשר דבר יהוה אלהי אבותיך לך אל תירא ואל תחת ׃
אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן
ההר הטוב הזה והלבנון * הלא הוא כמוס עמדי חתום
באוצרתי ׃ ידיד יהוה ישכון לבטח עליו חופף עליו כל
היום ובין כתפיו שכן ׃ ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש
מלכות תכלת וחור ועטרת זהב גדולה ותכריך בוץ
וארגמן והעיר שושן צהלה ושמחה ׃ שרפים עומדים
ממעל לו שש כנפים שש כנפים לאחד בשתים יכסה
פניו ובשתים יכסה רגליו ובשתים יעופף וקרא זה אל זה
ואמר קדוש קדוש קדוש יי צבאות מלא כל הארץ כבודו ׃
לכן אחלק לו ברבים ואת עצומים יחלק שלל תחת אשר
הערה למות נפשו ואת פושעים נמנה והוא חטא רבים
נשא ולפושעים יפגיע ׃ והיית עטרת תפארת ביד יי
וצניף מלוכה בכף אלהיך ׃ בהר מרום ישראל אשתלנו
ונשא ענף ועשה פרי והיה לארז אדיר ושכנו תחתיו כל
צפור כל כנף בצל דליותיו תשכונה ׃

הרי כ״ו פסוקים כמנין שם הוי״ה ב״ה

אדני בם בקדש את כל גבוה יראה ׃

חסד (אבגיתץ) אהיה בעדן גןויחודך תקבל צדקתו ׃

גבורה (קרע שטן) קשוב רצה עתירתינו שמור טהר נשמתו ׃

נאור גבור דברך יאירו כבוד שבתו ׃

ספר החיים

(נגר יכש) (תפארת)

נצח
בטר צתג ברב טובך רועהו צדקתך תרום גדולתך :

הוד
חקב טנע חסין קרב ברצון טוב נפש עלייתו :

ידעהו גדולתך לחזות פארך זיו קדושתך :

(יגל פזק) (יסוד)

שדי קרוב ומטיב צוה ישועת תהלתך

(שקוצית) (מלכות)

ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד :

וירכב על כרוב ויעוף וידא על כנפי רוח ישקני מנשיקות
פיהו כי טובים דודיך מיין : אל אלהים יי דבר ויקרא ארץ
ממזרח שמש עד מבואו · מציון מכלל יופי אלהים הופיע ·
שמע ישראל יי אלהינו יי אחד : יי הוא האלהים יי הוא
האלהים · יי מלך יי מלך יי ימלוך לעולם ועד :

דלה עמך משחת מושל רום ותחת · ואם הקשינו עורף
חסדיך אל תרף · הפק חמלתיך · לעם רופקי דלתיך : כי
אתה יי אדונינו · ואליך תלויות עינינו שלח נא מלאכיך חן
יצאו נא לעומתו · ושלום בואך יאמרו בקול אחד בביאתו ·
יביאוהו לגן עדניך ושם תהיה ישיבתו · ויתעדן באורך
ושים כבוד מנוחתו · ואור הגנוז לפניך יהא סתרו וסכתו ·
ותחת צל כנפיך תנה לו את מחיצתו · בעזרתיך אל מוחל
וסולח לעונות עמו ועדתו :

ואח"כ יאמרו יגדל ואדון עולם גם כן בניגון הקינה ואם ירצו שנכנסו ויצאת יפסיקו ויעמדו על רגליה' ויביטו בפניו ויאמרו בקול רם ה' מלך וכו':

יהוה מלך יהוה מלך יי ימלוך לעולם ועד :
ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד :

ג' פעמים יאמרו ברוך שם וכו' וז' פעמים יאמרו * יי הוא האלהים :

ואח"כ יאמרו שמע ישראל יהוה אלהינו יהוה אחד :

ויכוונו ליציאת נשמתו באחד:

ונוהגים

ונוהגים לפתוח החלונות: וכל העם העומדים שם בשעת יציאת נשמה קורעים באיזה מקום מהבגד: ואומרים בקול בוכים:

יְיָ נָתַן וַיְיָ לָקָח· יְהִי שֵׁם יְיָ מְבֹרָךְ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם דַּיַּין הָאֱמֶת: הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא· וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ כְּבוֹד יְיָ יַאַסְפֶךָ· תִּשְׁכַּב בְּשָׁלוֹם וְתִישַׁן בְּשָׁלוֹם· עַד כִּי יָבֹא מְנַחֵם מַשְׁמִיעַ שָׁלוֹם:

ואח"כ יאמרו ויהי נעם

ואחר יציאת נשמתו לא יגעו בו כלל עד כמעט חלי רביעית שעה ואח"כ יקחו נוצה אחת ויניחו אותה על פיו ואם אין עוד רוח בו יאמרו ברוך דיין האמת: ויעצימו עיניו ויקשרו לחייו וכל העומדים אצל מיתתו מחויבין לקרוע דבר מועט בבגדיהם אפילו מתחת בגדיהם ויכולין לתפרו מיד* אבל האבלים צריכן לקרוע טפח וכך קורעין ותופסין השפה למעלה באחר בסכין בבגד העליון ונוטה עצמו על המת וקורע עד טפח בצד ימין* ועל אביו ואמו צריך לקרוע בכל הבגדים שעליו טפח בצד שמאל מלבד הכתונת והסרבל העליון שאינו קורע בהם* וצריך לקרוע מעומד ואם ישב וקרע אינו יוצא וצריך לחזור ולקרוע מעומד· על כל המתים שולל לאחר ז' ומאחה לאחר ל' ועל אביו ואמו שולל לאחר ל' ואינו מאחה לעולם· ולכתחילה צריך לקרוע קודם שיסתום פני המת· ואפילו קטנים קורעין משום עגמת נפש: (וכשמשימין על הקרקע יראו שאם אין כתונת שלו נקי שילבישוהו כתונת נקי ולא יניחו תחת מראשותיו כר וכסת כי אם תבן או אבן או שום דבר שאינו מקבל טומאה ויאמרו):

בֵּית יַעֲקֹב לְכוּ וְנֵלְכָה בְּאוֹר יְיָ * אֵל אֱלֹהִים יְיָ דִּבֶּר וַיִּקְרָא אָרֶץ מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ * יָבֹא שָׁלוֹם יָנוּחוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם כִּי עָפָר אַתָּה וְאֶל עָפָר תָּשׁוּב:

הנושאים המטה יאמרו בהליכתן ויהי נועם וגו' יושב בסתר וגו'

ואח"כ יניחו המת על הארץ על תבן וכר תחת ראשו ויפשיטו ידיו ורגליו ויכסו אותו בבגד שחור וידליקו נר בראשו ורגליו של מת יהיו לצד הפתח וישפכו כל המים שאובין אצל השכנים שלשה בתים מכל צד:

טהרו אותו במים פושרין ולא יפחתו מט' קבין מים וירחצו אותו על ידי סדין וישימו יד על פיו כששופכין עליו מים שלא יבואו המי'

בפיו והמת יהי' מכוסה בסדין בטהרתו מעל ראשו עד רגליו ולא יגלה ממנו דבר שאין דרך לגלות בחייו ויתחילו לטהרו מראשו עד רגליו ואין צריכין לגרדו מה שדבק בו וינקה לפרנות ידיו ורגליו : ואח"כ ינגבו אותו היטב בכל מקום :

וילבישו אותו בתכריכין כמנהגם רק שלא יהפכו דבר מתכריכין שלא יבא דבר מן התכריכין לתוך פיו : וישימו המצנפת בראשו ואח"כ המכנסיים והכתונת והבגד שעל הכתונת וסדין אחד על גביו כעין סרבל ולא יפחתו מג' בגדי' נגד רוח נפש ונשמ' והטלי' ישימו על ראשו רק יקרעו או יחתכו אחד מן הציצית בכנפות ואותו כנפות יהיה חוץ לארון :

וכל זמן שאינו נקבר כל האבלים הם אוננין מטעם מית' עד אחר הקבורה ואסורין בבשר ויין ובתשמיש המטה : ופטור מן התפל' ומכל הברכו' ומכל המצות ומברכת המזון ואפילו לענות אמן על ברכות אחרים אסורים ומוהרין לילך בכל מקום שירצו ולהתעסק בצרכי הקבורה :

הכהן מותר לטמא לשבע' מתים באביו ואמו בניו ובנותיו ולאשתו לאחיו ולאחותו מן האב אבל לא מן האם והוא כשאחותו עדיין בתול' ואין מטמא לנפלו אפילו שמת ביום שלשים אין מתאבל עליו ואין מטמא לו :

(תפלה שיתפללו הקברנים קודם שיתחילו להתעסק במתים בין במת גדול או קטן) :

אנא יי אלהי החסד והרחמים · שכל אורחותיך חסד ואמת · ותורתך כלה חסד ואמת · ובראת העולם בחסד ואמת · ומתנהג עם בריותיו בחסד ואמת · וצונו להתעסק בחסד ואמת · ולקבור המתים בחסד ואמת · דכתיב כי קבור תקברנו : ובכן יהי רצון לפניך יהוה אלהי שתאמצני ותחזקני לעשותו מלאכתי מלאכת שמים * להיות עסקי במתים בחסד ואמת · בכל תורת כונת העליונים בקדושתם שמכוון בעסקות המתים בטהרתם ובלבושתם ובקבורתם אף שלא ידעתי כונתם לכוון בהם יהיו כאילו נתכונתי בהם ותשמרני שלא אכשול במעשי ידי · ותקיים בי לא יאנה לצדיק כל און · כי שגיאות מי יבין : ותשמרני מכל נזק ותקלה · לקיים בי מקרא

שומר

שׁוֹמֵר מִצְוָה לֹא יֵדַע דָּבָר רָע · וְתַעֲמוֹד לִי זְכוּת מִצְוֹת גְּמִילוּת חֶסֶד וֶאֱמֶת · וּלְכָל בְּנֵי בֵיתִי · לְמַלְאוֹת יָמֵינוּ בְּטוֹבָה וּבַנְּעִימִים בְּשֵׂיבָה טוֹבָה · וְאַךְ טוֹב וָחֶסֶד יִרְדְּפֻנִי כָּל יְמֵי חַיַּי וְשַׁבְתִּי בְּבֵית יְהוָה לְאוֹרֶךְ יָמִים אָמֵן :

וכשמתחיל להתעסק במת בטהרה ינהוג בו כבוד כאילו הוא חי ולא יטלטל אותו אדם אחד לבד אלא שנים או שלשה שלא יתלו ידיו ורגליו למטה ולא ידברו בפניו דברים בטלים אלא מה שהוא מצרכי המת ויתעסקו עמו באימה וביראה מפני מורא השכינה שהוא שם וישגיח אחד בטהרתו ובלבישתו לעשות הכל כתורת חסד ואמת · וכל המים שנשארים מטהרתו ישפכו עליו מראשו ועד רגליו והוא עיקר טהרתו :

ונושאין אותו לקבורה והאבלים הולכי' אחר המטה אבל לא ישאו המת אם יש שם אחרים הנושאים אותו וכל אדם יזכה ליטען המת לקבורה דיטען יטענו אפילו רק ד' אמות ואפילו גדול לקטן ויזכה לשכר טוב :

ומיד אחר הקבורה מתחיל האבלות ואסור לו לישב על כסא או על ספסל רק על הארץ ואם לא עבר זמן תפלה צריך להתפלל תפלת היום אבל לא תפלות אתמול · ואסור לו להניח תפילין אותו היום רק יתפלל בלא תפילין · ולא יאכל סעודה ראשונה משלו רק מה שאחרים שולחין אותו ואח"כ מותר בבשר ויין ואסור בנעילת סנדל כל ימי השבעה ובמלאכה ובתשמיש המטה וללמוד תורה רק דברי אבלות ורק מלאכת דבר האבוד מותר לו לעשות בצנעה בתוך ביתו :

ובכל שלשים אסור ברחיצה וסיכה ותספורת ונטילת צפרנים מידיו ורגליו ואם יום ל' הוא בערב שבת מותר בכל מפני כבוד שבת מה שהוא אסור בשלשים · וכן ביום שבעה כיון שישב שעה אחת מותר לעצמו' ולצאת למלאכתו' ובכל שלשים צריך לשנות מקומו בבית הכנסת ועל אביו ואמו עד שנים עשר חודש · וכל ימי השבעה ידליק נר במקום הנפטר כי נר ה' נשמת אדם :

ואם השלימו השבעה בערב י"ט אז אין לו שוב דין שלשים ומותר בערב יום טוב מה שהיה אסור בשלשים * ואם נקבר מתו ערב הרגלים שיש לו רק זמן מעט לנהוג אבלות קודם י"ט בטל ממנו כל דין שבעה אבל לא דין שלשים · ואם הוא ערב פסח מותר קודם חצות לספר ולכבס אם הוא יום שביעי שלו ובימים טובים אחרים אחר חצות · ואם ישב שעה אחד קודם י"ט בטל ממנו דין שבעה וגם שבעה מהשלשים כגון ערב פסח נחשב לז' וימי פסח ח' ימים הרי ט"ו ומשלים עוד ט"ו · שעה אחת לפני עצרת הרי הן ז' ועצרת נחשב לשבעה ויום שני הרי הוא ט"ו ימים ומשלים ט"ו · שעה אחת לפני ר"ה השנה מבטל ממנו גזירת שבעה ויום כפור מבטל השלשים : שעה

אחת

אחת לפני י"כ מבטל שבעה וחג הסוכות מבטל שלשים שעה אחת לפני החג מבטל שבעה והחג ז' הם י"ד ושמיני עצרת נחשב לז' הרי כ"א יום שני הם כ"ב ומשלים עליהם עוד ח' ימים :

שמועה קרובה הוא מה ששמע בתוך שלשים יום ושמועה רחוקה מה ששמע אחר שלשים שמועה קרובה חייב לנהוג כל דין אבלות וקורע ומונה שבעה ושלשים מיום השמועה כללו של דבר יום שמועה קרובה כיום הקבורה אפילו שמע ביום השלשים : ושמועה רחוקה אינו אלא שעה אחת אפילו על אביו ואמו רק על אביו ואמו מחוייב לקרוע אחר שלשים ולא על שאר קרובים : היאר צייט מונין מיום מיתתו בין שהיו אצל המיתה בין לא היו שם * וקדיש יאמר י"א חדשים והאבלות נוהג י"ב חודש ומתענה ביום היאר צייט וביום שאין אומרים תחנון אין מתענין : ואם מת בשנת פשוטה באדר ונתעברה השנה של אחריו מתענה באדר ראשון · ואם מת בשנת מעוברה באדר ראשון מתענה ג"כ באדר ראשון שצריך לעולם להתענו' בחודש שמת בו ואם מת באדר שני יתענה בעיבור של אחריו באדר שני :

(וכשבאים עם המת על בית החיים יעמדו עמו שלשה פעמים קודם שבאו על קברו וטוב להבריח הרוחות)

(ויאמרו ברכה זו ומי שלא היה שם בשלשים יום)

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר יָצַר אֶתְכֶם בַּדִּין וְזָן וְכִלְכֵּל אֶתְכֶם בַּדִּין · וְהֵמִית אֶתְכֶם בַּדִּין · וְיוֹדֵעַ מִסְפַּר כֻּלְּכֶם בַּדִּין * וְעָתִיד לְהַחֲזִיר וּלְהַחֲיוֹתְכֶם בַּדִּין * בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְחַיֵּה הַמֵּתִים :

ואחר הקבורה יאמרו צדוק הדין הצור תמים וכו' יתגדל ויתקדש וכו' * ויש שאומרין הצור תמים קודם הקבורה וקדיש אחר הקבורה · והאבל מתחיל ואומר הצור תמים והקהל אומרים עמו · וירחץ ידיו ויאמר הצור תמים וכו' :

הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט : אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל * צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא * הַצּוּר תָּמִים בְּכָל פּוֹעַל * מִי יֹאמַר לוֹ מַה תִּפְעַל · הַשַּׁלִּיט בְּמַטָּה וּבְמַעַל מֵמִית וּמְחַיֶּה

מוריד

מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיָּעַל · הַצּוּר תָּמִים בְּכָל מַעֲשֶׂה · מִי יֹאמַר לוֹ מַה תַּעֲשֶׂה · הָאוֹמֵר וְהָעוֹשֶׂה · חֶסֶד חִנָּם לָנוּ תַעֲשֶׂה · וּבִזְכוּת הַנֶּעֱקַד כְּשֶׂה הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה · צַדִּיק בְּכָל דְּרָכָיו * הַצּוּר תָּמִים אֶרֶךְ אַפַּיִם וּמָלֵא רַחֲמִים חֲמוֹל נָא וְחוּס נָא עַל אָבוֹת וּבָנִים · כִּי לְךָ אָדוֹן הַסְּלִיחוֹת וְהָרַחֲמִים · צַדִּיק אַתָּה יְהוָה לְהָמִית וּלְהַחֲיוֹת · אֲשֶׁר בְּיָדְךָ פִּקְדוֹן כָּל הָרוּחוֹת · חָלִילָה לְּךָ זִכְרוֹנֵנוּ לִמְחוֹת · וְיִהְיוּ נָא עֵינֶיךָ בְּרַחֲמִים עָלֵינוּ פְּקוּחוֹת · כִּי לְךָ אָדוֹן הָרַחֲמִים וְהַסְּלִיחוֹת · אָדָם אִם בֶּן שָׁנָה יִהְיֶה אוֹ אֶלֶף שָׁנִים יִחְיֶה · מַה יִּתְרוֹן לוֹ כְּלֹא הָיָה יִהְיֶה · בָּרוּךְ דַּיַּן הָאֱמֶת מֵמִית וּמְחַיֶּה · בָּרוּךְ הוּא כִּי אֱמֶת דִּינוֹ · וּמְשׁוֹטֵט הַכֹּל בְּעֵינוֹ · וּמְשַׁלֵּם לְאָדָם חֶשְׁבּוֹנוֹ וְדִינוֹ · וְהַכֹּל לִשְׁמוֹ הוֹדָיָה יִתֵּנוּ · יָדַעְנוּ יְהוָה כִּי צֶדֶק מִשְׁפָּטֶיךָ · תִּצְדַּק בְּדָבְרֶךָ · וְתִזְכֶּה בְּשָׁפְטֶךָ · וְאֵין לְהַרְהֵר אַחַר מִדַּת שָׁפְטֶךָ · צַדִּיק אַתָּה יְהוָה וְיָשָׁר מִשְׁפָּטֶיךָ · דַּיַּן הָאֱמֶת · שֶׁכָּל מִשְׁפָּטָיו צֶדֶק וֶאֱמֶת · נֶפֶשׁ כָּל חַי בְּיָדֶךָ · צֶדֶק מָלְאָה יְמִינְךָ וְיָדֶךָ · רַחֵם עַל פְּלֵטַת צֹאן יָדֶיךָ · וְתֹאמַר לַמַּלְאָךְ הֶרֶף יָדֶיךָ · גְּדוֹל הָעֵצָה וְרַב הָעֲלִילִיָּה · אֲשֶׁר עֵינֶיךָ פְּקוּחוֹת עַל כָּל דַּרְכֵי בְּנֵי אָדָם · לָתֵת לְאִישׁ כִּדְרָכָיו וְכִפְרִי מַעֲלָלָיו לְהַגִּיד כִּי יָשָׁר יְהוָה צוּרִי וְלֹא עַוְלָתָה בּוֹ : יְהוָה נָתַן וַיהוָה לָקָח יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבוֹרָךְ · וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עָוֹן וְלֹא יַשְׁחִית וְהִרְבָּה לְהָשִׁיב אַפּוֹ וְלֹא יָעִיר כָּל חֲמָתוֹ :

והקבר יעמיקו עד שיהי' מן הקרקע לגולל שלשה טפחים לכל הפחות והקבר יעשו בין צפון לדרום ולא ישימו המת או הארון בקבר עד שיקחו המדה פעם שנית מקבר ולא ילכו משם עד שיגוללו בהדיא שאין המצוה נקראת אלא על מי שגומרה :

(ואח"כ יאמר האבל קדיש דאתחדתא)
(וכשאין אומרים תחנון אין אומרים צידוק הדין ולא קדיש ואין עומדין המטה ואין תולשין עשבים ואין מספידין)

(תפלה להתפלל על הנקבר ואחר צידוק הדין)

יְהִי רָצוֹן לְפָנֶיךָ יְהֹוָה אֱלֹהֵי הַנְּשָׁמוֹת שֶׁתְּקַבֵּל נִשְׁמַת פלוני לְפָנֶיךָ בְּאַהֲבָה וּבְחִיבָּה׃ וְתִשְׁלַח לוֹ מַלְאָכִים טוֹבִים לְשָׁמְרוֹ מֵחִבּוּט הַקֶּבֶר וּלְהוֹלִיךְ נִשְׁמָתוֹ בְּגַן עֵדֶן׃ כַּאֲשֶׁר שָׁלַחְתָּ מַלְאָכִים לְיַעֲקֹב׃ כִּדְכְתִיב וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים׃ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם מַחֲנֵה אֱלֹהִים זֶה׃ וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנָיִם׃ וּתְקַיֵּים בֵּיהּ מִקְרָא וְקוֹיֵ יְהֹוָה יַחֲלִיפוּ כֹחַ יַעֲלוּ אֵבֶר כַּנְּשָׁרִים יָרוּצוּ וְלֹא יִיגָעוּ יֵלְכוּ וְלֹא יִיעָפוּ׃ וְתִנְהַג עִמּוֹ בַּחֲסָדֶיךָ הַמְרוּבִּים׃ וְהִתְעַנֵּג מִדֶּשֶׁן נַפְשׁוֹ׃ וּמֵרַב טוּב הַצָּפוּן לַצַּדִּיקִים וּתְהֵא נִשְׁמָתוֹ צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים׃ עִם כָּל שׁוֹכְנֵי עָפָר הַשּׁוֹכְבִים פֹּה׃ עִם כָּל צַדִּיקִים וְצַדְקָנִיּוֹת שֶׁבְּגַן עֵדֶן אָמֵן׃

ואח"כ יאמרו בלע המות וכו'

בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח וּמָחָה יְהֹוָה אֱלֹהִים דִּמְעָה מֵעַל כָּל פָּנִים׃ וְחֶרְפַּת עַמּוֹ יָסִיר מֵעַל כָּל הָאָרֶץ כִּי יְהֹוָה דִּבֵּר׃

ואח"כ יושבין ג"פ ובכל פעם יאמ' יושב בסתר עליון וכו' עד ואראהו בישועתי:

ויש נוהגין כשהולכין מבית הקברות תולשין עשבים ואומרים:

וְיָצִיצוּ מֵעִיר כְּעֵשֶׂב הָאָרֶץ׃

ויש אומרים זָכוּר כִּי עָפָר אֲנָחְנוּ׃

(וזרקין העשבים מעל ראשם לאחריהם׃ ואומרים אתה גבור לעולם יי' מחיה מתים אתה וכו'׃ עד ונאמן אתה להחיות מתים ואין מסיימין בברכה)

וילכו עם האבל לביתו לנחמו דכתיב טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית
משתה אמר הקב"ה למוד ממני שהנחתי שמחתי במשכן והלכתי לאבל
נדב ואביהו * וכן הוא הראה פנים תחלה לאבל שנאמר ותמת דבורה וכתיב
וירא אלהים אל יעקב בזכות זה יצא מנחם במהרה בימינו אמן :

בש"ע של הגאון מהור"ר פייבש כת' שלא ישבע האד' באלו הימי' א' ניסן
ה' אייר ד' סיון ראש חודש תמוז ג' אב כ"ד אב ז' אלול צום גדליה ג'
מרחשון ב' כסליו ד' טבת י"ב שבט א' אדר * שהם י"ג ימים בשנה שאם ישבע
באחד מהן הן באמת הן בשקר לא ישלים שנתו : וסימנך נ"א א"ה ס"ד רח"ת
אגכ"ד א"ז ל"ג מ"ו כב"ש די"ב א"א י והמשבי' את חבירו לא ישביע אותו באלו
הימים שאם ישבע לשקר ימות המשביע אתו * א' ניסן ה' אייר ד' סיון
וסימנך נ"א א"ה ס"ד ואמרו חכמים אסור לאדם לסכן את עצמו דכתיב אך את
דמכם לנפשותיכם אדרוש * וכתיב ולפני עור לא תתן מכשול ויראת מאלהיך
על כן מצוה להציל האדם מהסכנה ולהזהיר אותו ואם אתה הזהרתו את נפשך
הצלת ואם הוא לא ישגיח בו דמו בראשו * ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה כי
רצון הקב"ה להטות האדם מדרך המות לדרך החיים :

תיקון גדול למי שהולך לדרך יאמר ל' פעמים לישועתך קויתי ה' ז"פ
ויהי נועם וכשאומר כי" מלאכיו" יצוה"לך" יכוין במלאך יואך
כאילו הוא הולך לפניו וחרבו שלופה בידו כי הוא המלאך המלוה לאדם *
י' פעמים יברכך ה' פעמים המלאך הגואל וסימן לויה : ומי שעשה לויה
לחבירו כשיפרוד ממנו יביט עליו ויאמר יברכך וגו' יואך ילוך יואך ילילך יואך
ישמרך ה' ישמור צאתך ובואך מעתה ועד עול' ויהפך עצמו ויחזור ויביט אחריו
ויאמר כן שלש פעמים ושוב לא יביט אחריו אז ילך לשלום :

אמר הכותב חפשתי בנירות אחר דין זה ולא מצאתי כי אם כלשון פה
אחד דאין לטהר ההורג וכל דם שיצא ממנו צריך לקברו עמו *
אבל אם כבר פסק הדם ומת יש לטהרו וללבשו בתכריכין ובלבד מי שנהרג בידי
רצחנים יקברו בבגדיו וסדין על בגדיו כדי להעלות חמה ולנקום נקם וכן
ביולדת שמתה ודמים יוצאות ממנה וכל הדם שיצא ממנה מגעת מיתה ואילך
צריך לקברו עמה כמו בהורג על כן אין לטהרה כלל ובלבישתה אם יש עליה
בגד בשעת מיתה יקברו עמה רק יתנו סדין אחד עליה ויש שמלבישין אותה
על בגדיה בתכריכין ויש שעושין התכריכין אללה באחרון ויש שמלבישין אותה
בכל בגדיה של שבת ומנעלים ברגליה והוא מנהג שטות להרבות עליה בגדים
שזה מרבה רמה על כן אם על הגוף בגד בעת מיתתה ילבישו אותה רק בבגד
אחד שאינו כפול * מיהו בלבישתה אין בו איסור * אבל בטהרה הוא
האיסור כמו בהורג * והאשם תלוי בראשם אותן שלא מיחו בהם עד
שנשתרש ופורה ראש ולענה :

הרבה דברים שעושין במתים ואין טעם בדבר ולא נמצא שנכתבו רק מנהג אבותינו ואפשר שהיו עושין הרבה דברים כדי להכחיש האמורים שהיו אומרים מי שרוצה לראות את המת יעשה כך וכך והיו עושין כן בכיון להראות שאין ממש בדבריהם * על כן מי שאינו עושה כך הרשות בידו כגון לגלות רגליו של מת וכדומה לו אבל מה שכתבו חכמינו ז"ל לעשות כך למתים אע"פ שהוא רק מנהג אין לשנות כי מנהג אבותינו תורה : תורת חיים וחסד ואמת ובלע המות לנצח וגו' :

איתא במסכת שבת פ' במה אשה מי שיש עצם בגרונו יקח עצם מאותו מין ויניח לו על קדקדו ויאמר הכי :

תַּר חַר נָחִית בֶּלַע בֶּלַע נָחִית חַר תַּר :

ובמנהגים כתיב שיאמר כן ג' פעמים על עצם מדג או מבשר שיש לו בגרונו : וגם בגמרא איתא שכך יאמר על עצם מבשר ועל האדרא ופי' רש"י על עצם של דג שיש לאדם בוושט לימא הכי :

נִנְעַצְתָּ כְּמַחַט נִנְעַלְתָּ כִּתְרִים שַׁיְישָׁא שַׁיְשָׁא :

ואמרו שהלחש הזה לבד הוא בדוק ומנוסה * לכך אותו לבד התירו ולא שום אחד יותר :

ברוך ה' אשר זכינו לסיים : חלק ראשון מספר החיים :

חלק שני

מספר החיים

טעמיה חיים זכו

אלי דינק פֿון פֿריידן * אויך טרייטש גאר וואול
בישיידן · אמאן אול ווייבר יונגן אול אוידן ·
איטש פֿיל וואונדר אול גשילטן * פֿון די טוטן ליכטן ·
וויא דער מענטש ווערט גיבארן אול טוט פֿון דער
וועלט שיידן · די נשמה גיט אין היאל אול דר גוף
אין דער ערדן · וויא אן די אתים זאל מטהר זיין אול
תכריכין אן קליידן : אול אלי תחינות אול תפילות
וואז מן זאגט אויף דען (בית החיים) אול אלי הלכות
אבילות ווערט איר דרינן געפֿינדן וויא איך אך
האב דש טייטשטי (מענה לשון) דא צו טוהן שענקן ·
וואש אין דיא אלטי איזט ניט גישטאנדן * וואש
איטליכר זאל זאגן * אויף פֿאטיר אודר מוטר אודר
אויף זיין פֿריינט קבֿר זיין נויט צו קלאגן · ובגלות
(גאולות תמד) ווערט גאט אונז פֿר געבן אלי זינדן
אול משיח בלד זענדן אמן :

נדפס חדש כהר"ר איצק יצ"ו בן כהר"ר ליב ז"ב
ז"ל : חתן של כהר"ר זלמן מדפיס

בזולצבאך:

בשנת ההותך חיים לכל חי לפ"ק

הקדמה

הערט צו איר ליבה לייט * ווארום אז איך האב דאס ספר אויף
טייטש גימאכט דש בריינגט מיט די לייט * דש ישראל
זיין אויף אלי ערטר פר שפרייט * אול האבן ניט איבר
אל רבנים דש מיט זיא לערנן אול׳ (אדריך) זיין וואס אלש ביטייט * אול׳
מיט אתים וואס צו גין טייט ניט מיטליבר דיא רעכטי בישייט * אך דיא
פרואה וייבר די וייך (אתעסק) זיין מיט די אתים אול׳ (לשון הקודש) ניט
פר שטין אול׳ די גרייכנס זיין אך פיל מאנש לייט * אולדז אזו מיטליבר מיטן
אול׳ הט עז אך מיטליבר ניטיג דען פון דען שוט איז קיינר אנטפרייט * עז
זייא יונג אודר אלט עש זיין פיל אוקמן די אויף זיך טראגן די קעלבר הייט
איר אוט ריין איין וועג דער דא איז גאר ווייט * איבר אייער דאנק אזש
איר שטערבן אן איר שון ניט צו פרידן זייט * דרום בידענקט אייך אייער
די נשמה פון גוף שייט * אול׳ טוט (גמילות חסד ואמת) מיט די טוטן
לייט * אזו ווערט אייך אין גן עדן איין שינר שטול אן גיברייט * אול אן
ווערט אייך דר פרייאן מיט גרושי פרייט * אול׳ אייער עבירות ווערט
הש״י אייך אפלין קווייט * ווען איר ווערט טון אז איא אין (ספר החיים)
שטיט * אול׳ ווערט ניט האב קערן פון דר רעכטי נאך לינקי זייט * אורגן
ווערט איר קריגן אייער גוטן לון אבר די אלות אזט איר טאן היינט * איט
אייער אלות ווערט די נשמה ביקלייט * אול׳ אייער גוף ווערט רואן אין קבר
מיט זכרה הייט * מיט דז (ספר החיים) קענט איר אייך קאפין דז לעבן אין
די אביקייט * אול׳ גיטן (אתיצטק) צו זיין מיט די אתים מיט רעכט
פירטיקייט * אול׳ פריבן דז די וועלט איז אייטל נרהייט * אול׳ פון אלים
געלט אול גוט נעמט ער ניט אער אז זיין פרואקייט * וואן דען אטענשן דר
דא שטערבט אויף זיין בעט אול׳ קומט צו (קבר ישראל) מיט אכפרקייט
אול׳ לאזט הינטר זיך איין שם טוב מיט קלוגהייט * אערקט וואל
דרויף אוב ניט אלז אז איז מיט דר ווארהייט * אזו ווערט
איר זוכה זיין (תחית המתים) דאס אייער גוף
ווערט ווערן ביניימט * אול׳ גאט ווערט
אייך געבן גליק אול׳ זעליקייט *
אול׳ ווערט די שכינה זעהן
מיט לויטרקייט * אול׳
גאט ווערט אייך
געטן פון זיין
זמקייט אול׳
ווערט לעבן
ביז אין די
איביקייט אמן
סלה

דיא תחנה זאל איין אשה זאגן אזו באלד אז
זיא קראנק ווערט אונ' ליגט צו בעט :

א אָנָא יְהוָה אֱלֹהַי * איך ביט דיך גאט * איין ביטעפֿר בוזט דוא אונ' פֿיל גינאד אונ' בארם הערציקייט האסט דוא מיר גיטאן פֿון מיין יוגנט אן ביז אויף דען היינטיגן טאג דוא ביזט איין גאט איין מעכטיגר אונ' קרעפֿטיגר אונ' פֿארכטבאר אונ' וואונדרליך זיין דייני ווערק * אונ' דוא ווייסט אונ' בריפֿשט אלי גידאנקן אונ' הערצן דען מענשן אונ' גירעכט זיין דיין ווערק אונ' איר זיין זינדיגי מענשן * אונ' אונז ווילן אומרי זינד שטראפֿט דוא אונז * נוא גאט איך טוא ביקענן איין זינד * חָטָאתִי עָוִיתִי פָּשַׁעְתִּי לְפָנֶיךָ אונ' איך האב ניט רעכט גיטאן * אונ' איך הב חָרָטָה דרויף * דו ביגערשט דאך ניט דעם דער מענש שטערבן זאל אום זיין זינד ווען * נייארט ער זאל חֲרָטָה האבן אויף זייני זינד אונ' זאל לעבן בלייבן נוא איין ליבר גאט זיא איר דאך מוחל איין (עבירות) * אונ' שיק איר איין (רפֿואה שלמה) אונ' הייל איך פֿון אלי מייני קרענקהייט אז ווית דוא האסט גיהיילט די ביטרי וואסר דורך (משה רבינו) אונ' אז ווית דוא האסט גיהיילט (מרים) פֿון איר צרעת אונ' (נעמן) פֿון זיין צרעת יּ אונ' דר לענג איין טעג צו גוטן אז ווית דוא האסט דר לענגט דיא טעג פֿון (חזקיה המלך · דען דוא היילשט אלי די קראנקן פֿון דיין פֿאלק ישראל * אונ' גיב איר איין גוטן מלאך דער איין פֿיר שפרעכר זאל זיין צו גוטן * אונ' דר בארם דיך איבר איין עלנטקייט אונ' טוא אב פֿון איר דאך באלד איין קראנקהייט מיט אלי קראנקן פֿון דיין פֿאלק ישראל * אזו וויל איך לובן דיין הייליגן נאמן אל איין לעבי טאג : גילובט זאלשט זיין ביז אן דיא אייבקייט אמן :

ב אונ' זיא זאל (וידוי) זאגן (וידוי בריא) אבר ניט (וידוי שכיב מרע) גלייך ווית איך גישריבן האב אין ערשטן (חלק סימן ט') עס זייא דען דס די קרענק מעכט זיך שטארקן אן איר דען זאל זיא זאגן (וידוי שכיב מרע) * אונ' זיא זאל צדקה געבן דען די (צדקה) בישערמט דען מענשן פֿון טוט * אונ' זאל לאזין צעהן רבנים בייא איר לערנן דען די תורה איז איין (סם חיים) קאן זיא ניט צעהן קריגן אזו זיינען ווינגר ווין סון נאר איינר איזט * אונ' זאל זיך בידענקין אויב זיא איין עבירה גיטאן האט זאל זיא אויף זיך נעמן אז זיא גיזונד ווערט דאס זיא וויל

(תשובה) דרויף טאן * אונ' זאל אזו יאר דען טאג אז זיא איז קראנק
גיוואָרן פאסטן אונ' צדקה געבן * אונ' אז זי געזונט ווערט זאל זי איין (גומל)
בענשן אזו וויא איך גישריבן האב (סימן כ"ב) אין ערשטן חלק : דש זי
זאל פר לעהן לייט (גומל בענשן) ווען זיא ניט קריגן קענט לעהן מאג
זיא פר דרייא גומל בענשן אין איר הויז :

(מצות ביקור חולים)

ג עש איז איין גרושי (מצוה מבקר חולים) צו זיין * ווען טון איין גרושר
צו איין קליינן אונ' ווען טון פיל מאל נאך אנגדר * דען דער (מבקר
חולים) איז ווערט (ניצול פון גיהנם אונ' איז זוכה לעולם הבא) אונ' אויף
דער וועלט עסט ער די פירות פון דער מצוה אונ' דאש (קרן) בלייבט אים
(עולם הבא) * אונ' הש"י איז אים מציל פון בינן אונ' גיבט אים פיל
ברכות אויף דער וועלט אונ' אויף יענר וועלט :
אונ' (מצות ביקור חולים) איז אן (התורה) דרום האט (משה רבינו)
גיזאגט צו קרח אונ' זיין לייט אויב איר ווערט שטערבין אויף אייער
בעט אונ' די לייט ווערן קומן צו זיין אונ' ווערן אייך (מבקר חולה) זיין דען
האט איך גאט ניט גישיקט דש איך אזו טון זאל * אונ' הש"י הט גיזאגט
ווערטן פון איר דז איר זעלט (מבקר חולה) זיין אזו איך האב (אברהם מבקר
חולה) גיוועזן אונ' די שכינה איז בייא אים ... ק ... אונ' גיבט אים
(כח) אונ' שפייזט אים אין זיין קראנקהייט אך זאגט די גמרא איינר פון
(רבי עקיבא) זיין תלמידים איז קראנק גיוועזן איז קיינר גיגאנגן דער
אים העט (מבקר חולה) גיוועזן * איז רבי עקיבא זעלברט גיגאנגן אונ'
הט אים (מבקר חולה) גיוועזן אונ' הט אים לאזן גיטאן וואז ער בידארפט
האט * אונ' האט אפילו זיין (ת"ר) וואו דר תלמיד איז גילעגן אין זעלברט
אויש גיקערט האט דער תלמיד גיזאגט רבי דוא האשט איך געזונד
גימאכט * איז (רבי עקיבא) גיגאנגן אונ' האט גידרשנת ווער דא ניט
(מבקר חולה) איז * דער איז אים גירעכנט אזו ווען ער העט איין רציחה
גיטאן * דער פון לערנין אונזרי חכמים דש איין גרושי מצוה איז (מבקר
חולים) צו זיין * אונ' דז ער איין גרושן שכר דר פון הט * דען דר איין נפש
פון ישראל (מציל) איז איז גלייך אז ער העט איין גאנצין עולם מציל גיוועזן :
ד אך זאלן ניט לויפן אורבלעצליג צו דען חולה נייערט מאן זאל ערשט
פרעגן אויב ער וואל האבין וויל דש מן זאל אים (מבקר חולה)
זיין אונ' אוב מן קאן אילונדרט בייא אים קומן דען פיל לייט שאפט ער
אבר טוט זיך לורך ... (דרך ארץ) ניט אויט ברענגט בייא אים צו שטין *
אך זאלן זי ניט לאנג בייא אים בלייבן ווען זי אים (מבקר חולה) זיין * פיל
לייט אוזט ער זיין צו רך טון אונ' שיימט זיך פר זי אונ' הלאזט זיך אויף דז
איז איין גיזונדן איין סכנה אכ"ש איין קרנקן אונ' פיל לייט הט ער (חולי
א...) דרום זאל אן ערשט פרעגן ווען ער (חולי אנעיים) אבר (חולי
הראש)

אבר

אבר בייזה אויגן הט · דאז מן ניט (מבקר חולים) זיין נייארט אין פיר הויז
טוט מן תפילה פר אים אול ניט אוינט דא אונ בייא קיין קראנקן דאז אנדר
גפרעגט ווערין גין אפילו אין קיין אנדרן הויז אך ניט נייארט אונ דאז ער פש
קאמפין אן דר טיר ביז מן אין הייסט ווערין גין : אונ׳ די פריינד אונ גן
(אייד) בייא אים גין אבר פרעמדי דאז מן ניט אייער גין ביז נאך דרייא טאג
אול אויז ניט (מבקר חולה) צו מארגנש גאנץ פריא אך ניט צו אובנטש גאנץ
שפעט דען צו מארגנש פריא איז אייטליכר (חולה) בעסר מעכט ער קיין
תפילה פר אים טון ער מעכט דענקן ער איז דאך גיזונד אול אן אובנטש איז
אייטליכר קראנקר שוואך מעכט ער אך ניט תפילה טון מעכט דענקן ער
איז גאר קראנק צום טוט דז נוט קיין תפילה העלפט : אונ׳ אז מן בייא
איין קראנקן קומט דאז מן מיט קיין טרויאריג פנים מיט אים רידן ווען אן
פון דז הט ער איז שוואך (אכל מכן) ניט פר אים ווינן דען דז מאכט דען
קראנקן זער בימויט אול דענקט עס איז גאר שלעכט מיט אים זיין דש די
אזו ווינן דען איינר דער איין שווערקייט הט אויף זיין הערץ אול ווערט
קראנק אבר ער נעמט זיך אין די קראנקהייט וואש צו הערצן דז ברענגט
אים צום טוט · דרום דאז מן זיין ווייב אול קינדר ניט לאזן פר אים ווינן *
אך דאז מן ניקס גידענקן פר אים פון איין (מת) ווען שון זיין פאטר אבר
מוטר גישטארבן ווער · דאז מן אים ניקס זאגן אך דאז קיינר קיין קריעה
רייסן אבר זונשט וואז וועגן איין מת איז פר אים טון נייארט אונ דאז אים
טרייסטן אול זאגן דוא מושט ניט פר צאגן הש״י ווערט דיר העלפן ביזט
אזו קראנק ניט אול דער גלייכן גוטי ריד פון טרוסט :

(ווייא מן מבקר חולים איז)

אונ׳ (ביקור חולים) בישטיט אין דרייא מאליא זאכן איינר אז זעהן וואז
דען חולה מנגלט פילייכט ווייש ער אים איין רפואה אבר קען
אים איין רופא בר ענגן דער אים קאן העלפן * אול אייטליכר רופא דאז
וואל זעהן דז ווען די רפואה ויד קרענק גוט איז פיל לייכט הט ער נאך
איין מכה דז אים דר צו ניט גוט איז אול מעכט נויך מער היזק טון דז ער
אים העלפט אבר פיל לייכט איז ער צו שוואך דר צו אול מאכט אים מאית
זיין מיט דער רפואה דרום דאז מן קיין קראנקן ניקס אין געבן עש זייא
דען מן ווייש גוויש דז הים קיין שאדן קאן טון דר מיט דען איין רפואה
איז ניט איינר אן גלייך ווען שון איין קרענק איז מן מוז אייטליכן אנדרין
נאך זיין כח :

דאז אנדר מן מוז זעהן דז דר חולה קיין מאנגל הט אן עשן אבר טרינקן
אול אלז וואז מן דען חולה טון מוז קאן ער עז ניט טון דאז ער מאכן
דז אים אנדרי לייט געבן אול העלפן וואז ער פון נויטן האט · אז גלייך
אזו פיל אז ווען ער צדקה טוט געבן :

דאז דריט מן מוז פר אים (תפילה) טואן אול ער זאג בייא דען חולי

זיין (תפלה) טאן אין וואש פר איין לשון אלש ער וויל דען דיא שכינה
איז בייא דעם חולה אונ' מיר מקבל זיין תפלה אונ' ער זאל אנדרי (חולי ישראל)
מיט גדענקן אין זיין תפלה אונ' ווען ער שון אלז טוט בייא דעם חולה אונ'
טוט קיין תפלה פר אים איז אלז פר ניקש גירעכנט אונ' דער דען קראנקן
וואז טוט איז גלייך אז ווען ער (מחיה מתים) ווער :

איין שונא זאל ניט גין (מבקר חולה) זיין ער זאל ערשטש אים שיקן
אונ' לאזן (מחילה) בעטן אונ' פרעגן אוב ער מאג בייא אים קומן
אונ' ווען דר חולה אין איין בעט ליגט מאג מן וואל בייא אים זיך זעצן אויף
איין באנק אבר שטול. ווען ער אבר אויף דער ערד ליגט טאר מן זיך ניט
בייא זיין בעט זעצן נייארט מן מוז שטין דען די (שכינה) רואט בייא דעם
חולה דרום טאר ער ניט אין דר היך זיצן :

לדבר עם החולה שיתוודה ויעשה צוואת ביתו

ה אונ' אז מן זעהט ער איז שוואך זאל מן מיט אים רידן בייא הולן ביז
מן זאגט צו אים פר לאג ניט טוא תפלה צו הש"י ער ווערט דיר
העלפן אונ' אונזרי חכמים האבן גיזאגט ווען איינר קראנק איז זאל ער
תפלה טון דען הש"י איז מקבל די תפלה פון איין קראנקן אונ' מן זאל וידוי
זאגן אונ' בידארפשט דער פיר ניט מורא צו הבן מרבה פיל האבן וידוי
גיזאגט אונ' זיין לעבן גיבליבן אונ' פיל האבן קיין (וידוי) גיזאגט אונ' זיין
גישטארבן אונ' ווער דא (וידוי) זאגט איז איין (בן עולם הבא) אונ' בזכות
דז מן (מקיים) איז (דברי חכמים) ווערט דיר הש"י איין רפואה שיקן
אונ' אך זאל מן אים זאגן דו ליגשט קראנק פיל לייכט מעכשטו פר געשן
דרום זאג ווער איז דיר שולדיג אבר אוב דו איינם האשט וואז צו בוואהרן
געבן אודר ביזטו איינם אנדרן שולדיג אבר האט דיר איין אנדרר עטוואז
צו בווארן געבן ביז מן ברענגט אים צו ריד דש ער אך צוואה מאכט אבר
מן זאל אים ניקש פון קיין מיתה גידענקן ווען ער שון נאך אזו שוואך איז
ווייא וואל מיט ליבר ישראל הערט דז צו גידענקן אונ' אלש פר ריכטן אז
ער קראנק ווערט פון זיך זעלברט דאך ווען ער עש ניט טוט אונ' מן זיכט
ער ווערט שוואך פיל לייכט מעכט איין זיין לשון מנטגין אבר אורבלונג
שטערבן דרום זאל מן אלז מיט אים רידן די מיהם (מבקר חולה) זיין
דאך ווען זיין פריינט דא זיין זאלן זי עז מיט אים רידן :

ו אונ' מן זאגט דען חולי אין די שול בענשן אונ' גיבט אים נאך איין
(שם) דען דיער דורך קאן זיין אז ער פר ענדרט ווערן צו גוטן אונ'
ער איז מנדב אין די צדקה אך אנדרי לייט לאזן אים (מי שבירך) מאכן אונ'
זיין (מנדב) אין די צדקה * אבר מן (שבת ויום טוב) זאל מן קיינם
בענשן עש זייא דען ער איז (מסוכן) * אבר (מי שבירך) מאכט מן מיהם
אך : ואין קיין בענשן דער מין איין אנדרי שטאט קראנק איז : נייארט
(מי שבירך) אמן :

ז אונ' אז מן זעהט ער היבט אן (גוסס) צו זיין זאל מן איהם זאגן ער
זאל זיין קינדר בענטשן אונ' מן זאל איהם אידר (וידוי) פֿאר זאגן
אז ער אי"ר (תפילות) זאגן איז גוט אז ער טון גלייך אך פֿארן גשריבן
האב וויא אין (וידוי) זאגן זאל אונזאגן אן איהם טון צו פֿר שטין גיבט ער
(מטה לאות) אין * אז ער (גוסס) נון איז אז מן אין וואל צו פֿר שטין
געבן אונ' דז ער זיין מחשבה קערט צו הש"י דער מיט דז ער בענטשט זיין
קינדר אונ' שטראפֿט זי פֿר זיין טוט דען מיט אלבר פֿאטר איז שולדיג צו
שטראפֿן אונ' (צוואה) צו טון זיין קינדר פֿר זיין טוט אז וויא אונזרי עלטרן
גיטאן האבן :

ח מי שמת פתאום וסימנים של גוסס

אונ' איינר דער קראנק איז * אונ' איז ניט (גוסס) אונ' שטערבט
אורנ' צו לנג אולער פֿר ענדרט ניט פֿון זיין גישטאלט אונ' זאעקט
ניט אז וויא דער טודר פֿון איין טוטן איזט * דען זאל מן ניט ביגראבן אונ'
מן זאל איהם ליגן לאזן ביז אז לאנג אז מן זעהט ער האט איין טוטי פֿארב
אולטאעקט אז וויא איין טוטר דז מן גוויש וויס אז ער טוט איז דען מן
אז מן איהם זלבן מן זיין אודרן אוב מן ניט פֿינט איין אודר די נאך לעבט
אן איהם דען ווירט ער אידר צו זיך זעלברט קימן דען פֿיל לייט זיין עטליכי
טאג אזו גילעגן * אונ' זיינדר נאך ווידר צו זיך זעלברט קומן. אך פֿינדן איר
איין (עצמה) פֿון איינם דער איז דרייא טאג אין (קבר) גילעגן אונ' איז
אידר לעבנדיג גיוואורן * אונ' האט פֿיל קינדר נאך גיהאט דער נאך אונ'
פֿיל יאר דער נאך גילעבט :

ט

אבר אז איינר (גוסס) איז מיט די (סימנים) פֿון גוסס דאז איז צו זאגן
ער היבט אן צו ריכֿן אונ' זעגן מיט דער קעל אונ' זיין אויג ווערט
וויס אונ' די נאז ווערט שפיציג אונ' קאלט אונ' די אויגן זיין איהם גיבראכֿן
אונ' ריכן דער נוט שוואם ליגט אויף איהם (אכן טכן) אז ער ראצט אויס די
נאז אונ' דער שוים גיט איהם אויז דעם מויל אונ' די הענד אונ' פֿיס זיין טוט
אונ' קאלט ניט נטורליך נייארט אז וויא די קעלט פֿון איין טוט אונ' לעבדיג
דז זיין אייטל סימנים פֿון טוט ווען ער שטערבט ווערט ער ניט אידר
לעבנדיג ביז (תחיית המתים) אזו שטערבט ער נאך איין מאל גישווינד
אך זיין וואל איין טייל דידא שטערבן אין היטן דש זי די הענט אונ' פֿיס
אמרום בלייבן אונ' זיין וואל אמרום נאך דען טוט עטליכי שעות אונ' אך
זיין איין טייל דידא לידן ביז זי איר נשמה אויז גיט * איין קינד בעטרן
אולדער דא שטערבט אן (חולי מעיים) די לידן ביז אין איר טוט אבר דז
ליכֿן אונ' זעגן מיט דער קעל דאז איז דער רעכֿטר סימן פֿון גוסס כ'
פֿון טוטן דש ער שטינקט אונ' קריגט איין טוטי פֿארב :

י או' אזו אייער (גוסס) איז טאר מן אים ניט רירן (מכל שכן) ניט פר רוקן פון זיין אורט נאך קיין קיסן ניט אונטר אים איין פיר ליהן נאך ניקש אין טיטן נאך קיין (רפואה) טון עש זייא דען ער זאגט מן זאל אים טרינקן געבן דען מאג מן אים געבן אז ער נאך (בכח) איז אול' קאן אדרונטר קריגן אבר זונשט זאל מן אים ניט אין טיטן ער מעכט דר שטיקן ווער דער גלייך אז איין (רוצח) דרום אזו מן זעהט די נשמה וויל אים אויז גין זאל מן ניקש אן אים טון נאך רירן * דען ער איז (מקרב) די מיתה עש איז איין משל איין ליכט דש דא וויל אויש גין ווען מן מיינט עש איז אויש קומט עש ווידר אין די היך אול' לייכט ווען מן עש אבר איין וויניג רירט גיט עש (מי.) אויש אזו אך די נשמה איז גיהייסן (נר ה' נשמת אדם) אול' די שיידט ניט גערין פון מענשן אול' אזו מן אים רירט מעכט מן (מקרב) זיין (מיתה) ווען ער שון האבן וויל מן זאל אים אויף איין אנדרן אורט ליגן זאל מן אים דאך ניט רירן * אך זאל מן אים ניקש אונטר ליגן אז וויא איין טייל נארן זאגן ווען מן אים רז אול' רז אונדר ליגט פר שיידט ער באלד אבר ער ליגט אויף הינר פעדרן דרום קאן ער ניט פר שיידן זעלכי זאכין האבן אונזרי חכמים פר בוטן דען עש איז אייטל נארקייט * ווען דא אבר ווער איין שמיט דער דא קלאפט זאל מן אים הייסן שטיל זיין אך אזו ווען זאלץ אבר פעפר ליגט אויף זיין מויל מאג מן עש וועג טאן אבר ווען עש הארט אן אים קלעבט טאר מן ניט אב קראצן ווען זיין הענד אודר פיס צום בעט ארויס הענגן מאג מן זי וואול ווידרום אין בעט ליגן * דען עש איז דען (מת) איין (סכנה) ווען (בשעת מיתה) וואז פון אים צום בעט ארויש הענגט נאך ווען ער וועלט אויף שפרינגן דז ער זיך רעגט מיט דר (מיתה) מאג מן אים וואול האלטן אך זאל מן ניט לאזן שרייאן אול' וויינן פר אים (בשעת מיתה) ער איז זיך מצער אול' קען דריבר ניט אזו בלד פר שיידן :

יא מן זאל קיין גוסס אליינט לאזן

מן טאר ניט מין וועק גין פון איין (גוסס) אול' אים אליין לאזן דש ער ניט שטערבט אול' איז ניאנט בייא אים איז איין (סכנה) אך זאל מן ניקש רידן נאך גידענקן פון (צרכי קבורה) ביז ער טוט איז אול' אזו מן זעהט ער איז (נוטה למות) אול' שנאפט נאך דער (מיתה) זאלין זי אלי אויף שטין אול' אים אין (פנים) זעהן אול' זאגין די (תחינות) דז זי גיהערן צו זאגן אול' לאזן זיך פֿירמן צו זאגן (שמע ישראל) מיט אויש גאנג די (נשמה) מיט (אחד) אול' די חכמים זאגן ווער דא זעהט איין (מת) שטערבן · אז ער שטיט בייא אים (בשעת מיתה) ווערט זוכה זיין צו זעהן די (שכינה) אול' ווערט קיין גיהנם זעהן :

די וייבר זאלן זאגן (אל שדי) אז וויא דא שטיט אויף טייטש בייא איין
פרויא אבר מיט מיער ביז אן זעהט דש זי פר שיידן וויל * אול זאלן
זאגן גיזעגן נאך דען א"ב נאך מיט איין טרויאריגן ניגן :

יב אל שדי דער אלמעכטיגר גאט זאל העלפן איין גיבעט * דער דא
אונזר זעהנט די קראנקין אויף אירן בעט : (אנא ה')
איך ביט דיך גאט העלף דאך דיין קראנקי אייד * פון אלי אירי פיין אול
ליד : (בקראי ענני) ווען איך רוף צו דיר טוא איר ענטפרין אול שיק דיין
קראנקי אייד איין גוטי בעסרונג : (ברוגז רחם תזכור) אין דיין צארן
טוא דיין בארם הערציקייט גידענקין * אולשוא איר אירי שולד שענקן :
(גדול אין שאים חסדך) גרוש ביז איבר די הימל איז דיין גינאד * ליבר
גאט היט אונש דאך פר שאנד אול שפאט אול שאד * (גוף ונשמה)
אוב די לייב איז קומן צו פר שאדן * פיר זי דאך אין ליכטן (גן עדן)
(דרך החיים) אין וועג פון איביגן לעבן טוא זי פירן * עפין איר
פון (גן עדן) אלי פפארטן אול טירן : (דבש וחלב) מיט העניג אול
מילך ווערט מן דיך זיגן * דרום לאז דיך דיין טוט ניט פר טריסן (הלא
לבא לאנוש) איין צייט הט גאט צו מיטלבן מענשן גיגעבן * וויא לאנג דש
דא זאל זיין צו אים זיין לעבן : (הן קרבו ימיך למות) אוב נון דיין צייט איז
גינעהנט צו שטערבן * דש איביגי לעבן ווערשטו דאך דער ווערבן :
(והוא באחד ומי ישיבנו) אול גאט טוט אזו אליינט אלש אורדנירן * אול
ווער קאן זיין ווילן ווידר קערן * (לא יתן לאלהים כפרו) מיט גילט אול
גוט קאן מן דען טוט ניט אב קאפין * אך קאן מן אים ניט אנטלאפן *
(זה אלהינו לו קוינו) ער איז אונזר גאט אולצו אים איז אונזר האפן דען
אונזר לייב אול זיל הט ער בישאפן * (ואת אשוב אל לבי) דז טוא איך ווידר
קערן צו איין הערצן * דש ער ווערט אונז דר לזן פון אלי פיין אולשמערצן :
(חיים וחסד) לעבן אול גינאד טוט ער מיט אונש * אך אונזר לייבר ווערן
ליגן אין (קבר) מיט גוטי רואן : (חנון ורחום ה') גאט דוא טושט
בארמהערציקייט מיט אלי לייטן * מיט די לעבדיגן אול מיט די טוטן :
(טוב ה' לכל) דען גאט איז גוט צו אלי מענשן * מיט זיין ברכות טוט ער
זי בינטשן * (טעמו וראו כי טוב ה') פרובט אול זעכט וויא גאר גוט איז
גאט * וואל דען מענשן דער זיין פר זיכרן אן אים האט : (יראו את ה'
קדושיו) פערכט איך פר גאט אליין הייליגן * אזו ווערט ער אייך
מיט פיל גוטן אויף יענר וועלט בגיטיגן * (יורוך עמים אלהים) יורן
אול היידן זאלן אונזר גאט לובן * דען עש איז קיין אנדרר גאט פון
אונטן ביז אובן * (כי אין בלתך) דען וודר אים איז קיין גאט מער פר
האנדן * ער גיוועלטיגט איבר אלי הימל אול איבר אלי לאנדן : (כי הוא

אחד

מאר ויהי) דען מיט זיין זאג האט ער אז אליינט בישאפֿן * ער האט
ניט בידארפֿט איינם אים צו העלפֿין : (זכו וראו מפעלות אלהים) גיט
אול זיכט די ווערק פֿון גאט * פֿיל גוטז הט ער ביהאלטן צו זיין פֿרומן
גלייך אז ער וואל אין זיין מאכט האט : (לך ה' הממלכה) צו דיר גאט
איז דש קיניגרייך * אול ניאאנט איז דיר גלייך : (אלך חי וקיים) ער
איז אימר קיניג ער לעבט איביג אול שטערבט קיין טוט * ער טרינקט
קיין טראנק ער עסט קיין ברוט ער ווירט קיין מיט : (מי גבר יחיה ולא
יראה מות) ווער איז דער אן דער איביג זאלט לעבן אול זיך פֿון טוט
בישערמן * די רייכן אונ אז וואל שטערבן גלייך אז די ארמן : (נר ה'
נשמת אדם) די נשמה פֿון מענטשן איז גאטש ליכט גינאנט * דש לעבן
אול דער טוט פֿון מענטשן שטיט אין זיין האנט : (מרום ונשגב) ער איז
פֿארבאלגן אול שטארק * אול זיין גוט אלי זייני ווערק : (מלך ומוחל)
ער פֿרגיבט אלי זונדי זינד · ער בגערט ניט צו פֿארדערבן דען פֿאטר
נאך זיין קינד : (סומך לצדיקים ה') גאט אונטר לעהנט זיין גירעכטן *
מיט דען שווערט פֿון (מלאך המות) לאזט ער זי ניט טעטן : (עמך
ונחלתך) דיין פֿאלק ישראל זיין דיין ערב טייל * דא מאט פֿאנגשט זעלברט
איר זיל : (עיני ה' אל צדיקים) די אויגן פֿון גאט טון אויף די צדיקים זעהן
אול ער לאזט זי קיין ביזן טוט גישעהן : (פודה נפשם מעבור בשחת)
איר לייבר הט ער אויז דער ליזט דאס זי אין גיהנם ניט זאל קומן * ער
זעלט זי אין (גן עדן) בייא זיין פֿרומן : (פודה ה' נפש עבדיו) ער דר
ליזט גאט די לייבר פֿון זיין קנעכט * זיין ווערק איז ווארהאפֿטיג אול
גירעכט : (צדיק אתה ה') גירעכט בישטו גאט צו בילאנן די צדיקים
אויף דער וועלט איר זינד * אול אויך יענר וועלט ער זיין גוטן לון גיפֿינד :
(צדק ומשפט מכון כסאך) מיט גירעכט אול גירעכט איז דיין שטול אן
גיגרייט גינאד טושטו מיט די לעבדיגי אול טוטן נייט * (קולי שמע ה')
מיין שטים גאט טו דאך הערן אול טו מיין געבעט גיוועררן * אול
מיט פֿאנג די נשמה פֿון דיין קראנקי מאד מיט עהרין : (קדוש ישראל
ה') הייליג איז צו גאט זיין ליב פֿאלק ישראל · ער העלפֿט מענש אויז אומר
מיט אלי מאל : (רמה בעיני מאתך) זיך דאך גאט אן דיין קראנקי מאד
איר פיין · אול לאזין זי אין (כפרה) אויף איר (חטאים) זיין : (רוחה
ונשמתה אויך תטוב) איר רוח ונשמה זאלשטו צו דיר ווידר קערן * ליבר
גאט לזן דאך איר פֿיין ניט לענגר גיווערן * (שומר ישראל) היט זי דאך
פֿר אלן ביזן * אול טוא זי דאך פֿון איר ים ריים באלד דר לזין : (שמע
ישראל) דער דאך צו דיין פֿאלק ישראל ווען זי רופֿן צו דיר אירן נט · אול
דר לויז זי דאך פֿון דען בישטן טוט : (תבא בכלח אלי קבר) וואז דען
מענטשן דער דא טוט אויף זיין בעט מיט גוטר עלטר שטערבן · אול
קומט מיט אין שם טוב צו (קבר ישראל) אול טוט (עולם הבא) דר
ווערבן

ווערבן: (תחיית המתים) ווערן ווידר לעבנדיג ווערן אלי יהודים קינדר גאט וויא גאר גראש זיין דיני וואונד: (מאן מלה) זיין תורה איז גוויש אול' וואר * דוא ווערשט ערשט גילובט פון דיין פסוק ישראל אול' דער נאך פון דיין היאושי שאר: (כל הנשמה תהלל יה) לובט לו גאט איטליכר דער איין זיל האט: (ברוך הוא וברוך שמו) גילובט איז ער אול' גילובט איז זיין הייליגר נאמן * פון זיין פסוק ישראל דער הייליגר נאמן * דרויף ווערן איר זאגן אמן ואמן:

יג דער נאך זאלן זי אך אזו זינגן איט איין טרויאריגן ניגון (יגדל) אול' (אדון עולם):

יגדל אלהים חי וישתבח) ער איז גיאכפרט דר לעבנדיגר גאט אול' גילובט גאר זער · אן קאן אין ניט גינוגן לובן דען זיין לוב איז נאך אלז מער: (נמצא ואין עת אל מציאותו) ער ווערט גפונדן לו אלי ליטן אול' לו גפינדן אים ברויכט אן קיין ליטן דען ער איז אויך אלי צייט: (אחד ואין יחיד כיחודו) ער איז אליינט איין גאט איט איינקייט אול' עש איז קיין איינגר מער אלז זיין איינליקייט: (נעלם וגם אין סוף לאחדותו) ער איז פר בורגן אול' פר הולן פון אלי מענשן אויגן אול' לו זיין איינקייט איז קיין ענד לו מערקן נאך לו זאגן: (אין לו דמות הגוף ואינו גוף) ער איז קיין לייבליך גביל נאך קיין לייבליך גישטאלט · עש זיא אים היאל חבר אין די גאנלי וועלט: (לא נערוך אליו קדושתו) זיין הייליקייט האט קיין שטלין * אן קאן ניקש דער קיגן גלייכן נאך שטעלין: (קדמון לכל דבר אשר נברא) דוא בישט ערשט גיוועזן פר אלש דש דו האשט בישאפן * וורר אנפאנג איז דיין נאמן גאט גירופן * (ראשון ואין ראשית לראשיתו) ער איז פר אלי ערשטי גיוועזן לום ערשטן * אול' לו זיין ערשט איז קיין אנפאנג: (הנו אדון עולם לכל נוצר) נון גאט איז דער הער פון דער גאנצי וועלט * ער האט אלש בישאפן אול' איט זיין קונגהייט גישטעלט: (יורה גדולתו ומלכותו) ער וויזט לו אלי גבירד זיין אלפרקייט אול' זיין קיניגרייך גאט עש איז לו דיר קיינר גלייך · (שפע נבואתו נתנו אל) ער האט גיאערט וואר זאגיר אול' גיגעבן גאט איט ווארהייט לו זיין גירעכטי אול' פרומי לייט * (אנשי סגלתו ותפארתו) לו זיין גילובטי לייט האט ער זי גיגעבן איט שונהייט * לו לאזן וויסן וואש דא ווערט גישעהן אן די לעצטי לייט · (לא קם בישראל כמשה עוד) עש ווערט ניט אויף שטין אונטר ישראל נאיין * אזו איין וואר זאגר אז משה ווערט ניט קואן נ ארויין * (נביא ומביט את תמונתו) אזו איין מעכטיגר ליטרר זעהר אול' וואר זאגיר אול' אזו איין ליכטיגר קלארר זגר * (תורת אמת נתן לעמו אל) איין ווארהאפטיגי (תורה) האט גאט לו זיין פאלק גיגעבן * ווידער לעגט איר לעבן * (על יד נביאו נאמן ביתו) ער האט זיא גיבן גאט

דאכך

דוריך זיין וואר האפטיגן הויזקנעכט מיר גיבאט זיין גוט אול' גאר רעכט : (לא יחליף ולא ימיר דתו) ניט ער ווערט פר וועקסלי גאט * נאך פר טוישן זיין היליגי גיבאט : (לעולמים לזולתו) אין די אייביקייט זיין תורה צו איין אנדרן ניט ער ווערט זי פר ענדרן · אויך ניט פון איר אינרן נאך אערן : (צופה ויודע סתרינו) ער זיכט פון ערשטן וואז דא זאל זיין אן ענד * ער וייש אוי פר בורגני זאכן ביהענד (מביט לסוף דבר בקדמותו) ער וייש אול' זיכט דאז לעצט פון זיין ווערק * מיר עש איז ווארן גיטראכט אול' גיווערקט (גומל לאיש חסיד כמפעלו) צו איין בידר מאן טוט ער פון גוטש פר געלטן אז זיין גוטי ווערק איז אין אויך יענר וועלט ביהאלטן · (יתן לרשע רע כרשעתו) דען בייזן בצאלט ער אז זיין באזקייט ער ווערט גישטראפט גלייך זיין שולדקייט (ישלח לקץ הימין משיחנו) ער ווערט אונז שיקן אן ענד דען רעכטן * משיח זיין פרומן קנעכטן : (לפדות מחכי קץ ישועתו) צו לויזן די אין (גלות) האבן טאן אויף אין האפין * אן ענד פון גלות ווערט ער אונז העלפן : (מתים יחיה אל ברוב חסדו) די טוטן ווערט ער לעבנדיג מאכן גאט * מיט גרושי וואונדר אול' גינאד ער אין זיין מאכט האט : (ברוך עדי עד שם תהלתו) * גילובט איז ער אין די אייביקייט * לובן וועלן מיר זיין נאמן מיט שונקייט * די טוטן ווערט ער לעבנדיג מאכן מיט גינאד אול' בארהערציקייט גילובט זייא ער פון אייבגדרט ביז אין די אייביקייט * אמן ואמן :

יד (אדון עולם) דז די וייבר זינגן בייא איין (גוסס)

אדון עולם

גאט דוא ביזט דער הער פון דער גאנצי וועלט : (אשר מלך בטרם כל יציר נברא) דוא האשט גיקיניגט מיער איין בישעפניס איז ווארן גישטעלט אדר גימאכט · (לעת נעשה בחפצו כל) צו דער צייט דש אל דיין ביגערן האשטו טאן בישאפן : (אזי מלך שמו נקרא) דאש זעלביגי מאל פון אייביג קיניג איז דיין נאמן ווארן גירופן : (ואחרי ככלות הכל) אול' ווען אלש ווערט פר דערבן אול' פר לענדן * (לבדו הוא ימלוך נורא) אליינט ווערט ער קיניגן מיט פארכטן זונדר ענדן : (והוא היה והוא הוה) גאט איז פון אייביג גיווען אול' איז נאך צו אלי צייט : (והוא יהיה בתפארה) אול' ער ווערט זיין אייביג מיט שונהייט : (והוא אחד ואין שני) אול' ער איז איין איינציגר גאט אול' איין הער אול' עז איז קיין אנדרר גאט אער (להמשיל לו להחבירה) דער זיך קאן גלייכן נאך ביהעפטן צו אונזרם הער : (בלי ראשית ובלי תכלית) גאט איז אונדר אנפאנג אול' אונדר לעצט מיט קראפט * (ולו העוז והמשרה) צו איהם איז די שטארק אול' די הערשאפט : (והוא אלי וחי גואלי) ער איז מיין גאט אול' ער לעבט דר איך טוט דר לוזן (וצור חבלי בעת צרה) ער איז איין שטארקי הול' איין טרישט אונדר לייט איין בין (והוא נסי

ומנוסי

ואמוטי) ער טוט איר וואונדר אונ' צייכן * צו אייך טוא איך פליכטן אונ'
וייבן : (מנת כוסי) איין בעכר טושטו איר מיט דיינר גאב אויף היים :
(ביום אקרא) אן טאג אז איך צו דיר טוא רופן : (בידו אפקיד רוחי) אין
זיין האנט ביפעל איך איין זעל אונ' אוי איינ' שלאפן * (בעת אישן ואעירה)
אין דר צייט אז איך טוא שלאפן אונ' וואכן . (ועם רוחי גויתי) מיט איין
לייב אונ' זעל טוא איך אן אים ביהעפטן : (ה' לי ולא אירא) גאט איז
מיט מיר איך בידארף איך ניט צו פערכטן : (ה' ממית ומחיה) גאט
טוט טייטן אונ' ווערט זי ווידר לעבנדיג מאכן : (מוריד שאול ויעל) ער
מאכט נידרן אין די גרובן אונ' ווערט זי ווידר דר היבן :

(אונ' אז מן זעהט די (נשמה) ווי איז גין זאל אז זי אויף שטין אונ' זין פנים
זעהן אונ' זאגן דרייא מאל) :

ייְ מֶלֶךְ יְיָ מָלָךְ יְיָ יִמְלוֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד : בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד
מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד :

(ה' הוא אלהים) גאט דוא בישט דער הער : (ה' הוא האלהים) גאט
פון אייביג בישט דו איין הער : (ה' הוא האלהים) גאט דו בישט נאך דר
הער : (ה' הוא האלהים) גאט דוא בישט אין די אייביקייט דר הער :
(ה' הוא האלהים) גאט איז ער איז דוא אלא איין הער : (ה' הוא
האלהים) גאט אויף דיזא אונ' ערד בישטו דער הער : (ה' הוא
האלהים) גאט דוא בישט אונזר הער אונ' קיינר מער : (שמע ישראל ה'
אלהינו ה' אחד) :

(אונ' זאל זיך פליימן דש מיר די (נשמה) אויש גיט מיט (אחד) דרום אז
מן זעהט די נשמה גיט מיר אויז זאל מן זי זאגן שמע ישראל וכו') :

טו אונ' אז די (נשמה) איז אויש גאנגן זאל מן אין ניט רירן ניארט
אז לאנג אז מן איין האלבי פירטל שעה אונ' אז מן זעהט ער
רירט ניקש מער זאל מן נעמן איין פעדיר אונ' זאל זי אים אויף דז מויל ליגן
אז קיין אטום מער רירט · דען איז ער רעכט טוט · דען זאל מן אים די
אויגן צו דריקן אונ' מיט איין טוך דז מויל צו בינדן דז עז צו בלייבט אונ' דז פנים
צו דעקן אונ' דען זאגן די ברכה (ברוך דיין האמת) אונ' רייסן (קריעה)
אל די בייא דען (מת) זיין ווען זי אים שון ניקש צו קערן * אבר זי מעגן
רייסן אין פוטר פון איר קליידר אונ' איין קליין ווייניג אונ' מעגן אך (וויד)
ווידר צו נעהן * אבר ניט די (אבילים) די הבן אין אנדרן (דין) איש
(קריעה) * אונ' וואר ניט בייא דער (מיתה) איז גיוועזן ווען ער פון דר
נאך

נאך בייא דען את קומט בידערך גאר ניט קריעה צו רייסן איין פֿרעמדר
אונ' אן זאל אלי די וואסר די גישעפֿטי אויס שיטן אונ' אך דרייא הייזר
פֿון איטליכר זייט פֿון (את) דען איינר הט איין מאל פֿון זעלבי
וואסר גיטרונקן איז ער דער פֿון גישטארבן דען דער (מלאך המות)
וועשט זיין מעסר דרינן אם אונ' אן מיט די וואסר אויף די גאס צו דער דיר
ארויס, איז איין סימן דז ער גישטארבן איז דען אן זאל קיין בזה שמועה
אזו מיט דען מויל ארויס רידן אך איז איין סימן דש אן (אבילות) טרייבן
דען ווען איין צדיק שטערבט אזו גיט די טובה אוועק אזו ווי בייא מרים
אז זי גישטארבן איז הט מיר ברונן דש פֿון מיר זכות וועגן מיט ישראל
גיגאנגן איז אויך גיהערט אבר אלה וואסר דערך אן ניט אויס צו שיטן
ווען שון איין (את) איז אים הויז :

ווא אן דז (את) זאל אב היבן :

מן אונ' אן נעמט שטרוא אונ' ליגט דש (את) דרויף אויף דר ערד
אונ' איין קיסן ליגט אן איהם אונטר זיין קאפף אונ' מיט די
פֿיס ליגט אן עס נאך דער טיר צו וואו אן עס וועט ארויס טראגן, אונ' מאן
זאל זיין פֿיס אויס ציהן אך די הענד אונ' גלייך ליגן אונ' צו דעקן ביז איבר
דען קאפף מיט איין שווארץ טוך * איין טייל לאזן די פֿיס אוסן ווער עס
מט טוט איז אך ניקס דראן גילעגן (מכל שכן) בייא איין אשה זאל אן
גאר צו דעקן · איין טייל שלאגן איין אייזן קאפן פֿון (את) איין טייל
שלאגן איין אייא אויף דען קאפף פֿון (את) נאך דער טהרה זי זאגן איז
(מיאון מבלות) ווער עס ניט טוט איז אך ניקס דראן גלעגן * אונ' אן נעמט
איין ליכט אונ' שטעלט עס צו קאפפֿן פֿון (את) ווען אן אויף דען את איין
שטיק אייזרן שטאל ליגט אזו לאשט עס ניט אזו זער אויף אונ' גיט זיך אך
ניט זער איבר * אונ' אן טאר קיין (את) ניט אליינט לאזן דש קיין טרצן אן
אים קומט איז איין גרושי סכנה :

דש מעשה ווא רבי יוחנן הט זעלן שטערבן :

יו דיא גמרא זאגט ווא (רבי יוחנן) הט זעלן שטערבן האבן איהם
זייני תלמידים (מבקר חולה) גיוועזן האבן זי גיזעהן ווא ער
ווײנט · האבן זי צו אים גיזאגן רבי דוא ביסט דאז ליכט פֿון דער תורה
צו ישראל אונ' ביסט גלייך אלז די רעכט זייט פֿון (ב"ה) אונ' אלז איין שטארקר
מיזרד האמר ביסט דוא מיט (תורה אונ' אלות) אונ' וואר ווײנסטו הט
ער גיזאגט ווען אן מעכט איך פֿירן פֿר איין (אך בשר ודם) דער היינט
לעבט אונ' מארגן איז ער טוט דער איך ריכטן זאל * אונ' ווען ער איבר
מיך בגוז ווער ווערט דאך זיין רוגז ניט איביג אונ' ווען ער איך בינדן
זעלט איז עס ניט איביג אונ' ווען ער איך טון טיטן זעלט איז ניט מער אז

פֿון

פון דער וועלט אבער ניט יענה וועלט * און מן קאן איהם (אסתר)
זיין אויט געלט אונ' גוט נאך העט איך דאך גרושה (אורה) אונ' מעלט ווייען
(אבל טכן) הייסט פֿירט אן איך פֿר דען (משפט) פון הקב"ה איז (חי
וקיים) אייביג אונ' זיין צארן איז אזו לאנג אז ער וויל אז וועד עס אייביג אונ'
זיין בינדן איז אייביג אונ' זיין טיטן איז אייבג אונ' מן קאן אים קיין שוחד
געבן אונ' עז זיין צוויא וועג פֿר מיר דז גיהנם אונ' דז גן עדן אונ' איך וויים
ניט אין וועלכן וועג אז מן איך ווערט פֿירן אונ' וויא זאל איך ניט וויינן * אן
הבן די תלמידים צו אים גיזאגט רבי בענש אונש הט ער גיזאגט (יהי
רצון) דש אייער מורא הבן פֿר הקב"ה וויא אן מורא הט פֿר איין אויך
בשר ודם • זאגן די תלמידים רבי זאלן מיר ניט מער (מורא) הבן פֿר
הקב"ה אז אזו * זאגט ער (הלואי) זולט דאז אזו זיין • דען ווען דר (בן
אדם) זינדיגט הייט ער זיך פֿר די מענשן דש עס קיינר זעהט וואש ער
טוט ניט רעכֿט • אונ' פֿר הקב"ה פֿערכֿט ער זיך ניט אונ' ער וויים דש
הקב"ה אז זעהט אונ' וויים וואש ער טוט אלזו קאן זיך פֿר אים ניט פֿר
בערגן * דרום זאל דער מענש גידענקן דש הש"י זעהט אן זייני מעשים
אז' זאל גידענקן אן טוב אונ' ניט זינדיגן :

(אן זאל זיך אלער זיין בצרות מחרים ומספד ובכות על המתים :)

יך עש איז וואל וואר אן זאגט איין מענש זייד איז ניט אזוי מענש זייד
אבער אומרי חכמים זאגן היטלכר (בר ישראל) איז זיך מחויב
אלער צו זיין (בצרות מחרים) דען כל ישראל הייסן איין נפש דרום ווער
דא קומט ביא איין קראנקן זאל זיך אלער זיין זיינט האבן אונ' ווייזן דש
ער גערן העלפֿן וועלט ווען ער קענט אונ' זאל (תפלה) פֿר אים טאן צו הש"י
אונ' דענקן דער עולם איז איין (עולם שלער) אונ' אז די לייט קומט אז
דער מענש שטערבן אזו ווען ער שון העט נאך אזו לאנג גילעבט איז אים
גלייך אז ווען ער נייארט איין שעה גילעבט העט • אונ' אז איינר דער אין
איין חלום ווער גילעגן אבר (עולם הבא) הייסט (חי עולם ועד) :
מן זאל איינן אונ' קלאגן ווען איין (צדיק) שטערבט דען הש"י נעמט די
טרערן אונ' ווישט די עבירות אויט אב * אונ' זיין קינדר שטערבן
אים ניט קיינר הייט הולאן זאל די (אבלים) ניט טרייסטן ווען זי וויינן ביז
דז אות ביגראבן איז דען אן איז שולדיג צו קלאגן אונ' צו וויינן אום איין אות
אבער דאך זאל זיך דער מענש שטעלן ניט אז וויא איין (משוגע) שרייאן אונ'
היילן מלא (כדרך הטבע) נייארט אוש אויט אניאר ער קאן עש דאך אויט
זיין שרייאן גיט לעבנדיג מאכן נייארט טוט איין עבירה אזו ווען ער
(אתרעם) ווער קיגן הקב"ה (אבל טכן) אז ער זיך ניט טאר קיין הנור
הויט רייסן נאך ניט הראגן פֿר לער דז ער בלוט דר דז טוט איז איין (לאו)
אין דער תורה עובר * אויטליכר איז שולדיג צו טאן אז וויא דער פֿולק
יידן.

(נוהג) איז (כדרך הטבע) אונ' ווי' הש"י אויך אים גיבאָטן הט אונ' זיך
אוידן פֿון זאכן די הש"י פֿון מענשן פֿר באָרגן הט אונ' זיין ווערק טון אז
ווען ער איביג מעכט לעבן * אבר (תשובה) זאל ער טון אז ווען ער
מארגן שטערבן זאלט :

יט

אונ' מיט ליבר זאל זעהן אז ער זיך (מתעסק) מיז זיין העלפֿן איין מת צו
קבורה טאן * דש ער זולכה איז דען פֿון דער מצוה ווער ער שון
ווייניג טוט אונ' ווען אן הט מיינם פֿון נימן צו העלפֿן אונ' מאן רופֿט אים אונ'
ער וויל ניט קומן דער איז איין (בר נדוי) ווען ער שון איין חשוב איז אונ' דז
(מת) איז איין שלעכטר אז ער העלפֿן צו קבורה טאן ווען אן אים פֿון
נוטן הט דער צו · אונ' ווער זיך (מתעסק) איז מיט דען מת איז פטור פֿון
(קריאת שמע אונ' תפֿילה) ווען שון דער זמן פֿון תפֿילה (עובר) ווערט
אונ' איז פטור פֿון אלי מצות די אין דער תורה שטין דען דש מת גיט פֿר
אלש * ווען אבר מער לייט דא זיין דא גיין די אונ' טונן מיר תפֿלה אונ'
גיין דער נאך ביז דען מת דען גיין די אנדרי אונ' טונן מיר תפֿלה *
אבר אוז גאנצן ניקש הינדרן אן דען מת אנדרשט טאָרן זי ניט פֿון אים גין
אונ' הש"י הט דרום (משה רבינו) מעלבירט צו קבורה גיטאן דז אן זאל דר
פֿון אב לערנן דש זיך קיינר זאל צו חשוב האלטן אונ' זאל די (מצוה מקיים)
זיין אז ווי' הקב"ה גיבאטן הט : (כי קבר תקברני) דא ער פֿון לערנן
מיר (מצות קבורה איז אן התורה) :

די תחינה זאלן די ווייבר זאגן אז זי זיך מתעסק זיין מיט איין מת :

כ (אנא ה' אלהי החסד והאמת) איך ביט דיך איין גאט דען דוא
ביזט איין ווארהאפֿטיגר גאט אונ' פֿול גינאד אונ' בארם
הערציקייט * אונ' דוא טושט גינאד אונ' ווארהייט מיט די לעבנדיגי אונ'
מיט די טוטן מענשן · (אברהם המשטו אבקר חולה) גיוועזן אונ' יצחק
המשטו (מנחם אבלים) גיוועזן * אונ' יעקב המשטו (מוהל) גיוועזן אונ'
(משה רבינו) המשטו מעלבירט ביגראבן : אונ' האשט פֿון (חסד) גיטאן
מיט (אדם וחוה) אין (גן עדן) דער ווארטן די מענשן זאלן פֿון דיר אב
לערנן צו טאן (גמילות חסד ואמת) דש אן טוט מיט דיא לייט *
נוא איין גאט אזוי בין איך פֿריא וויליג גערן דיין מצות צו טאן
דרום קום איך דיין מיר צו בעטן דיך דש דוא זאלשט מיך
בהיטן דז מיר קיין מאט זאל דר דורך גישעהן * אונ' זאלשט מיר געבן
כח דש איך זאל דיין מצות קענן מקיים זיין אונ' דש איך ניט זאל שטרויכלן
צו טאן וואש ניט רעכט איז * דען דוא בהיטשט דיין פֿרומן דש זי ניט
קומן צו קיינר לייא אום רעכט אונ' דש זיקרן ביז גישיכט * אונ' זאלשט

איך

איך אייני יאר לאנג אוז לעבן מיט גוטי עלטר אין (עושר וכבוד) מיט אלי אייני ליב האבר : אול ואלשט איך לאנג גיניסן דיגן זכות פון (גמילות חסד ואמת) אויך דר טעלט אול אויף יענר וועלט גילובט בישטו גאט דער אונש גיבאטן הט צו טאן די מצוה פון (גמילות חסד ואמת) : גילובט ואלשטו זיין ביז אין די אייביקייט אמן סלה :

ווייא אן דש (מת מטהר) איז מיט אלי דינים פון (טהרה)

כא דער נאך איז מאן דאש מת מטהר דש עש זאל ריין קומן פאר הקב"ה דען ווייא מאן מטהר איז דען גוף אזו זיין די מלאכים מטהר די נשמה מיט פייאר • אבר מן זאל ניט אן היבן מטהר צו זיין ביז די תכריכים פירטיג זיין דען עש ווער דען מת איין ביזש ווען עש זאלט ליגן אויף דען מטהר ברעט אול ווארטן אויף די תכריכין אול ווען אן דש מת טראגט אויף דען מטהר ברעט זאל איינר די הענט פון מת אין דער היך האלטן דש זי ניט ארונדר הענגן ווער איין ביזש פר דען מת ווען טון איין קליין קינד איז זאל צווייא מיט אים מתעסק זיין דש די הענט אדר פיס ניט ארונטר הענגן ווען אן עש טראגט דען אן אוז אלש מיט כבוד טאן מיט די מתים גלייך אז ער נאך לעבט : אול אן ליגט דש מת אויף דען מטהר ברעט צו דער טיר צו מיט די פיס אול אן טוט אים די קליידר אויש אול דש העמד לאזט אן אים אן אול דעקט איין לייליך איבר אים דר נאך רייסט אן העמד אויף דען בויך אונטר דען לייליך פון אנדר אול טוט אים דש העמד אויז * אבר אן זאל זיך וואל היטן דש אן זאל דז מת אלי צייט צו גידעקט לאזן אול ניט פון אים אנטפלעקן איין זאך דש קיין סדר איז דש אן בייא איין לעבדיגן אנטפלעקט ווען שון איז איין קליין קינד דען אן אוז בצניעות אום גין מיט איין מת דען די שכינה איז בייא דען מת אול ווייא פיל נשמות אול מלאכים די דא קומן קיגן די נשמה פון מת צו פירן זי אין גן עדן * אול די נשמה פון מת זעהט ווייא אן זיך מתעסק איז מיט דר גוף אול איז (מחזיק טובה) צו די זיך מתעסק זיין דרום זאל דער מענש זיין מצוה רעכט טאן אול (במורא וביראה) אול זאל גידענקן אן זיין טוט אכל שכן ניט לאכן נאך פולן בייא קיין מת דען אויף די זאכן הט (רבי שמעון בן יוחאי) אין זוהר גאר פיל דער פון גשריבן דרום זאל מיטוכר דראן נוהר זיין אול זעהן אז ער זיין מצוה ריינגט טוט אך שרייבן פיל רבנים דש אן קיין שיכור זאל לאזן קומן צו קיין עסק פון מת דען איין שיכור איז פסול לעבודה ווען ער איין כהן איז * טאר ער קיין (קרבן מקריב) זיין אול די זיך מתעסק זיין מיט איין מת איז גלייך אז ווען די כהנים ווערן אלי ווערן מקריב איין קרבן לה' :

כב מיכה הנביא הט גיזאגט (הגיד לך אדם מה טוב ומה ה'

דורש ממך וגו׳) איך זאג דיר דו מענש װאש גוט איז אונ׳ װאש גאט
ביגערט פֿון דיר צו טאן גירעכֿט אונ׳ ליב הבן צו טאן (חסד והצנע לכת עם
ה׳ אלהיך) אונ׳ בצניעות אום גין מיט גאט דא זאגן די חכמים װען שון
דש צניעות ניט אזו איז בייא איין טוטן אזו דא איז בייא איין לעבדיגן נאך
דער צו זאגט די תורה מאן זאל בצניעות אום גין מיט דען מת אלז שכן
בייא איין כלה מיט ליבר װייס אזו װארום זי גיט אונטר די חופה אונ׳
װער דא רעכט גיבט צדקה װען אים שון איין גוטי גזירה װער אויף דען היאר
אויף גיזאגט גיװארן פֿאר װיבליג יאר פֿאר קערט מאן זי אים צו ביזן :
דרום זאל מאן אך גידענקן דז די שכינה מיט פֿיל נשמות זיין בייא דען מת
אונ׳ מאן זאל בצניעות מטהר זיין אזו דער פסוק זאגט (והצנע לכת עם ה׳
אלהיך) װען שון מיט איין קליין קינד אלז שכן מיט איין גרוס מת :

כג מן זאל ניט װייניגר נעמן װאסר צו די טהרה אז איין מאס איז
(רי״ו בילים) אונ׳ די װאסר זאל לעבליך זיין ניט צו װארם
אונ׳ די לייליך זאל מן איבר דען פנים דעקן אונ׳ מן זאל דען מת ניט אין פנים
זעהן איז (קשה לשכחה) עס זייא דען מן מוזט זעהן פֿון מת װעגן : אונ׳
מן זאל פֿרין אוב דש מת קיין פֿלאסטר אבר איין בענדל אן זיך הט * אונ׳
זאל איבר די הענט ציגן אויף דען לייליך אויף דען מויל דש קיין װאסר אין מויל
קומט * אונ׳ זאל שיטן װאסר צום ערשטן פֿון דען קאפף אן דר מיטר צו ביז
די לייליך אזו נאס איז : דער נאך זאל מן דאס (מת) אזו װעשן מיט דען
לייליך * אבר ניט מיט בלוסי הענד * אונ׳ דז (מת) ליגט מן מיט דען פנים
אין דער היך דער נאך זאל מן עס ליגן אויף די רעכטי זייט אונ׳ אזו װעשן
די זייט מיט דען רוקן * אונ׳ דר נאך אך אזו אויף דר לינקי זייט אונ׳ אזו
אזו װאסר איבר אים שיטן אונ׳ װעשן מיט דען לייליך : אונ׳ װידר ליגן
אויף דעם רוקן אונ׳ מן זאל ניצן איין ספיקר אונ׳ דען דרעק אונטר די
נעגל פֿון די הענד אונ׳ פֿיס אויז צו מאכן * אונ׳ דען װידר װאסר גישיט
איבר דען לייליך אן די הענד אונ׳ פֿיס פֿון די נעגל * דר נאך זאל מן נעמן
דאס איבריג װאסר אונ׳ זאל עס שיטן פֿון קאפף אן ביז אונטר צו דאס
איז די (עיקור הטהרה) אונ׳ מן זאל די הענט אויף דאס אזו האלטן
װען מן װאסר שיט אונ׳ דען זאל מן די מטהר ברעט צו קאפנס אין דער
היך האלטן ביז דאס װאסר אפ לאפט * אונ׳ זאל ניצן איין טרוקן לייליך אונ׳
זאל עס אין די היך האלטן איבר דען (מת) אונ׳ זאל דאס נאסי לייליך אונטן
אין פֿאר ציהן אונ׳ זאל דאס מת װאל אב טרוקנן אין אל די ערטר אוז
אונטר דעם ארים אונ׳ צווישן די פֿיס אונ׳ די צינהן פֿון פֿיס אונ׳ פֿינגר
אזו זאל טרוקן מאכן אך די האר פֿון קאפף אונ׳ אך די מטהר ברעט זאל
טרוקן מאכן אונ׳ איבר זאל אזו דען מנהג פֿלעגן האלטן דא אונ׳ דא

אטהר גיוועזן אונ' אך די נעגל אני אויש גימאכט אונ' איבר אל גיטרוקנט
אונ' אלז וואול טאפלט פֿרעגן : אונ' איבר זעהן דאש דען אות זיין רעכט
גשיכט * אונ' און דערך דאש אות ניט צו וועשן האט אך ניט האב צו גדאלין
וואש אן איין קלייבט וואז ניט אם גיט אויט דען וועשן אזג דראן בלייבן :
אך אז די נעגיל בידערלאן ניט האט צו קראלין נייארט וואז לוז איז אמאכט
אן הב * אונ'און זאל דש אטהר ברעט נאך דער טהרה ניט אויף דש פנים
ליגן איז איין סכנה * אך זאל און דש וואשר פֿון דר טהרה ניט שיטן אויף
אז איין אורט דש לייט דריבר גין איז אך איין סכנה :

ויא און תכריכין אמאכט אונ' דען אות אן טוט :

כד דער נאך טוט און דען (אות תכריכין) אן אונ'און זאל אים פֿינף טייל
תכריכין אן טון קעגן (רוח נפש נשמה חיה יחידה) דז איז
איין הויב אונ' העמד אונ' בוקסן אונ' קיטל · איין משכנז זאגט אן מארגניז
אונ' פֿולטר אונ' און טוט אים די אינטש אויף דען קאפ אונ' ליהט זי איבר
די אויגן * אונ' דער נאך די אבנט דער נאך דש העמד דער נאך דען
קיטל איבר דען העמד : אונ' בינט אים צו אויט איין ליינן גירטיל אויף
דען הרט וואז און בייא דען לעבן איין גירטל טראגט : אונ' דען גירטל
אמאכט אמן וואש לנג דש אמן אים אויף דען בויך ליגט אז ויא איין ש
און ליהט אים פֿארנן אן גירטל ווידר דורך אונ' ליגט דש ענד פֿון דער
גירטל אין דער מיטן אז וויא און שרייבט איין ש דען דש איז דש אות פֿון
(שם שדי) אונ' טוט אים אן איין קראגן אודר איין בעך אז ויא דינר פֿדר
איז דש אמן גיט בייא דען לעבן · אונ' די קינדר אודר די (קרובים) איז
דר מנהג אין איין טייל ערטר טוהן וואש אן פֿון די (תכריכין) * גלייך
אין אמשטרדם איז דער מנהג אמאכט אמן דען (אות) זאקין אז וויא הלבי
שטריאפף טון דיווארטיק דז און : אונ' אלז וואש אן פֿן (אות) אן פוטט אונ'
צו בינט זאל און קיין לווא קניב איבר אנדר אמאכן נייארט איין קנאפ אונ'
איין שלאף דרויף : אדר צו אנגדר דרעהן אונ' אז אמרין שטעקן :

ויא און דש אות אין ארון ליגט אויט (תכריכין אונ' טלית)

כה אין די ערטר וואו און אמאכט איין גאנצין ארון אונ'און ליגט דאז אות
אין ארון אין הויז אז נעמט אמן די פֿולטר איז גלייך אז איין
לייך : אונ' אויבן בייא דען קאפף שלאגט און עז איבר אז וויא איין קראגן
פֿון איין אנטל אונ' ליגט עז אין ארון מבר און ליגט ערשט דז טלית אין ארון
אונ' דער נאך די פֿולטר : אונ' דען ליגט און דש אות אין ארון אונ' ליגט די
פיס גלייך נעבן אנדר : אונ' די הענט נעמט און אונ' שטעקט דען דויאן אין
די הנט אונ' די פֿינגר טוט און ארום וום דען דויאן ניט אער עש וויל
אופט

אופט ניט אזו בלייבן * דען ווען איין מענש גיבארן ווארט האט עס די הענד לו · אזו לאגן דר מענש הט ניא ניט גיזאגן ער וועלט גערן דען גנצן וועלט איינס האבן ווייל ער לעבט : אול אז ער שטארבט הט ער די הענד אפין לו זאגן ער בגערט ניקש מער * אול נעמט אך ניקט מיט אזו אזו הינדר זיך לאזין * דרום נעמן איין טייל די (ציצית) אול בינדן דען דוימן מיט איין · אול איין טייל וויקלן אום דען דוימן דען ארבל דש איז די זוים פון דען קיטל דש דאש שפילכן פון דען ארבל אין דער הייך גיט פון לווישן דען דוימן אזו בלייבט עש פעסט :

אונ׳ מן גיבט דען דוימן אין די הנט דר פינגר ארום איז אזו וויא איין ש אול דער דוימן איז אזו וויא איין ד אול דש שטיק פון דוימן אין די האנט איז אזו וויא איין י איז דער (שם שדי) * אול מן נעמט די פולטר אול שלאגט זי איבר דען קיטל פון די פולטר מן פין (מת) ביז אן די קניא * אול דען קיטל טוט מן ביז אן די פיס * אול ווען ער לענגר איז לוהט מן אים אובן · בייא דער גרטיל אין די הייך : אול די הענד ליגט מן גלייך אויף די זייט אין ארון לווישן דען ארון אול דען לייב פון מת שטעקט מן זי דילט אריין דש זי ניט קענין אין דר הייך קומן אול אעפעטן איבר אננדר קומן דען איז איין (סכנה) * אול ווען ער איין קראגן אבר בעך אן הט זאל מאן די פולטר דריבר מאכן דז ניט אין דער הייך קומט דער קראגן אויף דאש מויל פון (מת) איז איין (סכנה) ווען דען (מת) וואש פון די (תכריכין) אין מויל קומט :

אונ׳ דען ליגט מן אים די (טלית) איבר דען קאפ אזו וויא בייא דען לעבן · איין טייל האבן איין מנהג דז זי בייא איר לעבין די טלית זום דרעהן אול ליגן אום הלז ארום אזו זאל מן זי בייא דען טוט אך טון : אול מן נעמט איין (ציצית) אול רייסט זי פון טלית אול ליגט זי אין ארון אטייל שטעקין די (ציצית) אין די (כנפות) אריין אזו ווייז דער מנהג איז * אול דאש זעלביגי (כנפות) לאזט מן ארויס הענגן לום (זכרון) אויף דער רעכטי זייט ווען מן לו קאפן שטעלט פון ארון : אול מן מאכט דרום דען (טלית פסול) דען די ציצית זיין מראוי אויף (תרי"ג מצות ציצית) הט איין דר לאז זעקס הונדרט · אול אכט פעדן אול פינף קנעפ איז (תרי"ג) דרום מאכט מן (פסול) אבר שטעקט אין די (כנפות) אריין דז ניט זאל גיזעהן ווערן אז ווען ער זיך בריאט ער הט (תרי"ג מצות מקיים) גיוועזן · אול נאך איין טעם לו ווייזן די מתים זיין פרייא פון די מצות :

אונ׳ ווען מן דען מת אריינלייא טלית מאכט · אזו מאכט מאן קיין עטרה נייארף נאך קיין כנפות נייארט לעבר אן די עקן פון טלית אול די (ציצית) הענגט מן דראן אין דיא לעבר אזו שלעכט * נייארט דיא

פעדים

פֿעדים · אבר אן פֿעלט אונ' קניפֿט ניט אום גלייך אז אן אאלט בייא
דען לעבן נייארט איין קנאפ אונ' לאזט די פֿעדים אזו הענגן · אונ' איין
כנפֿות לאזט אן אזו ארויז הענגן ווען זי ניט גיפֿלאכטן זיין וויזן זיא סיט
אויך (תרי"ג מצות) אונ' ווען אן דיא (עטרה) אבר דיא כנפֿות אפ טרענט
וויל זילבר אבר גאלד דראן איז דען אן גיט קיין שוטן ניקש איט וואש
זילבר אבר גאלד דראן איזט בידארפֿט אן אך קיין (עטרה) אבר כנפֿות
אן (טלית) לו אאכן · אבר אן דיא ערטר וואו אאן דען ארון אאכט אין
קבר דען ליגט אאן דאש (את) איט דען רוקן אויף דיא בלושי ערד ·
אונ' אן די זייטן פֿון קבר אונ' לו פֿומן אאכן זי ברעטר · אך לו קאפֿין אונ'
דען איין דעקיל דרויף · אונ' אאכין אז פֿון את לו רעכט וויא עז ליגן זאל
אים קבר אבר דיא כהנים אונ' בכורים אאכן זי גנלי (ארונות) דאך וואן
אן אאכט גנלין ארונות זאל אן אונטן אן בודים די ברעט וואש פֿון אנדר
לאזן ניט אזו דיכט לו אאכן :

מיט די תכריכין איז אונזר טיטליך · איטליכה אדינה האט איר אנהג
זופֿדרליך איט תכריכין על כל פנים זאל אן איינם שאן אז וויא דען
אנדרן אונ' זאלין ניקש פֿר ענדרן נאך ניקש פֿר קערט ניאן אכל שכן ניקש
אנגירין פֿון די תכריכין · דען די אתים זיין זער דרויף אקפיד ווען זי וואש
אנגירט אבר ניט רעכט איז אן די תכריכין אזו זיינזי זיך אלער דריבר אונ'
שעאן זיך פֿר אנדרי אתים · גלייך אז איר גפֿינדן גשריבן אין (ספרים)
פֿיל אעשות דז (אתים) זיין גיקואן אונ' הבן זיך בווזן לו די לעבנדיגי
אונ' האבן גיזאגט דאש זי איר תכריכין ניט רעכט אן האבן · ביז אאן
האט זי אויף קובר גוועזן אונ' הט אזו גיפֿונדן אונ' הט זי איין תכריכים
לו רעכט גיאאכט · אונ' ווער זיין קבורה אונ' תכריכין ניט רעכט האט
קאן זיין נשאה דריבר ניט גין אין היאל · אז וויא איר הינטן שרייבן
ווערין · דרום זאל אן וואל אויף פאסן דז אן איטליכם זיין רעכט טוט :

כו אונ' וויא אן דען (בן אדם) ליגט אין קבר איט די תכריכין אזוא
ווערט ער אך דאגגלייכן ווידר אויף שטין לתחיית המתים ·
אונ' דר טוט ניט רעכט דער דען את ניט אז טוט וויא עש קערט לו זיין ·
אונ' אזו וואל אז אן דען גוף תכריכין אן טוט נאך דער (טהרה) אזו טוט
אן דר נשאה אך תכריכין אן נאך איר (טהרה) אונ' די תכריכין דז אין דז
מלבוש פֿון די מצות אז דר בן אדם טוט דא איט ביקליידט הקב"ה זיין
נשאה דרום האט הש"י געבן (רמ"ח מצות עשה) קעגין (רמ"ח
איברים) אז דר בן אדם הט איטליכה מצוה איז א לבוש פֿון איין אבר אונ'
די תכריכין היישן דיא (חכמים חלוקא דרבנן) אונ' וויא דר

גוף ווערט גיזעהן מיט די תכריכן אזו ווערט די נשמה אך גיזעהן מיט
די ליכטיגי תכריכן · אונ' אויב שון דער בן אדם ניט קאן אל די מצות
מקיים זיין ווען ער זיא לייאכט אונ' ווען ער העט גיקענט העט ער זיא אך
גיטאן איז גלייך אז ווען ער העט זי גיטאן :

אונ' ווער דא שטערבט אויף (קידוש השם) אונ' ווערט זונדר תכריכן
בגראבן אבר ווערט פר ברענט קוון (אומות) אונ' קליידן זיין (גוף
אונ' נשמה) מיט ווערדגי תכריכן · אונ' מן זאל נזהר זיין דש ניקש פון די
תכריכן דען מת אין אויג קומט דען עז איז איין גרושי סכנה · אונ' (על
כל פנים) זאל מן קיין (מת) ווינגר אז דרייא (לבושים) אמכין קיגן (נפש
רוח ונשמה) דז איז בייא מיטליכן (בר ישראל) אונ' ווען פרעאדי דא זיין
זאל זיך קיין (קרוב) מיט דען (מת מתעסק) זיין ווען ער אים טון וואש
ווייט צו הערט אונ' איין קינד דז בייא זיין לעבן האט (ציצית) מן גיהאט
גיט מן בייא זיין טוט אך מיט איין (טלית) אדר (ארבע כנפות) אונ'
אמכט אך מייני (פסול) גלייך וויא בייא איין גרוש (מת) אונ' אז מן האט
בייא זיין לעבן אים קיין ציצית מן גיטאן זאל מן אים קיין ציצית מיט געבן
אונ' דען אדון איז איין גרושי (מלוה) ווען אים (יהודים) זעלבר אמכן ·
דען וואש איין (עסק מלוה) איז דז מן זעלברט טאן קאן טמר מן
דארך קיין אנדרן טאן לאזן בפרט צו דער מלוה וואז לום (מת) קערט אוז
שלאגט ער נייארט איין נאגיל איין הט ער זיין מלוה דר פון · אונ' מן זאל
וואול אכט הבן דז מן דען ארון ניט צו קארן אמכט דז דאז מת ניט קענט
די פים אויז שטרעקן אונ' מעכטן איבר אנדר שלאגן אין קבר איז איין
גרושי (סכנה) אך אזו ווען ער צו שמאל איז אונ' מן קענט די הענט ניט
נעבן אים ליגן מן אמג וואול איין ווינג מן זעלין מן (ארון) ווען ער צו קארטין
איז אונ' ווען מן איין אנדרן אמכט זאל מן דען (ארון) (איד) צו ברעכין
איז אך איין (סכנה) אונ' מן זאל ווידר די מאם נעמן אי מן דז (מת) אריין
ליגט אין (ארון) דען איז דען (מת) איין (ביוש) דז דער (ארון) צו קארץ
ווערט אונ' אוזט עז ווידר ארויש טאן · אונ' עען מן דז (מת) אין (ארון)
ליגט אונ' מן האט (בדיעה) ניט ווידר אויף צו אמכן אונ' מן אמכט
דען (ארון) צו אונ' טוט אים אזו אין (קבר) זאל מן דאך די נעגיל ניט גמכן
אין דעקל שלאגן נייארט מן זאל איין ווינג פון קאפף פון נאגיל ארויש לאזן
אונ' מן אמכט איין זעקליין אונ' פולט מיט שטרוא אבר מיט הייא אונ' ליגט
עז אין (ארון) אונטר זיין קאפף ווען מן דען (ארון איד) צו שלאגט דער
היים · אונ' אז איין (מת) אין ארון גילעגין איז אונ' איז אים צו קארץ · אונ'
מאן אוז איין אנדרן אמכין איז דער ארון (אסור בהנאה) אונ' איז (טמא)
שמר קיין (כהן) אן רירן אונ' אוז אים פר ברענן אבר בגראבן ווייל מאן

צו

צו דען (מת) גימאכט הט אונ׳ איז שון דרינן גילעגן ווען דז (מת) אבר ניט איז דרינן גילעגן מאג מן וואל צו וואש אנדרשט גיברויכן אבר צו ברענן מוז מן ניט :

ווען מן די (תכריכין) נעהט איז דער מנהג דז מן קיין קנאפף מאכט איין צו ווירן דרום זאלן זי די נאט וואל אום נייאן דש זי ניט אויף גיט ווען מן דען מת די (תכריכין) אן טוט · אונ׳ ווייבר די ניט ריין זיין דש זי איר צייט האבן זאלן זי קיין (תכריכין) נייאן אך ניט (מטהר) זיין : דרום זיין פיל פרומי לייט די זיך לאזן מאכן איר (תכריכין) בייא איר לעבן נייאן פון די דא ריין זיין · אונ׳ אך מענכש מאל שטערבט איינר שפעט אבר אן (ערב שבת) אונ׳ איבר די (תכריכין) מוז ער ליגן בלייבן · אונ׳ אן (יום טוב) מוזן פרעמדי נייאן די (תכריכין) אונ׳ זונשט אנדרי זאכן דז ער ניט אזו גוט הט אז ווען ער לאזט זיך זי זעלברט מאכן · בייא זיין לעבן [illegible] ער וואל גין אין דען קיטל ווען ער איז אוט ער הט פר זיך גמאכט פר זיין טוט אך זאל מן די (תכריכין) ניקט צו קניפן מיט צווייא קנעפ איבר אנדר נייארט איין קנאפ אונ׳ איין שלאך :

מן מאג וואל מאכן תכריכין פון שינן לייכן אבר קיין קרטון אדר זונשט בענדר דז איז איין (איבוד ממון) מכל שכן קיין זילבר נאך קיין גאלד ער מעכט דא דריבר אויז גילזגן ווערן אז וויא פיל מאל גישעהן איז אז מיר היכטן שרייבן ווערן דרום ווען זילבר דראן ווער מוז מן אב דרענן אונ׳ ניט מיט געבן : מן זאל קיין תכריכין געבן וואו איין לאך אבר איין ריס דרינן איז מוזן ערשט צו נייען : אונ׳ ווען איין פלעק דרינן איז מוז מן אויז וועשין : ווען ער אבר די תכריכין אן הט אונ׳ ווער איין פלעק דריין גיקומן בידארף מן די תכריכין ניט אויז צו טאן אונ׳ אב צו וועשן נייארט מן לאזט זי אן אונ׳ וועשט זיא אונ׳ ווען זי שון נאס זיין איז ניקז דראן גילעגן : דרום זאל מאן אים טיכר אונטר דען לייב אונטר ליגן אונ׳ אונטר דען מויל אז ער די תכריכין ניט פול מאכט : אונ׳ וואו מן דען ארון תכף צו שלאגט ליגט מן ניקש אונטר עש זייא דען ווען מן אן (קברות) ווידר אויף מאכט אבר מאכט דען ארון אין קבר אונ׳ מן נעמט די טיכר אונ׳ ווערפט זיא אין זיין קבר אבר ניט אין ארון אונ׳ ווען מן אין אויף דען קברות אויף מאכט אונ׳ די תכריכין ווערן פול גיווארן ווישט מאן אב אזו פיל אז מן קאן · מן דארף אבר ניט אויז צו טאן אונ׳ אב צו וועשין :

· אונ׳ ווייל די עיקר מצוה פון די תכריכין צו מאכן גיהערן דיא ווייבר דרום מוזן זי אך ווישן דז זי איין גרוסי מצוה טאן אונ׳ ווער נייארט איין ווייניג דראן העלפט דען מיטצוכה זאל זעהן אז זי חלק אן דער מצוה הט · אבר זי מוזן איר כוונה האבן (לשם שמים) אונ׳

זעהן אז זי אלז רעכט טוהן אולזאלן פרעגן אייטי די אנדרי וואז זי ניט וויז אול זאלן ניט שוייגן אול אייכן עש ווער איר איין חרפה : פר הש"י וואז אן זיך שעאן ווער ניט רעכט טוט אולזאלן גידענקן דז דר שכר איז גרוש פון הש"י ווער אים רעכט דינט : דען וואט אן איין לעבנדיגן מענטשן טוט דענקט אן ער קאן איר ווידר איין מאל איין טובה טאן אבר וואט אן איין טוטן טוט איז (לשם שמים) דרום אוזן זי וואל אכטונג האבן אונד ניקט אויז דר הנט געבן אוזן ערשט ווידר איבר זעהן אז ניקט פר קערט גינעהט איז אבר פר געשן : אול אלי די פרואה ווייבר די זיך (מתעסק) זיין מיט (מצות וגמילות חסדים) די זיין גיהייזן (מט"ה ירא"ת מלקי"ם) ...ן דש ווארט ירא"ת מיז אזו פיל אין דר צאל אז גמילות חסדים אול מטה מלות האלהים האט אך אזו פיל אין דער צאל אלז גמילות חסד ומאת ווייזט דש דיא פרואי ווייבר אוזן זיך מתעסק זיין מיט דער מצוה גמילות חסד ומאת וואש אן מיט דיא מתים טוט דען זיא אוזן מתקן זיין דען חטא דש זי האבן דען טוט אין עולם גיבראכט :

אונ"ז איר חלק ווערט זיין בייא שרה רבקה רחל ולאה אונד בייא אלין חסידות אול אלי די נשאות וואט זי זיך האבן מיט מתעסק גיוועזן קואן זי אנטקיגן ווען זי שטערבן · אול זיין זוכה דש זי איין גוטין טם נאך לאזן אול איר זכות גניסן קינדש קינדר : דרום אוזן זיא זיך ניט שפארן בייא טאג אול נאכט דען דש איז קיין זאך דש אן אויש שטעלן קאן אויף אנדר מאל : איין מענטש קן וואל מלייכט לעבן אבר ניט שטערבן אונד זיך זעלברט בגראבן · אול אוזן זיך ניט אפונק הלטן דען קעגן די מצות פון הקב"ה אוז אן זיך ניט אכטן : אן ווייש וואל די קרנקי אולמתים זיין ניט ריין אולשטינקן אול אום זייבר דרום איז דר שכר אך גרוש נאך דען מענטשן מרביט ווערט ער בילאנט : אולאוזן אך גדענקן ווען זי שטערבן ווערן זיך אך גוטי לייט מיט זי מתעסק זיין דרום זאל איר כוונה זיין לשם שמים אול ווהל איין אויף איר כבוד אול מיט מיטליכן שלום האבן דען ווערט זי זוכה זיין צום שלום אונד כבוד פון הקב"ה איין כהן הט זיך אפונק גיהלטן הט זיך הענטיך מן גיטאן ווען ער הט איין קרבן מקריב גיוועזן דרום זיין אלי בידי הענד אפ גיהאקט גיווארן דוד איז איין אלך גיוועזן אונד הט גיזגט איין הענד זיין ביטמירט פון דם נדות די ווייבר מטהר לו זיין צום מן אול דרום הט ער זיך חסיד גיהייסן · אך אזו איין מוהל איז זיין שכר גרוז וויל ער דז דם אן זיין מויל נעמט : קעגן די מצות פון הקב"ה אוז אן זיך ניט אפונק האלטן ניארט אוזי מקיים זיין מיט לייב אול לעבן דרום ווערט אונז הש"י אך איין גרושן שכר געבן :

וויא

(ווי מן נשים תכריכן מאכט אול׳ וואָרום מן פֿון די קינדר די זאַך נעמט)

כן אונ׳ די תכריכן פֿר די ווייבר זאָל מן אך ניט ווינגר מאכן אז דרייא העמד אול׳ קיטל אול׳ פאַטר אבר אן די קליינר זאָלין אז הויב אונ׳ שטריאפֿן אול׳ גערטל קראגן אז וויא דר סדר איז אז מן די ווייבר אן טוט : אך אז איין קינד דס איין יאר אלט איז טוט מן אים דען רעכט מיט תכריכן אז וויא איין גרוש אז אבר אטר דרייאר מאכט מן איין קיין קיטל וואו מן די קינדר ווינקלש אז ווינקלט מן עז אויך דען העמד אול׳ איין פֿאַטר איבר דר ווינקל אול׳ וואו מן ניט ווינקלט טוט מן אים איין פֿאַטר אן איבר דען העמד׳ אול׳ איין כפֿל טוט מאן נאר איין טוך אום אים ארום ווען ער הט אבר איין העמד אן גיהט זאָל מן אים אך איין העמד אן טון מן נעמט איין פאדם פֿון די תכריכן דז מן מיט גינאט הט אול׳ אעטט די לענג פֿון די קינדר פֿון קאפֿף אן ביז אן די פֿיס אול׳ גיבט עז מיט דען מת איין אריין איז גוט דס די קינדר ניט בענקן נאך דען מת אך אז קינדר די בענקן נאך איר פֿאטר טוט זאָל מן נעמן דען ריאן פֿון רעכטן שוא פֿון פֿאטר אול׳ זאָל אים בינדן אן לינקן שוא פֿון קינדר : אך זאָל קיינר רידן אום מת הול איך נאך אכל שכן דס מן זאָל קיין (מת) די הנט געבן אול׳ רידן נעלבג ריד מן זאָל זיין אויל ניט עסן מ ביזן לום שטן אז אים וואס איבר קומט איז ער מתחייב בנפֿשו : אול׳ ער ווערט דער נאך חרטה קריגן אול׳ ווערט אים ניט קענן העלפֿן : אך זאָל מן קיין מת קימן איז אך איין סכנה אול׳ אז יוסף המת יעקב גיקושט יעקב איז ניט טוט גיוועזן איין אלריק איין נשואה איז ניט פֿון אים גאנגן ביז ער איז אין ארץ ישראל גקומן אין דער היל וואו מן אים ביגראבן המת • נייארט ער איז גילעגן אז איינר דער דא ליגט אונ׳שלאפֿט :

אונ׳ אז מן המת דאז מת מטהר גיוועזין אול׳ תכריכן אן גיטאן זאָל מן עס לו דעקן מיט איין שווארץ טוך׳ אול׳ איין ליכט לו קאפֿנס ברענן׳ אן שטעלט דז מת מיט די פֿיס לו דר טיר ארויז לו וואן מן עז ארויז טראגן ווערט* אול׳ מן טאר ניט עסן נאך לערנן אבר גנטשט ניקט טאן אך ניט תפֿלה טאן אין דען חדר וואו דאס מת דרינן איז אפֿילו טבֿת אבר יום טוב אוז מאן אין איין אנדר חדר גין : אול׳ ווען ער קיין אנדר חדר המט זאָל ער פֿיר הענג מאכן פֿר דען (מת) אבר דרשן דאס מן טוט לכבוד המת, אהג מן וואָל טאן :

אונ׳ אלז וואס מן פֿון מת אויז טוט מאג מן וואול הנאה דער פֿון האבן אבר ווען מן אים די האר אב שערט • אוז מן אים מיט געבן טאר אן קיין הנאה דער פֿון האבן : אך אז בייא איין מטה אול׳ ווען זיא האט

צויא

ספר החיים

בייא האר גיטראגן טאג אן וואז הנאה דער פון האבן * ווען זי אבר וואר
אין גבונדן אבר אין גיפלאכטן אין האר טאר אן קיין הנאה דער פון
הבן ווען עז טון ניט פון איר אייגני האר איז עז זייא דעזין העטי גהייטן
פר איר טוט דש אן זי איינם געבן זאל דיין טאג אן זי וואז אפנעמן :

ווען דא ווערן האר פון איין את דאש בייא זיין לעבן איז אב גיט ניטן
גיוואורן טאג אן וואז הנאה דער פון הבן אולדרך אים ניט איט
געבן אל די זאכן וואו דא ווער פון איין את דז בייא זיין לעבן איז פון אים
גיקומן אול זייגן זאכן דז ווידר וואקסט אז האר אולנעגיל אולצען די דא
וועקסלין אולקומן אנדרי גיבט אן ניט איט אבר צען פון איין אנטן דז ניט
ווידר וואקסט זיין איין טייל ביוואורין זי דז אן זי זאל איט געבן אין דז קבר
אכל שכן ווען איינם איינן גלן גלייט ווער אפ גישניטן גיוואורן אולאיז דא
אז ער שטערבט גיבט אן איאוט איט · אולוואז אן הט גיליגט בייא דען
את אז בייא אים בלייבן זאל טאר ער דער נאך ניט איין וועק נעאן אולאוז
איט געבן ווען עז דז את טון ניט פון ניטן הט איז עז אסור בהנאה ווען
ער אבר הט בדיעה גיהט דז ער וויל ווידר איין וועק נעאן טאג ערש
וואז נעאן : אבר ווען ער הט עז נאך ניט אן גיטאן דעם את דען טאג אן
עש וואז גיברויכן ווען אן עז טון גיאכט העט פר דען את אולאן ברויכט
עז ניש טאג ערש גיברויכן צו וואז ער וויל · אז ווען ער העט גיאכט איין
ארון אולדז את איז נאך ניט דרינן גילעגין טאג ער אים צו וואז אנדרשט
גיברויכן די ברעטיר אבר אין שטיקן אוז ער אים בראכן טאר אים ניט
גאנץ שטיאן לאזן אך אז איט תכריכן ווען דז את נאך ניט אן האט גיהט
טאג ער זי צו וואז ער וויל גיברויכן פר לעבנדיגי אבר ווידר פר איין את
גיארט זאל זי אויך טרעגין אולניט גאנץ לאזן נויז אנדרשט איין מכנה אך
אזו איין קבר אוז אן ווידר צו שיטן ווען אאן דאש את ניט אין ביגראבט :

כל הדינים של הקריעה

כח אונ׳ אלי דידא אזן איבר אים טבעה יאיס זיטצן אזן (קריעה)
רייסן : אולוועלן אן דען ארון דר הייס אכט אזו אזן זי קריעה
רייסן אי ער אן דען ארון צו שלאגט ווען אן אבר דען ארון אויף דען קברות
ווידר אויף אאכט אבר אן טראגט אים ארויש זונדר ארון מעגן זי אויך
דען קברות קריעה רייסן אי ער אן דש את אין קבר טוט : אולאן נעאט
איין מעסיר פר קערט אין די הנט אולדש די שטיל פון מעסיר איז צום
הלז אולשנייט איין ווייניג אים קלייד דעם זאם דורך אבר דען קראגן און
אם הלז דר נאך ביגט זיך דר אבן איבר דז את אולרייסט איין טפח

שניט אובן אן טאג אן דען שניט מיט רעכֿנן: אויך אלי מתים רייסט ער
קריעה אויף די רעכֿטי זייט אויף פֿאטר אונ׳ מוטר אויף די לינקה זייט:
אויך אלי מתים רייסט ער (קריעה) ניט מער אז אים ראק אין איבערשטי
קלייד אונ׳ אויף פֿאטר אונ׳ מוטר אז ער אין אלי קליידר די ער אן האט
קריעה רייסן ניט מער אין העמד ניט אונ׳ אין מנטל אבר הייל ראק ניט·
אלי קריעות אויף אנדרי מתים מאג ער נאך די שלשים צו ניאן אויף פֿאטר
אונ׳ מוטר טאר ער אייביג ניט צו ניאן אפֿילו נאך דעם יאר אך ניט אונ׳ ווען
ער דש קלייד פֿאר קאפֿט אז ער איין טפֿח גרוש מיט דר קריעה אויש
שניידן אונ׳ אוועק טון אך מאג ער דר נאך איין אנדר שטיק איין זעצן
ווען ער האט איין טפֿח אויז גישניטן: אונ׳ ווען ערש איין ווקישענקט
דש קלייד אבר פֿר קאפֿט אז ער זאגן דש אן די קריעה ניט טאר צו
ניאן · אונ׳ אזו אך אז ערש אן טראגט טאר ער ניקט דראן רירן אז די
(קריעה) אזו בלייבן אונ׳ איין נכרי טאר ערש ניט פֿר קאפֿן מיט די
קריעה עז זייא דען ער האט איין טפֿח גרוש אויז גישניטן:
אונ׳ נאך די שבֿעה מאג ער אויף אלי מתים אין די שלשים איין ווייניג די
(קריעה) צו רייאן אונ׳ אויף פֿאטר אונ׳ מוטר טאר ער די גאנצי
שלשים ניט צו רייאן אבר נאך די שלשים מאג ער צו רייאן: וואו דר מנהג
איז דז מן קיין קריעה אין די שלשים צו רייאט טאר ער אפֿילו מיט איין
נאדל אך ניט צו שטעכֿין: אויך אלי מתים ווען ערש נאך די שלשים פֿון
דר מיתה הערט דארף ער קיין קריעה צו רייסן אויף פֿאטר אונ׳ מוטר
אז ער אייביג קריעה רייסן אין אלי קליידר די ער אן האט אזו ערש הערט
אויך אלי די מתים ווען ער אין די שבֿעה איין אלטש קלייט אן טוט ברויכֿט
ער קיין קריעה צו רייסן דרינן: אויף פֿאטר אונ׳ מוטר אלי קליידר
די ער אין די שבֿעה אן טוט אז ער קריעה אין רייסן בהלבן נאך די
שבֿעה ווען ער איין אלט קלייד אן טוט ווען שון איין שבת קלייד
דארף ער קיין קריעה צו רייסן אבר קיין נייא קלייד טאר ער אין גאנצן
יאר ניט אן טואן: אונ׳ אין איבערשטין קלייד אז ער דז גנצי יאר די קריעה
הבן דש מיט זיכֿר זעהן קאן די קריעה אונ׳ די קריעה אז זיין פֿארנן אין
קלייד אונ׳ אן אז דען זיים פֿון הלז פֿון אנדר שניידן אונ׳ דר נאך רייסן
אנדרשט איז ער ניט יוצא אזו אז ער טון אויף אלי (מתים) דז ער שבֿעה
יאים זיצט אונ׳ ווען ער קריעה רייסט אז ער שטין ווען ער גיזעשין
אונ׳ העט גירייסן איז ער ניט (יוצא) אונ׳ אז ווידר רייסן שטינדג איין קרנקר
דרף קיין קריעה צו רייסן ווען ער צו בעט ליגט ווען שון אויף פֿאטר אונ׳
מוטר: ווען צווייא מתים ווערין צו גלייך גישטארבן איז ער יוצא מיט איין
קריעה: ווען אין די שבֿעה ווער אים נאך איין מת גישטארבן רייסט
ער אין די קריעה

נאר

נאך איין טפח אונ׳ נאך די שבעה נייארט איין וויניג : אבר אויף פאטר
אונ׳ מוטר מוז ער אזו לייט איין טפח ווייטר רייסן · אן טאר קיין קריעה
אין קיין נאט רייטן :

איין אשה האט דען דין אן זיך מיט קריעה אזו וויא איין מאן ניט מער אן
מאכט מיר די קריעות ניט גלייך קעגין אנגדר דאס אן מעכט דס
העמד זעהן · אונ׳ זיא מאג מיט די קריעה צו רייסן מיט איין דראט ווען
טון איז פאטר אונ׳ מוטר : די קינדר אז אן זיא איז אחנך צו אבלות רייסט
אן זי אך קריעה פון (עגמת נפש) וועגן ווען דער יונג טון ניט בר מצוה
איז אונ׳ איין מאדכין ווען טון ניט צוועלף יאר אוט איז דען דר נאך זיין זיא
מחויב אבלות צו טון : איין קינד די דא שטערבט ווען שון אן דרייסיגסטן
טאג רייסט אן קיין קריעה איבר אין נאך גאר קיין אבלות ניט :

(אל די דינים פון אונן איער דס מת צו קבורה איז) :

כט אונ׳ אל די דא אונן שבעה יאים זיטצן אזו בוד אז : אז די מת טוט
איז הייסן זי (אונן) איז צו זאגן קלאגין * זי אונן קלאגן איבר אים
אונ׳ מוזן זיך מת עסקיין דש דאז מת זיין בידרפטניס קריגט אונ׳ צו קבר
ישראל קומט ווען טון נאך אזו פיל זיין אונ׳ אן העט זי ניט אזי פון ניטן אונ׳
טארן קיין פלייש עסן נאך קיין ווין טרינקן ביז די מת צו קבורה איז אך
ניט בייא דר פרויא שלאפן · אונ׳ ניט תפלה טואן אך ברכה אבן ווען זי טון
עסן אך ניט בענטשן אפילו ניט · מאן זגן אויף איין אידר זיין ברכה אונ׳ זיין
(פטור) פון אלי מצות אונ׳ מיט נייכר אוז ביזונדר עסן ווען ער עסט ניט
מיט אנגדר ווען טון די מת איבר נאכט ליגן בלייבט · אונ׳ מאגן גין וואו הין
אז זי צו טון הבי אונ׳ הוילין וואז זיא צום מת פון ניטן הבין דערפן קיין
טואה אויז צו טונאך ניט אויף דר ערד צו זיטצן ביז די מת צו קבורה איז :
אונ׳ ווען אן שון ניט אזי קרובים פון ניטן הט צום מת זאלן זיא דאך גין
אונ׳ שטעלין דר בייא · אנדרשט ווערט גיזעהן אז ער דס מת ניט
אכטט : אונ׳ ווען ער אוז איינם וואז געבן זאל ערש געבן איער דס מת צו
קבורה איז · דען אין די שבעה יאים טאר ער נישט אויז דען הויז געבן :
אך טאר ער זיך ניט באדן נאך שערין אונ׳ קיינם קיין שלום געבן נאך קיין
מלאכה טון · אונ׳ אך ניט ליגן אין איין בעט דער ווארטן דס ער זאל זיין
ווערק מאכין דש ער די מת צו קבורה העלפט : אך טאר ער קיין מלאכה
טון וואס דען מת ניט אן גיט · ביי דאס אזו איז קיין חילוק עס זייא מאן
אבר פרויא איז מיט די דינים אזו גלייך :

מן טאר קיין מת ניט טראגן אויז איין שטאט וואו איין (קברות) איז צו
בגראבן אין אנדרי שטאט ווען שון ניט מער אז איינר דרויף ליגט

עז דיא דען אויז חולה זאלן אין ארץ ישראל אבר ער העט לוואה גיטאן
אן זאל אים בייא זיין עלטרן טראגן אונ' אים בייא זי בגראבן דען אמאג אן
אים וואל דארט הין טראגן . דען עש איז די מתים איין נחת רוח אז
זי בייא איר עלטרן ליגן אונ' די קינדר אונז איר עלטרן לו קבורה טון אונ'
אלי הולאות געבן וואש זי פון ניטן האבן ווען זי שון ניקט ירשן :

(אלי דינים ווימ'ן דען מת אוז לויה נאך טאן) ·

ל אונ' איטליכר איז מחויב זיך לו פר זאמלן (לויה) לו טאן אונ' העלפן די
מת לו קבורה לו טאן · אונ' (לויה) דען מת לו טון האט קיין שיעור
ווען שון נאך אז פיל לייט זיין אין די שטאט אונז אלי לויה נאך טון ·
אונ' ווען איין פרויאר אונ' שטערבט דיא אבטל תלמוד תורה אונ' טוט אים
לויה נאך · אונ' ווער איין מת זעהט אונ' טוט ניט לויה נאך איז זיין עונש
גאר גרוש אונ' ער הייסט איין (בר נדוי) דרום ווען ער טון ניטיג לו טוהן
הט אזו זאל ער דאך (מרבע אמות לויה) טון דען דר איין מת לויה נאך
טוט איז גלייך אז ווען ער דעם הקב"ה טוט אז דר פסוק זאגט (מלוה ה'
חונן דל) אונ' איז מאריך ימים אונ' די דען מת לויה נאך טאן זאלן אים זיין
גוטי מעשים נאך פר לילן דען ווען איינר שטערבט פרעגן די מלאכים
אוב ער איז איין לדיק גיוועזן אבר איין רשע · זאגט הש"י גיט אונ' הערט
וואז אים די לייט נאך פר לילן פון זיין מעשים *דרום וואל דעם דר איין
שם טוב הינטר זיך לאזט *דען אז איין מענש גבארן ווערט ווייס מן ניט
וואז ער זיין ווערט ווען ער אבר טוט איז דען זעהט מן אז ער איז מן זיין
פרומקייט בישטנדן ביז אן זיין טוט :

דרום איז דאז זיין עיקר לויה ווער פון זיין גוטש ווייש זאל עש זאגן אונ' לוען
דז מת שון אין ניט מן גיט זאל ער זיך דאך טרויאריג שטעלן גלייך
עז מעכט אים מן גין · אונ' רידן זאגן וואש פון מת איז דאס ער איט איין
(שם טוב) גישטארבן איז אונ' בעטן הש"י דש ער אך שטערבן זאל איט
איין (שם טוב) דען הש"י האוט קיינם פר איינם לדיק בייא זיין לעבן
פיל לייכט מעכט ער ביז ווערן ביז ער טוט איז · בלייבט ער פרום דען דר
לייט אן זיין שם טוב דרויף הט שלמה המלך גיזאגט (טוב שם משמן
טוב ויום המות מיום הולדו) ווער דא לאזט איין גוטן שם נאך מיהם איז
בעשר אז דז גוטי איל : אונ' דר טאג אז ער שטערבט איט איין גוטן שם
איז בעשר אז דר טאג אז ער איז גיבארן גיווארן איין טומא מאג וואל לויה
טון ווען ער אבר העט לוואה גיטאן ער זאל אים קיין לויה טון זאל ער ניט
לויה טון אונ' אן זאל איט מגד מכט לויה טון · אבר ניט אז איין ט[illegible]
לויה אונ' לאבן אונ' שטיפן טון מער עבירה אז מלוה · דען איין רשע[illegible]

טיר

טיר פֿון גיהנם איז ער ניט חוזר בתשובה ווען ער שון דען טוט פֿרזיך זיצט
מיר פֿינדן דז די ווייבר הבן פֿר לייטן אך וויא גיט אן ניט אער זי זיין ווייט
איין אוועק גיגנגין פֿון די אמן ניט אז וויא אילונדרט דז זי לאפֿן ביז
אן די אמן אול' איז איין סכנה פֿר די אמן : ווער בעשר ווען זי דער היים
בלייבן דען דר אלך המות הט זעלברט גיזגט דז ווען איין מת איז גיט
ער בייא די ווייבר ווייל זי הבן דען טוט אין די וועלט גיברכט אול' איין
בלום שווערט אין זיין הנט אול' הט רשות אזיק לו זיין אן איין אן דער זי
ביגעגנט : דרום הבן אונזרי חכמים זער אזהיר גיוועזן דש אן זאל זיך
ארחיק זיין פֿון זי אול' ווען זי איינם ביגעגנין זאל אן לו רוק לאפֿן : דרום
זאלן די ווייבר זיך ווייט איין וועק הלטן פֿון די אמן אול' קיין אמכן זיין :
אונ' אך הבן די ווייבר פֿר לייטן קלאג לידר גיזונגן אול' אך אמן האט
אן דר לו גידונגן דש זי קלאג לידר גיזונגן הבן אול' אך איט פֿייפֿן
גיזונגן אול' גיקלאגט אול' פֿיל זעלבי זאכן גיטאן לו קלאגן אום דען מת
אבר אילונדר אין גלות אול' צרות איז אלז בטל גיווארן אול' ווער וואש וויל טון
זאל אן איאש וועהרן דרום זאל אן על כל פנים דש וויניג טון איט לויה אול'
(אנחם אבלים) אז וויא נוא דר אנהג איז : אול' ווען אן לו רוק גיט פֿון דער
לויה זאל אן זגין לום מת (לך בשלום) איז לו זגן גיא איט דען גוטש וואש
דוא אויף די וועלט האשט גיטאן דען אז ער טוט איז קאן ער קיין אלות
אער טון אבר לו לעבנדיגן זגט אן לך לשלום איז לו זגן דוא זאלשט אער
שלום הבן אול' אלות אקיים זיין בייא דיין לעבן :

אונ' אן טראגט דש מת ארויש איט די פֿיס פֿר אן לו גידעקט איט איין
שווארץ טוך אול' די אבלים גין נאך דר אטה אול' דר נאך כל הקהל
אול' די דא טראגן זאלן אך שווארצי קליידר . אן הבן דען שווארץ איז סיאן
אבלות : אול' אל די דא טראגן זיין פטור פֿון תפֿלה אול' ק"ש אול' אלי די דא
אוזן העלפֿן דז מת לו קבורה טון ביז עז איז ביגראבן זיין זי אלי אלות
פטור ווען אבר אנדרי דא ווערן די דא קענן העלפֿן זונדר זי אוזן די תפֿלה
טון ערשט אול' דר נאך די אנדרי אוזן אבר גאר ניקש חידרן אן די ערבט
פֿון מת ווען זי גין תפֿלה טון :

אונ' איטליכר זאל זעהן אז ער זוכה איז אן די אלוה דז מת לו טראגן אלז
ווער ער נאך אזו חשוב ווען טון ניימרט פֿיר איל ווייט איר פֿינדן דז
הש"י גיט איין גרושן שכר ווער דא לויה טוט . אול' טראגט דז מת לו
קבורה דען הש"י איז ניט (אקפח שכר כל בריה) אפֿילו די נכרים בילאנט
ער איין גוטן שכר ווען זי טאן (גמילות חסד) אכל . שכן איין בר ישראל
דז ער ווערט איין גוטן לון קריגן העם אל די דא הבן טרה לויה נאך גיטאן
הבן אלי אאריך יאים גיוועזן אול' הבן גילעבט בי' אברהם גישטארבן
איז אול' הבן איט

אויך אך (גומל חסד) גיוועזן * אונ׳ אפילו די בהמות די דא האבן דאס
אשכן אין דער מדבר גיטראגן לעבן אייביג אבל שכן דער איין אות צו
קבורה טראגט דז זיין שכר גרוס איז בייא הקב״ה ווען שון איין חברה
פון קברנים איז זאל דאך אייטליכר זוכה דראן זיין ווען איס שון וואז קאשט
איז זיין שכר גרעסר : אונ׳ אן טראגט דש אות אזו אויט די פיס פאר אן
ביז אן קבר דינן די פיס זיין ערב וואו דא זאל ליגן דר קאפף טראגן איינס
די פיס · אונ׳ די דא לויה טון זאלן וואס אונטר אנדר גין דש קיינר זאל
זי קענן צעלן דען ווען אן די מענטשן צילט איז איין סכנה אך זאל קיינר
אין די מרבע מאות פר דעם אות גין עס איז איין סכנה :

אונ׳ אן זאל אכלין דז איין אות בלד צו קבורה קואט אונ׳ ניט לאזן ליגן איבר
נאכט · דען אזו באלד אז דער מענטש טוט איז גילושט דער גוף אין די
ערד וואו ער דר פון בישאפן איז אז דר פסוק זגט (כי עפר אתה ואל עפר
תשוב) אונ׳ די נשמה קאן ניט קומן אין היאל ביז דער גוף ביגראבן איז
אין די ערד אז דר פסוק זגט (וישב העפר אל הארץ כשהיה והרוח
תשוב אל אלהים) אז דר גוף אין דר ערד איז גיט די נשמה צו הקב״ה
(אשר נתנה) דר זי אין גוף גיגעבן האט אבר ווען אן לאזט דש אות ליגן
פון זיין כבוד ווען דז זיין פריינט ווען קומן אבר זנסט לייט דז זי אויט
איס אויט כבוד ביגראבן ווען מאג עס וואול איבר נכט ליגן אבל שכן דש
אן זעלט אוזן טאן וואז איס צו דר קבורה גיהערט אך ווען אן אוזט טאן
וואז ניט רעכט ווער זאל אן ליבר ליגן לאזן די אות ווען שון צווי דריי טאג דען
די אות זעלבסט איז ניט ליב דש איין עבירה זאל גישעהן איבר זיין קבורה

(זי אן זיך אויט די אות נוהג איז אויף דען קברות אויט אני דיניס)
לא אונ׳ אז אן אויט דען אות אויף דען קברות קואט שטעלט אן ניט
דרייא מאל אנידר אבר אן שטיט איין ווייניג שטיל אויט איס
דרייא מאל די (רוחות הטומאות) גין דען איין וועק דען די (רוחות
הטומאות) וועלן זיך גערן ביהעפטן אן דען גוף פון צדיק דז ווי דורך איס
קענן אך איין זכות האבן אונ׳ דרום איז דז אות אטמא · אונ׳ אן וועשט
די הענד אז אן אויף דען קברות קואט אונ׳ זאגט די (ברכה אשר יצר
אתכם בדין) ווער אין דרייסיג טאג ניט אויף דען קברות גיוועזן איז
(בסיאן ל״ב חוק ראשון) :

מן דרשנת איבר דען אות זעלבי זאכן וואז דען אות צו שטיט אונ׳ איז
אך (אספר בשבחו) אין דר (דרשה) אבר ניט אז איין טייל דרשן
וואס ניט אן הענגט נייארט (חריפות) צו ווייזן · אונ׳ ווען אאן אויש
לאזט איז אאן (אפילו בדברי תפלה) דאט זיין נשמה זאל זיין
צרורה

(צרורה בצרור החיים עם שאר צדיקים וצדקניות בגן עדן) דען דר זכות
פון דר תורה איז (מגין) אויף אים פון חיבוט הקבר אונ' איז (מעלה
נשמתו לגן עדן) אויך איין קינד דר שנת מיט אבר וואו איבר איין פרויא
אונ' איין גרושר בחור דר מעשים טובים גיטאן הוט אונ' מן זגט קיין קדיש
אויף דר דרשה דען מירר דז מת צו קבורה איזט הייסט (אוננים) טארן
קיין קדיש זגן נאך קיין תפלה טאן נאך ברכה זגן אז ווי איך אובן גשריבן
הב ווען מן נאך דר קבורה דרשנת דש גינזי קדיש ווען אבר קליינע קינדר
זיינדי ניט (דין אונן) מוזיך הבן מעגן קדיש זגן אפילו פר דר קבורה אבר
ניט די קינדר דז מזו גרוש זיינדז זי השגפקעגן וואז צורך הקבורה די הבן
אך קעגדין פון (אונן) דען אלי די דא מוזן (ז' יאויש) זיילן הבן דען (דין אונן)
אין איין טייל ערטר זגט מן (צידוק הדין) מירר מן דז מת צו קבורה טוט
אין איין טייל ערטר דר נאך אז דש (מת) צו (קבורה) גיטאן איז דא
טוט איטליכר ווי זיין מנהג איז אונ' אז מן האט (הצור תמים) גיזאגט
זגט מן (יתגדל וכו' דהוא עתיד לאיתחדתא וכו') : אבר די ערשט
(צידוק הדין) זאגן אזו זגט מן דאך (יתגדל וכו') נאך דר קבורה היבן די
אבלים אן אונ' דען זאגט איטליכר אך מיט · אונ' מן מוז זיך מרחיק זיין
ארבע אמות פון די קברים ווען מן צידוק הדין זאגט איין קינד דז דא
שטערבט אן דרייסיגטן טאג זגט מן קיין (צדוק הדין) איין טייל זגן ניט
ווען עז ניט י"ב חודש אלט איז איין טייל זגן איבר אלי קינדר (צידוק הדין)
אונ' חען דר אבל (צידוק הדין) מן היבט זאל ער מיט ווינן מן היב דז מן
זאל זעהן אז ער זיך איז אלשר אויף דען טוט פון דען מת אונ' זאל צדקה געבן
נאך זיין פר מעגן ווגן דען מת איז איין תועלת צו די נשמה פון דען מת
אונ' דרום אך מעסטן די ווייבר דז קברות ארום מיט גארן דש אלי מתים
זאלן חוק דראן הבן : אונ' מוכן קארגן דרוי: מין די טול דש דז נר זאל זיין
איין (תועלת) צו די נשמות די דא הייסן (נר יי' נשמת אדם) אונ' ווען ער
גיבט צדקה פר איין מת זאל ער רידן דז גיב איך (צדקה בשם נשמת
פלוני) דען די צדקה איז (מכפר על המתים) אונ' איז דען מענטשן אליז פון
טויט אונ' ניט מוינט פון טוט אך פון (מיתות משונות) אונ' שטערבט
איין גריגי מיתה אונ' איז זוכה (לעולם הבא) אז דר פסוק זאגט (והלך
לפניו צדקך כבוד יי' יאספך) דרום זאל דר מענש גידענקן מן טוט דען עז
איז ניקש גוויסר אז דר טוט : אונ' מן נעמט די מאט אונ' גראבט דאש
קבר אונ' מן זאל אלי מאל דז קבר איין ווייניג גרעסר מאכין אז די מאט איז ·
אונ' ווען מן גראבט אויף דען קברות אונ' מן פינד דז די ערד איז קיין (עפר
בתולה) דז די ערד איז זאל אונ' מוכטר אנדר גאישט דש איין מיאן איז
דז מן דא שון איין קבר גיגראבן הט מעג איין מוט קבר זיין ווען מן שון
קיין ביין דרינן גיפינטן
אונ

מוז מן עז דאך ווידר צו שיטן׃ אול׳ ווען מן גראבט אול׳ פינט איין אלט ברעט
פון איין ארון אודר איין ביין פון איין מת איז אך איין קבר אול׳ מוזן ווידר
צו שיטן אבל שבן ווען מן אויף איין ארון קומט מוז מן מחילה בעטן דז מת
אול׳ זיין קבר ווידר צו רעכט מאכן מז מן ווישן זאל דז דא איז איין קבר :
אול׳ דאס קבר מוז מאן מאכן (ט׳ טפחים) טיף דאס עז כו פנים דרייא
טפחים ערד זאל אויף דען ארון זיין דז קיין הונד קאן אויף גראבן :

ווען מן איין ביין געפינד אויף דען קברות פון איין מענשן׳ אבר איין
שטיק ברעט פון איין ארון ביגראבט מן עס וואו מן עס גפינט
ווען מן וויל ווישן אוב עס פון איין מענש איז זאל מן דס ביין אין דיא הנט
האלטן ביז עס זיך דר ווארמט קריגט׳ דס ביין איין אנדרי קעלער וואו מן עס
הט אין די הנט גיהאט איז עז פון איין מענשן איז עז ליט מזו מאג עז זיין
פון איין בהמה דאך פון ספק וועגן זאל מן עז ביגראבן בזייטן פון קברות :

ווען איינר איין מת זיין (עצמות) אויף גראבט דז ער ש זיל אויף איין
אנדר אורט ביגראבן אול׳ עז איז פון די זעלביגן דז ער מוז אבלות
דרויף טרייבן אזו מוז ער דען זעלביגן טאג טאן אז וויא איין אבל אבר קיין
דין אפיכות המט ער ניט׳ אבר קריעה מוזן זי רייסן אול׳ מיט מהג זיין
אז וויא דר דין איז ווען מן קריעה רייסט איבר דען מת׳ אול׳ זיין פטור
פון תפלה אול׳ תפילין אול׳ פון אלי מצות ווער מיט אומגיט ביז זי צו קבורה
זיין׳ אובר איין כהן טאר דס ניט טאן אפילו צו זיין פאטר ניט׳ אול׳ מן מוז
בכבוד מיט אום גין אז וויא מיט איין מת׳ אול׳ מן טאר די ביינר ניט פון
אננדר רייסן אך ניט זילן דרויף׳ אך טאר מן קיין מת אויף גראבן עס
זייא דען דאס עז קענט דא ניט ליגן בלייבן אבר העט (צוואה) גיטאן מן
זאל זיין ביינר אויף גראבן אול׳ בייא זיין אבות בגראבן׳ אונד אבלות
טרייבט ער ניט מער אז דען טאג אז מן אויף גראבט ביז נאכט ווען
זיא שון נאך ניט בגראבן זיין :

ווען מן איין הירן שאל אבר איין גאנץ ביין פון איין מת געפינד אויף די
קברות זאל מן איין טוך ארום וויקלן אול׳ זאל עז בגראבן וואו מן עז
גפינט אול׳ ווען מן עס גפינט הויסן פר דען קברות אול׳ מן ווייס ניט אוב
עס פון איין מענש איז אודר פון איין בהמה וויל מן עס בייא דען קברות
גיפינד זאל מן עס דאך אויף זיין ארט ביגראבן וואו מן עס פינט :

ווען איין מת איז זאל מן קיינם קיין שלום געבן אויף דען קברות אונד
ווען קיין מת איז מאג מאן וואל שלום געבן פיר אלן ווייט פון דיא
קברים׳ אין איין טייל ערטר טוען זיא די טוך אויס ווען זי אויף דען
קברות גיאן : אול׳ מן זאל ניט טרעטן נאך גין אויף קיין קבר אך ניט אויף
די מצבות אונד מן זאל קיין ציצית לאזן ארונטר הענגן׳ מוז זיא אין

דיא

זיין כפות שטעקן אך זאל מן ניקש נעמן נאך מס רייסן פון קיין קבר עז
דיא דען מן ברויכט עס צו איין רפואה וואס אבר אויף קיין קבר איז ווען
עס טון שטיט אויף דען (בית החיים) מאג מן וואל אפ רייסן דער פון :
אך זאל מן ניט דרויף עסין נאך שפאצירן גין אונ' ניט לאכן אונ' קיינר ניי
וואס די מתים קיגן איר כבוד איז :

ווען איין מענש זעלט קענן זעהן ווי די נשמות שוועבן איבר דיא
קברים זעלט ער פיל וואונדרליכי זאכן זעהן · אז ווי מיר פינדן
אין דר גמרא איין תלמיד חכם דז אליהו הנביא איז אפט ביי אים גיקומן
איין מאל הט ער אליהו הנביא גיבעטן ער זאל אים דאך וייזן די נשמות
ווען זי קומן פון דער ישיבה של מעלה פון היאל מרונטר האט (אליהו
הנביא) צו אים גיזגט אלי ווערשטו קענן זעהן אן דש גרושי ליכט פון
רבי חייא ווערשטו ניט קענן זעהן אונ' הט אים גיזגט מיט אלי נשמות
גימן מלאכים מיט אונ' מיט (רבי חייא) גימן קייני דען ער איז חשובר אז
די מלאכים וויא ער זי הט גיזעהן העט ער גערן אך גיזעהן (רבי חייא)
איז אים איין פונקן פייאר אין דיא אויגן קומן אונ' הט איהם פר בלענט
האט ער זיך גיליגט אויף דען קבר פון (רבי חייא) אונ' הט גיזאגט איך
לערן דאך דיין (משניות) איז ער ווידר זעהנדיג אונ' גיהיילט גיוואורן · אונ'
דאט גלייכן זיין פיל (מעשיות) אין ספרים דרום זאל איטליכר מיט
אנדאכט גין אויף דען (קברות) אונ' גידענקן דש זיין צייט ווערט אך קומן
אז ער אך ווערט דרויף ליגן :

אונ' מן ליגט דען (מת) איין זעקליין מיט ערד צו קאפפן אונד דש
זעקליין מאכט מן ווען מן איהם זיין תכריכין מאכט אונ' דא קומן
זייני קרובים אונ' טוט איטליכר איין הנט פול ערד אין דז זעקליין אונ' דר
נאך מכדרי צייט אונ' ליהט מן עז מיט די טנור צו אונ' ליגט עז איהם אונטר
זיין קאפף : אונ' די דש מת ליגן איז מרון אין הויז אונ' מכן אים פעטש
צו ליגן זי איין זעקליין מיט שטרויא אבר היא אונטר דען קאפף :

אונ' ווען מן דש (מת) צו רעכט מאכט איער מן אים אין קבר ליגט ·
זאל מן ניט פר געסן דש מן אל די טיכר די מן איהם אונטר
גיליגט הט דש עס זיך ניט פול מאכט איין וועק נעמט אונ' ווערפט זי אין
קבר אבר ניט אין ארון : אן די ערטר וואו מן מאכט דז קבר אונ' ליגט דז
מת מיט דען רוקן אויף דר ערד אונ' אבין נייארט אויף איטליכר זייט איין
ברעט אונ' איי קאפ. אונ' פון ברעט אונ' דען איין ברעט אויבן דרויף וואו
איין שפאלט איז אין דען דעקין זאל מן טיכר דרויף ליגן דז קיין ערד אויף
דען מת פאלט · ערד פון (ארץ ישראל) מאג מן וואל אויף אים שיטן איין
טייל שיטן עז אויף די אויגן פון מת אונ' טייל ליגן איין שטיק שערבן פון
איין ניאן שאפף אויף איטליכט אויג אונ'

אויף דען אויז ווען די שטערבן אבר ווערן פֿון איין טאפֿף דר אין (ארץ ישראל
גמאכט איז ווער בעשר · דען דורך די ערד איז הש"י (מכפר עונות) ווית
דאז שטיט (וכפר אדמתו עמו) : דאש קבר זאל מן מאכן לזייטן פֿון
דרום · אבר ניט צווישן מזרח ומערב אול מער מאן דז מאת אין קבר ליגט
זאל מן ווידר די אמה נעמן דען ווער אים איין ביוש דז עז צו קומן ווער אול
אונט דז מאת ווידר מרויט נעמן * אול דען נעמט מיט ליכר פֿון זיין קרובים
איין שויפֿל דריין ערד אול שיטט זי אין קבר דער נאך אנדרי לייט · אול די
שויפֿל זאל קיינר דען אנדרן אין די הנט געבן נייארט ווערפֿט זי אויף דר
ערד אול דען נעמט אן זי דען עז זאל קיינר קיינם וואז איין צרה איז גלייך זאגן
אול מן זאל ניט איין וועק גין ביז מאל די ערד ווידר אויף דען קבר איז דען (אין
המצוה נקראת מלאת על אי שגוארה) דז לערנן מיר פֿון משה רבינו ער הט
די בייניר פֿון יוסף הצדיק מיט גינומן אול וויל ער זי ניט ביגראבן הט אול
ישראל הבן זי ביגראבן אין ארץ ישראל ווערט די מצוה גירופֿן אויף ישראל
אול אוב איין קבר ווער בייא דען קבר אול איז וואש ערד דער פֿון אוועק
גיפֿאלן זאל מאן דאש קבר אך צו רעכט ווידר מאכן · אול ווער איין מת
בגראבט ווערט (זוכה) זיין אז ער אך ווערט מיט כבוד ביגראבן ווערן
אול זיין קינדר אך · איין אנדרר דער וואש מיט דען מת גיהט הט ווען זי
איהם שון הבן דער הייס מחילה גיבעטן זאלן זי אים אויף דען (קברות
מי מאן מיין ביגראבט נאך איין מאל (מחילה) בעטן : אול ווען ער הט
איינם ניט ווען מוחל זיין בייא זיין לעבן זאל ער נעמן צעהן רבנים אויף דען
קברות אול די זאלן אים העלפֿן מחילה בעטן אול ער זאל זאגן (חטאתי
לאלהי ישראל ולפלוני זה והנה מבקש מחילה מהקב"ה שימחול לי על כל
חטאתי שחטאתי לפניו : ומפלוני זה שימחול לי על מה שפשעתי כנגדו
ונשמתו תהא צרורה בצרור החיים עם שאר צדיקים וצדקניות בגן עדן
אמן :

ווען אבר איינר האט (מוציא שם רע) אויף איינם גיוועזן בידרך ער אים
ניט מוחל זיין דרום זאל ער אים ניט מחילה בעטן אויף זיין קבר דען
ער הט קיין (כפרה) ביז הש"י ווערט איין נקמה אן אים טון אול מיט
אים שטין צו משפט אויף יענר וועלט דען דז מא"ז (מעוות מצרו לא יוכל לתקן
ער קאן דז ניט ווידר גאר ריכטן וויל ער גאר פֿיל לייט הט אויף אים מוצי'
שם רע) גיוועזן אול קאן ניט בייא מיטליכן ביזונדר גין אול זאגן אז ער הט
ליגן אויף אים גיזאגט אול ווער (מוציא לעז) איז אויף איין מת אוזגין אויף
זיין קבר אול מחילה בעטן אול אוז קנס געבן אין די צדקה · אול ווען ער
ווייט ביגראבן איזט אוז ער איין היין ליהן אבר אוז איין משלח אין היין שיקן
אבר אוז זיין פֿריינד מחלה זיין אול ווער עז ניט טוט אול קומט אים אבר
זיין

זיין קינדר וואש צו איז · איז ער (מתחייב בנפשו) דען די מתים קענן זיך נוקם זיין אז וויא איר שרייבן ווערן :

ווען מן איין קבר האט גיגראבן אונ' איז גיהינדרט גוואָרן דז מן דאש מת ניט בגראבט זאל מן דאש קבר ניט לאזן איבר נאכט אפין שטין איז איין סכנה גיהערט זאלט ערד צו שיטן · איין טייל זיגן דיא מצבה איד) אויף דען קבר גלייך די (ספרדיים) מאכן זיך אירי מצבות בייא איר לעבן אבר (מנהג אשכנזים) ליגן קיין שטייני מצבה ביז נאך דען יאר גיהערט שטעלן איין הילצן ברעט פר איין ציון זאל דז גשריבן איז אויף דיא מצבות ניט צו פיל לייאנן דען עש איז (קשה לשכחה) מאן זאל אויף פאשטי אונ' אוטרט אונ' (לצדיקים קברים מצבות) שטעלן דז מן קאן תפלה טון אויף איר קברים אזו האבן גיטאן אונזרי אבות אך יעקב הט איין מצבה גישטעלט אויף רחל איר קבר די שטיט ביז היינט דען טאג : אונ' ווי ישראל זיין אין גלות גאנגן זיין זיא איר קבר פר בייא גיגאנגן אונד האבן תפלה גיטאן אויף איר קבר האט זיא גשריאן אונ' גיוויינט פר הש"י אזוא האט הש"י איר בלובט דאש פון איר זכות וועגן וויל ער ישראל דערלזן אויש דען גלות :

אונ' וואז דש מת צו קבורה איז וועשט מן די הענד אונ' איז זיך מרחיק ד' אמות פון די קברים אונ' זאגט (צדוק הדין קדיש דאתחדתא) אונ' מן גין פון קברות רייסט מן גראז אויז אונ' ווערפט הינטר זיך אונד זאגט (זכור כי עפר אנחנו) איין טייל זאגן (ויציצו ויפרחו מעיר כעשב הארץ) עז איז איין רמז דש מן וויזט דש די טוטי ווערן לעבנדיג ווערן אונד שפראצין אויש דער ערד אז וויא דז גראז : אך מן ווייזט דז איין לער איז וויל דר גישטארבן איז אז דא שטיט (ויזרקו עפר על ראשיהם השמימה) מן זאל מן קיין הויזגין ... פון איין מת קוואט פון זיין ד' אמות זונדר גיוועסן איז איין סכנה איין טייל זאגן ווען מן שון ניט אין זיין ד' אמות גיוועזן איז זאל מן דאך די הענד וועשן אונ' זאגן דען (פסוק ידינו לא שפכה את הדם הזה ועינינו לא ראו כפר לעמך ישראל אשר פדית ה') אונ' מן גיט פון קברות אונ' זאגט (אתה גבור וכו' עד להחיות מתים) אונ' מאן זאל די (תפלה בציון ל"ד בחוק ראשון זאגן אז מן האט קדיש גיזאגט · אונ' ווען מן פון קברות גיט זעצט מן זיך דרייא מאל אונ' זאגט (ויהי נועם ובלע המות) מיטלכש מאל אז מן זיך זעצט : איין טייל טון אז זיבן מאל אונ' דער מיט מיז מן (מבריח רוחות רעות) :

אונ' ווען מן דיא מתים בגראבט איז גוט דאש מן קאן די משפחות בייא אננדר בגראבן איז איין (נחת רוח) דאז זיי פריינד בייא אננדר קומן צו ליגן : אבר דאך אוז מן מיטליבט קבר פון

אננדר

אנדר מאכן איין טפח פון דעם אנדרן דאש אינטשטוהט בהאלבין
איין מאן אונ' איין פרויא אונ' קלייני קינדר די ביא איר לעבן נאך מעגין
ביא זיא אין בעט ליגן מעגן דיא (ארונות) דיכט אן אנדר קומן :
אבר גרושי קינדר ווען שון איין זון ביא זיין פאטר אונ' טאכטר ביא איר
מוטר מוזן אך איין טפח פון אנדר ליגן : קלייני ענייגליך מאגן אך ביא
זיא ליגן אז וויא זיין קינדר · אבר איטליכר מוז איין בזונדרן ארון הבן *
אבר אן זאל קיין מתים איבר אנדר ליגן · אונ' ווען אן עש מוז טאן מוז דאך
(ו' טפחים) ערד צווישן דיא ארונות זיין : עש איז ניקש דראן גילעגן
וואו איינר ליגט אז ער נייארט ביא גוטי לייט קומט צו ליגן : דרום טאר
מאן קיין רשע ביא קיין צדיק ליגן אונ' (אכל טכו) ביא קיין בינוני אונ' קיין
אשה (ארשעת) ביא קיין (אשה צדקות) · אן מאג וואל איין פרעמדה
פרויא ביא איין פרעמדן מאן בגראבן אך איין (בעל תשובה) ביא איין
צדיק אך קיין שונאים זאל מאן ניט ביא אנדר בגראבן דען זי מטפטן
אויף יענר וועלט ביז הש"י מאכט שלום צווישן זי אז דער פסוק זאגט
עושה שלום במרומיו וגו' :

דרום זאל מאן נזהר זיין דש מאן איטליכן זאל בגראבן נאך זיין כבוד
צווישן איין בינוני אונ' דען אנדרן איז ניט אן גילעגן אויב שון
איינר וואש פרואר איז גיוועזן אז דר אנדר נייארט צווישן איין רשע אונ'
איין צדיק אכ"ט בינוני דא מוז אן אונטר שייד מאכן וויא אן זיא בגראבט
אז איר געפינדן ביא אלישע אן האט איינם גיטראגן צו קבורה אונ' וויא זי
אויף דען קברות קומן האבן זי גיזעהן איין פרטייא בעל מלחמות הבן זי
דען טוטן אין אלישע זיין קבר גיווארפן אונ' זיין אין די שטאט גילאפן איז
דער טוטר ווידר לעבנדיג גיווארן אונ' איז אך אין די שטאט קומן צו לויפן
דען אלישע הט איהם לעבנדיג גימאכט וויל ער איז איין רשע גיוועזן הט
ער ניט וועלן הבן דש ער זאל ביא אים ליגן :

אך שטיט אין ספר חסידים אן הט איין רשע נעבן איין צדיק בגראבן
איז דער צדיק די נייט צו חלום גקומן אונ' הט גיזאגט ער האט
גרוסן צער וויל דער ביא איהם ליגט · דען די מלאכי חבלות שלאגן דען
רשע אונ' טוען אים גרושי פיין אן אונ' דרום דער טרעק איך זער ווען אן
אין שלאגט · אזו זיין די לייט גנגן האבן איין שטייני מויאר גימאכט
צווישן דיא קברים אונ' דער מעשיות פינדן איר פיל מאן קאן ניט אלש
שרייבן : אונ' דרום הט הש"י זאל די הילן פון די צדיקים מיט שלנגן אום
גירינגלט אז אן קיין רשע זאל ביא זי ליגן אונ' דש מת מוז אן ליגן אויף דען
רוקן מיט דען פנים אין די הויך גלייך אויז גישטערקט :

אונ' ווען דער רשע אויף דען קברות קומט · קומן אל דיא מלאכי
חבלות מיט אים · דען פון איטליכר עבירה ווערט איין בייזר

אוך בישפן אונ' פון מיטלייבר אלוה ווערט איין גוטר אוך בישאפן אונ'
אז די אותיות זעהן דען רשע איט זיין (אלפי חבלות) קומן ווערט איין
גישרייא (לא טמא לא טמא אל תגעו בי) גיזא דו מוס ריינר ריאר ניט אן
אונזרי קברים דען מיטלייבר הט מורא ער מעכט בייא אים לו ליגן קומן :
דר פון זאל אן לערנן דש אן זאל מיטלייבן ליגן בייא זיינש גלייכן אפילו איין
פאטר דר איין זון הט דר איין רשע איז: זאל אן ניט ביי איהם ליגן :

(אז דינים פון אבלות נוך דר קבורה אונ' וויא אן איהם אנחם איז) :

לב אונ' אן פירט דען אבל אהיים אונ' איז אים אנחם פר לייטן הט
אן פילו זכן גיטאן אונ' בייא אים גיגעסן אונ' גיטרונקן אונ'
ברכות אבלים גיבענטש זיין פרואי לייט גיוועזן אונ' אז גיטאן לשם אלוה
אבר מיטלנדרש קומן זי ניימרט לו פרעסן אונ' זאל זיפן דרום הבין די
חכמים אוש אבטל גיוועזן: ניימרט אן זילט איין ווייניג אונ' גיט אוועק
אונ' זגט (המקום ינחמך וכו') אז וויא דא שטיט אין ערשטן חלק :

אונ' אז דש (את) ביגראבן איז היבט זיך אן זיין (אבלות) אונ' אז
(שבעה ימים) זיטצן פון דר (קבורה) אן אונ' אז אויף דר ערד
זיטצן ער מאג זיך וואל איין קיש אונטר ליגן אבר קיין גרוש בעט נאך
קיין טיכה פאלשטרן אבר טאפיטן ניט: ער בידרף ניט אלש לו זיטצן
ניימרט אויף קיין בנק נאך שטול טאר ער ניט זיטצן ווען ער זיך זעטצן
וויל אז ער אויף דר ערד זיטצן : אונ' זיין שוא אז ער אויט טאן אונ' ווען
ער וועלט אין איין קעלר אבר אין איין הויף גין מאג ער די שוה וואל אן
שטעקין אבר אז ער ווידר ארויף קומט אז ער זי אויז טון: ווען אים אבר
מאט מאנגלט דש אים שעדליך ווער ווען ער קיין שוה אן העט מאג ער זי
אב שרעטן אונ' אן שטעקין: אך אזו אלי דינג וואש איהם שעדליך
איז דארף ער ניט לו טון :

אונ' אוש אן (זמן התפלה) ניט עובר איז דש נאך ניט איבר איטאג
איז לו זגן איבר לנאך אז ער (אתפלן) זיין אונ' טוט נויך איין
טלית אונ' היבט אן (ישתבח) אונ' טוט זיין (תפלה) אויש * אבר קיין
(תחינות) זאל ער ניט זגן אך קיין (פרשה) לייאנן ווען אמנטג אודר
דונרשטג איז: אך אן שבת קיין (תרגום) אך ניט אונ' תפילין טאר
ער דען טג ניט ליגן דען אנדרן טג ליגט ער ווידר (תפילין) ווען אן אבר
(זמן תפלה עובר) איז דש נאך איטאג איז לו רעכנין אז לייט טג אונ'
נכט גלייך איז ער פטור אונ' בידרף ניט אתפלן לו זיין ביז לו (אנחה)
אונ' ווען דש (את) ווער איבר נכט גילעגין בידרף ער די געשטרגי
(תפלות) ניט (אתפלן) לו זיין ווען טון דש (את) איז פריא ביגראבן
גווארן ידי דערפין קיין תפילין ליגן איין אבל אן דען טג אלש אן דש (את)
בגראבט

ביגראבט אונ' איינר דר (חוזי אעיים) הט אונ' דר גרושי (יסורים)
ליידן טוט אין די קרענק :

עז איז איין גרושי מצוה דש מן זאל (מנין) אכן ביי דען אבל :

לג מן זאל אפין אכין ביי דעם אבל אין הויז וואו דר גישטארבין איז דש די אבלים קענין קדיש זגין * אונ' ווען שון קיין אבלים דא זיין איז מן דאך שולדיג אין דען הויז וואו ער גישטארבן איז מנין צו אכן אלז וויא איר גפינדן דש ר' יהודה הט אזו גיטאן וויא זיין שכן גישטארבן איז אונ' הט קיין קינדר גילאזן הט ער זיך באיהט אונ' לעהן לייט צו זאמין גירופן אונ' הט מנין גימאכט אין דעם מת זיין הויז זיבן טעג נאך אננדר איז דש מת איהם אין חלום גיקומן צו רבי יהודה אונ' הט גיזגט הש"י זאל דיך אזו דר פרייאן אז וויא דו איך דער פרייאט הושט * נוא קאן מן אפ לערנין דש עש איין גרושי מצוה איז אונ' טוט דען מת איין נחת רוח : אונ' דרום זיין אין טייל קהלות איין (חברה קדושה) דער צו דש זי ביי אלי אבלים מנין אכין : גלייך בכאן ק"ק פיורדא איז אך איין (חברה קדושה) דער צו · אונ' ווען קיין אבלים זיין מאג איינר קדיש זגין דער קיין פאטר אונ' מוטר הט :

איין אבל איז שולדיג די גנצי יאר זיך טרויריג צו האלטן אונ' מיט נידריג אונ' דעמוטיג גימיט רידן אונ' ניט לאכן אונ' ניט פריליכי ריד רידן · אונ' קלאגן אונ' זיפצין ווען ער גידענקט אן זיין פאטר אודר מוטר · אונ' גאר ניט צו שפילן מיט קיין שפיל ניט צו זיצן דר ביי אונ' צו זעהן · אונ' ווען ער זיין פאטר נענט בייא זיין נאמן זאל ער זגן אבי מורי ע"ה אונ' ווען ער זיך חתמנת אין איין בריב זאל ער שרייבן (הכפ"מ) איז צו זגין (הריני כפרת משכבו) אזו זאל ער טון דש ערשטי יאר נאך זיין טוט דר נאך שרייבט ער (ז"ל) איז צו זגין (זכר לצדיק לברכה) :

אונ' איטליכש פרומיש קינד איז שולדיג וואול אויף צו פאסין אויף זיין קדיש דש ער ניט איינן פר זוימט דען עש איז גאר פיל אן גילעגין אונ' איז איין זכות פר זיין עלטרין אז וויא אונזרי (חכמים) הבן גיזגט · (ברא מזכה אבא) אונ' ער זעלברט הט אך איין גרושן שכר דער פון · אונ' ער העלפט זיין עלטרן פון (חיבוט הקבר) אונ' פון גיהנם אונ' ברענגט איהם דער מיט אין (גן עדן) אונ' דרום זגט מן די עלטרין (קדיש) נאך אן יאר לייט * ווען זי שון נאך אזו לנג זיין טוט גיוועזן * אונ' זיין דאך גמיש אין (גן עדן) ברענגט ער זי אלץ העכיר דער מיט אונ' דרום זגין איין טייל ווען איין (מת) איבר (שבת ויום טוב) ליגן בלייבט זאלין די קינדר דאך (קדיש) זגן ווען ער שון נאך ניט ביגראבן איז אונ' איז דאך נאך ניט אין גיהנם

העלפֿט עש אים דאך פֿון אנדרי זאכן דש דיזאת לײדן אונז מיר עז ווערט
ביגראבן אונז מענכר לײדן זײן דין אונ׳ אך איז דיז (קדיש מגין מרועי מזלא)
פֿון זי · דרום ווען עש שון איז ניט ביגראבן קאן דאך ניט שאדן דש זי
קדיש זגין * אונ׳ דרום זײן זי (דוחה המבלים) אבר איין יאר לײט
מוזן זי איין קדיש געבן · אך אזו ווען די קינדר אין שול קומן די ניט
שבעה יאים זלן זײן זי (דוחה המבלים) אבר איין יאר לײט ניט :

(וויא מן מתפלל איז ווען מן מכט מנין בייא דעם אבל)

לר מן מאג דעם אבל מיט צו מנין מצטרף זײן · אונ׳ אויך פֿאטר
אונ׳ מוטר מאג דער אבל זעלברט מתפלל זײן אבר ניט אויך
אנדרי מתים ווען אבר קיינר דא ווער דער קענט מתפלל זײן מאג דער
אבל מתפלל זײן · אונ׳ מן זגט קיין תהלים מז וויא אין שול נייארט מיטליכר
זגט פֿר זיך ביז (ישתבח) אונ׳ דען היבט מן אן ישתבח אונ׳ מן זגט קיין
תחינות אך ניט למנצח אונ׳ מן איבר הופט דען פסוק (ואני זאת בריתי)
אונ׳ היבט אן (ואתה קדוש) אונ׳ מן זגט ניט למנצח אונ׳ מן זגט ניט (תתקבל
צלותהון) אין קדיש אך ניט (ברכת כהנים) איין טייל זגן מן זאל אם (ראש
חודש אונ׳ חנוכה) קיין (הלל) זגן אונ׳ איין טייל זגן מן זאל יוא זגן דרום
זאל מיטליכר לאנלום זגן פֿר זיך אבר דער אבל זאל ניט זגן אין (עטרת
ימי התשובה) מאג מן וואל (אבינו מלכנו) זגן * אונ׳ מן זגט (קדיש
יתום) נאך עלינו (שיר היחוד) זגט מן וואו דער מנהג איז · אונ׳ דער
נאך (מזמור משרתי לה׳ אדני מתה תהלים ט״ז) מז וויא דא שטיט אין
(חלק ראשון סימן כ׳) : דען דער מזמור רעט (מצידוק הדין ויחוד מאונה
וזכות המתים ותחיית המתים) · אבר ניט אז איין טייל זגן דען
(מזמור מ״ט למנצח לבני קרח מזמור) דער רעט דש אייניטי פֿון (גנות
הרשעים המתים כבהמות ועונשם) אונ׳ דר נאך זאל מן איין וויניג לערנן
ווען קיינר דא איז דער לערנן קאן מאג דער אבל לערנן אבר אנדרשט ניט
אז (הלכות אבלות) אונ׳ מן זגט (קדיש דרבנן) איין טייל זאגן די גנצי
שלשים (מנין) אבל אונ׳ איין שעה לערנין אונ׳ איין טייל זאגן איין גנץ יאר
לערנן אום פֿאטר אונ׳ מוטר אלי טאג איין שעה לערנן רבנים קינדר זאלן
קיין קדיש זגן אום איין מומר דער גישטארבן איז ווען ער
אבר פֿר זײן טוט הט חרטה גיהאט אונ׳ (מתוודה) גיוועזן זגט מן
יוא קדיש אום איהם * אך אזו ווען ער איז (נהרג) גיווארן זגט מן
אך קדיש אום איהם דען ער הט משמעה חרטה גיהאט פֿר זײן טוט :
יום ב׳ ויום ה׳ דז מן לייאנט אין דער (ספר תורה) זאל מן דעם אבל ניט
אויף רופֿן ווען ער שון איין כהן אבר איין לוי איז אונ׳

ווער

ווער קיין אנדרר דא אונ' ער דרף ניט אויז דר שול צו גין דען איטליכר וויש
וואול וייל ער אבל איז דרום רופט מן אים ניט אויף ווען ער טון זעלברט
זייאנט אונ' מן רופט איין ישראל אבר איין לוי אונ' זגט במקום כהן ווען
גאר קיין כהן דא איז זגט מן (אין כאן כהן ישראל קרב) אונ' אזו איז אך ווען
איין לוי אבל איז רופט מן אים ניט אויף נייארט מן זגט במקום לוי ווען
מן איין כהן העט אויף גירופן אונ' ער זגט ווידר די ברכה במקום לוי אויך
אבר מן מאכט איהם קיין מי שברך ביז צום לעצטן אונ' מן איין לוי פר
איין כהן אויף רופט טאר מן · דער נאך קיין לוי אויף רופן : הוצאה
והכנסה הגבה גלילה מאג דער אבל וואול הבן :

אונ' דר אבל זאל שבעה ימים זיצן אין דען חדר וואו דז מת גשטארבן
איז אונ' איין ליכט זאל ברענן די גנצי שבעה אונ' מן שטעלט איין
קריגלן מיט וואסר בייא דען ליכט אונ' איין וויישי הנט צוועל דען טעם
הב איך גשריבן הינט דען די נשמה קומט אויף דען אורט אונ' טרוימרט
אויף דען גוף וואו זי פון גישיידן איז : איין טייל ברענן די גנצי שלשים ליכט
אונ' אויף פאטר אונ' מוטר איין גנץ יאר אין די שול אונ' דז איז איין נחת רוח
צו דר נשמה די גיהייסן איז (נר ה' נשמת אדם) דז מן הש"י פון מירנט
וועגן איז מכבד מיט ליכט ברענן אין די שול אונ' דא זיין פיל מעשים דער
פון גלייך איך הינטן ווער שרייבן : אונ' זאל זיך היטן אז וויא אבלים ניט
זאכן אין די שבעה נאך קארץ וויל טרייבן דרום טאר ער אך קיין קינד
נעמן דז ער מיט אים קארץ וויל טרייבן וועלט אונ' מאכן צו אכן אונ' צו
שפילן מיט אים דען איין אבל מוז קיין שמחה ווייזן אין די שבעה :

(מצוה נחם אבלים)

לה עז איז איין גרוסי מצוה דז ווייט קומן אונ' זיין מנחם אבלים אונ'
מאן די מדה תון הקב"ה : מיר פינדן דש הש"י הט זעלבר
מנחם גיוועזן יצחק וויא אברהם גישטארבן איז : דער ווארטן דש
מן זאל אם ערכן אונ' זאל מנחם אבלים זיין : אונ' אז ער פון אים גיט זאל
ער זגן * (השם ינחם האבל הזה עם שאר אבלי ישראל ואבלי ציון
וירושלים) : אונ' ווען מער אבלים זיין זאל ער זגן (השם ינחמכם עם וכו')
אונ' דא שלמה המלך הט דז בית המקדש גיבויאט הט ער איין בזונדרי
טיר גימאכט וואו די אבלים זיין גיזעסן דער ווארטן כל ישראל זאל דא
ארויס גין אונ' די אבלים מנחם זיין אזו הבן זי גיזגט דער גאט דער
זיין (שכינה) לאזט רוהן אין דען (בית המקדש) זאל אייך טרישטן אך
(אליהו הנביא) איז גיגנגן בייא איינם דער הט גיהייסן יחיאל מנחם
אבלים צו זיין דא איהם אל זיין קינדר זיין גישטארבן וויל ער הט
די שטאט יריחו אויף גיבויאט אונ' הט דאך עובר גיוועזן אויף

די קללות פֿון יהושע נאך הט ער איהם אנחם גיוועזן אונ' אך אחאב איז בייא אין גיקומן אנחם צו זיין וויא וואל ער איז איין אלך גיוועזן אונ' איז דאך איין רשע גיוועזן נאך הט ער די קללות אקיים גיוועזן אונ' ווער דא טריסטט די טרויאריגי אונ' דר פרייאט די בטריבטי הערצן · דר ווערט זוכה זיין צו דר נחמה פֿון ירושלים דז הט"י ווערט זעלברט ישראל טריסטטן אז דר פסוק זגט (אנכי יי' הוא מנחמכם) אונ' ווען ער שטערבט קומן די (מלאכי רחמים) אונ' טריסטטן אין אדה כנגד אדה : אונ' זיין איין אטמאח לעולם הבא וויל ער די בטריבטי הערצן הט גיטריסטט אונ' דר פרייאט בעולם הזה :

איין מכל בידרך פר קיינם אויך צו שטין ווען שון איין רב בייא איהם קומט : אונ' זאל אך קיינם מכטפגנן צו זגין ברוך הבא אונ' אך קיינם הייסן זעצן · אונ' אך קיינם קיין שלום געבן אונ' אך קיינם ענטפרן שלום ווען אן איין שלום גיבט אין די ערשטי דרייא טג פֿון די שבעה ימים אז ער זגין צו דעם דר איהם שלום גיבט דש ער איז אבל אונ' נאך דרייא טג ווער ניט וויסט אז ער אבל איז אונ' געבט איהם שלום מאג ער וואל ענטפרן שלום דען דר דא וויסט אז ער אבל איז טאר איס קיין שלום געבן ביז נאך די שלושים : אונ' ער טאר קיינם קיין שלום געבן ביז נאך די שבעה אבר אין די שלושים מאג ער וואל שלום געבן :

אונ' איטליכר איז שולדיג צו טרויארן אונ' צו קלאגן אום די מתים אונ' תשובה צו טון אויך זיין עבירות אונ' בעטן דש הט"י זאל זיין צארן פֿון איהם אפ טון : אבר צו זאל ניט קלאגן אונ' וויינן (שלא כדרך הטבע) (אכל שכן) ניט רידן אבר טון זגן דש ח"ו איין עבירה איז גייארט אן זאל טון כמדר עולם אונ' אלדיק דין זיין כי צדיק ה') גרעכט בישטו גאט אונ' איר מענטשן זיין זינדיג אונ' דרום הבן אונזרי חכמים איין צייט גיגעבן (שוטה ובכי) דרייא טג צו קלאגן אונ' זיבן טג (שבעה ימים) צו זיצן (שלושים) ניט צו שערן אודר באדן אך ניט נעגל אב צו שניידן אבר לענגר זאל אן ניט טרויארן אום קיין (מת) אונ' אום פֿאטר אוטר (אבלות) צו האלטן (י"ב חודש) :

דיא (גמרא) זגט איין פרויא הט גיוואונט נעבן (רב הונא) הט גיהט זיבן קינדר איז איהר איינס גישטארבן אזו הט זי גאר זער אום איס גטריאן אונ' גיוויינט הט ניט וועלן אויך הערן · הט רב הונא צו איהר גשיקט זי זאל אויך הערן צו וויינן · דש זי ניט (ח"ו) פר זינדיגט דש איר נאך איין קינד שטערבט · זי הט זיך ניט דראן גיקערט אונ' אלס פארט גוויינט · אזו איז איר נאך איין קינד גישטארבן · וויא ווייטר אין די (גמרא) שטיט :

(סעודת הבראה מיט אלי דינים)

אונ' אזו דר (אבל שבעה יאמים) זיך זעצט שיקט אן איהם (סעודת הבראה) איז צו זאגן די ערשטי סעודה אז ער אן בייסט דידרך ער ניט עסין פֿון זיינן ווען ער שונד איין עושר איז׃ דארום איז איין מצוה דש אן זאל אין שיקן אונ' אן שיקט איהם אייער אונ' לינזן אונ' ברוט איז סימן אביליות וויא איין איי איז קיגליכט אונ' רונט אזו איז דש דר וועלט גיבארן אונ' דר שטערבט היינט האט עש אן דען מארגן אן איין אנדרן׃

אונ' אך פֿינדן מיר דש (יעקב אבינו) הט לינזן גיקאכט וויא יצחק זיין פֿאטר אברהם גישטארבן איז אונ' הט יצחק די סעודת הבראה צו עסין געבן אונ' דארום הט ער זוכה גיוועזן צו די ברכות אונ' דר דען אבל עסין שיקט ווערט אך זוכה זיין צו פֿיל (ברכות) ווען ער שון אן איין עושר שיקט דען ער טאר די ערשטי (סעודה) פֿון זייניגן ניט עסין אונ' ער דערף אין דר ערשטי (סעודה) קיין פֿלייש עסין אונ' קיין וויין טרינקן׃ דר נאך מאג ער וואל פֿלייש עסין אונ' וויין טרינקן ווען שון אם ערשטן טג איזט פֿון דר (קבורה) דאך זאל ער זיך ניט שיכור טרינקן דש ער זאל גדענקן אן אביליות׃ ווען ער אבר דען זעלביגן טג פֿאסט ביז נכט שיקט אן איהם קיין סעודת הבראה׃ אונ' ער מאג וואל פֿון דען זייניגי עסן ווען איין מת אם ערב שבת צו קבורה קומט ווען ער שון איין שעה זיצט שיקט אן איהם קיין סעודת הבראה׃ ווער איין שמועה קרובה הערט אן איין טג דש ער דען זעלביגן טג אז ער'ט הערט מאג ז' יאמים זיצן שיקט אן איהם אך סעודת הבראה אבר אויף איין שמועה רחוקה ניט דרום ווער שבת הערט שמועה קרובה שיקט אן זונטאג קיין סעודת הבראה אונ' ווען קיינר דא איז דר דען אבל סעודת הבראה שיקט עסט ער פֿון דען זייניגן׃ ווען איינר אין חרם איז שיקט אן איהם קיין סעודת הבראה אונ' איז אין אך ניט מנחם אבלים אבר ער טאר דאך די ערשט סעודה קיין פֿלייש עסן אונ' קיין וויין טרינקן נייארט ער זאל עסן אייער אבר לינזן׃

איבר וועלכי מתים דש אן מוז שבעה יאמים זיצן׃

לז מן מוז שבעה יאמים זיצן איבר פֿאטר אונ' מוטר איבר זין זין אונ' טעכטר ווען זי איבר דרייסיג טג אלט זיין׃ אונ' איבר ברודר אונ' שוועסטר׃ אונ' איין אן איבר זיין פֿרויא אונ' איין פֿרויא איבר איהר אן דש זיין זיבן מתים דש ער מוז שבעה יאמים אום זי זיצן׃ קינדר איין יונגר דר ניט בר מצוה איז אונ' איין מעדכן דש ניט צוועלף יאר אונ' איין טג אלט איז בדרף גאר קיין אבלות צו האלטן אונ' אך ניט שבעה יאמים צו זיצן אונ' אז זי דען ערשטן טג פֿון די שבעה

ניט

ניט אזו אלט זיין ווען זי טון דען אנדרן טג אזו אלט ווערן זיין זי דאך
פטור נייארט אויך פאטר אונ' מוטר זאלן זיגן דש יאר אין שווארצי
קליידר אלי קינדר · ווען אין די שבעה ווער איהם נאך איינר גישטארבן
זאלט ער ניט מער אז די שבעה אויז פון אנדרן את פון דען טאג אז עש
איז בגראבן גיווארן : אונ' ווען זי צו גלייך זיין גישטארבן רייסט ער
איין קריעה אונ' איין שבעה אונ' אלי קריעות מוז מן אם הלז דען זאם פון
איין אנדר שניידן דרייא פינגר ווייט פון די האקן פארן וואו אופן איז :

אלי דינג וואש איין אבל מאג טון אין די שבעה יאמ אבר ניט

לח איין אבל טאר קיין מלאכה טון אין די שבעה יאמ נייארט וואש
ער מוז טון אונ' ווער קיין אנדרר דא דער עש קענט טון אונ'
ווען מן עז ניט טעט מעכט עש פר לארן ווערן אונ' פר דרבן דש הייסט
איין דבר האבוד מאג ערש זעלבר טון דאך וואש ער קאן טון אין זיין הויז
זאל ער ניט פר די לייט טון : אך וואש ער ניט דרף איין איטליכן צו פר
טרויאן אז בריב צו טרייבן מאג ער זעלברט טרייבן נייארט ער זאל וואש
קרום טרייבן אז וויא אין חול המועד טרייבט · אונ' אלי זכן וואש עשן אונ'
טרינקן אן גיט קאכן באקן אונ' בריאן מעגן זי טאן אבר ניט אום צו פר
קויפן : אך מעגן זי די הויז אויז קערן אונ' בעט אכן אונ' די כלים אויך
שפילן וואז זי ברויכן דרויש צו עסן : אך פר די קלייני קינדר די העדר
ווערן אבר ניט פר די גרושי קינדר : אך ווען ער איין זווארט העט מאג ער
וואול גצלט זעכן אוליגבן אויז צו לייזן : אונ' ווען ער איין ארום מן איז אונ'
העט ניט צו לעבן מאג ער נאך די דרייא טעג וואול אז ערבטן אבר אונזרי
חכמים פוכן די שכנים דש זי איהם ניט העלפן אונ'געבן איים דז ער אין
די שבעה צו עשן הט : גלייך אז וויא די פרטיגים הבן איין גוטן מנהג
דז זי אלי עשן שיקן אין די שבעה עש זייא ארים אבר רייך :

איין אטרת אונ'דינשט איידן מעגן וואול אלי ערבט טון ווען זי אבל זיין
דאך זאל מן זי לאזן איין ווייניג זיצן אלי טאג ווען איר הער ווילט · אבר
וואש זי קענן הלטן אוזן זי הלטן אז וויא איין אנדרר אבל * אונ' אלש
וואז דר בעל הבית טאן מאג ווען טון איין קלייני זאך מיר אזו איז עש דאך
בעשטר דש ערש לאזט דורך איין אנדרן טון ווען עש זיין קאן דען איין טייל
ריין די גנצי שבעה קיין געלט אן : אך טאר ער קיין תורה לערנן אין די
שבעה דען די תורה איז משמח אונ' ער איז אסור בשמחה אבר הלכות
אבלות מעג ער וואול לערנן * אך ווען ער איין מלמד איז מעג ער מיט די
קינדר וואול לערנן נאך דריי טג אך מעגן זייני קלייני קינדר מיט צום רבי
גין לערנן * אך בייא זיין פרויא טאר ער ניט ליגן נאך קומן אבר הלזן
נייארט

נייארט אן רירן מעגן זי זיך וואל: אך טאר ער זיך ניט באדן נאך שאירן
ניט שערן דען קאפף נאך ניט דען בארט עש זייא פֿין אבר ווייניג נייארט
ווען אים האר אין אויגן הענגן מעג ער אש שערן וואש אים הינדרט אים
עסן: אך טאר ער זיך די נעגל פֿון הענד אדר פֿיס ניט אפ שניידן דז אלז
טאר ער ניט טון די גנצי שלושים ניט שערן נאך באדן נאך ניט די נעגל
אפ שניידן: אול׳אויך פֿאטר אול׳ מוטר טאר ער זיך ניט שערן איין גנץ
יאר: ניט מער ווען ער מוגטר נכרים גיט אול׳ די לייט רידן צו איהם דז
זעהשט אזו אוס זעגט אדויש מאג ער זיך שערן לאזן · דאך זאל ער זיך ניט
גנץ גלאט לאזן שערן איין ווייניג רויך לאזן: אך טאר ער אין די שבעה קיין
וויש העמד נאך קראגן אן טון אפילו שבת אך ניט אך קיין ווייסי ליילכר
ליגן אויף דז בעט נאך קיין ווייסי טיש צוועל נייארט לכבוד שבת מאג ער
וואל טון איין ווייש טיש צוועל: אול׳נאך דר שבעה מאג ער וואל איין ווייש
העמד אן טון נייארט ער אוז עז לאזן איין אנדרן ערשט איין ווינג אן טון
אבר איין ווינג אויף דער ערד לאזן ליגן:

אך טאר ער אין די שבעה קיין שבת קלייד אן טאן אפילו שבת אך ניט
נייארט איין שווארץ נייא טרויאר קלייד מאג ער אן טון אבר אוז
קריעה אין אכן · אול׳ גיט אזו אין שווארץ איין גנץ יאר דען שווארץ איז
סימן אבלות אול׳דרום אכט אן איין שווארצי עטרה לטלית אול׳אלז וואז ער
בייא טג טאר ניט טון · טאר ער בייא נכט אך ניט טון: ווען איהם איין
שר לאזט רופֿן מאג ער צו אים גין: אול׳ ווען ער איין חבר הט מאג ער
וואל הנדלן ווען ער שון זיין טייל אך דער פֿון הט · אבר ווען זי איין קראם
הבן דז זי מיט אנדר פֿלעגין דריכן צו זיין טאר ער אין די שבעה ניט אויף
אכן די קראם נייארט אין זיין חברת הויז מאג ער פֿר קויפֿן: אך ווען
ער מחורה הט אול׳זיין קויף לייט גיקומן אול׳ווער אים שאדן ווען ער ניט
פֿר קויפֿט אילונדרט אך אזו עס ווער אן גיקומן מחורה אול׳ ווען ער
אילונדר ניט קויפֿט ווער אים שאדן מאג ערש לאזן טון דורך איין אנדרן
צו קויפֿן אול׳פֿר קויפֿן:

איין אבל טאר אין די שלשים קיין סרבר זיין וואו אן מיט כלי זמרים
שפילט אול׳אויך פֿאטר אול׳מוטר איין גנץ יאר ניט: אול׳וואו קיין
כלי זמרים זיין מאג ער אויף אנדרי מתים אין די שלשים וואל סרבן אבר
אויף פֿאטר אול׳מוטר ניט ביז נאך די שלשים אך טאר ער אין די שלשים
אויף קיין סעודה גין אול׳אויף פֿאטר אול׳מוטר איין גנץ יאר ניט: אז אויף
איין (סיום ספר קדיש) זגן מאג ער גין אול׳ אז ער גיזגט הט זאל ער
ווידר אהיים גין אול׳נאך די שלשים מאג ער אך עסן דרויף אבר זאל זיך
אונטן אן זעצן אול׳וואש סרבן אול׳בענטשן: אול׳ ווען ער איין (כלי זמר) איז
אול׳

אונ' איין (עני) מאג ער אין די שולטים אזו שפילן ווען שון אויף חתנות
אונ' אויף פאטר אונ' מוטר נאך די שולטים אבר אז איך ניט לוסטיג שטעני
ניט זינגן נוך טנצן :

איין (אבל) דער אזה אודר קוואטיר איז אודר איין (בעל ברית) אודר
אונטר פירר :

לט וועגן ער אין די (שבעה) איין ברית מילה הט מאג ער וואול אין
די שול גין ווען מן דש קינט (מל) איז אונ' איין ברית מילה
אין זיין הויז אבין אבר אזו שלעפט אז ער קאן דש מן נייארט מיט אני
בענטשט אונ' דר נאך אז ער שבעה מיד אויז זיטצן אבר ער טאר זיך ניט
שערין נאך קיין אנדרי קליידר אן טאן · איין אזהל ווען קיין אונדרר דא אי
מאג ער זיין נעגיל צו רעכט אבן אונ' שולן גין (מל) זיין ווען שון אם ערשט
טג פון זיין שבעה אבר אז מיד ווידר אהיים גין שבעה יאים זיצן אונ
שאהר ניט אויף דר ברית מילה קואן * אונ' איין דאקטר אבר בוביר
מעגן גין וואו מן זי רופט ווען שון אנדרי זיין אז מן זי ברויכט צו איי
רפואה * אך מאג ער נאך דרייא טג איין קוואטר זיין אונ' אך מיד ווידר
גין שבעה יאים זיצן אונ' אזן אזי דר היים איהר תפלה טאן אבר ניט אי
די שול : אונ' ניט אויף די ברית מילה עסן :

אונ' אין די שולטים מאגן זי אויף די ברית מילה אך עסן ווער מילה
אבר קוואטר איז אבר ניט עסן אויף פאטר אונ' מוטר ביז נאך ד
שולטים אונ' מעגן זיך אך שערן אונ' באדן אונ' שבת קליידר אן טון אונ' אוי
פאטר אונ' מוטר מעג ער אך אלז אזו טון נאך די שולטים : אונ' ווער אי
ברית מילה הט אין די שולטים דר מאג זיך שערן אונ' שבת קליידר וואו
אן טון ווען שון אויף פאטר אונ' מוטר · אונ' אזן אזי נאך דען יודשן ד
קליידר ווידר אויז טון · אך מעגן זי איין פירר אונ' אונטר פירר זיין אין ד
שולטים אבר ניט אויף די חתנה עסן אונ' ניט קואן וואו כלי זמרים שפילן
אביר אויף פאטר אונ' מוטר טאר ער קיין איין פירר נאך אונטר פיר
גאר ניט זיין אין די שולטים · דר נאך אין יאר מעג ער וואול איין פי
אונ' אונטר פירן אונ' שערן אונ' שבת קליידר אן טון ביז נאך דר חופה או
אך איין ברכה אונטר דר חופה הבן · אבר אויף דר חתנה טאר ער ני
עסן אונ' ניט קואן אין הויז וואו מן שפילט מיט כלי זמרים איין גנץ יאר ני
ווען ער שון סרבנן וועלט אונ' ניט מן טיש זיטצן ווער יתומה אויז גיט או
ער אז אויף דר חתנה זיין דז אונדר אים ניט גישעהן קענט מעגן זי וו
גין אין די שולטים אונ' אויף פאטר אונ' מוטר נאך די שולטים אבר זאל ניך
טון אז סרבנן אונ' ניט טנצן נאך זינגן אך ניט אם טיש זיטצן עסן : א
מאג ער איין חתן ווערן אונ' איין מיד איין

כלה אין די (שלשים) אבר ניט חתנה הבין * אבר ניט אין די שבעה ווען שון פון אנדרי מתים אבר מיד נאך די (שלשים) מאג ער (חתנה) הבין אונ' זיין גלייך מיט אלש וויא איין אנדרר חתן וכלה מאגן אלז טאן מיט שין לירונג אונ' טנצן אונ' נאך די חתנה וואוך מוזין זי ווידר אן טון איהר אבלות קליידר · אונ' ווער זיין קינדר חתנה מכט מאג ער אך אלש טון אז וויא איין אנדרר ביז נאך דר חתנה דאך זאל ער ניט איבריגי שמחה טרייבן אונ' נאך דר (חתנה) מוז ער זיין (אבלות) קליידר אן טאן · ווען איינם איין פרויא שטערבט זאל ער קיין אנדרי נעמן ביז נאך דרייא רגלים פר בייא זיין ראש השנה ויום כפור ווערט פר קיין רגל גירעכנט · ווען ער אבר העט קלייני קינדר אבר ער הט קיינם דר זיין ארבייט טעט מעג ער וואל איין פרויא נעמן ווען שון אין די שלשים פון פאטר אונ' מוטר אבר ער טאר ניט בייא איהר ליגן ביז נאך די שלשים ווענער אבר הט קיין קינדר גיהט נאך מאג ער וואל בייא איהר ליגן · אונ' ווען ער אבר זיין פרויא שוועסטר נעמט מעג ער אלי צייט חתנה הבן אין די שלשים ניט מער ווענער קינדר הט טאר ער אך ניט ליגן בייא איר ביז נאך די שלשים ווען שון אויך אנדרי מתים · אונ' ער מוז זיך הלטן מיט די שלשים אויף זיין ווייב מיט אלש גלייך אז וויא אויף אנדרי מתים :

ווען אן חופה טג ווער גישטארבין דר פאטר פון חתן אבר די מוטר פון די (כלה) אונ' אן הט אלז איהר לירונג פערטיג גימאכט אונ' אלש עשן אונ' עש מעכט פר דערבין אונ' אן קאן עש אך ניט פר קויפן · פירט אן זי אונטר דר (חופה) אונ' ליגן בייא אנדר אונ' דר נאך ביגראבט אן דז (מת) אונ' זי הלטין איר (שבעה ימי המשתה) מיט אלז אז וויא איין אנדרר (חתן וכלה) דר נאך זיטצן זי שבעה ימים אונ' שלשים לויט ער פון דעם טג אן אז ער אן היבט שבעה ימים צו זיטצן ווייל ער גאר קיין (אבלות) הט נאך גיהלטין · אונ' ווען ער העט איין אונאנה גיטאן אז ער איז בייא איר גילעגן פר דר קבורה טאר ער דר נאך ניט בייא איר ליגן ביז נאך די שבעה ימים אונ' אוז די גנצי פיר צעהן טג איין שומר הבן בייא טג אונ' בייא נכט מוזן זי איין איידן בייא זיך ליגן הבן אונ' ער איין יונג · ווען זי אבר ניט אין איין חדר ליגן ברויכן זי בייא נכט קיין שמירה ווען ער אבר איין בתולה נעמט אז ער איז איין אמל בייא איהר גילעגין ווייש ער וואל דש זי צו איהם נדה איז אונ' בידרף קיין שומר מער · אונ' ווען דר (חתן) וויל ניט ערשט אונטר די חופה גין פייארט ער ביז ערשט (שבעה ימים) זיטצן מאג ער טון אונ' מאג מיד נאך די שבעה חתנה מכן · אונ' ווען זי אבר נאך דר חופה גישטארבן זיין מוזן זי מיט (שבעה ימים) זיטצן * אונ'

ווען

ווען ער נאקניט בייא איר גילעגין איז · עז זייא איין (אלמנה) אודר בתולה
אוז ער טאג אול' נכט שמירה הבין ביז נאך די שבעה גלייך אז וויא
איין איטליכר חתן דר ניט בייא די (כלה) גילעגין איז אול' ווערט נדה אוזן
טווארים הבן אול בתולה ואלמנה איז אלז גלייך :
איין משה די אבל איז איט אל איר דיניס :

מא איין אן אבר איין פרויא איז אלזגלייך איט אבלות אול' איהר אן
טאר ניט בייא איר ליגן אין די שבעה יאים ווען דש אבלות
טון איהם גאר ניט אן גיט · ניט אער וואש איר טעדליך ווער אלט ווען זי
זונדר טיך גיט דען אאג זי וואול אן שטעקין · שטרעלין אאג זי זיך וואול
אול' ווער איין גרינדיגן קאפף הט אאג זיך אך לוואגין ווען טון איין אן
איז · אול' אן שיקט איהר אך סעודת הבראה אול' ווער ניקש גישיקט
גריגט אאג וואול פון זיינן עשן דאך זאל ער דש ערשטי אאל אייער אול
ניכזן עשן אך אאג זי וואול וויש אן ליגן אבר באדן טאר זי ניט נייארט איט
איין טוך אפ וועשין וואו זי פון ניטן הט ווען עז טון איז איט וואריס וואשר
אול' טוט איין ריין העאד אן אבר ניט איין וויש העאד אול' ליגט איר
(שבעה יאי נקיים) אבר טבילה טאר זי ניט גין אין די שבעה יאים ווען
טון דער אן ניט בייא איר איז · אך אזו ווען זי אן יום טוב אבר חול המועד
הערט דז איר איינר איז גישטארבן טאר זי זיך אך ניט טובלן זיין ביז נאך
די שבעה יאים דען ער טאר דאך ניט בייא איר ליגן ביז נאך די שבעה
יאים · אול' אין די שלשים טאר זי זיך אך ניט שערן נאך באדן נאך ניט
די נעגיל אפ שניידן ווען זי אבר זאלט טבילה גין אאג זי אלש זעלברש
טון · אול' זי זאל אל איין גנץ יאר אין שווארצי קליידר גין אול' אין די שול
איין שווארצן טוך אויף דען קאפף טון * אול' ווען איין פרויא איר אן איז
גישטארבן אוז זי ווארטן דריי חדשים אול' איין פאר טעג אייער זי טאר
איין אנדרן אן נעאן אול' ווען זי איין זויגדיג קינד הט טאר זי קיין אן
נעאן ביז דש קינד צוויא יאר אלט איזט · אול' ווען זי קיין אן נעאט זאל
זי איין גנץ יאר אין שווארצי קליידר גין אלש וויא אויף איהר פאטר אול'
אוטר · איין משה דש איהר אן איז פר לארין אבר פר טרונקן אזו לנג
אז אן איר ניט אתיר איז איין אנדרן אן צו נעאן טארן זי גאר קיין אבלות
טרייבן נאך די קינדר קיין קדיש זגן :

ווען איינס איין קרוב שטערבט ווען ער טון ניט בידרף אום אין צו
זיטצן זאל ער דאך וואש אבלות טון אול' זאל אין די שבעה יאים
אויף קיין סעודה גין ווען טון זיין קינדר הבן איין ברית אילה זאל ער ניט
דרויף גין · אול' דען ערשטן שבת וואש פון זיין טעגליכי קליידר אן הלטן
עש זייא איין אן אדר איין פרויא · אבר אויף אחותים בידרף ער גאר
קיין

קיין אבלות צו האלטן · אול'אויך (שמועה רחוקה) האלט ער אך גאר קיין אבלות אויף די ווייטה פריינד אז דען ערשטן שבת וואז פון זיין טעגליכי קליידר אן טאן · ווען איינר לאזט זיך שערין אול' אין שערין זגט אן איהם אבר דען שעריר דש זי איינר גישטארבן אעג ער זיך דאך לאזין אויש שערין אול' דער שעריר אעג אים אויש שערן ווען שון איהם איינש גישטארבן ווער · ווען אבר איין אנדרר שערר צו קריגן איז טאר ער ניט ווייטר שערן : (שבת שהוא בתוך ימי השבעה)

מב דער שבת דער אין די שבעה איז אז ער פרייטאג איז איין שעה גיזעשן אאג ער זיין ערביט טון אאט ער אויף שבת פון ניטן הט אבר קיין שוך טאר ער ניט אן טאן · נאך אויף קיין בנק טאר ער ניט זיצן ביז נאך איטאג קעגין שבת ווען אבר פרייטאג דר זיבנטר טאג איז אז ער איז איין שעה גיזעשן זיין די שבעה יאים אויז אעג ער שיך אן טאן אול'גין וואו הין ער וויל · אול' אן פירט אים ניט שולן · אך אזו אן ערב יום טוב אז ער איין שעה גיזעשן נעאט יום טוב די שבעה איבר זיך איז גלייך אלז ווען ערב יום טוב דער זיבנטר טאג ווער אול'איז זיין שבעה גלך אויז אול' אן פירט אים ניט שולן ווען שון שבת אול' יום טוב איז :

מג שבת דר אין די שבעה איז קואן לייט אול'זיין גואל חסד איט דען אבל אול'פירן אים אין די שול אול'דר אבל זאל שווארצי קליידר אן הבן אול' זאל קיין וויישן קראגין אבר הלז טוך אן טאן · אול' דער (אבל) גיט ערשט צום הויז ארויז אול' זיין הוט זאל ער זיך ליהן אין די אויגן אול' זאל גין (בהכנעת ראש) אול'ניקט רידן אונטר וועגין · אול' אז ער אין דען פאליש קואט זאל ער שטין בלייבן : אול' ניט אין די שול גין · אול' דעקט זיך זיין טלית איבר דז גנצי פנים אול' איז אנחה אתפלל אול' איער אן ברכו אן היבט קואט דער אב"ד אול'זגט צו אים גיא אריין אך זאל ער זגין (דברים שבצינעה נוהג) דש ער ניט זאל איינן וויל שבת איז אאג ער בייא זיין פרויא ליגן · איינר איז איין אאל אין די (שבעה) בייא זיין פרויא גילעגין וויא ער איז ארויז גיגאנגין זיינן די (חזירים) איבר אים גיקואן אול' הבן אים די גידערים אויז דען לייב גריםן · אול'דר (אבל) גיט אין די שול אלז אזו איט דש טלית איבר דען קאפף אול'זיין שטאט אוז ער פר ענדרן אוז זיך אער זעצלין ארונטר נאך דער טירלז * אין איין טייל ערטיר הבין זי אונטן בייא דער טיר איין ביזונדרי באנק פר די (אבלים) · אול' אלט דער חזן היבט ברכו אן * טוט ער דש טלית פון (פנים) * אול' אזו פירט אן אים ווידר אהיים · אול'צו אארגנט אול צו (אנחה) אך אזו * אול'ווער איהם פארגיט · ווען אן אויש דער שול גיט איז אן איהם (אנחם) אול' זגט (שבת היא מלנחם ונחמה קרובה לבא) אול' ביז

נאך

נאך די שלשים טאר ער ניט אויף זיין שטט זיצן אונ' אויף פאטר אונ' מוטר איין גנץ יאר ניט · איין טייל טון איין שווארצן טוך איבר די עטרה פון טלית ווען זי אבלים זיין פון פאטר אונ' מוטר אך די ווייבר טון איין שווארצן טוך אויף אין די שול אונ' ווען זי דר היים תפלה טוט :

מן זאל קיין אבל אין די שבעה שבת אויף רופן אין די שול · אך קיין אונן ווען ער שון קומט שבת אבר יום טוב איער דש מת בגראבן איז · אונ' ווען ער איין כהן איז אונ' ווער קיין אנדרר דא אבר עז ווער גישעהן אן העט אים אויף גירופן מאג ער וואל אויף גין · אבר ניט מיט לייאנן נייארט צו הערן אונ' ווען מן דוכנט מוז ער די גנצי שלשים אנז אויז דער שול גין אונ' אויף פאטר אונ' מוטר (י"ב חודש) טאר ער ניט דוכנן אונ' מוז אויז די שול גין · אונ' וואו דער מנהג איז דז מן איין סנדק אבר קוואטר אויף רופט אבר (בעל ברית) זאל מן זי אין די שבעה דאך ניט אויף רופן אבר אנדרי (מצות הוצאה והכנסה הגבה גלילה) מעגן זי וואל הבן · אונ' איין אבל זאל שבת אבר יום טוב ניט אויז זיין הויז גין אפילו וואו מן לערנט דז ער וועלט קדיש זגן דען די לייט קומן ביי אים מנחם אבלים צו זיין נייארט אין זיין הויז זאל ער לאזן לערנן דש ער קאן קדיש זגן · ווען מן אבר אויז די שול גיט אין בית המדרש לערנן מאג ער וואל גין אי ער איין היים גיט :

אונ' ווען שבת דר זיבנטר טג איז בידרף ער קיין שעה אונ' מאי שבת צו זיצן דען מז מן צו מארגנט אויז דער שול גיט זיין די שבעה אויש אונ' מן די וואכן מז ער מן זיבנטן טג. איז איין שעה גיזעסן אונ' דש ניט מער קומן מנחם אבלים צו זיין איז זיין שבעה אויז אונ' מאג גין וואו הין ער וויל · אונ' וואז מיר זגן איין שעה צו זיצן איז ניט צו זגן איין גנצי שעה ווען ער ניט לייט העט אונ' ווער נייארט איין ווייניג גיזעסן איז ער אך יוצא אונ' איז אלט מיר מותר וואז איש אין די שבעה אסור גיוועזן · אונ' ער מוז מוי לייט מכן דש ער אויף דר ערד זיצט ווען די לייט קומן אים מנחם צו זיין * ווען שבת אין די שבעה איז דען זיצט ער איין שעה אונ' מאי שבת ווערט אים גירעכנט פר איין טג :

מג ווען איין מת איז אם שבת טאר מן אים די אויגן ניט צו דריקן אך ניט דז מויל צו בינדן אך ניט אויז ציהן זיין פיס אבר הענד דז ער זאל גלייך ליגן · מן מאג וואל דז מויל בינדן אז עז ניט ווייטר אויף גיט אבר ניט צו ציהן · אונ' מן נעמט שטרויא אונ' ליגט אויף דער ערד דז מן דז מת דרויף ליגט נייארט מן מוז זיך היטן אז מן דז שטרויא ניט צו ריימט אבר ברעכט · אונ' מן קיסן צו קאפן אונ' דען ליגט מן איין ברוט אויף דען מת אונ' היבט עז אם אונ' ליגט עס אויף דען שטרוא אונ' דעקט עז צו מיט איין שווארץ טוך * אבר מן טאר קיין כלי הייסן איין ליכט צו קאפן צו שטעלן

ביז ביי נכט שטעלט אן איין ליכט צו קאפן אול׳ דש ברוט אז אן אויך דען
את ליגט אמג זיין אזו קליין אז עז איז אלז ווער עז פון איין פעניג׳ אול ער
אמג וואל פלייש עסן ווין טרינקן אול׳ אתפלה זיין אך אמג ער וואל שול גין
נייארט פיל הבן דען מנהג דש זי ניט שולן גין אזו לנג אז עז ניט צו קבורה
איז וועגשן שבת איז ווען ער דר הייס אתפלה איז זגט ער קיין אגן מבות
נאך ניט באה אדליקין :

אונ׳ אולאי שבת זאל ער וואז פריאר אתפלה זיין דען אז אולאי שבת
קומט אול׳ איז נכט טאר ער ניט אתפלה זיין אול׳ אך ניט הבדלה
אכן׳ אול׳ ווען ער אוז זיך מקדים זיין פר דען מקום צו גין דש ער וואש
ביטשטעלט לרכי האת היבט זיך זיין אנינות איד אן אז ער אויז דר שטט
גיט׳ אול׳ ווען ער עש מורגן ביגראבן הט אול׳ זאן תפלה איז ניט עובר
אוז ער אתפלה זיין היבש אן פון ישתבח אבר קיין תפילין טאר ער דען
זעלביגן טג ניט ליגן׳ אבר די תפלה פון אולאי שבת ווען ער ניט הט
אתפלה גיוועזן׳ בדרך ער ניט אתפלה צו זיין׳ ווען שון איין את ווער גאך
אזו לנג גילעגן דז ער ניט הט אתפלה גיוועזן וויל ער איז אונן גיוועזן בידרך
ער ניט דר נאך אתפלה צו זיין אבר הבדלה אכט ער ביז יום ג׳ אול׳ בידרך
קיין בשמים נאך קיין נר׳ נייארט נעמט איין כוס אול׳ אכט ברכה אול׳
זגט המבדיל בין קודש לחול וכו׳ ווען אבר זאן תפלה עובר איז דארך
ער גאר ניט אתפלה צו זיין ביז מנחה :

אלי דינים ווער דא זאל קדיש זגן אול׳ וויא אן זגט :

מר אין די שבעה איז אלט גלייך איט קדיש זגן עש זייא איין
פרעמדר אבר איין בעל הבית אול׳ נאך די שבעה הט
דר פרעמדר ניט אער אז איין קדיש אין איין שול ווען שון פיל שולן זיין׳
אין איין טייל ערטר גיבט אן איז אין די שלשים אלי קדשים נייארט איין
יאר לייט אוז ער איין קדיש געבן׳ אבר אין די שבעה בידרך ער דען
יאר לייט גאר קיין קדיש צו געבן ווען ער שבת שון קומט׳ נייארט די
קינדר די ניט שבעה יאים זילן ווען זי שון קואן זיין זי וואל דוחה אבלים
אול׳ הבין אלי קדשים אבר איין יאר לייט אוזן זי איין קדיש געבן׳ ווען
צווי ווערן גיטשטארבן אול׳ איינר הט לעהן זין גילאזן׳ אול׳ איינר איין זון
כעאן די לעהן זין לעהן קדישים אול׳ דער ניט אער אז איינם׳ ווען זי
העטן גורל גיווארפן אום די קדשים * אול׳ דער נאך קואט נאך איינר
איז דר ערשטי גורל צו ניקט אול׳ אוזן אלי ווידר אויך נייאש גורל ווערפן׳
ווען אן שבת ווערן פיל יאר לייט דש ניט איטליכר קענט קדיש זגן אאג
ער אולאי שבת קדיש זגן * אול׳ אך זאל איין אבל אתפלה זיין דען אולאי
שבת גיאן זי אין גיהנם ווידר * ווען ער אבר אן די ואכן העט קיין
קדיש

קדיש גיזאגט בייא טאג גיבט מן אים צו ערב קיין קדיש ניט · בייא די (ספרדיים) זאגן אלי אבלים קדיש צו גלייך מיט איין אמן :

אונ' איין זון זאל קדיש זאגן אום זיין עלטרן אך מאג זיין ענקיל ווען זיין פאטר צו פרידן איז קדיש זאגן אום זיין עלטר פאטר (בני בנים הרי הם כבנים) אבר אין דישן האבן זי קיין חיריות ניט נייארט אין אירי הייזר מאגן זי זאגן · אך אזו ווען איינר הט איין יתום אויף גיצוגין אונ' גילאזט לערנן מאג עש אין זיין הויז קדיש זאגן אום אים אך מאג ער לאזן נאך זיין טוט רבנים פר אים לערנן אין זיין הויז · אונ' קדיש פר אים זאגן : אבר איין טייל וועלן זאגן דאש עז מאג קדיש אום אים זאגן זיין טאכטר איז איין גיטשפעט אונ' גילעכטר · אונ' איז איין (דבר תפל שלא נמצא בשום ספר) · מיטלייכן יאר לייט אוזן די אבלים איין קדיש געבן :

אונ' קדיש וברכו אונ' ער איז את תפלה ואכלה מן איין טייל ערטר איז ער גאר את תפלה ווען מן קיין תחנות זגט זאל מן קיין אבל נאך יאר לייט לאזן את תפלה זיין · איין פרעמדין יאר לייט אוז מן איין קדיש געבן · אבר (בחורים אלודים אטרתים) הבן אלי חיריות אז וויא איינבן עיר ווער ניט בר מצוה איז זאל קיין קדיש וברכו זגין · ווען איינר איין קינד אז איז קומט איהם צו ואכלה את תפלה צו זיין וויל דריכן שטיט (ואני זאת בריתי) : אונ' קדיש זגין אין די שבעה רעכנט מאן פון דער קבורה אן · ווען ער עש העט גיווארגיווארן אן אכטן טאג אונ' קומט שוין אוב ער שון נאך ניט (שבעה יאים אויז גיזעשן איז · הט ער דאך ניט מער אז דען ערשטן (קדיש) אז ער שון קומט אונ' דער נאך שטעלט מן אין אויף די ראל גלייך אנדרי (אבלים) אך אזו ווען ער אן ערשטן טג יום טוב לקבורה קומט רעכנט מן אים זיין שבעה פון דעם טאג אן אז מן אים בגראבן הט אונ' וויל ער גאנץ יום טוב שון גיט אוז ער מיטלייכן יאר לייט געבן איין קדיש · איז אבר דאך דוחה (אבלים) ווען איינס פאטר אונ' מוטר שטערבט גיבט מן אין דאך ניט מער אלז איין קדיש אז וויא איין אן איין בעל בית דש זיין קינדר וואוכין אין איין אנדרי שטאט אונ' קומן נאך זיין טוט אין איר פאטרש שטאט הבין ניט מער אן די קדישים אלז וויא איין אנדרר פרעמדיר · וויל זי אנדרשט וואו וואוגין · ווען מן הט גורל גיווארפן אונ' צווייא הבן איין ב' אונ' איינר הט איין א' אוזן אלי דרייא ווידר (גורל) ווארפן ווען אבר איינר הט איין ב' אונ' צווייא איין א' זגט דער די ב' הט קדיש · אונ' וויל פיל זגין פון (קדיש) ווענט זיך אן (מנהג) וועלין מירש ווייטר בלייבן לאזין מיטלייכר טוא אלז וויא זיין מנהג איז : אוב מן שון אוז האלטן (אבלות י"ב חודש) אבר קדיש זגט ער ניט מער אלש י"א חדשים דען דר גרעשטר רשע איז ניט מער אין גיהנם אלש (י"ב חדשים) אונ' ווען מן זעלט אזו לנג קדיש זגן האלט ער

זיין פאטר פר איין גרושן רשע אול' אן דיזן טאג אז די (י"א חדשים אויש זיין זגט ער אך קיין קדיש אז אן אמטג ווער דר נעכֿטר טאג פון די י"א חדשים) אז זיין פאטר גישטארבן איז הערט ער זונטג נו נכֿט אויף אול' זגט קיין קדיש · אול' אז פון דער איתה י"ב חדשים איז הבן זי יאר צייט אזו פיל טעג אים (חודש) אז ער גישטארבן איז אול' אוז דען זעלביגן טג פשטן אלי ברידר נו גלייך וועןשון דר ניט בייא די (איתה וקבורה גיוועזן איז אבר ער הערט עז ונג דר נאך גיווארר גיווארין הבן דאך אלי גלייך יאר צייט אול' קומט זי אלי (קדשים) אול' דער נאך הבן זי גאר אויז גיהיט :
אול' ווער עז ערשט אין נאעלפטן חודש גיווארר ווערט זילט ער ניט אער אז איין שעה אול' רייסט קריעה אול' הט איט זיין ברידר נו גלייך יאר צייט אול' טאר קיין קדיש זגן ביז ער יאר צייט הט איט זיין ברידר · גייארט זיין אבלות אוז ער הלטן טאר אויף זיין שטאט ניט זיין אלז וויא זיין אנדרי ברידר טון ביז ער הט יאר צייט גיהט דען איז זיין אבלות אויז : דען אויב זי שון הבן אויף גיהערט קדיש נו זגן אבר איר אבלות אוזן זי הלטן אז וויא ערשט ביז פנאך איר יאר צייט * אול' דער נאך הט ער אלי יאר אזו פיל טעג אין דען חודש יאר צייט אול' אוזן פשטן אול' קדיש זגן דען זעלביגן טאג :

ווען אן קיין תחנות זגט בידארף דר יאר צייט ניט נו פשטן * אול' די נכֿט אז זיין יאר צייט אן היבט טאר ער אויף קיין סעודה גין אול' יאר צייט אוז ער פשטן ביז נכֿט · ווען זיין ערשטר יאר צייט אז ער הט אויז גיהיט איז אם פרייטאג אול' ער הט ניט ביז נכֿט גיפשט וויל שבת איז ווען זיין יאר צייט ווידר אן פרייטאג קומט בדארף ער אך ניט ביז נכֿט נו פשטן * אבר אז זיין יאר צייט אן די וואכן קומט אוז ער אלי צייט ביז נכֿט פשטן ווען שון אן פרייטג איז · ווען אין דז פשטן טעדגליך ווער בדארף ער קיין מאל ניט ביז נכֿט נו פשטן · אול' ווען ער הט דען ערשטן פרייטג ביז נכֿט גיפשט ווען ווידר קומט פרייטג אוז ער אך ביז נכֿט פאסטן · אול' ווען זיין ערשטר יאר צייט אן שבת אבר אן יום טוב קומט טאר ער זיין (שבת) קליידר דאך ניט אן טאן אול' ניט אויף זיין שטאט זיצן ביז נו שחרית נאך טון · אול' ווער יאר צייט הט אוז די נכֿט אול' טאג ליכֿט ברענן * אול' ווער קיין קינדר לאזט זאלן זיין פריינד אלי יאר דען זעלביגן טאג אז ער גישטארבן איז איין ליכֿט אום אים ברענין :
(ווען עיבור איז וויא אן קדיש זגט אול' יאר צייט הט) :

מה ווען איינר שטערבט אין יאר (שן עיבור באדר ראשון) הט אן אלי אמל יאר צייט אין אדר ראשון ווען שון, ווידר עיבור קומט ווען ער גישטארבן איז אין אדר אול' איז ניט (עיבור) אול' דאש יאר אלס :

ער הט אויז גיהיפן איז עיבור הט ער יאר צייט אין אדר ראשון · אזו פֿיל
טאג אין חודש אז ער גישטארבן איז · וען ער אבר גישטארבן אין איין
יאר דאש עיבור איז אין תשרי אבר חשון כסליו טבת · שבט אדר הט ער
יאר צייט אין איין חודש אז ער גישטארבן איז פֿון די חדשים זגט ער י"א
חודש קדיש י"ב חודש הט ער אויז גהיט אזו פֿיל טעג אין חודש אלש ער
גישטארבן איז · אונ׳ יאר צייט הט ער אין דרייצעכטין חודש אלשו ער
איז גישטארבן (ה׳יום בכסליו ה׳תשרי הוא י"א חודש) הערט ער אויך
קדיש צו זגן ה׳חשון הוא י"ב חדשים הבן זי אויש גיהיט טוט זיין
טלית אפ אונ׳ גיט אויף זיין שטאט אונ׳ מאג אויף חתנות גין אונ׳ ה׳ כסליו
הוא י"ג חדשים אז זיין פֿאטר טוט איז דא הט ער יאר צייט :
אך אזו ווען ער איז גישטארבן אין איין יאר דש עיבור איז אין (ניסן
אייר סיון) אזו אלי חדשים פֿון ניסן אן אונט ווייטר אונ׳דז יאר דר
נאך ווער עיבור ווען ער איז ה׳ניסן גישטארבין איז ה׳אדר ראשון י"א
חדשים הערט ער אויך קדיש צו זגן (ה׳אדר שני הוא י"ב חדשים) הבן
זי אויש גיהיט (ה׳ניסן הוא י"ג חדשים) הבן זי יאר צייט · אלי מאל אזו
מאן יאר צייט הבין אין דעם צעלביגן חודש אז ער גישטארבן איז · אבר
דאך קיין נייאי קליידר זאל מאן אן טוהן ביז מן הט יאר צייט גיהט · ווען
ער אבר איז אין אדר שני גישטארבן ווען ווידר עיבור איז הט ער יאר
צייט אין אדר שני אזו פֿיל טעג אים חודש אז ער גישטארבן איז ווען ער
טון אן די וואכן גישטארבן איז קאן זיין יאר צייט אן טבת קואן · אך אזו
ווען ער טון אן טבת גישטארבן איז זיין יאר צייט אן דר וואכן קואן אונ׳
ווען ער ווער אן ראש חודש גישטארבן דען ערשטן טאג הט ער אלי מאל
דען ערשטן טאג יאר צייט · דען אנדרן טאג הט ער אלי מאל דען אנדרן
טאג יאר צייט · ניט מער ווען ער ווער גישטארבן דען אנדרן טאג פֿון
(ראש חודש) אונ׳איבר איין יאר איז נייארט איין טאג ראש חודש הט
ער דאך ראש חודש יאר צייט אונ׳ווענדש יאר ווער איין טאג ראש חודש
גיוועזן אונ׳ער איז אין אנדרן טאג גישטארבן אונ׳ איבר איין יאר איז צווי
טעג (ראש חודש) הט ער אין אנדרן טאג ראש חודש דאך ניט יאר
צייט ביז דען טאג דר נאך איין טייל פֿאסטן ווען עיבור איז אין אלי ביידי
חדשים ווער ניט וויש ווען ער יאר צייט הט מאג זיך איין טאג נעמן
ווען ער וויל ווען טון אן טבת אבר די אבלים בדארפֿן איהם אין די שול
קיין קדיש צו געבן : (את בערב יום טוב ויום טוב ראשון ושני)

מן איינר דער ערב יום טוב שטעט איז גישטארבן אונ׳ בלייבט
איבר נאכט ליגן מאג דער אבל שון גין אונ׳ תפֿלה טון אונ׳
פֿלייש עשן אונ׳ וויין טרינקן אונבענטשן ניט מער ביי די פֿרויא טאר ער
ניט

ניט ליגן · אבר ער זאל ניקש טון נאהן צום (מת) ביז ער גיגעסן הט דען
אזו באלד אז ער היבט אן (מתעסק במת) צו זיין הט ער אן זיך (דין אונן)
טאר קיין פלייש עסן נאך קיין װיין טרינקן נאך קיין ברכה מכן אז װיא
איין אונן : אונ׳ װען עס איין גאנצן טאג ליגן בלייבט אבר װער בייא טאג
גישטארבן אונ׳ בלייבט ליג׳ ביז דען אנדרן טאג יום טוב אבר ביז (איסרו
חג של יום טוב) היבט זיך זיין אנינות ניט איער אן אז דען זעלביגן טאג
אז ער היבט זיך אן מתעסק בצרכי המת וקבורה צו זיין . אונ׳ מאג גאנצן
י״ט פלייש עסן אונ׳ װיין טרינקן אונ׳ מתפלל זיין : אונ׳ מוצאי יום טוב איז
זיין דין גלייך אז װי בייא מוצאי שבת אז נאכט איז טאר ער ניט מתפלל זיין
נאך ניט הבדלה מכן · אונ׳ בייא דער פרויא טאר ער ניט ליגן פון דער
מיתה אן ביז נאך די שבעה : אונ׳ קיין נכרי זאל ער ניקש הייסן טון
ביז נאך יום טוב מכל שכן דס קיין יהודי זאל ניטשט טון ביז מן הט ברכו
גיזגט : מכל שכן שבת דס מן זאל ניקש הייסן טון ביז נאך ברכו · נייארט
װען ער װזט פריא גין פר דער שטאט אין תחום דש ער װז װאש הולין
פר דען מת אז נכט איז דס מאג ער װאול טון : ניט מער אז ער אן היבט
צוגין היבט זיך זיין (אנינות איד) אן : עש זייא מוצאי שבת אדר מוצאי
יום טוב הט אלז איין דין :

(מת בפסח װי מן סדר גיבט וכל דיני מת ביום טוב)

מז װען איין מת איז די נכט אז מן דען סדר גיבט מאג ער צולן גין זיין תפלה טון אונ׳ מאג קידוש מכן דער היים אונ׳ עסן פלייש אונ׳ טרינקן װיין אונ׳ בענטשן אבר דען סדר זאל ער לאזין איין אנדרן טון אונ׳ ער זאל ניש מיט זגן אונ׳ קיין קיטל זאל ער אן טון אונ׳ קיין חסבה זאל ער אויך מכן אונ׳ מין יאר דש ער אבל איז אויך פאטר אונ׳ מוטר זאל ער אך קיין קיטל אן טאן נאך קיין (הסבה) אויך בעטן :

אז איין מת אן די ערשטי נאכט יום טוב איז אונ׳ מן בגראבט עש צו מארגן אם ערשטן טאג מאג ער בייא נכט צולגין אונ׳ פלייש עסן אונ׳ װיין טרינקן אונ׳ תפלה טון אונ׳ מאג אויך זיין שטאט זילן אונ׳ ברכת מכן אונ׳ בענטשן : אבר ער זאל ניטשט טון צום מת ביז ער גיגעסן הט אונ׳ צו מארגנש בגראבט ערש : אונ׳ אזו בלד אז ער מיט אום גיט היבט זיך אן (דין אנינות) אונ׳ מן היבט דז מת יום טוב אם אנדר ברעט אונ׳ דריקט אים די אויגן אונ׳ דז מויל צו אונ׳ נעמט שטרוא אונ׳ ליגט עש דרויף אויף דר ערד אונ׳ איין ליכט צו קאפן אונ׳ דעקט צו מיט שװארץ טוך : אונ׳ מן זאל זיך היטן אז מן די שטרוא ניט צו רייסט אבר צו ברעכט : ארב׳ אלי (מלאכות שאסור בשבת אסור ביום טוב ראשון) ניט מער װאז מותר איז אם יום טוב (משום אוכל נפש מותר לעשות למת) מן יום טוב מאג מן װאשר װארמן אונ׳ קמאן אך מאג מן װאשר

ווארן מטהר איט צו זיין אך אמג אן טראגן אין תחום אלז האלט די פר דר
שטאט ליגט אמג אן מריין טראגן איט צו קאבן אזו אמג אן אך דט את צו
קבורה טראגן אין תחום ניט מער איך אמג וואול האלט טראגן זעלברט
אויך איין שווטר אבר ניט איט איין וואגן אדר שיף אדר איט איין בהמה
טאר אן עז ניט לאזן טראגן אזו טאר אך קיין יהודי דז את פירן צו ביגראבן
איט איין שיף אדר וואגן נייארט דורך נכרים אמג אן עז וואול לאזן פירן אבר
קיין יהודי טאר אויף דען וואגן אבר אין שיף זיצן ווען טון נייארט איבר איין
טאאל וואסר ווער נייארט ווען ער קאן דר בייא צו פוס גין אמג ער גין ווען
עז אין תחום איז דען עז איז קיין חילוק צווישן שבת אול׳ יום טוב וואז שבת
אסור איז • איז יום טוב אך אסור ניט מער וואז יום טוב אותר איז הט אן
אך אתיר גיוועזן צום את • ארון ותכריכים די קבר גראבן אול׳ צו שיטן אוזן
אלז נכרים טון. אול׳ ווען קיין נכרים צו קריגן וועדן אוזן אן דז את ליגן לאזן
ווען טון נאך אזו לאנג דען דר ערשטי טאג יום טוב איז אן התורה אז וויא
שבת איז נייארט יהודים ליגן דז את אין קבר אול׳ מעגן אלי כלי קבורה
ווידר אהיים טראגן אין טייל ערטר ביגראבן זי קיין את דען ערשטן טאג
דען זי הבן אורמ זי מעכטן וואז ניט רעכט טון דען את אבר ח״ו אחלל יום
טוב זיין עז זייא דען דז את ווער לנג גילעגן אבר אוזט לנג ליגן דען ביגראבן
זי עז אך טאר אן קיין נגיל אין ארון שלאגן נייארט אין די לעכר שטעקין אן
טאר אך קיין קריעה רייסן נאך קיין טוך צו רייסן נאך ניקט צו ברעכן ווען
עז טון פון ניטן העט לון את אך זאל אן ניט דז העמד אויף רייסן אז זיא אן
פלעגט אן די וואכן צו טון : אונ׳ אזו זאל אן מטהר זיין אן יום טוב עט
זייא דען ערשטן אבר דען אנדרן טאג : אן זאל דז את ליגן אויף דען מטהר
ברעט אול׳ זאל איין לייליך איבר אים דעקן אול׳ זיין העמד אויז טון אונטר
דען לייליך אול׳ זאל דז וואסר שיטן איבר דען לייליך דז עז וואול נאס איז פון
אלי זייטן אול׳ אן זאל די הנט אויך דז לייליך הלטן אן אויל דז קיין וואסר אים
אויל קואט אול׳ וואול וואסר שיטן פון קאפ ביז פוס אול׳ ניט וועשן נאך רירן
איט דען לייליך דען ווען אן זעלט וועשן איט דען נאסן לייליך מעכטן זי דט
וואסר אויז קוועטשן אויז דען לייליך אול׳ דז טאר אן שבת אול׳ יום טוב ניט
טון איז (איסור סחיטה) אול׳ דען זאלן זי איים די נעגל פון הענד אול׳ פים
איט איין נאגיל אויז אאכן דען דרעק דר לום איז בידארפן אבר ניט אויז צו
קראצן וואז פאסט דראן קלעבט : אול׳ דען ווידר וואסר דריבר שטין איבר
די נעגיל אז וויא אן די וואכן אבר ניקט וועשן איט דען נאסן לייליך *
דר נאך זאלן זי נעאן איין טרוקן לייליך אול׳ זאלן עז הלטן אין די היך איבר
דען נאטין לייליך אול׳ אן זאל דז נאסי לייליך אונטן איין פיר ציהן אול׳ אויף
דר ערד ליגן אבר איין וועק העגגן נייארט אין קיין פאס וואסר טאר אן עז
ניט ליגן אול׳ איינר זאל
אויף

אויך דען אנדרן פֿאמן דש קיינר ניט וועשט מיט דען נאמן ליילך :

אונ׳ דען זאל מן דז אֵת וואל אפ טריקן מיט דען טרוקן ליילך איבר אל אול ווען דש טרוקן ליילך צו נאס ווערט דז מן קענט דז וואסר רויז קוועטשן זאל מן נאך איינס נעמן · אול וואו ניט אפ גיט מיט דען טריקן ווען שון וואז מן מיט קלעבט בידערך מן ניט אפ צו קראצן · דען ווען שון מן דיוואובן טאר מן ניט אפ קראצן וואט מן מיט קלעבט אז עז נייארט וואל אפ גיטרוקנט ווערט אויז די טהרה גוט · אבר דז אֵת מיט שטרוא אבר הייא זאל מטהר זיין הב איך עטליכה מאל גיפרובירט אול הב עש גאר ניט גוט גיפֿונדן פֿר ערשט אז מן דז שטרוא אבר היי איין טונקט אול טוט עז מיט צו וועשן איז ניט מיגליך אבר מן קוועטשט עז אויז דר נאך ברעכט מן דז שטרוא אול מן קן מך דז אֵת ניט איבר אל מיט וועשן אול מן אויז מיט דען אֵת אום גין ערגר אז מיט איין בהמה ווען מן עש מיט שטרוא אבר הייא וועשט אול . מיטליכש מאל אז מן איין טינקט קומט מן צו (מימור מחיטה) · דער נאך דר גאנצי לייב פֿון אֵת קלעבט פֿול מיט שטרוא אול טפרייאר ווען מן שון אב טריקנט בלייבט דש דראן קלעבן · אול איז דאך איין ביוש דז עז זאל אזו רויז זעהן אול מיטליכש אפ צו קלייבן מיט די הענד מן אלי ערטר איז פשיטא ניט צו טון (ועל כלם) אז מן דז אֵת צו דעקט מיט שטרוא אבר הייא אבר אז מן קומט אול ווילן עדר מיט וועשן איז ניט מיגליך אז עז קן צו גידעקט בלייבן מיינז פֿאלט אויך די זייט אול די אנדרי אויך די אנדר זייט ביז דז אֵת ליגט גר אופֿן גידעקט · אול ווי גאר זער הבן אונזרי חכמים גיווארנט מן זאל דש אֵת בצניעות מטהר זיין אול ניט פֿון מים אנטפלעקן וואט קיין טדר איז בייא איין לעבנדיגן צו אנטפלעקן אז דר פסוק זגט (והצנע לכת עם אלהיך) דרעדי קטלינה נמכאה נשאות קדושי׳ קומן דען אֵת אנטקיגן אול זיינן דא צו פֿירן זיין נשמה מין (גן עדן) אז וויא איך היינטן גשריבן הב : אול דש אלז הב איך זעלברט גיזעהן דש עש אזו איז אז ווי איך דא טרייב . דרום איז ניט בעשר דז מן זאל מטהר זיין מן ים טוב אז ווי איך גישריבן הב איז איין גוטי טהרה אול קיין עבירה ווערט דר דורך קומן אול איז דען אֵת איין כבוד :

אונ׳ ווייל מיר דא רידן פֿון (מימור מחיטה) זאל מיטליכר נזהר זיין קיין כלים אויך צו טפילן מן טבת ויום טוב מיט איין נאס טוך נייארט מיט די הנט מין וואסר וואשר אפ גיוועשן אול מיט איין טרוקן טוך אפ גיווישט אול מיטליכר (ירא שמים) זאל אכטונג דרויף הבן דז מאן איין עבירה ניט מין זיין הויז זאל גישעהן · אך זאל מן קיין אֵת מטהר זיין אם פסח מיט קיין גיטטערקטן ליילך אבר טיכר דען אזו בלד אז דז נאס ווערט הט ער איין רעכטן חאמן אול מיז עובר (בל יראה ובל ימצא) אכל שכן

ש קיינר קיין גישטערקטי לנעהזן אבר סרוועטן נאך שנופ טיכר זאל
מן פסח ניט גיברויכן דען אזו באלד אז דש נאס ווערט אלס וואש דראן
כידרט איז חאזן דען (איסור חאזן באשהו') אזו זאגן אז טרוקן בלייבט שאט
ניטט אז אבר נאס ווערט איז חאזן · אך אזו קארטן אז איין שטיקלן פון
איין קארט איין איין עסין פלט אול ווערט נאס איז אלש חאזן :

אונ' מן בגראבט דז את מן יום טוב פריא דש די לייט קענן ווידר שולן
קומן · ווען זי אבר ניט קענטן ווידר שולן קומן זאל מן עס נאך שול
בגראבן אך אזו ווען איין (חשוב און איין תלמיד חכם) שטערבט זאל מן
אים נאך שול בגראבן דש איטליכר זאל לויה נאך טאן : אול אז דר אבל
פון בית החיים קומט גיט ער שולן אול טאר גאר קיין אבלות מהג זיין ·
נאך יום טוב זילט ער שבעה יאיך נייארט בייא זיין ווייב טאר ער ניט
ליגן אול לייט קומן בייא אים מנחם לו זיין אול זגן (יום טוב היא מלנחם
ונחאה קרובה לבא) אול זיין שטאט פר ענדרט ער אך ניט מן די שול
נאך קיין טלית זעלט ער ניט אויך : אול ווען דר אנדרר טאג שון שבת איז
פירט מן אים דאך ניט שולן אך אזו ווען איסרו חג מן שבת ווער פירט
מן אים אך ניט שולן אול האלט קיין אבלות ביז (מוצאי שבת) לו נאכט
רייסט ער קריעה אול זילט איין שעה ווערט אים פר איין טאג גירעכנט
אול אז ער פרייטג פריא איין שעה זילט איז זיין שבעה גלן אויש · אול
מן פירט אים שבת ניט שולן דען זיין שבעה איז דאך חויז · נייארט
ער גיט שולן אול פאר ענדרט זיין שטאט אול זעלט זיין טלית אויך אול
שלשים לילט ער פון די איתה מן :

אונ' דער אנדרר טאג יום טוב אוז מן אלז אך טאן אז ווי דען ערשטן
טאג ניט מער ווען קיין נכרים דא ווערן מעגן יהודים אלש טאן
ארון אבן אול תכריכן ניאן אול איט וואגן אבר שיך פארן ווען שון אויז
דען תחום איז אול דש קבר גראבן : דען דער אנדרר טאג יום טוב הבן
די חכמים בייא דען את גישטעלט אז ווען וואוך ווער : דאך זאל מן עס
ניט אופן באר טון פר די נכרים דש זי ניט זאלן זגן זי ערבטין מן איר
(יום טוב) אול אלש וואז מן קאן פירדיג קריגן ווען שון וואש שלעכטר איז
זאל מן עס נעמן · אול אלש וואש איינר קאן טאן! זאלן קיין לווי דראן
ערבטן · אול ווען זי איט שיך אבר איט וואגן אוזטן פארן אדר אויש
דען תחום גין זאל קיינר מער איט אז די מן אוז הבן לו דער קבורה אפילו
פאטר אדר מוטר אבר קינדר טארן ניט איט פארן : ווען אבר נכרים
דא זיין אוז מן אלש לאזן טאן דורך זי ווי דען ערשטן טאג ניט מער מן
שיך אבר וואגן אדר אויז דען תחום מעגן די מן ניטיג הט לום את איט
פארן : אול אך מעגן יהודים דען אנדרן טאג די קבר לו שיטן ווען
שון

טון נבֿריס דא זיין אבר ניט דען ערשטן טאג (כלל כל דבר) דר ערשטי
טאג אוזן אלז נבֿריס טאן אונ' ווען קייני דא זיין אוז אן דש את ליגן לאזן ·
אונ' דען אנדרן טאג ווען קיין נבֿריס דא זיין דען מעגן יהודים אלש טאן
אז ווי אן די שאולן : אונ' אשהר זיין דען אנדרן טאג מעג אן פֿרייא טאן
מיט לייל פֿר נייארט אן זאל ניט אויש קוועשטן מיט די הענט אוט ווילג
אונ' ווען די תכֿריכֿן ווערן פֿונ גיוואורן דען ערשטן טאג אוז אן זי אם וויטן
מיט איין טוך אונ' דען אנדרן טאג זאלין זי אין קאלט וואסר אב וויטן
אבר ניט אין ווארם' וואסר· אונ' אן בידארף זי ניט אויש טואן ווין אן זי
וועשט אונ' ווען אן איס שון אזו נאס מיט בגראבט איז ניקט דראן גילעגן
אבר אן זאל אויף פאסן אונ' טיכֿר אונטר ליגן אז זי ניט פֿול ווערן אונ' וואש
אן ביי איס ליגט טאר אן ניט איין וועק נעאן אוז זי איס מיט געבן ווען
אן זי אויף דען (בית החיים) איין וועק נעאט אוז אן זי אין קבֿר ווארפֿן
עס זייא דען ער אוז ערשט רידן דז וויל איך ווידר אוועק נעאן דען טאג
ערט נעאן : איין (קברן) דר ניט קענט זיך אן יום טוב אות עסק באת זיין
אונ' איז זיין גורל טאג ער, וואול איין אנדרן שטעלין אונ' טאג אך בילאנט
נעאן אבר ער זאל ניט דינגן מיט איס נאך ניט רידן פֿון בילאנן אונ' ער זאל
אך ניט רידן איך וויל בילאנט הבן דר פֿון · אך אז וואס אן אוז קאפֿין צום
את יום טוב טאר אן ניט דינגן נייארט איין אשכון מעג אן געבן : עס
זייא דען ערשטן אבר דען אנדרן טאג : ניט אער דען אנדרן טאג אז אן
דש את ליגן לאזט טאג אן אפֿילו מיט געלט קויפֿן אונ' ברעטר זעגין אונ'
ארון מאכֿין אונ' אלש וואז אן פֿון ניטן הט צום את :

איין קינד דאז שטערבט אן יום טוב ווען שון אן דרייסיגשטן טאג
שטערבט איז דאך איין ספֿק נפֿל דאך ווען עס איז איין אויש
גיטראגן קינד אונ' הט האר לונגל מעג אן עס דען ערשטן טאג
ביגראבן ניט אער ווען עס איין בן זכר ווער אונ' איז נאך ניט גיודשתג
דען בגראבט אן עס דען אנדרן טאג אונ' יודשת עס אויף דען (קבֿרות
דען אן ערשטן טאג טאר אן עס ניט יודשן · ווען עס אבר איין אכֿטן
חודש ווער גיבארן גיוואורן אבר איז קיין אויש גיטראגן קינד הט קיין
נעגל נאך האר אכֿל טכן ווען עס גאר טוט גיבארן ווערט טאר אן עס
ניט ביגראבן ניט דען ערשטן נאך דען אנדרן טאג אונ' טאר עס ניט
טראגן פֿון איין אורט צום אנדרן דען דש איז איין (נפֿל בודאי) אונ' ווען
איין קינד איבר דרייסיג טאג אלט איז אונ' שטערבט אונ' איז ניט
גיודשת ביגראבט אן עס דען ערשטן טאג אונ' יודשת עס אך דען
אל די קינדר די לעבנדיג גיבארן ווערן אונ' שטערבן אי אן זי יודשת
איז אן זי אל אויף דען קבֿרות מיט איין גלאז אבר שערבן אבר מיט
קיין

קיין אנטפר · אן שנייט נור די ערלה אפ אונ' ווערפט זי אין קבר אבר בידארף קיין פריעה צו אבן אונ' ווער טון קיין אוהל איז אאג עס טאן אונ' בידארף אך קיין ברכה צו אפן אונ' מן גיבט אים איין נאמן זאגט אזו זאלשטו הייש אז וויא זי זיין פאטר זאגט איין איידן גיט אן אך איין נאמן אבר ניט די טוט גיבארן ווערן · אונ' מן גיבט אים דרום איין נאמן דען תחיית המתים ווערן זי אך לעבנדיג ווערן ווערט מן זי רופן מיט דעם נאמן בייא איר עלטרן דאך זיין איין טייל די אנדרי מנהגים הבן מיט כפן צו בגראבן אונ' בגראבן יום טוב גאר ניט אאג מיטליכר טאן אז ווי זיין מנהג איז ווי וואל אזוי איך גשריבן האב טרייבן אלי אחרונים דש מן אזו טאן זאל :

(את בחול המועד) :

מח איין את בחול המועד הט ער (מיד דין אונן) אזו ווי אן די וואכן ביז עס צו קבורה איז אונ' דר נאך טאר ער קיין אבלות טרייבן ביז נאך יום טוב נייארט ביי זיין וייב טאר ער ניט ליגן · גלייך אז ווען איינר שטערבט אן יום טוב אונ' די אלי טארן קיין אבלות אופן באר טאן אבר (בצינעה) אונ' זי האלטן ער טאר ניט לערנן נאך ניקס וואס איין שמחה איז אונ' מן זאל אים אך ניט אויף רופן נייארט אנדרי אלות אאג ער וואל הבן · ווען ער איין לאנד איז אאג ער מיט די קינדר וואל לערנן אונ' ווען ער אין די שול פעגט זיין שיעור צו לערנן אאג ער אך לערנן · נייארט פר זיך זעלברט טאר ער ניט לערנן · אין משכני רייסט אן קיין קריעה. אם (חול המועד) זייא דען איבר פאטר אדר מוטר · אונ' אין פונן רייסן זי איבר אלי דש זי שבעה יאריך זיצן · אבר אויף פרעאדר ווען ער טון ביידר איתה איז רייסט ער ניט :

אונ' אן אאג מיך חול המועד מנחם אבלים זיין · אונ' אן זעלט דש את ניט אנידר דריי אאל אונ' אן דרשנת ניט אונ' אן זאגט קיין (צדוק הדין) אך קיין קדיש אונ' רייסט קיין גראז אויס אונ' אזט אך קיין (הקפה) אך אזו ווען איינר שטערבט אז אן קיין תחנה זאגט אבר ווערט ביגראבן ערב שבת ויום טוב נאך מיטאג אבר עס ווערט נאכט אי אן אים בגראבט איז אך דר דין אזו אז אן ניקס זאגט : אונ' ווער יום טוב שטערבט טאר אן חול המועד קיין קריעה רייסן ביז נאך יום טוב אפילו אויף פייטר אונ' מוטר אך ניט · אבר (בנע המות ויהי נועם) זאגט אן ווען טון אן יום טוב (ר' א' ד' כייפה) טרייבט איבר איין אדם גדול אאג אן וואל דרשנן אונ' קדיש זאגן ווען אן טון קיין (צידוק הדין) זאגט * אונ' דען שבת חול המועד אדר איסרו חג אן שבת איז פירט אונ' אים ניט טון דען דר שבת ווערט גירעכנט צו יום טוב אונ' גלייך אז ווען נאך יום טוב ווער אונ' טוט קיין אבלות ער אונ' מי שבת אונ' אז ער חול המועד את פנו

איז ווען זאן תפלה ניט עובר איז אוז ער אך תפלין ליגן וויל ער גאר קיין אבלות דערך טאן אול דען ערשטן טאג אז ער שבעה יאים זילט אוז ער אך תפלין ליגן · דען אלי טאג ווען ער דען ערשטן טאג אז אן עס בגראבין הט אבר גיהערט הט טאר ער קיין אבלות בפרהסיא טרייבן אוז ער דען צוועליגן טאג תפלין ליגן אול ווער נאך יום טוב שבעה יאים זילט אוז ער דען ערשטן טאג אך תפלין ליגן אך אזו ווען ער יום טוב גישטארבן איז אבר ער האטש גיהערט אוז צו דען ערשטן טאג אז ער שבעה יאים זילט תפלין ליגן :

אונ' ווען זיין את ערב יום טוב שפאט איז ביגראבן ווארן דש ער גאר הט ניט קענין איין וויניג אבלות פאר יום טוב טרייבן אוז ער נאך יום טוב שבעה יאים זילין אולשוטים ליזט ער פון די איתה אן : ווען ער אבר איין וויניג העט אבלות גיטאן פר יום טוב נאך דר קבורה ווער איין וויניג אויף דר ערד גיזעסן נעאט יום טוב די שבעה איבר זיך עס זייא ער גיט איט אדר ניט אז אן איהם איין וויניג פר יום טוב זגט עס איז בגראבן אול ער זילט איין וויניג ווען טון קיין טעה איז נעאט יום טוב די שבעה איבר זיך : ווען ער אבר הט דען ארון דר הייש פאסט צו גיאאכט אול יהודים איט נכרים גישיקט ווען שפעט ווערט דש די נכרים זאלן עס ביגראבן אולאכט דען ארון דרויטן ניט ווידר אויף נייארט ביגראבט אין "אזו צו גיאאכט אזו בלד אז ער אויט דען הויז איז דש זי איין וויניג זילן ווען · טון אין דר נכט ביגראבן ווערט נעאט יום טוב די שבעה איבר זיך · ווען ער אבר זעלט איט גין ווען טון דר הייש איז צו גישפערט אול ווערט דרויזן ניט ווידר אויף גיאאכט היבט זיין (אבלות) דאך ניט איער אן אז ביז נאך דר קבורה) :

אונ' ווען נאך ניט נאכט איז אול ער הט נאך קיין אעריב את תפלה גיוועזן ווען טון קהל הט (אעריב את תפלה) גיוועזן זילט ער איין איניג נעאט יום טוב די שבעה איבר זיך · אול אזו לנג דש קיין שטערן היבן אן צו קואן איז נאך ניט נאכט · אך אזו ווען ער זיין את צו שפערט אולטיקט וייט איין וועק אז עס אויז זיין הויז איז היבט זיין אבלות אן אולווען איין שטאט ביזעגרט איז אולער טוט זיין את אין ארון אול שפערט אין צו אולשטעלט אים אזו איז איין חדר היבט זיין (אבלות ויד) אן · אולווען אייכר איז פר טרונקן אבר גיהנגן גיווארן אזו בלד דש זי זיך אים (אימש) זיין דש אן אים ניט פינדן קאן אבר אן קאן אים ניט אפ קריגן פון די תלייה צו ביגראבן היבט איר (אבלות איר) אן : אולווען אן זי דר נאך קריגט אול טוט זי צו קבורה בידרפן זי קיין שבעה נאך גאר קיין אבלות איגר צו טאן אז קריעה אוזן זי ווידר

דיימן אונ' ביז מן אים בגראבט הלט ער זיך אז ווי איין אבל אויך אין את :
(דין שמועה קרובה) וואט מן הערט אין דרייסיג טאג :

מט אזו איז דר דין בייא (שמועה קרובה) ווען איינר הערט אין די דרייסיג טעג דש אים איינר גישטארבן איז · איז גלייך אז ווען ער הייגט ביי אים גישטארבן ווער אונ' ביגראבן אונ' אז פון דעם טאג אן אז ערש הערט ליזן ווען ערש שון אם דרייסיגשטן טאג הערט איז גלייך אז ווען ער הייגט ביי אים גישטארבן ערשט ווער * אונ' היבט אן איד שבעה יאים צו זיצן אונ' אז קריעה רייסן אונ' אן טיקט אים סעודת הבראה ער מאג וואל (תפלה) טון אבר קיין תפילין טאר ער דען ערשטן טאג אז ער היבט אן צו זיצן ניט ליגן · אונ' אז ער הערט איין ווייניג פר נכט אונ' ער הט נאך קיין מעריב אתפלה גיוועזן ווען מן שון אויז דר שול איז זילט ער איין ווינוג ווערט עז פר איין טאג גירעכנט · ווען ער אבר הט מעריב אתפלה גיוועזן ווען שון טאג נאך איז אונ' ער הט נאך קיין (מעריב אתפלה) גיוועזן היבט ער אן צו ליזן זיין שבעה פון מארגן אן אונ' אז דאך זיין (אבלות ושבעה איד) אן היבן אוז אויך דר ערד זיצן אונ' טאר מארגן קיין תפילין ליגן אז איז אך דר (דין ערב שבת וערב יום טוב) אז ער נאך ניט הט מעריב אתפלה גיוועזן ווען מן שון אויט די שול גיט ווייל נאך טאג איז דש ער איין ווייניג זילט ווערט אים פר איין טאג גירעכנט אונ' (יום טוב) נעמט די שבעה איבר זיך אונ' שלשים ליזט ער אלי אמאל פון דעם טאג אן אלט ערשט הערט .

אונ' ווער ניט איין ווייניג אבלות קאן טאן פר יום טוב נעמט יום טוב ניקט איבר זיך אונ' אולאי יום טוב אוז ער שבעה יאים זיצן אונ' שלשים ליזט ער פון דעם טאג אז ערש הט גיהערט · אונ' אוז (דברים שבצינעה נוהג) זיין טאר ביי זיין פרויא ניט ליגן פון דען טאג אן אז ערש הערט ביז נאך די שבעה יאים אונ' ניט לערנן · אלט אז ווי איך גשריבן האב ביי איינם דר ערב יום טוב שטערבט · אבר פלייש עשן אונ' ווין טרינקן מאג ער אן (שבת ויום טוב) וואל אונ' אז ער (אולאי שבת) אודר אולאי יום טוב איין שעה זילט ווערט אים פר איין טאג גירעכנט אונ' זילט נאך זעקט טעג * אונ' אי ער זיך זעלט רייסט ער קריעה אונ' מארגן אוז ער אך תפילין ליגן דען מארגן איז שון דר אנדרי טאג פון זיין שבעה אן צייט ווען דר טאג אלט ער היבט אן צו זיצן פר דען צווייטן טאג גירעכנט ווערט אוז ער תפילין ליגן · אונ' ער הט דאך אלי צייט אויט גיהייט אונ' יאר צייט פון דר איתה אן · אונ' אלי צייט אז ערש הערט אין די שלשים ליזט ער שלשים איד פון דען טאג אלט ערש הערט · אונ' שבעה יאים ליזט ער פון דען טאג אן אלט ער זילט אונ' די ביי דר איתה זיין ליזן אך אזו שלשים

זאלט אן אלז אאל פון דר אידה אן ווען ער שון נאך יום טוב שבעה יאיים
זיצט אול'שבעה זאלט אן פון דען טאג אז אן אן היבט צו זיצן : אול' אן
רעכנט אוט (איום האידה) אן רעכנט ניקט (איום הקבורה) אול' אי
עט ביגראבן איז הייטן זי אוננים אול'נאך דר קבורה אבלים היבט זיך
איר אבלות אן שבעה יאיים צו זיצן שלשים זאלט אן דאך איום האידה :
(דין שמועה רחוקה) וואט אן הערט נאך דרייסיג טאג

נ **אלז** ער הערט נאך דרייסיג טאג פון דער (אידה) אז איז איינר
גישטארבן איז זאלט ער. ניט אער אז איין שעה קיין (קריעה)
רייסט ער ניט קיין (סעודת הבראה) שיקט אן אים אך ניט קיין שלשים
זאלט ער אך ניט · עז זייא ער זאלט בייא טאג אדר בייא נכט איין שעה איז
זיין אבלות אויס אז דען ערשטן שבת האלט ער זיין טעגליכי קליידר אן
אול'זיין וואכן טלית אול'די ווייטי קרובים האלטן וואז פון איר טעגליכי
קליידר אן · אול'אויך פאטר אול'מוטר זאלט ער אך ניט אער אז איין שעה
אול'קריעה אוז ער רייסן אול'שלשים הלטן אז ווי איין אבל אול'ווייטר זיין
אבלות הלטן גלייך אז זיין ברידר פון דר (אידה) אן · אול'ווער נאך דען
יאר הערט בידארף קיין שעה צו זיצן · אך ניט דען ערשטן שבת וואז פון
זיין טעגליכי קליידר אן צו הלטן אויך פאטר אול'מוטר אז ערש נאך דעם
יאר הערט רייסט ער דאך קריעה אול'זיצט איין שעה אול'ווייטר קיין
אבלות אער נאך קיין קדיש זאגט ער ניט ביז ער יאר צייט הט גלייך זיין
אנדרי ברידר פון דער אידה אן · אול'ווער דא הערט אן שבת אודר
יום טוב) אול'איז נאך די דרייסיג טאג טאר ער וואול בייא זיין פרויא ליגן
אול'(אולאי שבת אדר אולאי י"ט) זיצט ער איין שעה אול'האלט קיין
שלשים ניט אול'דען ערשטן שבת האלט ער זיין טעגליכי קליידר אן ·
אויך פאטר אול'מוטר מאג ער וואול ביי זיין פרויא ליגן נייארט (אולאי
שבת אודר י"ט) אוז ער קריעה רייסן אול' איין שעה זיצן אול'שלשים אוז ער
הלטן פון דען טאג אן אז ער הערט אז ווי איין אבל אול'ווייטר הלט ער
זיין אבלו'אויס אז ווי זיין ברידר אול'ווען ער הערט איין שמועה קרובה אן
שבת אודר יום טוב אול'נאך שבת אודר יום טוב ווערט עט (רחוקה
איז איבר דרייסיג טאג פון דר (אידה) טאר ער דאך ביי די פרויא ניט
גן פון די צייט אן אלט ערש הט גיהערט אול'האלט (דברים שבצינעה)
אולאי שבת אודר יום טוב אז ער איז איין שעה גיזעטן איז זיין אבלות
שלשים אויס : אול'אויך פאטר אול'מוטר זיצט ער אך ניט אער אז איין
שעה אול'רייסט קריעה אול' (שלשים ואבלות) האלט ער אז ווי איך אובן
גישריבן האב · איינר דר דא הט חתנה פר יום טוב גיהט אול'איז אים
איינר אן י"ט אודר (חול המועד) גישטארבן ווען שון זיין פאטר ווער
האלט ער דאך זיין (שבעה

יאי

יאי האשתה) אויש אונ' האט גאר קיין אבלות ניט טוט אלט אז וויא איין אנדרר חתן וכלה אונ' (אונאי יום טוב) זילט ער שבעה יאים אונ' שלשים זילט ער פון די שבעה יאים אן אבר ניט פון דער איתה אן ווען ער טון בייא דער איתה איז גיוועזן · אך אזו ווען ער (שמועה קרובה ביום טוב אז בחול המועד) העט גיהערט ; דען ער בידארף גאר קיין אבלות צו טון ווייל זיין חתנה וואוך איז :

(וויא יום טוב די שבעה אונ' שלשים איבר זיך נעמט :

נא ווער דו איז איין טעה גיזעסן פר פסח נעמט פסח שבעה איבר זיך זיין זיבן טעג איין ווען אך פון די שלשים אונ' אכט טעג פון פסח זיין פופצעהן טאג איין ווען זילט ער נאך פופצעהן טאג נאך פסח זיין די שלשים אויש :

איין טעה פר שבועות נעמט אך די שבעה איבר זיך זיין זיבן טעג פון די שלשים אך איין ווען אונ' שבועות הט נאך איין מעלה בקרבנות דש מן מאג ביז זיבן טאג דר נאך די קרבנות מקריב זיין דרום נעמט עש נאך זיבן טאג איבר זיך אונ' דער אנדרי טאג ווערט פר איין טג גירעכנט זיין פופצעהן טעג פון די שלשים איין ווען גלייך אזו וויא פסח זילט ער נאך פופצעהן טעג זיין די שלשים אויש :

אונ' ווען ער איין טעה קודם ראש השנה איז גיזעסן זיין די שבעה איין ווען אונ' יום כפור נעמט די שלשים איבר זיך · איין טעה פר יום כפור זיין שבעה איין ווען אונ' סוכות נעמט די שלשים איבר זיך · דאן מאג ער זיך לכבוד יום כפור שערן אונ' באדן (ערב יום כפור) נאך איטאג ווען טון די שלשים ניט אויש זיין אלז ווער ער ערב יום כפור) לקבורה קומ איין טעה פר סוכות נעמט די שבעה איבר זיך אונ' איז זיבן טעג פון די שלשים איין ווען אונ' זיבן טעג (סוכות) איז פירצעהן טעג איין ווען או שמיני העצרת איז איין בזונדר יום טוב ווערט אך גירעכנט פר זיבן טעג אונ' דער אנדרר טאג פון שמיני העצרת איז איין טאג זיין כ"ב טעג איין ווען זילט ער נאך אכט טעג נאך (יום טוב) זיין די (שלשים) אויש :

ווען אבר די שבעה יאים פר יום טוב אויש זיין דש דר זיבנטי טאג איז אם ערב יום טוב נעמט יום טוב די שלשים גאר איבר זיך או מאג זיך ערב יום טוב נאך איטאג שערין אונ' באדן : אונ' אן (ערב פסח מאג ער זיך שערין אונ' באדן פר איטאג דען נאך איטאג טאר זיך קיינ לאזן שערן אן ערב פסח · ווער אבר ניט איין ווינג איז גיזעסן פר יום טו נעמט קיין יום טוב ניקש איבר זיך · אונ' ווען אבר ערב יום טוב שבת איז ווען טון ווער גאנץ שפעט גיוועזן דש מען איין את לקבורה קומן

איז

אזו אול ער העט גאר ניט לייט גיהט וואש צו זילן אול הט גאר קיין
(אבלות) גיטאן פר שבת אך אזו חען ער אן (שבת ערב יום טוב) הערט
דש אים איינר גיטשטארבן איז נעאט (יום טוב) דאך די שבעה איבר
זיך אז ווען עש אן די וואולן (ערב יום טוב) ווער : וויל ער שבת ניט
טאר בייא דער פרויא ליגן ביז (יום טוב) קומט דרום נעאט יום טוב אך
איבר אלש · אבר בייא דער פרויא טאר ער ניט איער ליגן אז ביז יום טוב
אין גיט :

אונ' ווען שון יום טוב די שבעה איבר זיך נעאט זגט ער דאך אזי
קדשים ביז (שבעה יאים) איין וועק זיין פון דער איתה אן אול
איז דוחה אבלים אבר איטליכן יאר לייט אוז ער איין קדיש געבן : ווען
דר זיבנט טאג ערב יום טוב איז אז ער איין סעודה גיזעטן איז זיין די שבעה
אול שלשים אויש אאג זיך באדן אול שערן אול נייאה קליידר אן טאן אול
גיט אויך זיין שטאט זילן · ווען אבר דער זעקסטי טאג איז ערב יום טוב
נעאט ואול אך די שבעה אול איין טייל פון די שלשים איבר זיך אבר ניט
גאר די שלשים דרום טאר ער זיך אך ניט באדן נאך שערן ביז זיין שלשים
אויש זיין נאך יום טוב אול אוז זונדר טיך גיןביז נאך איטאג אול ניט אויש
זיין הויז גין ביז אן אין די שול גיט · דען גיט ער אליינט אן פירט איהם
ניט שולן ווען שון שבת אבר יום טוב ווער אול גיט פארט אין די שול טטיט
ניט אין די פאלט דען זיין שבעה זיין דאך אויש אבר זיין שטאט פר ענדרט
ער אול איין טלית זעלט ער אויך אבר ניט איבר דען פנים אול אויך פאטר
אול אוטר ווען שון יום טוב די שלשים אך איבר זיך נעאט טאר ער זיך
דאך ניט באדן נאך שערן ערב יום טוב נייארט די נעגל אאג ער זיך אפ
שניידן. אול ווייטה העאדר אול קראגן אן טון · אול ווען ערב יום טוב אן
שבת איז אול שבת איז זיין זיבנטר טאג נעאט יום טוב די שלשים איבר
זיך אול ווען פרייטיג איז דר זיבנטר טאג אאג ער זיך פרייטג נאך איטאג
שערן אול באדן : ווען אבר פרייטג איז דער זעקסטי טאג פון זיין שבעה
אזו נעאט יום טוב די שלשים אך איבר זיך · אבר ער טאר זיך פרייטג ניט
שערן נאך באדן. אול זיין שבעה זיין ניט איער אויש אז ביז יום טוב איין
גיט אבר אן חול המועד אעג ער זיך שערן לאזן וויל ער זיך הט ערב יום
טוב ניט קענן שערן וויל שבת איז * אול ווען דער ניין אול צוואנציגשטי
טאג פון די שלשים איז אן ערב שבת אעג ער זיך וועשן אול באדן נאך
איטאג אול אויך זיין שטאט גין : דער דו שבעה יאים זילט אאג ערב
ראש השנה וערב יום כפור שון גין צו סליחות אול ווער אבל איז אויך
פאטר אול אוטר זאל אין די שול קיין קיטל אן טאן איין טייל טאן יוא אן
אול טונן איין אנטל אבר איין היל ראק דריבר אן · אך זאל ער קיין חזן זיין

אם (ראש השנה ויום כפור) עש זייא דען עש ווער קיין אנדרר דא דער דא קאן את פאל זיין אול ווען ער איין שוואר׳ן טלית. אויך הט אז ער חזן איז זאל ער איין ווייש טלית אויף טאן :

ווען אייכר הערט (שמועה קרובה) ביום טוב אבר ווערט בגראבן אן יום טוב דען טאר ער קיין קריעה רייסן טאר ער חול המועד אך ניט רייסן ווען טון אויך פאטר אול׳אוטר ביז נאך יום טוב ווען ער זעלברט בגראבט אן חול המועד אבר הערט דש זיין פאטר גישטארבן איז אול׳איז (שמועה קרובה) דען רייסט ער אן חול המועד קריעה אבר ניט אויך אנדרי את׳ים אול׳(שמועה רחוקה) טאר ער אויך זיין פאטר אך קיין קריעה רייסן אן חול המועד ביז נאך יום טוב אול׳אז ער הערט (שמועה קרובה) אן חול המועד איז גלייך אז ווען ער איינם בגראבט חול המועד טאר עם קיין אבלות טרייבן ביז נאך יום טוב נייארט ביי זיין ווייב טאר ער ניט ליגן אול׳נאך יום טוב זאלט ער איין שעה ווערט אים פר איין טאג גירעכנט אול׳זאלט נאך זעקש טעג אול׳שלשים ליזט ער פון דען טאג אן אז ערש הט גיהערט אול׳ווער דא הערט (שמועה קרובה בחול המועד) אול׳נאך יום טוב ווערט עש רחוקה רייסט ער קריעה אן חול המועד אול׳ווער (חול המועד בשמועה קרובה) ניט העט גריסן אויך אנדרי את׳ים אול׳נאך יום טוב ווערט עש רחוקה רייסט ער קיין קריעה ניט מער אז איין שעה זאלט ער אול׳אי יום טוב אבר ביי זיין פרויא טאר ער דאך ניט ליגן אול׳אוז (דברים שבצינעה נוהג) זיין ביז ער איין שעה גיזעסן איז ווען עש טון דען אנדרן טאג פון יום טוב ווערט רחוקה אבר אן חול המועד טאר ער דאך ביי די פרויא ניט ליגן ביז ער איין שעה נאך יום טוב גיזעסן איז · אול׳ווען (אמרו חג) שבת איז טאר ער ניט ביי איר ליגן ביז ער אול׳אי שבת איין שעה גיזעסן | איז וויל דש ערש גיהערט הט איז נאך (שמועה קרובה) גיוועזן אול׳ הט קיין אבלות בפרהסיא אן גיהובן צו טאן דרום הט ער דש אבלות נאך אויף זיך ביז ער איין שעה גיזעסן איז אול׳דש גווינט ער דש ער בידארף ניט מער אז איין שעה צו זיצן אול׳קיין שלשים צו האלטן אויך אנדרי את׳ים אול׳אויך פאטר אול׳ אוטר האלט ער שלשים אבר זיצט ניט מער אלז איין שעה :

(את בנ״ג בעומר ובחמשה עשר באב ובשבט ורא ש חודש)

נב אלי די טעג דש אן קיין תחינות זגט טטעלט אן דש את ניט דרייא אמאל אנידר אול׳זגט קיין (צידוק הדין) נאך ניט קדיש : אול׳אן רייסט קיין גראז אויש אול׳אן דרשנת ניט נייארט (בנעם האות ויהי נועם) זגט אן : אבר איבר איין תלמיד חכם דרשנת אן יוא אן ל״ג בעומר ובחמשה עשר באב ובחמשה עשר בשבט אבר אן אנדרי

טעג דש אן קיין תחינות זגט זאל אן ניט (מעורר המספד) זיין אונ׳אך ניט
דרשנן איבר קיינם ניט :

נג ווען איין את איז ערב תשעה באב שפעט אונ׳ בלײבט איבר
נאכֿט ליגן טאר זי ניט אתפלל זיין הבן איין דין (אונן) אז
ווי אן די וואכֿן גייארט לו איכֿה גיט ער שון אונ׳הערט לו אונ׳ נאך די
קינות גיט ער אהיים ער טאר אפילו ניט מאן זגן אונ׳לו מארגנש אך אזו
אונ׳נאך שון טוט אן עש לו קבורה אונ׳מי זגט קיין (צידוק הדין) אך קיין
קדיש אונ׳ווען ניט מיז עובר זאן תפלה · מיז ער אתפלל אז ווי אן די וואכֿן
אונ׳אוז (מיד) שבעה יאמים זילן אונ׳לו מנחה ליגט ער תפילין ווייל מני גאר
לו מנחה תפילין ליגן · אבר זאל ווש שפעטר מנחה אתפלל זיין · אונ׳
איין אבל בתשעה באב גיט ער אך ניט מיער שון ביז אן קינות ואיכֿה
זגט אונ׳ דר נאך או ער ווידר דער היים (שבעה יאמים) זילן אונ׳ מיז
אתפלל דער היים :

(את בחנוכה) :

נד ווען איין את אן חנוכה איבר נאכֿט ליגן בלײבט טאר ער קיין
ליכֿט אן צינדן ווען שון זונדר ברכֿה אך ניט · אונ׳ הט :
(דין אונן) אז ווי אן די וואכֿן איש אוט טאר ניט אתפלל זיין אונ׳ אן זגט
קיין (צידוק הדין וקדיש) ניט אונ׳אוז נאך דער קבורה (מיד שבעה
יאמים) זילן : אונ׳ ווען ניט עובר זאן תפלה מיז אוז ער אתפלל זיין אבר
תפילין טאר ער ניט ליגן דען זעלביגן טאג אונ׳ חנוכה קערלן צינט ער
אך ווידר אן אונ׳ווי אן בייא איהם איט אנין אתפלל איז האב איך אובן
אוט גשריבן :

(את ואבל בפורים)

נה (את בערב פורים) אז ער איין טעה גיזעמן איז ווערט פר איין
טאג גירעכֿנט אונ׳פורים ושושן פורים טאר ער קיין שבעה יאמים
זילן אבר ווערט איהם דאך מיטגיצילט טאג פר איין טאג גירעכֿנט אונ׳אז
ער שושן פורים לו נאכֿט איין ווניג זילט זיין דריי טעג איין וועק פון זיין
שבעת אונ׳זילט נאך פיר טעג : ביי נאכֿט איז ער דר היים אתפלל אונ׳לו
דער מגילה גיט ער שון אונ׳לו מארגנש גיט ער אך פריא שון אונ׳אז ער
שון קומט פורים פר ענדרט ער זיין שטאט אונ׳ טוט זיין טלית אויך
אבר ניט איבר דען קאפף אז ווי איין אבל אונ׳הט אני קדשים גייארט איין
יאר לייט גיבט ער איין קדיש אונ׳טרייבט ווייטר קיין אבלות ביז נאך
פורים גייארט ביי זיין פרויא טאר ער ניט ליגן · אך אזו ווען פורים אין
די שבעה איז : אונ׳אן שיקט איהם קיין (שלוח מנות) ווען ער איין
ארים אן איז שיקט אן אים בטשלדקה אך אזו זאל ער קיין לושטיגי קארל
ווײלן

ווייל זאלבן שיקן (נייארט אן דרייא לייט זאל ער וואש שיקן) (שלוח מנות)
אול דער נאך אן ארמי לייט בשם צדקה אך אזו איין אבל מויך פאטר אול
מוטר אים יאר אן פורים :

אונ' ווען איין אבל ליגט בלייבט איבר נאכט זאל ער זיך גאר ניט אתעסק
מיט זיין ביז מארגן דען טוט ער זיין תפלה דער היים אול גיט לו
דער מגילה שולן אול מאג בייא נאכט פלייט עשן אול וויין טרינקן נייארט
בייא דר פרויא טאר ער ניט ליגן : ווען ער אבר מוזט זיך אן היבן אתעסק
לו זיין מיט דען מת טאר ער בייא נאכט אך ניט אתפלן זיין ניט מער די
מגילה גיט ער הערן אין די שול אבר ניט תפלה טון אפילו מאן ניט זגן אין
די שול אול לו מארגנש גיט ער אין די שול אול אך אזו ניט מער אז די מגילה
הערן אול ווידר מרויז · אול נאך שולבגראבט אן עס אול אן זגט קיין
(צידוק הדין וקדיש) ניט * אול ווען ניט איז (עובר זאן תפלה) איז ער
אתפלן : אול טלית מאג ער וואלן אן טון · אבר תפילין טאר ער ניט ליגן
אולאי שושן פורים לו נכט זילט ער איין טעה ווערט אים פר איין טאג
גירעכנט וויל ער פר פורים ניט גיזעשן איז אול אז נאך זעקש טעג זילן
אבר דען ערשטן טאג פורים אך דען אנדרן טאג טאר ער קיין (אבלות
בפרהסיא טאן) :

אך: אזו ווען אן פורים ווער איינר גישטארבן איז אד אנז אזו אי עז ביגראבן
איז הייסט ער איין (אונן) ניט מער אז די מגילה מאג ער הערן אול
קיין אבלות טאר ער טאן ביז נאך שושן פורים ביז ט"ז באדר אול ווען דש
מת איבר נכט ליגן בלייבט מאג ער דאך לו דער סעודה פלייש עשן אול
וויין טרינקן * אבר ער זאל זיך ניט אן היבן אתעסק באת לו זיין ביז
מארגן אול אך ניט טיכור טרינקן נאך קארן וויין טרייבן זאל אן דען מת
גידענקן : אול ווען דש קברות וייט ווער דש ערש פריא בגראבן מוזט
לייאנט ער די מגילה ווען דש מת לו קבורה איז ווען שון (זאן תפילה עובר
איז אול ווען שבת שושן פורים איז אבר נאך שושנפורים ווער שבת פירט
אמן אים ניט שולן אול ווען שון אן פורים דען ערשטן טאג ווער איינר
גישטארבן אול נאך פורים איז שבת דש יום ה' פורים ווער גיוועזן זילט
ער אולאי שבת איין טעה אול ווערט אים פר איין טאג גירעכנט אול אוז
נאך זעקש טאג זילן ווען ער אבר ווער איין טעה ערב פורים גיזעשן אול
שבת איז נאך פורים אז ער אולאי שבת איין ווייניג זילט ווערט אים פורים
אול שבת פר דריי טעג גירעכנט אול זיין פיר טעג איין ווענאול זילט נאך
דריי טעג אול ווען זונטג פורים איז זאל ער שבת לו מנחה שולן בלייבן ביז
נאך מעריב אול שבת ופורים ווערט אים פר דריי טאג גירעכנט :

צו די שבועה יאיש אונ' ווען שוטן פורים ווער דער זיבנטר טג בידארף ער
קיין טעה בייא נאכט צו זיצן אונ' זיין שבועה איז אויש :

(אלי דינים וויא מן די הרוגים ביגראבט)

נו ווען מן פינט איין הורג דאש מאן אייניש רצחנים האבן אין דר
שלאגן אונ' אידקיין דם פון אים גאנגן איז מאן אים מטהר
אונ' טוט אים איין וויז העמד אן אונ' זייני קליידר דריבר אונ' איין פאטשר
דריבר א"ן טייל זאגן מן זאל זיין קיטל בייא אים ליגן אונ' מן זאל אים צוויא
מעטר מיט שמארצי שטיין אין דיא האנט געבן די קלינגן פון די מעטר
זאל מן אים אין די האנט געבן אונ' די שטיין אין די היך דען האט דער
רוצח קיין (מנוחה עד ה' ינקום דמו) אלז אך ווען איינר איז טוט גפאלן
אבר פאר טרונקן אונ' איז קיין בלוט פון זיא גרונן איז מאן זי מטהר אונ'
טוט זיא תכריכן אן אז וויא איין אנדר מת אונ' מן טוט זי ניקש פון דיא
קליידר אן . אונ' ווען שון יוא ווער בלוט פון זיא גירונן ניט מער עש הט
אויך גיהערט אונ' דר נאך שטערבן זי פון דר מיתה אן אונ' ווייטר איז
קיין בלוט פון זי גירונן דען איז מן זי מטהר אונ' טוט זי תכריכן אן אז ווי
איין אנדר מת ניט מער פון רצחנים איז אום גיקומן אן אלי מאהל
איין קליידר אך מן טוהן ווען אבר משעת מיתה אונ' ווייטר רינט נאך בלוט
פון זי טאר מן זי ניט מטהר זיין נייארט ביגראבט זי אזו ווי זי שטערבן
מיט קליידר מיט אלז אונ' וואו בלוט אן איז אוז אן אויזשניידן אונ' מיט געבן
אין קבר אונ' ווען עז אויף דר ערד איז אוז מן מיט איין שויפל די ערד אויף
נעמן מיט דען בלוט אונ' מיט געבן אביר דז בלוט וואש פר דר מיתה איז
פון זי גרונן בידארף מן ניט מיט צו געבן אונ' מן אוז זי דען ארון דיכט צו
מאכן מיט פעך דאש קיין בלוט קן דארך רינן דען דש בלוט אוז אלז מיט
בגראבן ווערן וואש פון דער מיתה אן אונ' ווייטר פון אים רינט :

(אלי דינים פון איין קינד בעטרן די דא שטערבט ב"א)

נז אונ' אזו איז אך דער דין בייא איין קינד בעטרן אז דיא דאים
היבן אן פון איר צו רינן אונ' זיא שטערבט טאר מן זי ניט
מטהר זיין אונ' אל דאש דם דז מן איר קליידר איז פון שעת מיתה אן אונ'
ווייטר אבר מוזן דר ערד אוז מן איר אלז מיט געבן אונ' אוז איר איין ריכטן
גיפעכטן ארון מאכן . אונ' ביז דריישיג טאג הייסט זי איין קינד בעטרן
אז זי שטערביט אונ' דיא דאים רינן פון די (מיתה) אן אונ' ווייטר קאן
זיין דש זי שטרבן ווייל זיא קיין רביעית דם מער האבן בייא זיך דען אזו
זי שטערבן אך אזו איין הורג אונ' דאש הייסט דם הנפש דש דיר טמאה
היט אויש גיט דארום אוז מאן עש בגראבן אונ' קיין כהן טאר זיך ניט

אן זעלך בלוט אזוא זיין · איין טייל זאגן די תכריכן אין ארון בייא דער
קינד בעטרן אונ' טון איין פאלטר איבר די קליידר · איין טייל טון איר
תכריכן אן איבר די קליידר: ווען זי אין בעט ליגט אונ' שטערבט אונ' הט
קיין קליידר אן אונ' דז דם רינט אך אזו פון איר בשעת מיתה וואיך זאל
אן זי ניט שטהר זיין נייארט ווען זי קיין רחוק גאר ניט הט זאל אן איר איין
רחוק איבר דען העמד אן טון אונ' איין פאלטר דריבר אבר תכריכן דריבר
אבר בייא איר ליגן דא איז ניט אן גילעגן אעגן טאן וויא זי ווען נייארט
שטהר זיין זאל אן זי ניט אונ' וואו זי אין בעט גילעגן איז אונ' איז דם אונטר
איר וויא זי גישטארבן איז זאל אן עש אויז שניידן אונ' מיט געבן:

איין טייל ערטר טון זי איר די שבת קליידר אן אונ' נייא טיא
אן די פיס זגן איז איר איין נחת רוח אז אן איר שינה קליידר אן
טוט אבר דאך אז אזוויגג קליידר מיט גיבט איז בעטר דען דז מערט פיל
ווערם דרום ווען אן איר איין נייא קלייד אמכט זאל אן ניט מער אז איין
שארץ זונדר פוטר אמכן אונ' קיין טאפלטן זוים דראן אמכן : אונ' מיט
אלז וויא דער דין איז בייא איין הורג מיט דעם דם אזו איז אך בייא איין
קינד בעטרן : דרום ווען זי נאך איר קליידר שוא אונ' שטריאפף אן הט
דש זי שטערבט אונ' איז דם דראן גיקומן זאל אן זי אזו בגראבן וויא זי גיט
אונ' שטיט : אבר ניט אז איין טייל נרשי ווייבר די דא זגין וויא זאל אן זי
אזו פול בגראבן איז בייא איר לעבן אזו זויבר גיוועזן איז ניט בעטר אז אן זי
אפ וועשט אונ' טאן קעגין דען דין חכמים אונ' ביז זי דער נאך אאכן
דרויש איין מנהג אונ' זגן איר המבנש מער גיטאן אבר דר מנהג ווערט זי
פר קערט ווערן צו גיהנם זי אוזן טון וויא אונזר חכמים זי גיבאטן אונ'
גילערנט הבן אונ' ניט נאך איר פר שטאנד .

אונ' דש אן וויסן זאל דז איין עבירה איז ווען אן דש בלוט ניט בגראבט
ווען איר שרייבן דש מעשה של רבי עקיבא דער הט איין אאל
אויף דען וועג גיפונדן איין הורג ליגן איז ער גאנגן אונ' הט זיך באיאט ביז
דש ער אים הט צו קבר ישראל גיבראכט אונ' וויא ער קומן איז אין בית
המדרש הט ער זיך בריהאט וויא ער איין אזו גרושי מצוה הט גיטאן
אונ' הט אים אזו וייט גפירט ביז אויף דש קברות וואו ער אים בגראבן
הט הבן די חכמים צו אים גיזגט מיט מיטלכם טריט דש דו מיט אים
גיגנגן ביזט איז גלייך אז ווען דו העטסט שופך דאים גיוועזן דען מיטלכט
טראפן בלוט דש פון אים גירונן איז אונ' דו האשט ניט מיט בגראבן איז
גלייך אז דו איין רציחה גיטאן העטסט · אזו איין עבירה האשטו · דען
דש בלוט דש פון אים רינט אז ער שטערבט אונ' ווייטר אוז אן מיט
בגראבן אונ' ווען איין ספק איז אוב עש פר דען טוט איז פון אים
קומן

קומן אבר דער נאך אוז אן אך בגראבן : דרום דא יהושע הט איין תנאי
איט ישראל אויז גימאן ווען אן אזו איין את פינט ווען שון אין איינם זיין
בעשטט פעלט הט אן עש דא בגרבן · הט דער גוטר רבי עקיבא גיזאגט
איך הב איך באימט אונ' הבי גמיינט איך הב איין גרושי מצוה גיטאהן
אונ' וויל איך דען דין ניט הב גוויסט הב איך גזינדיגט אונ' ניט רעכט
גיטוהן אכל טבן ווען איינר וויש דז ניט רעכט איז אונ' טוט עש דאך ווי
גרוש דש זיין עונש איז אזו הט רבי עקיבא גיזאגט אונ' הט זיך דרום
זער אלער גיוועזן :

אך ביי יאשיהו המלך דא ער איז אין די מלחמה נהרג גיווארן הט אים
ירמיהו הנביא בגרבן אונ' אל דש בלוט דש פון אים גירונן איז הט
ער אך ביגרבן דען עש איז מער גלעגן דז בלוט מיט צו בגרבן אז וואש פון
זיין פלייש דען דז איז דם הנפש דז ער דרמן שטערבט : דר פון זאל אן אש
לערנן דש איר טאן זאלן ווי אונזרי עלטרן גילערנט הבן אונ' ניט נוך אונזר
פר שטנד אזו ווערן איר ניט זינדגן · אונ' ווערן פון הש"י איין גוטן לון
אנטפנגן דען עז איז קיין תינוק צו וויסן איינר קינד בעטרן אונ' איין הורג :
אונ' אן זאל אל די הרוגים ביזונדר ליגן ניט ביי אנדרי קברים דען זי
שרייאן צו הקב"ה אום נקמה אונ' איז דעם דער נעבן אין ליגט
איין לער אז ווי עש שטיט ביי הבל דא אים קין הט דער שלגן זגט
הקב"ה צו אים וואש השטו גיטאן דש בלוט פון דיין ברודר אונד פון זיין
קינדר די פון אים קומן ווערן שריין צו איר אויז דער ערד דען דז בלוט איז
דש נפש פון אלז דש דא לעבט : אונ' די פיגל אונ' די חיות זיין גיקואן אונ'
הבן דש בלוט פון הבל צו גידעקט אונד בגרבן דרום הט הש"י גיבאטן
דש אן איר בלוט אך זאל צו דעקן ווען אן זי שעכט : דהראיט דש אן קן אש
לערנן דז אן איז שולדג דש בלוט צו בגרבן וואו ער איט שטערבט : אונ' ווער
איין קבר פון איין הורג פר ביי גיט איז שולדיג צו זגן ה' ינקום את דמו
אונ' זיין קינדר תחתאן זיך הי"ד איז צו זגן (ה' ינקום דמו) איין טייל ווען זגן
ווען דער רוצח ביי דען הורג קואט שיסט דען הורג דש בלוט איבר עז איז
ניט וואר דען שט איז ווארן ביפונדן דז זי זיין איבר גיטאהן אונ' איז קיינר
ביי זי גיקואן : אונ' ווען זיך טרעפט דש ער איבר שיסט אונ' קעם איינר
ביי אים דעם אן צו אום רעכטן חושד איז טעט אן אים דא ער איט
רעכט : דרום זאל אן זיך דא מרויל ניט סואך זיין :

איין פרויא די דא שטערבט אונ' דש קינד איז ביי איר זאל אמאתיר
אין מרון צו פוסן איין וויס ליילך ליגן. אונ' דז איז איין סמר
זינדיגה זאך איין טייל היימן זי קלאג אוטר אונ' ארט פיל דר פונגיזגט
שויג ניט אוש צו טרייבן : נייארט דש איטליכה טרגנדיגה פרוי זאל

מיר תחינות זאגין אול' מיר תפלה צו הש"י טאן אזו ווערט ער זי בהיטן פר אלין ביזן דען ווען זי צו קינד גיט אזו ווערט מיר מעשים גידאכט וואס זי גיטאן האט · אול' ווען די קינד פון מיר קומט אול' זי שטערבן מיט אנדר וועסט מן דש קינד אפ אז ווי איין אנדר גיבארן קינד אול' ליגט עז אין איין ארון אול' ביגראבט עס בייא איר אין קבר אבר ניט אין איר ארון :

איין מנהג איז דש ווען איינס זיין ערשט קינד שטערבט גיט דער פאטר אול' מוטר ניט מיט אויף דען קברות · אול' ווען דבר איז ח"ו זאל מן גר קיין (מבות) ניט טרייבן ווען שון זיין פאטר אול' מוטר שטערבט · אול' איטליכר איז שולדיג צו טייאן אול' זיך ווייט מיין וועק מאכן פון אלי זכין דש איין (סכנה) איז אול' זאל זיך ניט (סומך על הנס) זיין · אך ווען די פאקין אול' ראבלים אום גיאן די מסוכן זיין : זאל דער זעלביגי דר קלייני קינדר הט טייאן אול' ניט דער בייא קומן · ווען מן אבר זיין קינדר וואז איבר קומט איז ער זעלברט (מתחייב בנפשו) · ווען איין (מת) איינס מין (חלום איין בשורה רעה) זאגט זאל ער דען זעלביגן טג פאסטן אול' צעהן רבנים מיט נעמן · אול' גין אויף זיין קבר אול' (הש"י) אול' דש (מת מחילה) בעטן אול' זגין דש דש (מת) פון זיינט וועגן בעטן זאל אול' אל דז ביז דש אויף אים איז נגזר גיווארין זאל (הש"י) פר קערן צו גוטן · אול' איך וויל נאך גערן לעבן בלייבן אול' זיין אויף דער וועלט מיט גאט זיין הילף · אול' אלט ער ניט קומן קן בייא זיין (קבר) זאל ער גין אויף דען (קברות תפלה) טאן · אונד זאל פר אים לערנין לאזין · אול' זאל (צדקה) געבן דען עס איז קיין גוטר (סימן) פר אים דאך זאל ער זיך ניט לאזן פר פירן פיל פון אנדרי (חוואות) צו פאסטן :

איין טייל האבן דען מנהג דש זי מין די (שבעה ימים) ניט ליגן אין דען בעט וואו דש מת מינן גישטארבן איזט · אול' בעטן עס אויף גלייך אוב איינר דרינן ליגן זעלט אול' לאזן עז אזו שטין אול' ברענין דש ליכט דר בייא אין די (שבעה) אול' שטעלן איין קריגלן מיט וואסר אול' איין הנט צוועל דער בייא · אול' האלטן דש זעלביג אורט גאר ריין אונד שטעלן זיין שטול דער ביי וואו עס דרויף גיזעסן איזט ביי זיין לעבן אונד לאזן ניאמנט אין די (שבעה) דרויף זיצן · דען די נשמה קומט אלי טג אויף דען אורט וואו ער גישטארבן איז :

דען מיר גפינדן אזו בייא (רבי) וויא ער גישטארבן איז הוט ער (צוואה) גיטאן זיין בעט זאל מן אויף מאכן אונד איין ליכט זאל ברענן צו קאפנס · אול' זיין טיש אול' זיין שטול זאל שטין אויף זיין אורט · אול' אלי פרייטיג צו נאכט איז ער אין זיין הויז גיקומן אזו ווען ער נאך לעבט · אול' הט זיך זיין העמד גיוועשן אול' אב גטריקנט

אול'

אונ׳ אן טיט אויך זיין שטול גיזעלט אונ׳ הט (קידוש) גימאכט • איין מאל איז קומן די (שכנתה) אונ׳ הט גיקלאפפט אן די טיר המטדי אייד גיזאגט דו קאנשט אילונט ניט אריין גין דען דער (רבי) איז דרינן הט (רבי) זיך גידאכט אילוכדר אורט איין (ביוש) זיין פר די אנדרי אתים דש די לייט ווערן זאגן (רבי) איז איין פרואר אן גיוועזן אבר די אנדרי אתים ניט וויל זי ניט אך הבן זוכה גיוועזן ווידר אין איר הייזר לו קומן אז ווימ (רבי) אזו איז ער אויט גבליבן • אך שטיט אזו ווימ רבי יוסי הגלילי (ערב שבת) איז נאך זיין טוט ווידר גיקומן אין זיין הויז אונ׳ הט זיך גיזעלט לערנן * איין מאל זיין די תלמידים פר אים פר ביימ גאנגן אונ׳ הבן זיין קול דער קענט ווימ ער גילערנט הט * אך ווימ רבי יוחנן הט זעלן שטערבן הט ער גיזאגט שטעלט איין שטול דמ הערדמ קומט (חזקיה אונ׳ יהודה) דש ער זאל דרויף זיצן * פון דיש הבן זי דען אנהג אהער דש זי אזו טואן אונ׳ ווימ איר נאך אער וועלן שרייבן פון די זאכן אך דער פאטר פון (הרא״ש) שטיט ווימ ער הט זיין קאפף גישטיטוט אין (ארון) אונ׳ הט גיזאכט אונ׳ איז נאך זיין טוט אין זיין הויז גיקומן אונ׳ אין (בית המדרש) אונ׳ הט גילערנט :

דרייסיג טאג דער פיר אי דר מענש שטערבט רופט מן אויז אים (גן עדן) די דער (צדיק) ווערט קומן אונ׳ אן ברייט אים אן זיין אורט אין (גן עדן) אונ׳ זיין נשמה די גיט אוי נאכט אין דען היאל אונ׳ זעהט איר אורט אונ׳ ווען ער שטערבן זאל רופט מן אויז דש די צדיקים זאלן אים אנטקיגן גין • אונ׳ אי זיין נשמה אויז גיט זעהט ער די גרושי ליכט פון דער (שכינה) אונ׳ הט איין גרושן תענוג אונ׳ נחת רוח דער פון אער אז אוי די תענוגים די ער גיהאט הט אויך דער וועלט וויל ער גילעבט הט אונ׳ אז זיין קרובים אונ׳ זיין עלטרן קומן ביימ אים איט פיל צדיקים אונ׳ ער קענט זי אוי גאר גלייך אז ווימ רבי יוחנן הט גיקענט (חזקיה אונ׳ יהודה) אונ׳ דמ זיין גאר פיל אער מעשים דער פון ואמן קאן ניט אוט שרייבן נייארט די מיט ליכר איז מחויב לו גידענקן דו מרויך אויך דען טאג פון זיין טוט אונ׳ פריבן וואט דער (תכלית) פון מענטשן איז אונ׳ ווימ אים הט״י בישאפן הט מיט זיין נשמה אונ׳ ווימ ואמן אים דאנקן אונ׳ לובן זאל אום אז זיין גוטט דש ער ווערט טאן מיט זיין פרואן • וועלן מיר נאך איין ווניג דר פון שרייבן :

אונ׳ ווען זיך די (נשמות) ביוויזן לו די מענטשן לו ווילנט ביווייזן זימ זיך מיט אירי תכריכין אונ׳ לו ווילנט מיט אירי קליידר אז ווימ זימ ביימ איר לעבן גיגאנגן זיין : אונ׳ לו ווילנט אז איין פייאר פון ליכט * אונ׳ ריידן מיט איר שטים אז ווימ זי ביימ אירן לעבן

גירעט

גרעט הבן צו ווינזט רידן זי מיט די מענטשן אין (חלום) אונ' ווען ער אויף
וואכט אונ' פינדט אן זיך איין בלומן אבר איין גרעזן פלעקין מאג ער גוויש
וויסן דש דער מת הט מיט אים גירעט · אונ' צו וועם דש זי זיך ביווייזן
בידארף ניט צו זארגן אז ער זאלט איין שרעקן אויף זיך קריגן דען זי ביווייזן
זיך ניט צו דעם דער פר זיך דר שרעקט אונ' וויא זי זיך ביווייזן איז ניט מער
אז די נשמה אבר ניט דער גוף דען דער ליגט אים קבר אונ' קומט ניט
ארויז ביז (תחיית המתים) ווערט זיין · אוב זיך שון די (נשמה) מיט
הענט אונ' פיס אונ' לייב ביווייזט אז וויא ער גילעבט הט · דען זי ווערט
גיזעהן וויא זי בגערן מיט איר גישטאלט אונ' ווען שון צווייא דא ווערן קען
זי איינר זעהן אונ' דר אנדר ניט · אונ' אזו איז מיט די מלאכים אך · זיא
זיין ניט מער אז איין נשמה מיט איר ליכטיגי גלידר אונט ווערן זי צו זי
גיזעהן אז וויא דעם גלייכנט איין לעבנדיגר מענש · דען עש איז ניט אן
איר קיין בלוט נאך פלייש נאך מענשן גלידר · נייארט איין
ליכטיגי נשמה ׃

אונ' דש מן וויסן זאל די גינאד פון גאט מיט דען (גוף ונשמה) אז ער
בישאפן הט אונ' וואז דער מענש איז ווען איר דא איין ווייניג שרייבן
די גמרא זאגט (בית שמאי בית הלל) איינר הט גיזגט עש ווער בעסר
אז דער גוף ניט בישאפן ווער גיווארן נייארט די נשמה · אונ' איינר הט
גיזאגט עש איז בעסר אז ער יוא איז בישאפן גיווארן . ביז אזי ביידי
האבן ביקענט עש ווער בעסר אז ער ניט בישאפן ווער * נון וויל ער איז
בישאפן זאל ער גוט אונ' פרום זיין * נון דא הש"י ב"ה הט די וועלט
בישאפן הט ער בישאפן נשמות די הייסן (רוח כל בשר איש) די זיינן
איין ליכטיג פייאר אונ' זיינן גיהייסט גאשט ליכט · אז דא זאגט
דער פסוק (נר ה' נשמת אדם) אונ' לעבן איביג אונ' האבן כח צו זעהן
אונ' צו רידן אונ' גרושי מאכט צו טאן מיט מירי ליכטיגי גלידר אונ' האבן
אזו גלייך הנאה פון דער שכינה אונ' איני איז ניט בעסר אונ' הט ניט
מער הנאה אז די אנדרי נייארט אזו גלייך · אונ' די הט הש"י ארדנירט
אין איטליכן גוף דז זי גיגעבן ווערן אונ' אין דען גישטאלט אז וויא דער מ
מענש זעהט אויף דער וועלט אזו ווערן זי גיזעהן אונ' מיט דען נאמן ווערן
זי גירופן אויף דען היאל · אונ' פון די נשמות די דא הייסן רוחות גיבט
הש"י אין אזו מענשן די אויף דער ערדן זיינן אונ' דרום זיינן אזי גלייך גוט
דש ניט איין מענש זאל זאגן דער הט איין בעסרי נשמה ביקומן אז איך
דרום איז ער פרומר · נוא האט הש"י בישאפן נאך ליכדריגה נשמות אונ'
די הט ער בישאפן אי ער חט דען עולם בישאפן די הבן גרושן פר שטנד
אונ' זיין העכר אז די מלאכים אונ' אויף זי איז

גיזאגט

גיזגט (ונשמת שדי תבינים) דט זיין די פֿאר שטענדיגי נשמות פֿון
אלמעכטיגן גאט · אונ' הש"י הט איין גרושי ליבשפט צו זי אונ' טוט
זיך בריאן מיט זי דש ער זי בישאפֿן הט אז דא זגט דער פסוק
(נשמות אני עשיתי) די הייסן נשמות ישראל אבר די נשמות גיבט
הש"י קיינם אז דער זי קריגט דורך זיין פֿרומקייט אונ' דרום ווייז זי קיין
ענש ניארט מיטצו (תענוג גדול ששון ושמחה) דען זי קומן אנדרשט
ניט אז אין די צדיקים נאך זיין פֿרומקייט נאך קריגט ער אזו איין (נשמה
קדושה) צו זיין (נשמת רוח חיים) אונ' דא דורך קריגט זי אך אער פֿר
שטנד אונ' קומט צו גרעשרן תענוג אז זי צו ערשט הט גיהאט אי זי
איז גיגעבן גיוואורן אין גוף : אונ' די נשמות הייסן אך (פניה') דען זי
זיינן נאהנט בייא זיין (כסא הכבוד) אונ' דער זיך את עסק איז (בגמילות
חסד ואמת) דער ווערט זוכה זיין צו אזו איין (נשמת פניה') אז דא זגט דר
פסוק (חסד ואמת יקדמו פניך) :

נון הט הש"י בישאפֿן דען גוף פֿון מענשן נטורליך אונ' הט אים די
אכט גיגעבן דש ער מאג טאן זיין ווילן בייז אבר גוטש וויא ער וויל
אונ' הט אזי גלייך נטורליך בישאפֿן איינן אז זיא דען אנדרן אונ' האט
מיטלייבן איין (נשמת רוח חיים) גלייך אך גיגעבן אונ' הט אים גיבאטן
ווען ער ווערט פֿרום זיין ווערט ער איין גוטן לון הבן · ווערט ער בייז זיין
ווערט ער גישטראפֿט ווערן אונ' אוב שון הש"י וויישט ווער דא בייז אדר גוט
ווערט זיין אבר דא ער מיט אז אים ניקט בילואן נאך ניקט גיגעבן ער
הט זיין בחירה אין זיין מכט גיהאט · אונ' אזו הט הש"י בישאפֿן פֿון
מענשן וועגן אונ' הט אים מאכן גיהעלטיגן איבר אלש אונ' ער איז די
בעשטי בישעפֿניש פֿון אלז וואש הש"י בישאפֿן הט דרום שטיט גשריבן
בייא דען מענשן (וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד) מאד
איז גימיינט אדם דער איז די בעשטי אונ' שענסטי בישעפֿניש דען אלש
וואז הש"י בישאפֿן הט · האט ער איין אלאך דריבר בישאפֿן אונ' מיט
וועלכר צורה אונ' גישטאלט אז דער אלאך הט אים אויז דר וועלט הט אים
הש"י בישאפֿן זונדרן דען מענשן הט הש"י בישאפֿן מיט דער צורה אונ'
גישטאלט אז וויא ער הט אים אויז דר וועלט · דש זאגט דר פסוק (בצלם
אלהים עשה את האדם) · מיט דען פֿארש אז וויא גאט זעלברט · אויז
דער וועלט הט : אונ' דרום זאגט חנה (אין צור כאלהינו) זגן די חכמים
(אין צייר כאלהינו) עש איז קיין זו איין מאלר אלש אונזר גאט · דז ער דען
מענשן מיט אזו איין היפש גישטאלט בישאפֿן הט נון זעהט אן וואו דז
די נשמה אונ' דר גוף זיין זער גליבט פֿר הקב"ה ווען זי גוט אונ' פֿרום ז
זיין אונ' טוהן זיין ווילן וויא איין גוטן לון דז זי אנטפֿנגן · אונ' אז ער זינדיגט
איז בילייך אז ער

זאל

זאל גישטראפֿט ווערן דען ער האט דאך גיהאט די בּרירה אזו וואל אז ער הט ביזגיטאן העט ער קענן גוטז טאן · דען די נשמה מיינט מיר אז אין גוף איז קומן הט זי ניט קענן קומן צו איין גרעסטר חשיבות אול דער גוף מיינט זונדר נשמה הט אך קיין פֿר שטנד גיהט גוטש צו טאן אול מיג ניט מער גיזעצן אז איין בהמה דז איז דער גוף זונדר נשמה איז גיהייסן אדם דרום ווער ער אך ניט בעסר גיוועזן אול מער שכל גיהאט אז איין בהמה דרויף איז גיזאגט (ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל) דז איז גיזאגט אויף דען גוף אליינט * אבר היינט אז הש"י הט די נשמה אין מענשן גוף גיגעבן דא ער דורך הט ער גרושן פֿר שטאנד ביקומן אול ער איט דר נשמה קאן דר דורך צו איין גוטן לון קומן : דרום איז בעסר אז ער יוא בישאפֿן גיווארן · ווען ער אבר זינדיגט ווער בעסר אז ער ווער ניט בישאפֿן גיווארן אול די נשמה ווער אובן אין דען תענוג גיבליבן אז זי פֿרשט גיהט הט אול דאך איז הש"י מיין (אך ארך אפים ורב חסד) אול זגט דען מענשן ווען ער שון הט גיזינדיגט זאל ער תשובה טאן איז אים הש"י זיין עבירות מוחל אול קאן ווידר פֿון גוטש קריגן :

נון ווייל דער גוף אול נשמה זיינן גלייך אז איין אן טוכן זי גוטש בקואן זי איין גוטן לון מיט אננדר · דארויף הבן אונזרי חכמים גיזאגט איין משל איין אוך הט איין שינן גארטן מיט גוטי פֿירות דא זעצט ער דריין צווייא שומרים איין בלינדן אול איין לאמן ביידר טיר פֿון גארטן אזו זגט דער לאמר צו דעם בלינדן איך זיך דארטן שיני רייפֿי פֿירות אזו זגט דער בלינדר ווען איך שון גיא איך קאן דאך ניט זעהן וואו עש צווישט וואז טון זי דר בלינדר ליגט זיך אנידר אול דר לאמר זעצט זיך אויף איהם אול פֿיהרט איהם אהין אול רייסן אפ די פֿירות אול זעצטן זיך ווידר אויף איהר פלאטץ · דר אוך קומט אין זיין גארטן אול זגט ווער האט אירדי פֿירות אפ גריסן זאגט דער בלינדר איך קאן דאך ניט זעהן · זאגט דר לאמר אדוני אוך איך קאן דאך ניט פֿון איין אורט גיהן · זגט דער אוך קומט איך וויל אייך ווייזן וויא אירש גמאכט העט אול זעצט דען לאמן אויף דען בלינדן אול זאגט אזו העט איהרש גיאמכט אול שלאגט זיא מיט אננדר : אזו אך אז דער מענש טוט מיזט פֿרעגט הקב"ה די נשמה וואורום האשטו גיזינדיגט * זגט זי רבש"ע איך הב ניט גיזינדיגט זינט אז איך בין פֿון גוף פֿליג איך אין לופֿטן אז וויא איין פֿוגל אול זינדיג ניט דר גוף זאגט זינט אוש איך בין טוט ליג איך דאך אין קבר אז איין שטיין אול זינדיג ניט זאגט הש"י קומט איך וויל אייך ווייזן וויא אירש גיאמכט ט העט אול ווארפֿט די נשמה אין גוף אול מיזט זי (דן) מיט אננדר אול ווען זי זיינן פֿרום גיוועזן גיבט זי הש"י איין גוטן שכר מיט אננדר

אול

אונ' דר גוף אגט פאנגט איין גרושן תענוג אין קבר דורך זיין נשמה אונ' דא
הט"י הט אדם גיפלוכט אונ' האט גיזאגט (כי עפר אתה ואל עפר
תשוב) דש איז גיזאגט אויף דען גוף דער פון דר ערדן איז ווארן בישאפן
אבר ניט אויף דער נשמה דען זי איז פון היאל ווארן בישאפן דארום הט
זי אזו פיל אין דר גלאל אז (השמים) אונ' לעבט איביג אונ' ווען שון דער
גרעסטי רשע אז ער הט זיין עונש אקבל גיוועזן קומט די נשמה ווידר
אויף אירן ערשטן אורט אין היאל · דא זגט אך דער פסוק (וישב
העפר על הארץ כשהיה והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה) :

רא ער איט זעהט אן דז דער עיקר פון מענשן איז די נשמה אונ' ווען
ער שון טוט איז אונ' דער גוף ליגט אין קבר לעבט ער דאך דוריך די
נשמה אז זיא ער אויף דר וועלט גיוועזן איז אונ' גילעבט הט * אז וויא דר
מענש ווען ער איין קלייד אן הט וואו ער גיט גיאן די קליידר איט איהם
אונ' ווען ער די קליידר אויז טוט אונ' ליגן שון שטיל ער איז דרום ניט אינדר
אז ווי ער ערשט גיוועזן איז אזו אויך אוב די נשמה טון איר קלייד הט אב
גיטאן דז איז דער גוף דער דא ליגט אונ' שלאפט אים קבר זי איז דרום
ניט אינדר אז זי גיוועזט איז אים גוף * אדרבה זי לייכט נאך אער גלייך
אז איין ליכט דז דו בעטר לייכט אויז דען לאנטערן אז אין די לנטערן אונ'
זי הט וואול דערכח דז זי דען גוף קאן געבן אין קבר אלי גיפיל אונ' גיזייכט
אונ' גיהער אונ' אלז אז וויא זי איט הט בייא זיין לעבן געבן נייארט ניט
לעבנדיג צו אמכין ביז (תחיית המתים) דש ער זאל אויף שטין אויז זיין
קבר : אונ' אוב דער גוף שון גאר פאר גנגן איז אזו בלייבט איין קליין
ביינכן אין גניק איבר דש פר גיט ניט אן קאן עש ניט צו שלאגן גאך פר
ברענן אונ' דא ער פון ווערט דער מענש אידר בישאפן ווערן (בתחיית
המתים) גלייך אז איין קערן דש איין בוים דרויש וואקסט אונ' ווארום אז
דש ביינכן ניט פר גיט דען עש איז ניט אין דער קללה פון אדם
הראשון דען עש הט קיין הנאה אזפון (קידוש והבדלה) אונ' דז ביינכן
הייטט (לוי) · אונ' דז הט הש"י אזו גיטאן דער ווארטן ד ער אשנטזאל
דער פון (תחיית המתים) ווידר לעבנדיג ווערן * אונ' הט"י הט ב
בישאפן די נשאות פון די אאן אונ' פון די ווייבר · אונ' אויף דען
היאל ווערן זי צו אנגדר גיגעבן וויא זי זיך אויף דער וועלט נעאן אונ' פירציג
טאג אי זי גיבארן ווערן רופט איין (בת קול) אויף דען היאל אויש דעם
זיין טאכטר זאל נעאן דעם זיין זון · אונ' אלש ווערט אים אויף גליגט וויא
עש זי דער גיאן זאל אויף דער וועלט אן פרום אבר ביז חבן זי אין אירי
אאכט צו זיין וויא זי וועלן · אונ' הט"י הט איטליכן איין חלק אין (גן עדן)
בישאפן אונ' אך אזו אין גיהנם ווער דא פרום איז ביקומט זיין חלק אין (גן
עדן) :

אונ'

אונ' דען רשע זיין חלק אך דער קיגן קריגט דער רשע זיין חלק אונ' דען
צדיק זיין חלק אין גיהנם וויא גשריבן איבר אזו איין טויט אז דער רשע
טוט · אונ' וואול צו דען (צדיק בגן עדן) אז ער אזו איין שאפֿלט חלק קריגט
אונ' דש אלש הט ער ערשט ניט קענין זיין דורך דער נשמה אליינט ·
אך ניט דורך דען גוף אליינט · דרום זאל דער מענש זיין גוף ליהן אונ'
ביהעפֿטן צו דער נשמה אבר ניט זיין נשמה ליהן צו זיין גוף דען איז ער
ניט בעסר אז איין בהמה אויף דער וועלט · די טוט אלז וואז איר גוף הבן
וויל אונ' ווארום זאל ער (חלק לעולם הבא) הבן מער אז די בהמה אויף דש
איז גיזגט (ומותר האדם מן הבהמה אין) ווארום ער הט גיטאן נייארט
(הכל הבל) זיין לייב צו פֿילן מיט זיין בייזן ווילן אויף דער וועלט אונ' ניט דש
ער הט גידאכֿט (לעולם הבא) .

(וויא אן ראש השנה נגזר ווערט וויא דער מענש שטערבן זאל) :

אז דען מענש אן ראש השנה ווערט אויף גיליגט דז ער דז יאר שטערבן
זאל דרייסיג טאג פֿר זיין טוט · גיט זיין שאטן פֿון אים אוועק אונ'
זיין הערץ ווערט אים שוועהר אונ' גיט בטריבט אונ' וויש ניט וואש אים
אנגליט · אונ' די חוואות דר טרעקין אים דען אוב ער ניקש זעהט אבר
וויט זיין אלאך דר זעהט אונ' וויש וויא עז אים דר גין ווערט דרום אז איין
מענש אזו וואז שפירט זאל ער תשובה טאן פֿיל לייכט קענט ער די גזירה
אבטל זיין אזו ניט קאן ער צו איין גרייגי איתה זוכה זיין אונ' צו חלק לעולם
הבא דען הש"י לאזט דען מענשן דרום דש שפירן פֿר זיין טוט אונ' ניט
אורבלוצליג שטערבן נייארט ערשט קראנק ווערן דער ווארטן אז ער זאל
ערשט חרטה הבן אויף זייני זינד אונ' מתוודה זיין פֿר זיין טוט אונ' דא
ארויף הט יעקב אבינו תפֿילה גיטאן דז דר מענש זאל ערשט עטליכי טעג
קראנק ליגן אונ' ניט אורבלוצליג שטערבין · דש ער זאל קענין (וידוי) זגן
אונ' (צוואה) טאן אונ' זיין קינדר בענשן פֿר זיין טוט :

אונ' ווער קראנק איז אונ' הש"י העלפֿט אין אז ער ווידר גיזונד ווערט
מוז ער איין (גומל) בענשן אין די שול פֿר דר ספר תורה אונ' אלי יאר
דען זעלביגן טאג פֿאסטן · אונ' אז דער מענש אן זיך שפירט דז ער
שטערבן מוז זאל ער זיין גידאנקן קערן צו גאט אונ' זגן (בידך אפקיד רוחי
צו דיר גאט איבר ענטפֿר איך איין נשמה דו זאלשט מיט מיר טון גינאד
אונ' בארמהערציקייט · אונ' דער טאג ווען דר מענש שטערבן זאל איז פֿר
הולין פֿון אלי מענשן קיינר וויש ניט דען טאג ווען ער שטערבט דארום
זגן די חכמים אלי טאג איז דער מענש שולדיג תשובה צו טאן פֿיל לייכט
שטערבט ער אמרגן · אונ' אלש די לייט קומט דש ער שטערבט ווען ער
שון נאך אזו לאנג גילעבט הט איז אים ניט מער אז ווען

ער

ער איין טעה גילעבט העט אול' די וועלט דו ניט אים צו זיין אז ווען ער אין
איין חלום גילעגן ווער אול' אלט וואז דען מענט איז צוראן וויל ער גילעבט
הט איז דר קיגן ניקט גירעכנט קעגין דער טעה אז ער שטערבן זאל אול'
אוז פון זיין וויב אול' קינדר שיידן אול' פון אל זיין געלט אול' גוט אכל שכן
דז ער ח"ו (עבירות) אויף זיך הט דז ער קיין תשובה דרויף גיטאן הט
דרום זאל דער מענט דז אלט גידענקן דש ער ניט מער מיט נעמט אז זיין
גוטט וואש ער גיטאן הט אבר זיין געלט אול' גוט קאן ער ניט מיט נעמן
דער מענש ווערט נקיט גיבארן אול' נקיט שטערבט ער :

דא ארויך הבן אונזרי חכמים איין משל גיזאגט איין פוקס הט
גרוסן הונגר גיהאט איז ער פר איין מעכטיגן גארטן פר בייא
גאנגן דז פון אויר זייא גוטי פירות דרינן גיוואקסן איז אול' איז איין מויאר
ארום אום דען גארטן דער פוקס לופט אום דער מויאר ארום אול' פינט
איין לאך אול' קריכט דורך דען ער איז זער אאגיר אול' דין גיוועזן דש ער
דורך דען לאך עבין גיקענט הט דארך קריכן · אול' וויא ער אין גארטן
איז עסט ער זיך דיק אול' פעט אן ביז ער גאר דיק אול' פעט איז ענטליך
בידענקט זיך דער פוקס וואש טוא איך דו היינט אבר מארגן קואט דר
הער אין זיין גארטן אול' ווערט איך טוט שלאגן עש ניט בעשר איך גיא
ווידר אגויש איין לעבן צו בשיראן אול' לאפט צו דען לאך אול' זיין ווידר אגויש
אול' קאן ניט דען פר איז צו פעט אול' צו דיק גיווארין · וואש טוט ער ·
ער שטיט דא ביז ער ווידר אאגר ווערט אול' קריכט דורך : וויא ער
דרויסן איז שטיט ער אול' זגט גארטן גארטן וויא גאר גוט עסן אול'
טרינקן איז בייא דיר דש איך גיהאט הב אבר וואש העלפט עש אאגר
בין איך אריין גיקומן אול' אאגר בין איך ווידר ארויז גיקומן · אזו איז דער
מענט אך נאקיט ווערט ער גיבארן מיט וויינן אול' מיט שרייאן אול' מיט
צרות אול' נאקיט שטערבט ער מיט וויינן אול' שרייאן אול' צרות · נוא
גיהערט דען איין מענט זיך ניט דש צו הערצין נעאן אול' בייא טפיל צו
נעאן פון אלי מענשן די ער אים גיוועזט זיין וואז הבן זי גיהאט פון אל איר
רייכטום נאך איר טוט דש זי עש פר אנדרי גילאזן הבן · אול' הבן אלש
גיטראכט געלט איין צו זאאלין אויף דר וועלט אול' דער נאך שטערבט ער
אול' לאזט אלט הינטר זיך · איכ' דא ארויך הבן אונזרי חכמים אך איין
משל גיזגט איינר דער דא הט דרייא פריינד פון זיינם האלט ער גאר
פיל איז זיין בעשטר פריינד · אול' דער אנדר איז אך זיין גוטר פריינד ·
אול' דען דריטן אכט ער ווייניג · איין מאל שיקט דער מלך נאך אים ער אוז
פארט בייא אים קומן · דער דענקט זיך פיל וייכט הט איינר וואש ביז
אויף איר גירעט פר דען מלך אזו ער ווערט איך דר שלאגן אול' דר טרעקט
דריבר

דרייבר גאר זער · אונ' לאפט בייא זיין בעסטן פריינד אונ' זאגט גיא מיט איר פון לייבט קאנסטו איין גוט ווארט פר איר רידן דער גוטר פריינד וויל ניט מיט גין אונ' אך ניקס פר אים רידן אונ' בלייבט דער היים אזו גיט ער בייא זיין אנדרין פריינד אונ' בעט אים זאל דאך מיט אים גין אונ' פר אים רידן · זאגט ער גין וויל איך מיט דיר ביז אן דער טיר פון אך · אבר דער נאך גיא איך ווידר צו רוק · אזו גיט ער בייא דען דריטן פריינד דעם ער צום וויניגשטן גיאכט הט אונ' בעט אים ער זאל מיט אים גין · אונ' איין גוט ווארט פר אים רידן זאגט ער זארג ניט איך וויל מיט דיר גין ביז פר דען אוך אונ' וויל פר דיר רידן אונ' וויל דיך אלין זיין * נון זיין בעסטן פריינד איז זיין געלט אונ' גוט דש גיט גאר ניט מיט אים נייארט ביז דער היים · דער אנדרי פריינד איז זיין וייב אונ' קינדר די גין מיט ביז אן קבר אונ' גין ווידר אהיים דער דריטר פריינד דען ער אן וויניגשטן גיאכט הט איז תורה ומעשים טובים די גין מיט אים אונ' רידן פר אים אז דא זאגט דר פסוק (בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך) אזו דו ווערשט גין ווערט זי דיך פירן אויף דר וועלט אונ' ווען דו ווערשט ליגן אים קבר ווערט זי דיך היטן אונ' אזו ווערשט אנטוואכן תהיית המתים ווערט זי פר דיר טערעכן * אונ' דער אוך דער נאך אים שיקט איז אוך אלהי האלהים הקב"ה · דאר פון זאל א אבלערנן דש ניקס בעסר איז פר דען מענשן פון אלין וואש ער טוט אויף דער וועלט אז דש וואש ער מיט זיך נעמט אויף יענר וועלט דש גיט פאר אים אונ' שפרעכט פר אים * אזו דא זאגט דער פסוק (והלך לפניך צדקך וכבוד ה' יאספך) :

אונ' אז דער צדיק קומט אויף דען (בית החיים) קומן אל די מתים אנטקיגן דען זי זעהן די (שכינה) מיט אים קומן אונ' רופן אונ' ברוך הבא בשם ה') אונ' מיטלייכר האפט דש ער בייא אים זאל ליגן קומן אונ' זיינן זיך משמח דש זי דען צדיק אויף איר קברות בקומן · וואן דען מענשן דער זיך אויף דער וועלט קאפט עולם הבא · דען אזו וויניג די דיר נשמה מיער זי אויף די וועלט קומט קאן זי קיין זכות צו איר מערן אזו קאן זי נאך דען טוט אך ניקס מין טאן · נייארט אויף דר וועלט בייא זיין לעבן אוז ער אלז טאן * דען דר דא קאכט אן (ערב שבת) דר הט שבת צו עסן

מן זאל אויף איין (מת) קיין ביז רידן ווען איינר טון וואש גיטאן האט דען ער הט דאך גוויז (תשובה) דארויף גיטאן פר זיין טוט אונ' הש"י הט אים (מוחל) גיוועזן אונ' ווארום זאל ער עש ווידר גידענקין מיטלייכר מענש זינדיגט אונ' בעט דש זאל אים (מוחל) זיין אונ' הט ניט גערין דש אן זיין חטאים נאך זיין טוט גידענקט · אכל שכן ווער

מיינט

איינס שקר נאך זאגט ווען ערש שון פון לייטן גיהערט האט דען עש
פיל לייט די ביז רידן פון לייט ווען עש שון ליגן איז אונ' פר לירן דר דיבר
(חלק עולם הבא) · אונ' די אותיות זיינן זיך נוקם אן אים אונ' קענן
ניזוק) דר דורך ווערן גלייך אז ווי איר פינדן אין פיל (ספרים) פון וועלכי
מעשים אך זגט די גמרא איינר הט איין מאל נאך (רבי אבא) זיין טוט
מאט גירעט אויף אים איז איין רוד פון איין דאך אויף אים גיפאלן אונ'
הט אים זיין קאפף גישפאלטן · אונ' רב נחמן האט איין מאל וואז גירעט
דען כבוד שאול המלך אונ' ער איז דאך לאנג נאך זיין טוט גיוועזן זיין
גיקומן בייא נכט אלמכים אונ' הבן אים זער דער שרעקט אין שלאף ביז
הט גשריאן זייט איר מוחל (עלאות שאול המלך) האבן זי פון אים
גילאזן · אונ' דערי מעשים שטין פיל אין ספר חסידים דען אזו איז דר
סדר פון די ביזה איילר די בייא איר לעבן אלי לייט ביז רידן פון די לייט אונ'
דער נאך אויף די טוטן · דש הט שלמה המלך גיזגט (וגם לב בני האדם
מלא רע והוללות בלבבם בחיים ואחריו אל המתים) :
הש"י וויל ניט הבן דז מן זאל ביז רידן אויף ישראל ווען זי שון זינדיגן
נייארט מן זאל זכות אויף זי רידן · ווייל (משה רבינו) הט גירעט צו
(ישראל שמעו נא המורים) הט זי ווידר שפעניגר גיהייזן איז אויף אים
(נגזר) גיווארן אז ער זאל אין דער מדבר שטערבן : אונ' ווייל (ישעיה
הנביא) הט גיזגט צוישן איין אום ריין פאלק זיין איך איז אים דש מויל
פר דורך גיזעגט גיווארן מיט איין זעג · אונ' וויל (אליהו הנביא) הט גיזגט
דז ישראל הבן גיזינדיגט הט הש"י גיזגט אלישע זאל אן זיין שטאט איין
נביא זיין · אך אזו (הושע הנביא) הט וואז בייז גירעט אויף ישראל הט
אים הש"י אעניט דר דיבר גיוועזן · דארום הט שלמה המלך גיזגט (אל
תלשן עבד אל אדניו פן יקללך ואשמת · דור אביו יקלל ואת אמו לא יברך
וגו') ווען שון ישראל נאך אזו בייז זיין וויל הש"י דאך ניט הבן דז מן זאל ביז
פון אים רידן דען ער איז זעלברט איין זינדיגר אונ' וויל פ[illegible] ויין אנדרן ביז
די רידן · דארום זאגט דער פסוק (שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו)
דער דא היט זיין מויל פון בייז צו רידן דער היט זיין לייב פון ליידן :

(וויא די אותיות ויסן אלז ווי עז אויף דער וועלט צו גיט)

ריא אותיות ויזן אלז ווי עז אויף דער וועלט צו גיט אונ' זיין זיך (צער
ווען עז אירי קינדר איבל גיט אונ' ווען איין צרה אין עולם איז אונ'
טוען תפלה פר זי אונ' דא זיין פיל (מעשים וראיות) דר פון נייארט איך
ווען איין ווייניגדר פון שרייבן דען מן קן ניט אלז שרייבן נייארט דז דר
מענש בייא זיין לעבן גהערט צו זעהן אונ' צו ויסן ווי עש נאך דען טוט
צו גיט אונ' גשטעלט איט אים איז אונ' דש דאש עיקר פון מענשן איז די

נשמה

כשאה אונ' ווי חשוב אז ער גיוועזט ווערט נאך זיין טוט ווען ער ביי זיין לעבן גוט אונ' פרום גיוועזט איז : אונ' ווי די מתים ליגן אין קבר אז איינר דער דא טומפט : אונ' דש זגט דער פסוק (וירעו לנו אלי זיך אונזרי עלטרן דש זי זיך אין אירי קברים הבן אלער גיוועזן פון אונזרט וועגן :

עש שטיט אין (זהר רבי יהודה בר רב ורב אבא) זיין מיט אנכדר גירייזט זיינן זי ביי נכט אונטר וועגן גילעגן אין איין פעלד הבן זי זיך איר קעפף גילייגט אויף איין בערגלין דש דא גיוועזט איז אונ' הבן ניט גיוויזט דש דאז איין קבר איז הט דז (את) ארויז גישריאן אונ' דש גיזגט לווענן יאר בין איך טוט אונ' איז קיינר אויף איין קבר קומן אונ' ווארום קומן זי איצונדרט זיינן זי זער דער שראקן אונ' זאגן ווער בישטו זגט ער איך בין איין יהודי אונ' איך הב גרושן לער זינט איך טוט בין אונ' קאן ניט רואן אונ' פר לערקן איך ניט קומן אין היכל זגן זי לו אים ווארום הטטו אזו איין לער זגט ער איך הב איין קליינן זון גילאזן אונ' די היידן הבן אים גיגנבת אונ' שלגן אים אונ' וועלן הבן ער זאל איר (עבודה זרה) דינן אונ' דרום קן איך ניט רואן : זגטן זי ווישן דען די מתים פון אזו וואש אויף דער וועלט גישיכט , הט דער (שר של בית הקברות) אן גיהובן ווען זי ניט זעלטן ווישן וואש אויף דער וועלט גישיכט אונ' דש זי ניט זעלטן תפלה טוהן ווען איין צרה אין עולם איז קענט די וועלט ניט בשטין :

אונ' אזו גפינדן איר אך דש ווען איין (צרה) איז גיוועזן זיין זי גיגנגן אויף דען קברות מיט איין (ספר תורה) אונ' דא ער מיט הבן זי די מתים דער וועקט דש זי זאלן (תפלה) פר זי טוהן * אזו שטיט אך דש (מעשה ארבי חזקיה ורבי יוסי) זיין אונטר וועגן מיט אנכדר גיגנגן אונ' הבן אך גירואט אויף איין בערגלן אונ' הבן ניט גוויסט דש דז איין קבר איז אונ' זי הבן איין יריעה פון איין (ספר תורה) מיט זיך גיהט : אזו הט די ערד אונטר זי אן גיהובן לו ציטרן אונ' דש את הט גשריאן אויז דען קבר ווי גשריאן דש ווידר איין צרה אין עולם איז דש די לעבנדיגי מיט מיר (ספר תורה) לו אונז קומן דא זי אונז וועלן דר וועקין דז מיר זאלן תפלה פר זי טוהן : זיין זי זער דר שראקן אונ' רופטן ווער ביזטו זגט ער איך בין איין (את) אונ' איין אמל איז איין צרה גיוועזן זיין זי גיקומן מיט איין (ספר תורה) אונ' הבן אונש דער וועקט : אונ' גיבעטן מיר זאלן דאך טאן תפלה פר זי אונ' די גזרה רעה אבטלן זיין אזו זיינן מיר אזו גיגנגן אין די היכל ביי די אבות אונ' הבן זי דער וועקט דש זי זאלן מיט אונז גין תפלה טוהן * אזו זיין מיר גיגנגן אונ' הבן תפלה גיטוהן דא איז אויפגהובן גיווארן דש די (ספר תורה פסול) איז גיוועזן אזו הט מן אונז פר

שטעהט

שאעהט אול ניט גיוואוט אונזר תפלה אקבל זיין · דען איין (וי"ו) איז צו פיל דרינן גישטנדן ביז (רבי המנונא) איז איט זיין (ספר תורה) אך גיקואן אויף דען קברות אול הט זי גילייגט אויף דען קבר פון ר' אליעזר זיין איר איט איס ווידר גיגנגן אול הבן תפלה גיטוהן ביז איר הבן די גזירה אבטל גיוועזן · אין אילונד הט אן רבי אליעזר פון אונז גינואן אול הט איס ביי זיין פאטר ביגראבן אול ווער ווערט נון איט אונש גין אודר פוליבט איז דש ספר אך פסול · ווערן איר ווידר פר שטאט ווערן · הבן זי גיזגט צו דען את חס ושלום עז איז קיין צרה אול איר קואן אך ניט דרום איין הער נייארט איר הבן ניט גיוואשט דש דאש איין קבר איזט · נון קן אן זעהן ווי די אתים תפלה טוהן פר די לעבנדיגי :

סימני הדפין

תחינה די איין אטה זאל זגן איד אז זי ח"ו קראנק ווערט — דף פ"ח ע"א
וידות בריא די זי זאל איד זגן אז זי קראנק ווערט : — דף פ"ח ע"א
די גרוטי אצוה ביקור חולים : — דף פ"ח ע"ב
אלי דינים ווי אן זאל אבקר חולה זיין : — דף פ"ט ע"א
ווי דר חולה זאל וידות שליב ארע זגן אול צוואה אכן — דף פ"ט ע"ב
ווען אן דען חולה בענטשט אין דר שול : — דף פ"ט ע"ב
ווי אן זיך זאל נוהג זיין אז ער גוסס ווערט : — דף צ' ע"א
ווען איינר אורבלינג שטערבט ווי אן זיך איט איס נוהג איז — דף צ' ע"א
אלי סיאנים ווי אן טוט דר קענין אז ער גוסס ווערט — דף צ' ע"א
אלי דינים ווען ער גוסס איז וואש אן טוהן זאל : — דף צ' ע"ב
דש אן זאל קיין גוסס אליין לאזין — דף צ' ע"ב
תפילות די די ווייבר די ביי דען גוסס קואן זאלן זגן : — דף צ"א ע"א
יגדל אול אדון עולם אויף טייטש צו זגן ביי דען גוסס — דף צ"ב ע"א
ווי די ווייבר זיך נוהג זיין ביי איין את — דף צ"ג ע"א
אלי דינים פון את לאחר אותו — דף צ"ג ע"א
ווי די ווייבר דש את זאלן אב היבן איט אלי דינים — דף צ"ג ע"ב
די צוואה פון ר' יוחנן ווי ער הט זעלן שטערבן — דף צ"ג ע"ב
ווי אן איז שולדיג צו קלאגן ווען איין לדיק שטערבט — דף צ"ד ע"א
ווי אן זאל זיך איט די אתים אתעסק זיין איט אלי דינים — דף צ"ד ע"ב
תחינה דש די ווייבר זאלן תיכף אלש זי אן היבן אתעסק באת צו זיין — דף צ"ד ע"ב
ווי אן דש את אטהר איז איט אלי דינים פון טהרה — דף צ"ה ע"א
ווי אן בכבוד אול בצניעות איט די אתים זאל אום גין — דף צ"ה ע"א
ווי פיל ואטיר אן זאל נעאן אטהר צו זיין איט פיל דינים — דף צ"ה ע"ב

סימני הרפין׳

וויא מן תכריכים זאל מאכן : דף נ"ו ע"א
דינים פֿון ארונות אל' טוית אז אן דען את אן טוט דף נ"ו ע"א
וויא הט"י די כשאות פֿון לדיקים אובט איז דף נ"ז ע"א
וויא מן די נשים תכריכים מאכט · אוך וואראום מן פֿון דיא קינדר די
אמט נעמט : דף נ"ח ע"ב
אלי דינים וויא מן זאל איבר די מתים קריעה רייסן דף נ"ט ע"ב
אלי דינים פֿון אונן אי מן דש מת צו קבורה טוט דף ק' ע"ב
אלי דינים פֿון לויה ביז דש מת צו קבורה איז דף ק"א ע"ב
ווי מן זיך אויט דעם מת אויף דען קברות מנהג איז ביז אונדר פֿונגיט דף קב עא
אלי דינים פֿון אבילות נאך דר קבורה אוך ווי מן אנהם איז דף ק"ה ע"ב
ווי מן זאל אכין מאכין בייא דען אבל וואו ער געשטרבן איז דף ק"ו ע"א
וויא מן את פלן איז בייא דען אבל דף ק"ו ע"ב
ווי מן דען אבל אנהם איז אוך ווי זיך דר אבל נוהג איז דף ק"ז ע"א
די ערשטי סעודה אונז מן דען אבל שיקט מיט אלי דינים דף ק"ח ע"א
איבר וועלכי מתים דש מן מוז שבעה יאים זיצן דף ק"ח ע"ב
אלי דינים וואז איין אבל אחר שון אין די שבעה יאים דף ק"ח ע"ב
איין אבל דער איין מוהל אודר קוואטר אודר איין בעל ברית אודר מונטר
פירר איז דף ק"ט ע"ב
ווען דען חתן אבר די כלה אן חופה טאג איינר פֿון איהרי פריינט שטערבט
ח"ו דף ק"י ע"א
איין אשה די אבל איז מיט אלי איר דינים דף ק"י ע"ב
ווי זיך דר אבל נוהג איז אן שבת דר אין די שבעה איז דף קי"א ע"א
איין את אן שבת איזט ווי מן זיך נוהג איז מיט אלי דינים דף קי"א ע"ב
אלי דינים פֿון קדיש אוך ווער זאל קדיש זאגן דף קי"ב ע"א
ווען עיבור איז ווי מן קדיש זגט אוך יאר צייט הט דף קי"ג ע"א
את בערב יום טוב ויום טוב ראשון ושני דף קי"ג ע"ב
את בפסח ווי מן דען סדר גיבט וכל דיני את בי"ט דף קי"ד ע"א
את בחול המועד דף קט"ז ע"ב
וואז מן הערט אין דרייסיג טאג דף קי"ז ע"ב
וואז מן הערט נאך דרייסיג טאג דף קי"ח ע"א
ווי י"ט די שבעה ושלושים איבר זיך נעמט דף קי"ח ע"ב
את בל"ג בעומר ובט"ו באב ובשבט ור"ח דף קי"ט ע"ב
את ואבל בתשעה באב דף ק"כ ע"א
את בחנוכה את ואבל בפורים. דף ק"כ ע"א
אלי דינים וויא מן די הרוגים ביגרבט דף קכ"א ע"א
אלי דינים פֿון איין קינד בעשרן די דא שטערבט ב"א דף קכ"א ע"א :

ת ו ש ל ב ע